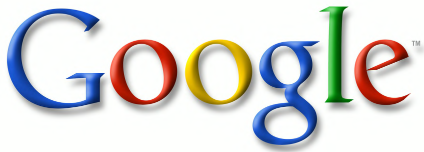

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

NITRA.

DAR

DCERÁM A SYNŮM

SLOVENSKA, MORAVY, ČECH A SLEZSKA

OBĚTOVANÝ.

VYDÁVANÁ

OD

MILOSLAVA JOS. LUD. HURBANA.

ROČNÍK VI.

(Cena 2 zl. r. č.)

V SKALICI 1876.

TISKEM JOSEFA ŠKARNICLA.

PAMÁTCE

nezapomenutedlného OTCE národa československého

FRANTIŠKA PALACKÉHO

slovutného někdy:

Historiografa království Českého, čestného Občana a Měšťana tisíc obcí a měst, Zakladatele Matic a Podporovatele učených škol československých, Doctora veškerých práv a Filosofie, Kommandéra a Rytíře vícero vysokých Řádů Císařův a Králův, Praesidenta Král. České společnosti nauk a spolku „Svatoboru," Člena doživotného domu Lordů sněmu říšského, jednau jmenovaného Ministra říše Rakauské, živého Vzoru učenosti vůbec a vědy historické zlášť, Spisovatele ve tří jazycích od půlstoletí nejslovutnějšího, Tvůrce života z rozvalin po různu rozmetaných nevyrovnaného, Státníka, Národovce Vlastence nepřevýšeného, Prvního Čecha, Ozdobu synů Moravy, Nejkrásnějšího Nejpožehnanějšího Studenta Břetislavského na Slovensku

IV.

dne 26 května

tíše a pokojně v Kristu Pánu usnuvšího a Staroslavnou residencí nejmohutnějších Králů Českých, Zlatou Prahou po Královsku a slavnostným křesťanským způsobem dle obřadu církve evanjelické A. V.

dne 31 května r. P. 1876 v Lobkovicích pochovaného

posvěcuje listy tyto svým a svých saudělníků jménem

Redakcia „Nitry."

Když jsem do vězení měl jíť —
v tu maďarské zášti hlaub —
račte si to jen pomysliť,
píše na mne „Český Klub“:

„Přijď Hurbane s námi slaviť
PALACKÉHO „„Dějiny,““
v slavstvujícím dej se najíť
kolu spolné rodiny.“

Žena chystá -- aniž ptá se
cobych myslil učiniť —
batožinku, velí chase
to a ono hotoviť. —

Pravda, myslím si v té chvíli,
mělbys ovšem býti tam!
Šafářik a ON to byli,
jichž velumem zřícen klam.
Onen Veleslav, Čechoslav
tento, oba jedno jsau,
Bůh Slovanům obau poslav
v obau hledal slávu svau.
Dal veleum, vtip a paměť,
v srdce ohně lásky žeh;
prošloť více než tisíc let
nad hlavami Slávů všech,

anižby se větší byli
a bystřejší duchové
v stu millionech zjevili,
na něž čtau se Slávové!
Pravda — nutí duch dál myslit —
zlášť NESTORA živého
slušeloťby tobě poctit,
Boha chválit za NĚHO!
ON, miláček Boží, velkých
k hrobu sproved' saudruhův,
sám, jak cedr hor Libánských
stojí, svědek zašlých dnův.
Mladé palmoví, cedroví
v jeho stínu prokvětá,
ON pohlíží smuten v rovy,
vesel v divadlo světa
vida, jak praud žití nový,
jim vzkříšený, v šíř i dál
zrůstá aniž šetříc rovy
nížin aneb strmin skal.
Stávaloť tu kolem NĚHO
tisíce těch svěžích sil,
hotových na hlas velkého
MÍSTRA brát svůj práce díl.
Pojďtež mi za svědků: víry
Veleslavné Kristovy
nezmožení bohatýři,

že ON svědek hotový;
pojďtež mi za svědků: skvělí
poesie orlové,
že jste *na NĚM poklad měli*
při krásoum obnově;
pojďtež mi za svědků: zdatní
muži státních rozvojů,
že ON *hlaub' než vy ostatní*
viděl na dno příštích dnů;
pojďtež mi za svědků: bledí
pátratelé hlubin věd,
že jste na NĚM i vzor vědy
i vzor žití mohli mět,
že byl bohatou spižírnou
velkých vzorů v národě,
pastvou duchům blahožírnou
taužícím po svobodě!
Pojďtež mi za svědků: drazí
vrstevníci, rozkoš má,
na nichž odpor našli vrazi,
pomoc čeleď Slávy ctná,
nemívalili sme na NĚM
skálu pevnau svatých snah,
Obraz v přísvitu dojemném,
předmět taužeb v bdění, v snách?
I já — jinoch mysle hravé —
Břetislavo pamětáš? —

Od Dunaje ku Vltavě
nesl k NĚMU pozdrav váš.*)
K NĚMU sme za půl století
co ku *věků rozhraní,*
co k mezníku, který světy
dva dělí, jeden chrání
chodívali a tam ssáli
slavských nauk sladký med,
v PALACKÉM, co v ideáli
kochali se množství let.
Teď jeden díl půlstaleté
práce JEHO završen,
teď zničeno lhářství kleté,
škůdce z dějin vyvržen! —
„Pravda, mělbys' k oslávení
PALACKÉHO „Dějin“ jíť;
kufrík stojí připravený,
dej se, milý, tam najíť.“

*) Bylo to před 37 lety, kdy původce těchto veršů v prázdninách r. 1839, co vyslanec spolku československého studentů břetislavských ku starému tomuto studentovi břetislavskému, toho času již auctoritě Slovanstva veškerého do Prahy zavítal a od celé početné společnosti Pražských Spisovatelů, ze jména Palackého, Jungmanna, Presla, Šafářika, Malého, Amerlinga, Staněka, Tyla, Hansgirga atd. atd. s otvořenou náručí a s vysokým plesáním přijatý a uhostěný byl.

Tak mé ženy, ctitelkyně
PALACKÉHO slova zní, —
tu však maďar již číhal vně
a vzal mne do vězení.

V vězení mne našla sláva
PALACKÉHO zásluh ctných,
v vězení i zvonů vřava
triumfů těch pohřebních,
v nichž BOHATÝR nezmožený,
pýcha Slávů bohatá,
květ nevadlý, vytaužený,
vědy koruna zlatá
v hrobku v tichých Lobkovicích
po půlstaletém boji
od Slovanů žalostících
uložen byl k pokoji.

Z vězení já a z vězení
i má Nitra ta spěje,
Kde cinterín posvěcený
PALACKÉHO prach kreje.
Později přicházím — z vězení —
nesu však MU oběti:
buďtež lístky posvěceny
PALACKÉHO paměti!

Hluboké na Slovensku 19 Července 1876.

Dr. Jos. M. L. Hurban.

HLASY K NITŘE.

Vřelá vděka za ty „Hlasy,“
za ty přízně přívěty,
za ta hesla naší spásy,
za ty k práci podněty!

Dávno sme se neviděli,
přešloť přes nás mnoho zlob;
jedněm vlasy obělely,
jiní lehli v černý hrob;
jedni zašli v jiné strany,
jiné spálil vášní žeh;
mnohý zůstal nepoznaný,
a mnohý je — podlý zběh!

Já však a Vy milí moji
stejnou láskou planeme,
nás s národem nerozdvojí
ani hrob, v nějž lehneme.

Vděka tedy za pozdravy,
Za ty přízně přívěty!
Hurrah, z bojů na boj Slávy!
Zrádce, zběh buď prokletý!

Nitra VI.

I.

Nitranská pohádka.

Bauř hučí vzduchu vlnami
a větev vráží do větve —
ach, byla's jako královna,
však kde jsau, Nitro růže tvé?
Jen trní zbylo na stonkách,
a mezi trním matku zříš: —
„O, kde jsi, kde jsi dítě mé!“
Slyš Nitro, slyš!

A dívka bloudí cizinou
a hlava padá do ramen —
jak sladce, sladce bývalo
u matičky a u kamen!
Teď darmo hledá saucitu
a darmo těká z říše v říš:
ten svět tak cizý, ledový —
slyš Nitro, slyš!

A darmo klepá na chýžky —
bdí v každé chatě nepřítel;
a darmo kolem pohlíží,
zda zjeví se jí zbavitel.
A trním skráň jí ovili,
už připraven jí slavný kříž,
už ječí vrazi. „Hosannah!“
Slyš Nitro, slyš!

Však pokyň jen, dej znamení:
nechť slunce z hor už vyskočí,
nechť nové jaro probudí —
jen bělmo, bělmo se očí!
Hle, matky náruč rozpjata,
v ní najdeš proti vrahům skrýš,
o, pojď, o, pojď, o navrať se!
Slyš Nitro, slyš!

Rudolf Pokorný, Čech.

II.

(Slovenčinou.)

Starenka umnou pernou takto báji:
„Bol raz jedon kráľ v staroslávnom kraji,
mal jednu dcéru, ach bola to krása!
Na bielom čelku hvezda sa jej jasá,
na skvostných líčkach ruže sa jej rdejú
a v modrých očkách dve slnka sa skvejú. —
Raz išla deva k studienke na vodu,
tu dovalí sa oblak od východu,
a na tom čiernom oblaku sa plaví
v blesku a búrke šarkan dvanácthlavý.
Schytil neborku v ohyzdné ramená,
zdvihol ju mocně nad vrchov temená.
Darmo devuška lomí ručky malé,
šarkan s ňou letí v nedostihlé diale,
kráľovo líce ťažkým žialom zblädá,
pomoc v kráľovstve celom rychle hľadá,
sliubuje, dáva pol svojho kráľovstva
tomu, kdo dcéru jeho zbaví rabstva. —
Tu sa vyskytne junák zlatoprilbý,
tvrdou mu hruďou pohly kráľa kvílby;
uderí na štít, za šarkanom ťahá,
vynájde devu a — zahubí vraha!“

Oj, Nitro milá, ty královská deva,
o tebe naša prebabička zpieva;
na tvojom čele hviezda slávy svitla,
na tvojom líci ruža krásy kvitla:
nad tebou čudská zavisla mrákava,
teba v své hnáty sevrela ohava,
teba v otrocké zakula okovy,
za tebou srdce vädne Slovákovi.
No brieždi sa už, rednú noci tône,
v lúčach dennice blýskajú sa brone,
v zorách plamenných paloš rudo hára,
broň i paloš to tvojho Popelvára.
Už hvíždí paloš, drak sa búrne spína,
než junák mocne v potvoru zatína,
tá sičí jedom, krieliskama chniape,
zubami seká, pazúrami driape;
no junák, i keď spadnul, zase vstáva,
ranený rany potvore zadáva,
a s ním a za ním z Tatier, od Moravy,
a z Krkonošov hrnú sa postavy;
Blaník i Lašid i hory Palavy
junákov svojích vysielajú davy!
Hlava za hlavou z šarkana sa kydá,
Nitro, víťazí junák od Lašida.

Vajansky, **Slovák.**

III.

Co Ti mám dát, duše moje,
naše drahá Nitro?
Smutek pokryl čelo Tvoje,
kalný mrak Tvé jitro.

Dalbych Ti rád bůžky máje,
ale ti tam spějí;
dalbych Ti rád vonné ráje,
z těch však boly znějí;

Dalbych Ti rád zlaté skály,
démantové skvosty,
doby, které slavou plály,
k nebi jasné mosty;

ale nemám, Nitro milá,
nežli srdce vřelé:
to Ti, Nitro přespanilá,
dávám celé, celé.

Prof. H. V. Krch, **Moravan.**

IV.

Velebná Nitro, rodu našho máti!
S dary k dítkám svým opět chceš se bráti?
Vrahem zlaupená jaké že máš dary?.....
Ty vdovo bídná, vložená na máry?

Máš jazyka dar, máš svobodné slovo!
Ač i v rum padlo město Methodovo;
na rumích divých krásné zkvětly květy,
tvá píseň nové stvoří na nich světy.

Máš srdce živé, to stokrát proklaté,
mečem bolestným skrz na skrz prohnaté:
srdce krvavé — avšak plné citu
jasné naděje, co modro blankytu.

Máš pověst rodnau, tu slávy valhallu
Pomník to živý pro čeleď ospalau,
bídnau přítomnosť to světlo ozáří,
národ oživí..... zloby vrahů zmaří!

Máš kauzlo svaté, ono kletby zničí,
prápor volnosti nad otroky vztýčí,
to kauzlo láska rodná, stálá jestí.....
Stojí co skála v tom moři neštěstí!

S tím kauzlem Bratří, Sestry rodomilé,
pozdravuje Vás máti zotročilé,
pod jarmem časů dítky dávné slávy:
Slovenska, Česka, Slezska i Moravy.

To kauzlo spoj vás, veď vás, shromážď, vzbuzuj,
na rumích žálných nový věk vyluzuj!
Ať kletby staré propasť vyrovná se,
a Vlasť se v nové slávy zjasá kráse.

Tatry, Krkonoše i hory Balkánu
Spojte se v svatau hymnu nebes Pánu,
jenž skály pohne, zem, nebe otřese
a Slavianrody v život slávy vnese!!!

Miloslav Dumný, **Slovák.**

V.

Kolikrát už zacházelo Tobě
slunce zlaté, dcerko Slávie!
Tmou je zakrývaly Furie,
a Ty lkalas' zbloudilé jak robě!

Kolikrát už octla jsi se v mdlobě
a kol řvaly bláznův orgie
z radosti, že srdce dobije,
a Ty zetlíš v temnověkém hrobě!

A vždy předce procitla jsi znovu,
Boží den Ti opět zazářil,
povznesla Tě sladká Páně slova:

„Nelekej se, dcero Slávy, hrobu,
byť svět lichý jak chce lichvařil,
přečkáš vírou těchto lhářů dobu!“

Hynek z Lomné, **Moravan.**

Jaroslav a Laura.

Dramatická báseň ve třech dějích.

Sepsal

Václav Pok-Poděbradský.

OSOBY:

Tomáš Lipinský, hospodář ve slovenských Tatrách.
Anežka, jeho žena.
Jaroslav)
Bohumír) jejich dítky.
Johanna)
Sykota, Johanin ženich.
Heřman Eich, professor.
Klára, jeho choť.
Laura, jejich dcera.
Daniel, ev. kandidat, jejich syn.
Vladivoj, český spisovatel.
Miloslava, zpěváčka.
Německý študent.
Český besedník.
Rolníci slovenští obojího pohlaví. *Němečtí študenti*, *Čeští besedníci* obojího pohlaví.

Děj I.

(Hornatá krajina v Tatrách, vycházejícím sluncem ozářena. V levo stavení Tomáše Lipinského: v pravo košatá lípa, pod ní sedátko.)

Výstup 1.

Jaroslav.

(Jinoch vlasů dlauhých, hnědých, v kroji slovanském. Slovenský širák podlé sebe na sedátku. V rukau má kytaru se slovenskou stužkou).

Země drahá rodu mého,
v minulosti vznešeného,
budiž zdráva! Tobě v ranní
slunce záři žehná mládenec.
Před zlatými papršleky
ohně nebes mizí spaní. —
Slunce krásné, vydej léky,
by se rány, jimiž věky
poroby vlast ničily,
k blahu bratří zhojily.

Vlasti sirá! Kdež tvůj milenec?
Ach, kdy tobě slunce vzejde,
z něhož život vyřine?
Kdy, ach, slepota tvá přejde?
Kdy tvá kletba pomine?
Zbožné lůno mého národu!
Kde tvůj Lumír, kde tvůj Záboj,
abys ty z jich hlasu návodu
přišel opět k sebe poznání!
Kdež jest, jenž by strhl závoj,
který tobě pravdu zaclání?
Slyš! Kol ducha mého mocně šumí
stíny předků mohutných,
a zřím slávu vznešených
reků boje, vědy, krásoumy:
Svatopluk mně ostrý meč podává;
Karel žezlo, pero Veleslav,
Lumír varyto — a matka Sláva
požehnání, by se vznes' duch, mrav
miliónů, v nichž vře věrná krev,
nad kterouž bdí majestátný lev. —
Otevřete se zas hroby studené
v novém ducha předkův porodu!
Tatry vesny zefyrem omlazené
rozkvětete v hojnau úrodu!
Rakvi chladná zmizíš zas,
i až zavzní Boha hlas,

budeš, zemi! čím býť máš:
kolébkou, v níž odchováš
duchy věrné Bohu, rodu, vlasti,
hotové i sebe v oběť klásti,
a v tom duchů spojení
důjdeš cíle na zemi!

(Hluboce se zamysle usedne).

Výstup 2.

Tomáš. (V šatu loveckém, ručnici po ruce, vyjde z chalupy.)

Aj, jak jemně ráno vítá!
Vhodný čas to k lovení,
tím se tuží mysl hbitá
po nočním občerstvení.

(Jaroslava zahlédna).

Ten již tu? to rané ptáče!
Zamyšlen-tě? Snad i pláče.
Blázínek je ten můj syn;
vždy jest smutný, ač mu toho netřeba,
planý záměr stále osnuje
od té doby, co mu — jako praví —
národ pokladem jediným je.
Marnost plachá! co je národ?
Hrstka luzy, zvláště v našich Tatrách,
lopotou na uzdě držená.

A tu povznést chce, jí k blahu
věnovat chce vši svau snahu?
(Jaroslava ze zamyšlení vytrhna).
Vzhůru synu! nech té dumy,
nesaucí tě ve mhy chlumy
ideálu marného.
Chop se raděj brokovnice,
na srnčí, a na zajíce —
to dá blaha milého!

Jaroslav.

Po radostech světských netaužím.

Tomáš.

Tím si zplodíš sauženi.

Jaroslav.

Blaze mně, když duchem zataužím.

Tomáš.

Marno vše mé snažení.

Výstup 3.

Anežka.

(V jednoduchém slovenském oděvu vyjde postranní stezkou podlé staveni)

Syna svého milého
všude hledám a on tu! (Jaroslava políbí).

Tomáš (k Anežce).

Nalez' jsem jej ztrápeného.

Anežka (k Tomášovi).

Matička jej potěší.

Jaroslav (k Anežce se vina).

U vás se mně polehčí.

Tomáš (odchází do hor zpívaje loveckau).

Blaze nám na výšech hor,
vánek čerstvý šumí v bor;
nejkrásněj však na lovu
stíhat' chutnau potravu.

Anežka (k Jaroslavovi).

Zjev na prsau matčiných
miláčku vše tauhy své!

Jaroslav.

V milých slovech matčiných
Sláva mně ku sobě zve.

(Odejdau do stavení).

Výstup 4.

(Jizba v domě Lipinských. *Johanna*, slovensky oděna, přede na kolovrátku zpívajíc).

Hbitě, vrátku toč se, toč!
Předeť panna na peřiny
pro milence věrného;
pro ženicha drahého
předau prsty nevěstiny.
Hbitě, vrátku, toč se, toč!

(Na stolku vedlé stojícím něco papíru, černidlo a pera. Johanna vstanauc vezme jeden z papírů a čte).

E, zas báseň! Jaroslavem
bratrem psána zajisté;
pletka mu vždy v marnohravém
mozku ňáká vyroste;
Sykota můj, milek ladný,
to je junák statný, vnadný,
k hospodářstvi hledě v domě
chystá pěkně všecko pro mě:
rovného mu v krajině
není, ani v cizině.
Jaroslav však, to je blázen,
to i Sykota vždy praví:
Haha: Slováky chce oslavovat?
Haha! sprostau řeč jich zvelebovat?
Jejich nízké ušlechtit chce mravy?

Výstup 5.

Sykota (v oděvu rolnickém vstaupí).

Johanna (k Sykotovi).

Budiž vítán!
Při tobě mi volno jest;
Jaroslav v své mysli zmítán —
tvůj však rozum, ten zdráv jest.

Sykota.

Potkal jsem ho právě
zase s knihou nějakou,
v níž se myslí hlubokou
pohraužel, že ani v stavě
nebyl si mě všimnauti.
To je sprosták,
pravý vrták;
jak by mohl bez starosti
žíti v samé blaženosti.
Však se naši páni
po přeslici a po meči
hlaupé slovenské té řeči
obezřele chrání;
a kdo chce být u nich v oblíbení,
musí národ svůj mít v povržení.

Sykota a *Johanna.*

By tak bylo,
mně též milo. (Odejdau.)

Výstup 6.

(Obžinková slavnosť. Ženci mužského i ženského pohlaví. Mládenec nese prapor, záležející z velikébo hedbávného šátku, visícího na žrdi, jejíž hořejšek stužkami, kytkou z kvítí a klasů ozdoben jest. Vedlé něho nebo za ním jde panna, na jejíž hlavě věnec ze stebel a klasů, na způsob koruny, strojně upletený; za nimi zástup ženců. V průvodu slovenská hudba).

Sbor.

Žatvu jsme již skončili.
Bůh požehnal,
rolím našim
hojnau žeň dal.
Zrnu námi zasetému
plný klas dal.

Mládenec.

Sem ženci, stavte se v kruh,
k tanci se vesele mějte.
Hojných žní nadělil Bůh,
chválu mu radostně pějte!

Sbor.

Hojných žní nadělil Bůh,
chválu mu radostně pějme!

Panna.

Dobře je k práci se mít,
dozralé zrno když káže;
klidit též, nejenom sít,
rolníka povinnost váže.

Sbor.

Rolníku povinnost káže,
klidit též, nejenom sít.
(Slovenský tanec).

Výstup 7.

(Po tanci přijde)

Jaroslav.

Sbor (jemu radostně vstříc).

Vítej nám
Jaroslave milený!
Pojď sem k nám,
zapěj píseň radosti

nám při naší slavnosti,
pěvče drahý, vážený!

(Všickni obstaupí Jaroslava, v předu Anežka a Bohumír).

Jaroslav.

Strunné moje varyto,
pěj, co v mých jest ukryto
ňádrách zvučným hlasem světu,
zapěj písní sto a sto.

*

Nejprv lásku k národu,
věčnau Slávů lahodu,
vdechni bratřím, a ta láska
dá jim právo, svobodu.

*

Moje vlast je slavská zem,
kde života světlo jsem
spatřil v domově svých předkův
prostičkém, bezehlučném.

*

Země Tater milená,
Slávů Kolébko ctěná,
Slovensko nevyrovnané,
překrásná tys' krajina!

*

Na horách tu milo je,
zde vzduch volný celuje
spánky moje v libém vání,
zde má bytost okřeje.

*

Tatry, milé Tatry! Vás
pozdravuje věrný hlas!
Ozdobouť jste krásných krajin,
zřídlem, jádrem našich krás.

*

Létá orel nade Tatrou,
lid se na něj tiše dívá;
létá orel nade Matrou,
lid se před ním strachem skrývá;
létá orel nade Fatrou,
táhne bouře zhauby chtivá:
neboj ty se lide milý,
spoj k činnosti svoje síly,
Bůh vždy bude štítem tvým.

Sbor (v rozchodu).

Tomu nebe hojně přálo,
komu písní požehnalo.

Výstup 8.

Jaroslav. Anežka. Bohumír.

Bohumír (k Jaroslavovi).

Od srdce ty mile pěješ
k srdci lidu našemu.

Anežka (k Jaroslavovi).

Zdráv buď k blahu našemu!
Ty své matky mysl hřeješ.

Jaroslav.

Svatá dráha,
již jsem zvolil,
dobrá snaha,
bych ní zhojil
rány svého národu.
Po ní k nebi poletím
a pravdě se zasvětím.

Výstup 9.

(Jizba jako v 4. výstupu. Jaroslav v obleku pocestném skládá své papíry, knihy a jiné věci do vaku. Anežka slzíc pomáhá mu; taktéž Bohumír. Johanna přede. Tomáš rovná pytle obilní).

Tomáš.

Uzavřeno,
abys do Německa odešel,

tam se vytříbí tvá mysl slabá
brusem německého učení.
I až se s rozumem zdravým,
s duchem klidným, dokonalým
vrátíš, zapudiv vše marné sny:
přejmi hospodářství mé.
Po oddechu taužím a chci
dítky své zřít v dobrém bydle.
Bohumír do vojska vstaupí,
Johanně pak určen Sykota.

Johanna (k otci).

Vřelé díky, drahý otče můj!

Bohumír (k otci).

Statným bude vojínem tvůj Mírek!
Nenuťte však Jaroslava,
k čemu chuti nejeví.

Anežka (k Tomáši).

Muži, dej mu požehnání —
bylť vždy dobrým synem tvým.

Jaroslav (k otci).

S Bohem, otče! Bůh Vám odplať
vaší péči;

Jaroslav (k matce).

S Bohem, matko! Vás syn líbá,
mýmť jste strážným andělem.
(Tomáš i Anežka Jaroslava žehnají).

Jaroslav (k Johanně).

S Bohem, sestro, Bůh tě naprav!

(k Bohumírovi).

S Bohem, bratře, můj miláčku!
(Všickni ho vyprovázejí).

Výstup 10.

(Krajina jako v 1. výstupu. Jaroslav, provázen matkou a Bohumírem. Anežka pláče).

Jaroslav.

S Bohem země otcův svatá!
Lůno mého národu!
Duše moje bolem jatá
žehná tobě v odchodu.
Strmé hory, klidné háje,
v nichž jsem svého žití máje
blaze ztrávil — luhy jemné,
i potůčky stříbropěnné,
v něž jsem mísil slzy temné;

hory šumné, lípy stinné,
vy, jež znáte city mé,
city vřelé oddanosti
Bohu, národu a vlasti,
rozlučte se s pěvcem skromným!
Zpomínejte Jaroslava.
Větře Tater, svému mládci
s Bohem dej svým vanotem.
Lide zbožný, lide dobrý,
ó, vstaň v brzce k životu!
Rode v míru, v boji bodrý
zaplaš z očí mrákotu!

(v odchodu).

V víře, v lásce, v naději,
ať tvé dítky ožijí!

(Anežce a Bohumírovi ruku podav odchází cestou k horám. Anežka a Bohumír plačky hledí za ním).

(Opona spadne).

Děj II.

(Zahrada hostinská v universitním městě německém.
U stolů němečtí študenti.

Výstup 1.

Sbor študentův.

Plňme poháry,
Bachus ať žije!
Víno rozjaří,
víno posilní.
Dokud nám plyne
věk čarolesklý
mladosti blahé,
v veselém zpěvu
strasti zapuďme;
námť leje Vesna
v hroznovau šťávu
ráje blahosti.

Výstup 2.

(*Jaroslav*, maje starau, v koži vázanau knihu v levé ruce, zamyšlen vstaupí).

Jeden z něm. študentů.

Zase zamyšlen!
Jaroslave vítej nám!
Zapuď bol, krásnýť den;
v jarý kruh vstup, bratře, k nám!

Sbor.

Zapuď bol, krásnýť den;
v jarý kruh vstup bratře, k nám!
(Podávají mu poháry.)

Jaroslav.

Zdrávi buďte, milí synové germanští!
Kýž tak mohau jásat synové slovanští!
Vám již cesta vydražena,
nám budaucnost zahražena;
ztrháme však bradby zlobné,
vystavíme stany zdobné.

Něm. Študent.

Zanech bludu!
Němcův rudu

kopej z baní
v dobu ranní
svého života;
ruda zlatá,
ruda krásná,
pravda svatá,
hvězda jasná:
náš vzor života.

Sbor.

Ruda zlatá,
ruda krásná,
pravda svatá,
hvězda jasná:
náš vzor života.

Študent.

Plňte poháry!
Na zdar Němectva
bratří připijme!
Po věky věčné
ať v květu pyšném
vznešeně vládne!

Sbor.

Na zdar Němectva
bratří připijme!

Jaroslav.

Ať si jiní tučné kvasy,
hru a spolky milují,
ať si jiní po vše časy
v jídle, v pití libují:
toho já jim nezávidím,
říci však se nezastydím,
že mi kniha jediná
nade vše jest milená.

Ať si jiní v radování
dnem a nocí plesají,
ať si v skvostném hodování
hojností oplývají:
toho já jim nezávidím,
říci však se nezastydím,
že jest moje blažení
z jedné knihy učení.

Ať si jiní rozkoš skvělau
nade vše vynášejí,
ať si třeba stříbrem stelau,
zlatem se pokrývají:
toho já jim nezávidím,
říci však se nezastydím,

že má radost jediná
jest ta kniha zděděná.

Kniha česká, v níž jest krásné
řeči poklad uschován,
kniha slavská, v níž je jasné
pravdy květ zaznamenán,
z níž nabývám poučení
a v dobách všech potěšení:
v této knize zděděné
jediné jest blaho mé.

S ní se kochám jak s milenkou,
s ní má duše obcuje,
s ní co pravdy se studénkou
mysl má se zvlažuje;
v ní co v svědku časů dávných
vědu ctím praotců slavných:
v knize této zděděné
jediné jest blaho mé.

Sbor. (V rozchodu).

Věk čaroskvělý
dokud nám plyne,
v veselém zpěvu
neřest zahyne! (Odejdou).

Výstup 3.

(Pokoj professora Heřmana Eicha, který u stolu sedě čte v knize. V levo otevřené okno, kterýmž viděti rovinu stromovím posázenau a řekou zvlažovanau. V pravo okno zavřené, kterýmž viděti nad řekou na vysoké skále zříceniny starého hradu).

Eich.

Germanie vznešená!
Heřmanova družice!
Po věky oslavená,
krásná naše hvězdice!
Tys Evropy ozdobou,
jejím srdcem, v němž všech žil
mohutnosti spojuješ.
V jarosti svých pružných sil
duchem zralým panuješ
nad národy, kteříž jsau
ničemností zkličeni.
Z útrob svého umění
kojíš je a vzděláváš;
chtějíc aby blaženi
s tebou byli, podáváš
jim svau hladkau vzdělanost.
Tvoje slavná národnost
pučí v květy vznešené
dál, vždy dál ku východu;

toběť strážní geniové
Gőthe, Schiller žehnají!

Hlas Jaroslavův.

Kvěl má lyro! Tyto kraje
pěstovaltě jednau Sláv;
V tyto luhy, v tyto háje
pochován je Slávů mrav.
Polabanů mocná větev,
davem věků zdrcena,
teď jest cizí rodu snětev,
cizím mlékem kojena.

Eich.

Ha, ta slova! . . . Jaroslav to,
chovanec můj . . .

Hlas Jaroslavův.

Labe české, zmutiž vodu!
Luno, Bileno i Sálo,
zaschni rázem prameň váš;
vyť jste v dávnu mého rodu,
jehož srdce vřele plálo,
jehož pomníkem zev váš,
bolestnau smrt viděly.

Eich (s nepokojem sem a tam chodě a chvílemi v okus pohlížeje).

Jaroslave! Pokoj mrtvým!

Hlas Jaroslavův.

Kde jste Bodricové, Veleti?
Kde Rujana? větev Drevanská?
Kde lze Vágrův život poznati?
Kde jsi krásná řeči slovanská?
Škvrnu tu, ó Germanie,
nikdy nikdy nesmyješ!

Eich.

Nadaný
jinoch to, však duchem svedený;
k zisku byl by písemnictví našemu.
(Odejde).

(Zahrada v domu Eichově).

Výstup 4.

Laura (trhá květiny a chvílemi se ohlíží).

Zde mám Jaroslava čekati.
Pěkný mládce; příjemnou
dojímá mě postavou —

cizinec však krvi, mysli mé,
neboť já jsem hrdá Němkyně!
Mocného, slavného
jsem já dcera národu,
pustota, nicota
jest v Slovanů průvodu.

Jaroslav

(poslední slova zaslechnuv).

Anděli! ó, mečem raděj má
prožeň prsa nevinná —
jen k národu mému hněv
nekoj; jeť i Slovan zjev
Stvořitelův! I chceť nás všech Bůh,
by i slovanský se povznes' duch. —
Drahá Lauro, politujže
nešťastníka Jaroslava,
v jehož srdci neuhasný
oheň lásky zplápolal.
Ach, neb vím, že mysl Tvoje
hrda, chladna jen zůstává,
i že nevzejde den jasný,
den, jenž by nám požehnal.

(Laura sklopí oči a podá Jaroslavovi kytku).

Výstup 5.

Heřman a *Klára* (vstaupí mezi ně).

Nesvolíme nikdy k tomu,
by se Sláv v Germánském domu
s dcerou naší zasnaubil.

Klára (k Lauře).

Věrna svému setrvej
mohutnému národu!

Eich (k Jaroslavovi).

Vřelé lásce výhost dej
k slovanskému národu.

Klára (k Lauře).

Zdařilých
stop ó Lauro, sleduj mých.
Viz, jak za mé dobré drama
výtečníci chválu sypají.

Eich (k Jaroslavovi).

Vznešené
písemnictví našeho
luhy pěstuj květů krásou,
jakož činil Wolfgang, Bedřich náš.

Laura (ke Kláře).

Učinim tak matko milá,
jsemť já hrdou Němkyní!
Mocného, slavného
dcera jsem já národu;
pustota, nicota
jest v Slovanů průvodu.

Jaroslav.

Marna snáha
vaše jest;
moja dráha
svata jest,
kteráž dráha
je zdroj blaha
národu,
jehož já jsem
původu.
V tom však projev,
Germanie, spravednost:
cti jak svoji
naši také národnost!

Laura (k Jaroslavovi přistaupíc).

Mládce jarý, jehož plane
srdce ke mně horaucně,

pakli se německým stane
duch tvůj, nadán vznešeně:
Tobě u věno svau lásku dám –
jináče však Tebou pohrdám.

Eich a *Klára.*

Tobě u věno svau lásku dá —
jináče však Tebou pohrdá.
(Eich, Klára a Laura odejdau).

Výstup 6.

Jaroslav (hluboce vzdychna).

Ó, proč jsem byl narozen! . . .
Bauřným mořem prsa má,
v srdci jednom ohňů dvé,
stejna zář jich plamenů —
národ můj a Laura má! (zamyslí se).

(po chvíli).

Národ v spánku,
a má Laura — —
ach, má Laura
mě sic miluje —
citem mým však k národu
i mou láskou pohrdá. —

Utiš se však srdce moje,
v brzce budau tauhy tvoje
slavit krásné vítězství,
a i Laura z mojí láskou
potom vstaupí v přátelství. (Odejde).

Výstup 7.

(Pokoj Danielův. Daniel sedí u stolu, čte a píše. Stranou sedí Jaroslav).

Daniel.

V pravdě vznešená
Čechů chrabrých minulost!
V skutku velebná
Slovanů všech národnost!
Děje jejich mocné, krásné,
jako hvězdy nebes jasné,
písemnictví v každém oboru
jako v plodů ducha výboru
předseda vyniká.
Hrd jsem na to,
že jsem v učelištích
Pražském, Krakovském
poznal vědy Slávů světlo;
taužím vřele,
by se Germanie
se Slovanstvem sbratřila,

kteréž v dobách minulých
v mnohých věcech ranila.

Jaroslav.

Bůh Ti žehnej, Danieli!
Ty mně mluvíš ze srdce.

Daniel.

Tobě oddán, Jaroslave,
vždy tvým budu věrným přítelem.
Dále znej mé domnění:
pátrám a, bohdá, ne marně,
že rodina, z nížto pocházím
krve slovanské jest,
která v šeru časů dávných
obývala polabskau tu zem.

Jaroslav.

Danieli!
Co to pravíš? Ó, by bylo tak!
Neustaň ve chvalné snaze
pátrání a dosvědčíš-li,
co se Tobě vidí pravým —
pak i mně i Tobě blaze!

Daniel.

Vím, že láskau k sestře
vzdorující plápoláš.

Jaroslav.

Bože, Ty zříš v čistau hruď mau,
Bože, Ty mně síly dáš! (odejdau).

Výstup 8.

(Pokoj Lauřin. Laura pletauc punčochu má před sebou knihu, v níž pilně čte. Jaroslav s knihou v ruce).

Jaroslav.

Zaslepenost
upírat jen může vyšší
povolání Slovanstvu.
Po věky byť rozdvojeno
písmenou i ponebím i
berlou — tvarem; v básnictví přec
jeho jeden duch jest: bratří
rozdrobených svazek pevný,
jako žula bauřím vzdorující.
Písně slavské: nejvyšší to
poklad, Bohem stvořený,
v němž se duch v úplném květu
člověčenstvu objevil.
Kniha v nížto Lauro pilně čteš,
ta jest démant ducha Čechův,
jejž Dvůr Králové nám zachoval;

v dávné době jeho původ,
kdyžto Němcův ducha ještě
kryla noc; a zde zas přijmi (knihu jí podává)
popis dějin vznešených, kterými
Slované vynikli v Čechách,
v Polsku, na Jihu též i na
svaté Rusi . . . Nuž, o Lauro poznej
a pak miluj! Obdivuj a koř se!
Tvoje zášť jen plod jest
nevědomí, kteréž útlak rodí.

Laura.

Jaroslave! Slova tvá mne
dojímaji mohutně;
poznávámť, že mnoho krásy
v Slovanstvu se nalezá.
Odpusť! Z návodu svých rodičů
rodem tvým jsem povrhla.
Srdce dobře cítí, hlava,
ta však citu opak káže . . .
věz, že v pravdě Tebe miluji:
otec však a matka vzdorují —
Laura pak má býti poslušnou.

Jaroslav.

Daufej, anděli, bez něhož
mně žít nelze; rodičů vzdor

na naši se zlomí vůli. —
Avšak, Lauro! povolání
káže, bych tě opustil.

Laura.

Ach! co pravíš, Jaroslave!

Jaroslav (podává jí list).

Tuto, Lauro, nahlédni v list otcův;
píše, bych se ihned domů vrátil,
že mi správu svého hospodářství
odevzdá, i že mně také jest již
vyhledána nevěsta, otcova
sauseda, Taranty dcera Zděnka;
k ní však nemohu já lásku cítit,
nevlídnýmť jest k Slovanstvu duch její,
podoben Johanně, sestře mojí.
Srdce mé však láskou zahořelo
k Tobě, drahá Lauro, a nic víc mě
neodvrátí od Tebe. Ač hrdás'
na svůj původ germánský, přec vidím,
že uznáváš čestné Slávů snahy
a že ctíš mé horlení za národ.
Vzájemnau chovajíc k sobě úctu
svorně poplyneme v lodce žití,
usilujíc o vzdělání lidu.
Nedávno jsem zakročil o místo

učitelské v staroslavné Praze,
daufám, že mně bude uděleno,
a pakli se podaří pátrání
bratra Tvého a přítele mého
Daniela — požádám pak ihned
rodičů Tvých za tvau, Lauro, ruku.
Nyní však se s Tebou laučím, chtěje
zadost učiniti vůli otce,
kterauž projevil mi ve svém listu,
arci jen co návratu se týče.
S Bohem, drahá srdci mému Lauro!

Laura.

V této chvíli laučení, ach, cítím,
jak jsi hoden lásky, Jaroslave.
Úctu k Tobě zachovám vždy v prsau,
z úcty v prsau vzplane láska v srdci.

(**Eich, Klára a Daniel vstaupí**).

Výstup 9.

Laura.

Drazí rodičové, milý bratře!
Jaroslav opauští naše kraje,
Prahou vrátí se k domovu svému.
Dejte jemu „s Bohem!“ na rozchodnau.

Daniel (Jaroslava obejma).

S Bohem, příteli můj věrný, drahý,
pozdrav lůno krásné, zlaté Prahy!

Jaroslav.

Z Prahy psaní odešlu hned tobě,
pamatujže na mě v každé době.

Eich.

S Bohem, Jaroslave, cestuj šťastně.

Jaroslav.

Na mysli mně dům Váš bude dlíti.

Klára.

K naší chvále bude to vždy slaužit,
že se duch tvůj u nás tříbil, vzdělal.

Jaroslav.

Vzdělanost chci, svému národnímu
jádru se však nikdy neodcizím.
V brzce více uslyšíte o mně,
pěstujte své kvítko, Lauru, pro mě!
(Odchází, všickni ho vyprovázejí).

(Opona spadne).

Děj III.

Výstup 1.

Jaroslav

(V obleku cestovním, jako když odcházel do Německa, cestou ku Praze, před zraky jeho se objevující, již poprvé spatří).

Zdráv buď, slavný Říme Čechův!
Dovol, abych vkročil v lůno tvé;
tyť ukojíš tauhu vzdechův —
tauhu, jež mne mocně k tobě zve.

Věže steré, ještě bdíte
nad velebným městem Pražanův?
Chrámy posvátné, vy čníte
posud nad Sionem Slovanův?

Zdráv buď věků Pomník, Týne,
jenž jsi pravdy křesťanské náš zdroj!
Ó, tvá sláva nepomine,
Praho, jež znáš mír i krutý boj!

Vše se jeví převelebně,
přešlost hlásá slávu budaucí;
k nebi zdvihá se malebně
Petřin, mile k sobě kynaucí.

Což most Karlův? Pevně stojí
nad vlnami šumné Vltavy.
Tauha má se uspokojí,
když pomním na činy Karlovy.

Praho krásná, chlaubo vlasti!
Přiviň k sobě Sláva věrného,
a dopřej mu blahé slasti:
přispět k slávě jmena českého!

Výstup 2.

(V Praze, v hostinci u „Vévody Břetislava“ česká beseda. Besedníků v slovanském kroji svátečně oděných četně, všelikého stáří a obého pohlaví; v jednom kautě besední místnosti klavír. Za stoly besedníci).

Sbor.

Ještě v nás duch otců žije,
srdce pro náš národ bije.
Ještě zvuky materštiny
blaží vnuky Libušiny;
v hrudi naši stará čest

znovu probuzena jest!
Ctít chcem zvyky své a mravy,
bychom byli syni praví
velikého národu!

Výstup 3.

Vladivoj uvede *Jaroslava.*

Zde vám, národovci milí
Jaroslava Lipinského,
„Růží“ básníka milého,
uvádím, jenž vraceje se
z Němec Prahu navštívil.

(Všickni Jaroslava obstaupí, jej vítajíce a ruce mu podávajíce. Krasotinky dávají mu kytice).

Jeden z besedníků.

„Růžemi“ jste zahradu
písemnictví okrásil
našeho vy národu.

Sbor

Vítáme vás, pěvče milý,
v srdcích českých věčně náš!

Jaroslav.

Bratří, sestry, v krásné Praze
u vás jest jak v ráji blaze.

Vladivoj.

(Představí Jaroslavovi zpěvkyni *Miloslavu*).

V krásce té viz zpěvkyni
dobrau naší krajiny.

(Jaroslav se jí ukloní).

Miloslava.

Vaše „Růže“ libau vůni
v naší vlasti dávají.

Jaroslav.

Kýž se jimi staré rány
národa též zahojí!
kýž i staré župní sváry
a kmenové drobení,
lehnau jednau na své máry
a svitne den spojení!

(Jaroslav stane k levé, Miloslava k pravé straně klavíru, na němž Vladivoj je provází. Besedníci po obau stranách).

Jaroslav.

Bratří již svítá!
Již těká sen!
V brzce zavítá
nám Slávy den!

Síly spojujme
jednotě na zdar,
vlasti ku slávě;
cizotě na zmar
rány zahojme,
v tu dobu právě;
anděly posílá Bůh,
by se vzbudil slávský duch!

Miloslava.

Svorně chcem státi
po dlauhé věky;
vlasti chcem dáti
hrdiny, reky,
věrni chcem býti
vladaři svému,
jímž přáno žíti
rodu českému.
Jazyk náš i zvyky, mravy
nezničí víc cizi davy.
Sestry, bratří, dál, vždy dál,
s námiť Bůh i s námi král!

Jaroslav.

Rode slavský, rode milý,
rode plný jaré síly!

Tvoje sláva
z hrobu vstává,
čas k blahému životu,
plod tvůj volá v jednotu.
Vzhůru, bratří, dál, vždy dál,
by náš národ z rumů vstal!

Mužský sbor.

Vzhůru, bratří, dál, vždy dál,
by náš národ z rumů vstal!

Miloslava.

Rode český, rode silný,
jako včela v práci pilný!
Tvoje dítky,
jaré kvítky,
věrně tě poznávají,
radostně prozpěvují:
v práci, sestry, dál, vždy dál,
by náš národ rozkvětal.

Ženský sbor

V práci, sestry, dál, vždy dál,
by náš národ rozkvětal!

Jaroslav.

Rode slavský, tebe krásí
nebes hvězda věčné spásy!

tvoje heslo,
žití veslo:
pravda tvá po zákonu
spravuje tvau rodinu.
V pravdě, bratří, dál, vždy dál,
by náš národ v síle stál!

Mužský sbor.

V pravdě, bratří, dál, vždy dál,
by náš národ v síle stál!

Miloslava.

Rode český v snaze tiché
nedbej na úkory liché!
V pevném kroku
beze skoku
vesluj v přístav volnosti,
národní vznešenosti.
Sestry, bratří, dál, vždy dál,
by náš národ věčně stál!

Mužský sbor.

Bratří, sestry, dál, vždy dál,
by náš národ věčně stál!

Ženský sbor.

Sestry, bratří, dál, vždy dál,
by náš národ věčně stál.

Výstup 4.

(Český tanec).

Výstup 5.

Jaroslav. (k Vladivoji).

Příteli můj, Vám je dobře,
ne však mně, neb otec v Tatry
povolal mne k hospodářství
listu toho přísným zněním.
(podává Vladivoji list).
To však proti mé jest vůli.

Vladivoj.

Vím, že se chceš učitelství
oddati; tak nejlépe lze
působiti duchu tvému;
orbu ponech bratru svému.

Jaroslav.

Věz, příteli, mně tak drahý,
že bych v lůně matky Prahy
na vždy zůstal nejraději;
k tomu konci ucházím se
zde o místo učitelské,

a to budeli mně dáno,
zasvětím se vlasti České.

Vladivoj.

Úmysl to chvalný, k ději
tomu zdaru tobě přeji:

Besedníci (rozcházející se, Jaroslavovi ruce podávají zpívajíce).

S Bohem buď a pamatuj,
v slovu svém vždy věrně stůj.
Národu a vlasti své
věnuj všecky síly své.
Mnoho práce zbývát nám,
než zbudujem nový chrám
osvěty a svobody
pro slovanské národy.

Výstup 6.

(Jaroslavova studovna v Praze. Jaroslav sedí u stolu, před sebou ležet maje dvě písma).

Jaroslav.

Aj, najednau mnoho štěstí
přáno jest mi Hospodinem.
(Vezme jedno písmo do ruky).

Tuto doručen mi dekret,
jímžto v staroslavné Praze
na gymnasium mně místo
učitelské propůjčeno;
(bera druhé písmo do ruky)
a zde zase list mne došel
od bratra mé drahé Laury,
v němž mi píše, že pátrání
jeho nebylo daremné,
i že k cíli kýženému
dospěl po tak drahném čase.
Rodiny Eichovy předci
Slované prý byli, během
doby avšak poněmčeni.
Díky, Danieli, díky
za tvau snahu, za tvau lásku;
našels svatau srdcí pásku.
I hned domů rodičům svým
radostné ty zprávy sdělím,
a zároveň obrátím se
ku rodičům Lauřiným, by
dali mně svau dceru za choť
a sem do Prahy se sjeli,
kdež chcem slavit sňatek skvělý. (Poklekne.)
Bože dárce dobra všeho,
tobě z srdce upřímného
vřelé díky vzdávám, veď i dál
syna svého, by vždy k pravdě stál! (Odejde.)

Výstup 6.

(*Rodiče Jaroslavovi* s jedné strany a *rodiče Lauřiny* s *Laurou* i s *Danielem* s druhé strany přicházejí do bytu Jaroslavova, jejž všickni líbají a objímají).

Tomáš.

Zdráv buď synu náš rozmilý!
Z Tater dálných přicházíme
do matičky Prahy k tobě,
nesauce ti požehnání.
Nechci tě víc odvraceti
od krásného povolání,
jež tvá mysl zvolila si:
na základě minulosti
ku zdárnější budaucnosti
dítky pro vlast vychovávat.

Anežka.

Miláčku můj, těžce nesla
matička tvau vzdálenost;
teď mi blaze, ješto vidím
krásnau tvoji budaucnost.
Od bratra i od sestry tvé
přináším též vřelý pozdrav.

Jaroslav.

Bůh vám odplať vaši lásku!

Heřman Eich.

Zdráv buď zdárný, synu slávský!
Na žádost tvau přicházíme,
ku Vltavě stříbropěnné,
bychom tobě projevili,
že nám více dávné klamy
nekalí náš německý zrak
a že snahu ušlechtilau
ducha též i srdce tvého
plnou měrou uznáváme.

Klára.

Nejdražší náš poklad, dceru
Lauru tobě privádíme.

Laura (padne v náruč Jaroslavovi).

Po dlauhých, ach, bolech trapných
slunce slastí vzchází nám!

Jaroslav.

Anděli můj vytaužený,
jak tvau lásku splatit mám?
(Rodičům Laueřiným ruce líbaje).
Ratolístky Polabanův,
vítám vás ze krajin dálných;

vracíte se v poznání svém
k prvotnému původu,
tak splácíte dávný dluh svůj
slovanskému národu.

(Daniela objímaje).

Saudruhu můj roztomilý,
díky za tvau snažnau píli;
tyť jsi tvůrce mého štěstí.

Daniel.

V blahu tvém i duše má
na věky jest blažená.

Jaroslav a *Laura* (pokleknau a rodiče jich obau jim žehnají).

V zákulisí zavzní píseň sborová:

Blahý, k národu kdo láskou
věrnou, činnou zahoří,
s vlastí spojen něžnou páskou,
zdárná díla vytvoří.
Blahý kdo všecky své síly
jednomu věnuje cíli;
žije rodu v paměti,
kdo se rodu zasvětí.

(Opona spadne).

ROZMANITOST BÁSNICKÁ.

Co my viděli v ducha pokoji
a o čem pěli na svém nástroji:
to vše jen tobě národe k slávě,
na zmar porobě a zášti žhavé!
My pěli písně s pravdy ozvěnou,
rozkoš i tísně s čákou kýženou;
i milujících lásky klokoty,
i horujících duchů samoty
úchvatná slova k činům ženaucí —
plemena nová v život zovaucí, —
i blubonících žváčů zámoty,
i svírajících válek ropoty
verš náš zpomíná, haní neb chválí,
vrahům podtíná životné svaly;
i bájí vnadných zašlé úsvity
v slokách pořádných zde jsau ukryty:
a to vše tobě, národe, k slávě,
na zmar porobě a zášti žhavé!

M. J. H.

K Bohu.

K Tobě, tvůrče mocný
zrak vzhůru se vznáší,
v Tebe světlo hledám
když mne mraky straší
a stmívá se žití obzor!

K Tobě já se vinu
věčný blaha zdroji,
v bouřech duše, v srdce
trapném nepokoji:
neopusť mne slabý svůj tvor.

Neopusť mne Pane,
Tobě se jen kořím,
i když jako sopka
ohněm žhavým hořím,
i když jak loď v moři tonu;

i když svět hřímavé
„Neni Boha“ vřeští:

Ty přej mi, ja v Tebe
Daufám v své neřesti,
Tobě vzdávám svau poklonu!

Neopusť, neopusť
ani v teto strasti,
kdy národ můj nemá
míti sladké vlasti,
a má být bídným podruhem;

vzbuď proroků lidu,
nedolom trstiny,
a pošli Mstitelů
pýchoborné stíny,
přistůj našim v boji tuhém.

Jaroslava Jároši, **Slovenka.**

Ke dni 15 dubna 1874.

Národe můj opuštěný,
světa syny potupený,
kdy se vrátí tvoja sláva,
kdy mine noc tvoja tmavá?
Brzoliž nastane den?

Žal a smutek na tvé tváři,
duch tvůj u věčném žaláři;
synové tě opauštějí,
dcery tvé se světem pějí
pohřební tvé písně jen.

Z hrstky věrných i hrob béře,
i věk síly kvapně žeře;
matka nejedna i milá
nejeden již vyronila
slz potůček v hoři svém;

stichni srdce, slyš co praví
Syn Člověka, a Bůh pravý:
„Lkající blahoslaveni,
nebo oni potěšeni
budau v Spasiteli svém.

Ještě zraje v zemi símě,
jež sic svírá hrudy břímě,
a však hle již jaro kvapí,
kůra ledová se stápí,
klík v zrno se promění;

jíž je tu kříž, i Golgata
i hlava trním pokrytá;
již učedlníků stíhání,
místrů i škol mordování —
budeť také vzkříšení.

Jaroslava Jároši, **Slovenka.**

Za noci snivé.

Noc tichá nad krajinou
tak snivá dumající,

a bílý měsíc nad ni
jak úsměv žehnající — —
mír kolem kol.

Vzdech bolesti, ni štkání
v to šero nezasténá,
jež barví paprsk luny
tak sivě do zelena —
tu blaze je!

Jen na východě chmúrno,
jak v zasmušilém lese — —
můj pohled zarosený
tam vrací pozdrav nese —
ó Slovensko!

Irma Geisslova, Češka.

Požehnání velečinu.

Velebné jak hovor oceánu
v břehů dálných šírém náručí,
tajemné, jak první akkord jara
hustým pralesem kdy zazvučí,

jímavé, jak Aeolovy harfy
chvějící se hlahol na šeru,
úchvatné, jak duhovitý záblesk
meteoru v modrém prostoru,

žádaucí, jak šlapaného práva
jásot díků v novém vzkříšení, —
srdcí bohatýrů vytaužené —
svaté národů je sbratření.

Irma Geisslova, **Češka.**

U rakve.

Povstaň, ty náš duchu z rakve
dávného kdys nadšení!
aj proč naříkáte hlasně?
v dočasnémť jen zmrtvení.

Fábor černý — vlajky černé —
buďtež dolů strhány!
sbalte smutku korauhviče,
shaste svíce, kahany.

Setřete už hoře s tváří,
jež vám slzou na ni lpí,
amen pravím vám, Pán řekl,
„neumřelať, ale spí.“

Amen, pravím tobě, povstaň
k žití, práci ze snění!
hlas ten Boží – skloňme čela,
spása tam, kde — vzkříšení!

Irma Geisslova, **Češka.**

Bratřím.

I.

Nezaufej, bratře, nezaufej,
kdy bauře nad tvou hlavou!
Ta slunce na vždy nezastře,
noc nedá věčně tmavau.

Nech jenom hromy burácet,
a mužem buď a zcela;
Bůh ví, kdy bleskem udeřit,
a kde jsau vrahů čela!

II.

Pojď, bratře milý, k ňadrům mým,
a ulehči tu sobě;
dvě srdce víc si uleví,
když pláčí spolu obě.

Pojď, bratře drahý, v náruč mau,
a otevř duši svoji;
dvě duše k rájům zaletí,
zvlášť kdy se v jedno spojí.

Pojď, bratře, bratře, v náruč mau,
a podej svornau páži;
na páže svorné, tužené
Vztek moře marně vráží!

Hynek z Lomné, Moravo

Stará báje.

Je stará báj, že jako ráj
kdys jedna země květla,
že hlídala v ní zlatý máj
Gheruba peruť světlá,
a národ v lásky objetí
jak titán celá staletí,
a nedobytné jeho hrady
zřel daleký kraj kolem všady.

Dí stará báj, že onen ráj
pak vyhnal lásky Musy,
tím neyšťastnější světa kraj
měnil se v pole hrůzy,
a bratrovraždy rudý hrot
přivolal hejna velkých psot,
až okotěšné druhdy hauště
staly se skrýší krále pauště.

Do granatových hradů řad,
těch svědků dávné síly,
se cizák smělý zvolna vkrad
ve vášní hrozné chvíli,
svůj prapor stavil na věže,
vzal do svých rukau stěže,
a lid, jenž sám tak těžce padl,
se v pautech cizích k spánku kladl.

Dí dále báj, že tento kraj
zas vrácen bude lidu,
až snížený lid v bídnau láj
lkát bude v smutném klidu,
své ztráty, hřichu litovat,
s bratry se opět smiřovat
a před oltářem v chrámu Lásky
se líbat věčné na závazky.

Až stane se, jak psáno jest,
nabude národ síly,
zaskví se nad ním roje hvězd,
vrátí se dávné Víly,
Cherub dá mečem znamení,
paušť kletby v ráj se promění,
a národ pánem opět v ráji —
tak věštěno v té staré báji!

Hynek V. Krch, **Moravan.**

Lupínky milosti.

1.

Ta hvězda, tam ta maličká,
pořáde sem jen svítí,
já říci ani nemohu,
Co přitom ňadro cítí.

Mně to tak vždycky připadá,
že oko tvé sem hledí,
a jaký pohled láska má,
že o tom hvězdy vědí.

2.

Tvé oko má moc kauzelnau —
tak praví, kdo tě znají,
a věř, i ptáci v dubině
si o tom povídají.

A pravdu mají všickni ti,
jichž oko Tvoje zhlédlo;
Tvé oko volné srdce mé
do sítě lásky vpředlo.

A kdykoliv chce z vazby ven,
vypustíš vlákna nová:
mé srdce dál jak beránek
se k Tobě opět chová.

Rauhač.

Dnes je tak zima v sednici,
že k teplu vše se tlačí;
jen jeden tluče sklenicí
a kleje co dech stačí.

Za stolem sedí opuštěn,
i nemá s kým by řečil,
jenž láskou jeho napojen
by k žvástání mu svědčil.

Na stěně nad ním visí kříž....
ten snímá s chechtem dolů:
„Když nikdo, ty snad něco víš?
pojď budem mluvit spolu.“

Vypravuj, jak se matka má
za to tam na věčnosti,
že bosýma vždy nohama
konala pauti do starosti?“

„A jak se vede tátovi,
který měl zrak tak krátký,
že nejed, nepiv synovi
odkázal velké statky?“

„Jsem bohatý, jak dobře víš,
a nevím co je bída:
mně snad to přece vyjevíš,
zda věčnost — kdo jí hlídá?“ — —

„Ty nemáš slov, ni pohledu,
když pěkně se tě táži? —
Tož hleď, bez všeho ohledu
jak leb se tvrdá sráží!“ —

I pozdvihne kříž do výšky
a udeří jím rázem,
že rozbit samé na třísky
kříž svatý letí na zem,

Zas pije dál a kleje dál
a všem se svatým rauhá,
jakby byl pekel černý král,
a vše jen hříčka pauhá.

* * *

Jest pozdní noc, tma hluboká,
dnes luna dřímá v skrytu,
a sníh se sype s vysoka,
s krajin tam od blankytu.

Cesty jsau samé závěje,
a rokle, údol rovné,
vítr si chvíli zapěje,
zpěv — žaly nevýslovné.

A v noci této divoké
jde rauhač spilý domů,
před ním jsau vrchy vysoké
a dále propasť k tomu.

Jde rauhač hezky vesele
a hlasitě se směje,
když sobě pádem ustele
měkkého do závěje.

On kráčí hezky vesele
a hlasitě se směje,
jak v duby staré, zetlelé
vichřice smutek pěje.

Jde směle zimní rovinou,
ač nohy těžko zvedá,
a mnohé chvíle uplynau,
co pravau cestu hledá.

Dorazí šťastně na horu,
kde mdlý na pařez sedne,
a utřev si pot, úkoru,
k nové se chůzi zvedne.

Vzduch věje kolem studený
a smutně kvílí, vyje,
ten kříž v hospodě ztlučený
teď do svědomí bije.

V hlavě se k tomu ozývá,
co slýchal o tom kříži,
a je-li pověsť pravdivá,
on k němu se tu blíží.

U kříže tuhle u dubu,
v půlnoci duch prý chodí
a náhle v divnau záhubu
pocestné všechny vodí.

A těch prý byl už valný rad,
zvlášť za dávného času,
co nechtíc řečem víry dát,
smáli se výstrah hlasu —

a ráno na dně hluboké
propasti mrtví spali,
duchové v reji divoké
všechny zde pochovali.

Tak přemítá, i myslí též:
„Co dávno, snad — snad bylo;
zjevení — pauhý klam a lež,
aby lid zotročilo."

Věkové — báje zasuli,
a strach — jen slabosť pauhá;
těm pak, co v hrobech usnuli,
nepřijde žíť zas tauha." —

Povztýčí hlavu, zjasní zrak,
bere se volně dále —
noc vůkol temná jako mrak,
jasní se nenadále.

V tom jasnu stojí blízký kříž,
vítr kol ostře fauká,
a že tu divná, tajná skrýš,
na dubě kulich hauká.

A nežli se tam přiblíží,
uvidí, co zní v sluchu:
máry se blíží ke kříži,
za nimi zástup duchů.

V zástupu pozná sestru svau
a u ní bratra svého,
jak na pohřbu tu matky jsau
i otce zesnulého.

Tu smělec nohu zastaví,
hrůza jím celým chvěje;
a než ku kříži oslavy,
raději stranou spěje.

Utíká co mu stačí dech
zavátou skalin spauští;
utíká, že se tají dech,
až zmizí v černém haušti.

Je půlnoc pryč, tma hluboká,
neb luna pořád v skrytu,
a sníh se sype s vysoka,
s krajin tam od blankytu.

Cesty jsau samé závěje,
a rokle, údol rovné,
vítr si chvíli zapěje,
zpěv — žaly nevýslovné.

Den plyne jako hodina,
den po dni, týden celý;
i ptá se lidí rodina:
„Otce jste neviděli?“

„V minulau ráno neděli
on rozlaučil se s námi,
a dnes již druhé pondělí,
a my jsme ještě sami.“

„Stíhlo-li jej snad neštěstí,
neb nežije-li více —
dosud nám nikdo nevěští,
my hynem bědujíce“.

I minul týden, týdny dva,
ještě se o něm neví,
jen vraní hejno krákorá
a zvláštní radost jeví.

Krkavci letí do lesů,
krkavci táhnau do skal
vesele jako do plesu,
jakby tam pastvy nastlal.

Za nimi, vůdci, teprv shon
až k propasti tam běží,
a vidí, že jen: on to! on!
zde na dně mrtev leží.

Krkavci chodí po těle,
a vlci hody světí . . . . . .
Tak si vždy rauhač ustele:
žel jenom ženy, dětí!

Hynek Krch. Moravan.

Tři kameny.

Národní pověsť z Moravy.

Ký žal útrobu ti sžírá,
choti můj?
Ký žal útrobu ti sžírá,
spánek očí tvých nesvírá,
pověz choti upřímně!

žel mi hořce hněvu zlého,
choti má;
žel mi hořce hněvu zlého,
probodl jsem oře svého,
neposlechl na slovo.

Ej, to čistější krev byla,
choti můj;
ej to čistější krev byla,
co ty šaty potřísnila;
slyšela jsem dívčí ston!

Zabil jsem já tři děvice,
choti má;

zabil jsem já tři děvice,
krásné jak hvězda dennice
tatarské tu na cestách.

Jejich mladá těla bílá,
    choti má;
jejich mladá těla bílá
čeleď z hradu vyhodila;
stojí v lese kamenem! —*)

A jak míníš odčiniti,
    choti můj?
A jak míníš odčiniti,
vinu ze svých rukau smýti
pálící tě plamenem?

Hrad svůj vydám na zpuštění,
    choti má;
hrad svůj vydám na zpuštění,
přijdu hledať odpuštění:
s příkré skály srazím vaz.

Co pro družku necháš věrnau,
    choti můj?

*) Míní se tu ony tři kameny, které strmí níže ssutin hradu „Děvic" na horách palavských. Jiná pověsť uveřejněná byla v II. roč. Besedy 1874. (Tři sestry).

Co pro drnžku necháš věrnau,
za tu lásku nedoměrnau,
když tě více nebude?

Sama jsi mne naváděla,
choti má;
sama jsi mne naváděla,
skvost jim krásy záviděla:
Červ tě hryz až do skonu!

Jan Herben, **Moravan.**

„Összetiporni". †)

(Kolom. Tiszovi do památníka).

Velké národy vlastní sílou žijí,
v bojech za domov, vlastní krev vylijí;
báje si tvoří vlastní fantasií,
ve vědě vlastním rozumem se stkvějí;
zvykem prastarým otcův paměť světí,
pravdu v dějinách poznať jich úlohou,
vlastní perutí ku slávě vyletí:
když chtějí „mlaždiť"*) mlaždí vlastní nohou!
Ty pomni Synku: lid tvůj z Debrecína,
cizí chceš sílou k životu probudiť,

†) Összetiporni = zdeptať, slov. mlaždiť.
*) = deptal.

krev cizí vylít za krb tvého syna,
cizím talentem tvoji vědu vzbudit,
Cizí zvyk změnit ve zvyk pustatiny,*)
lží historickou svoje dítky slavit,
cizím se křídlem sdvihnaut na výšiny,
cizí lid jeho vlastní patou zdlávit**):
ach ustaň, poslyš věrnau radu naši,
nechejž si paru, budeš faukat Kaši.

Vajansky, Slovák.

Básně

Rudolfa Pokorného, Čecha.

Květ kapradí. ***)

Od rána hledá do noci,
ach, nikde rady, pomoci!

Pastýři ženau v dědiny,
jen on tu blaudí jediný,
jen on tu blaudí v muce
a bílé lomí ruce.

---

*) = paušl.
**) = zadávit, erwürgen.
***) Kapradí (slov. čertovo rebro) kvéte prý toliko o půlnoci o sv. Janě; komu se zdaří květu jeho naleznauti, stává se vševědaucím. Pověsti podobné kolují nejvíce na malé Rusi. Děsná bauře, jež prý tentokrát povstává, nesmí hledajícího polekati.

Viz, světýlka, a do dálky
z vod poletují rusálky,
a starý les co šumí,
to tajemné jsau dumy.

A blíž a blíže k půlnoci,
však dosud nikde pomoci.
Po nebi mraky lité —
„ach, kde ovečky dlíte?“ —

Les ztracené mu nevrací;
však jakáť bauř to burácí,
že strom se chvěje v kořenu,
a mraky v jednom plamenu?

Vstal víchr divý ze skály
a dvě se bauře potkaly:
hrom udeřil a v les
divokým nářkem kles'.
A blesky v ráz
teď bijí v hráz,
a v hrozný zjev
zní dravců řev
i vody vzlyk — —
A mžik a mžik:
i tichne bauře moc —
jeť svatojanská noc!

Kles' pastušek, kles' do mechu
a leží, leží bez dechu;

jen okem mžaurá pokradí:
hle, kolem samé kapradí
a v každý list to naskáče,
jako když slzí vypláče!
A co se děje? Jaký zjev a zjev,
že v pastuškovi praudem víří krev?
Tajemné kauzlo do duše mu vbíhá,
a myšlenka se za myšlenkou zdvíhá,
sluch rozpautaný v duši obraz tvoří,
čím se kde který ptáček rozhovoří,
a jaká píseň z vlnek k uchu praudí —
tak sladce k sobě rusálky jen laudí!
A oko vniká v nejtajnější skrýše,
kde rozechvěn zří pastuch kauzel říše,
i pod vlnami vábná pannen sídla —
ba, co kdy byló, všecko duše zhlídla!
A pastušek se rozkoší jen třese,
když také ovečky své uzří v lese . . .
V ráz stoji na nohau, v ráz zaměří k té straně —
jak kauzelná ta noc o svatém Janě!
Však za úzdu když uchopí je v ruku,
slyš, co to na zem padlo v divném zvuku?
V tom všecka kauzla pastuchu opauští,
kol opět noc, jen noc a prázdné hauští . . .
Žene pastuch k domovu,
zpívá, plesá poznovu:
„Vpřed ovečky, vpřed,
dvůr uzříme hned!“

Přelud.

O krásný obraze, kdo tebe spatřil,
jak v době nadšení můj zří tě duch,
kdo s myšlenkami podobu tvau sbratřil,
ten vznešeností opil zrak i sluch!

A přece, kdy se jevíš duši moji,
a ona nebe svého dostaupí,
tu ústa oněmí a zašeptnaut se bojí,
že o tvé půvaby ji olaupí!

A přece, kdy se blížíš, skrýt chci sebe,
chci slepým býti, slepým na věky;
neb jak tě zřít a neobejmaut tebe,
dlít před tebou a být ti daleký?

Kàlich nedopit.

Hoj, vyšla zář a její anemony,
co vítězné se lesknau znamení!
Již s kříže sňaty dávné lidu stony,
a světem zvučí hymna spasení.
Znáš píseň tu, ó matko bolesti,
znáš mocná slova její pochopit?
Ach, jenom tobě lkáti v neštěstí —
tvůj kalich dosud, dosud nedopit!

A mnoho ještě tužeb zvadne
a mnohá skane slzí krůpěje,

než pravá hodina ti činu padne,
než tělem bude slovo naděje! —
Ni viny na vás, leda ve krev svau
že nemožno nám tváře potopit — —
Náš život hříchem již a vinou zlou?
Ach, kalich dosud, dosud nedopit!

Však přijde čas, kdy pod korauhvi tvojí
zas dávná sláva krásně bude kvést,
kdy mžiknutím se rány tvoje zhojí,
a slovo tělem učiněno jest!
Teď ale stůjme pilnau vlasti stráž,
by hodina ta darmo nezněla:
dvakrát se nevztýčí, když pro ně klesla páž,
a kalich téměř prázdným docela!

Slunce zapadá.

Jen ještě pohled, ještě kmit,
jen ještě slza maličká,
a zmizí chýžka s okenkem
a zmizí drahá hlavička!
Noc blíží se a teskně kol
po větvích napadá,
a jako v srdci tichý bol,
to slunce zapadá.

Teď zjevila se v okenku,
a šátkem točí: Na věky!

Ach, rád bych zastřel oči své,
však hledím téměř bezděky!
A promluvil bych, pokynul,
však divná závada . . .
Jen vzdech se z ňáder vyvinul —
a slunce zapadá.

A pokročím, však zřím ji přec
a slyším jenom: nikdy víc!
Ach, nikdy víc, ty chýžko má,
ach, nikdy již, ty drahá líc!
A přede mnou, ten celý svět
jak pustá zahrada;
ten neykrásnější spálen květ —
a slunce zapadá . . .

Ach, často křídla myšlenek
tam v dálku nad chýž zakrauží,
a často v tichých vzpomínkách
se snivá mysl roztauží.
A často uzří bledau líc,
jak zvolna uvadá,
však věčně slyší: Nikdy víc!
A slunce zapadá . . .

Do dálky.

1.

Má drahá, jak ti říci mám,
co v srdci pro tě cítím?

To paupě vůní vyznává,
to jaro hláše kvítím!

To nebe mluví hvězdami
a matka dítku vylká,
a jenom srdce nepoví,
čím plna každá žilka.

To zefír duje lupení
a slavík růži hlásá,
a v tom jest moje záhuba
i moje velká spása!

2.

Jen polož v šíj mau hlavičku,
má píseň tebe udřímá,
a v růže tebe položí
a líčko Tobě zobjímá!

Jen polož v šíj mau hlavičku
a usneš-li mně na hrudi,
pak píseň má tě provane
a andělíčka probudí!

3.

Rci, zdali tebe anděl sám,
co útlé děcko choval,
či láskou k tobě zahořel,
svou tváří podaroval?

Tak něžnou jsi a nevinnou
a světu ku ozdobě;
co krásného kdo pocítil,
to všecko najde v tobě!
Chci-li se Bohu pokořit
a poznat jeho nebe,
jen náruč vraucně rozepnu
a obejmu v ni tebe!

Dobrau noc.

Noc tichá trůní po krajích
a v její mladé tváři
zaplály drobné hvězdičky
jak světla na oltáři.
A k ňádru padá hlavička;
jen vzdech se vymkne z retů —
pak spánek mysl obestře
a změní na poetu. —

O, dřímej tiše, dítě mé,
a co nalezneš v spánku,
v to srdce tvé se ponoří
jak nebe do červánků.
A na horách až sluníčko
zas probudí se k jitru,
ta neykrásnější hvězdička
přec zůstane v tvém nitru!

Zlá píseň.

Má milá, nežádej si nikdy znáti,
co nelze okem číst a pérem psáti.
Víš, co je mráz, jenž kvítko k zemi sklání?
Mhla podzimní, již slunce nerozhání?
Co větrů kvil, jenž za půlnoční doby
svau koná pauť přes hřbitovy a hroby?
A víš-li to, přec nechtěj nikdy znáti,
co nelze okem čísť a pérem psáti.
Zlá je to píseň: úsměv by ti vzala,
já vím, že ty bys při ní zaplakala.

Jan Nečas, **Moravan.**

Zatauženi.

Aj! kam ty holaubku,
kam pak ty to letíš?
Poselství neneseš,
nic mě nepotěšíš!

Kdybych já byl tebou,
k východu bych letěl,
do širého pole
nad zelenau jetel.

Do širého pole
za svou krásnou milou,
sedl bych jí, sedl
na ručinku bílau.

Kdybych já měl křídla,
oj! jak bych to letěl
do širého pole
nad zelenau jetel!

Jan Nečas, Moravan.

Opuštěná.

Blíká lampa po světnici,
klečí dívka na lavici,
z modrých očí slza řine —
Brzo nad ní půlnoc mine.

A tam v dáli na bojišti
z mladých prsau krev se prýští,
Na hřbitově kulich věstí,
že zas hyne jedno štěstí.

Jan Nečas, Moravan.

Písně.

I.

Odletěli ptáci k jihu,
vůkol vše se změnilo,
a jak teď mi v srdci bývá,
tak mi nikdy nebylo.

Každé mojí myšlence jde
trud a smutek v zápětí —

Brzo budeš moje milá,
po mém hrobě kráčeti.

II.

Až půjdeš kolem hřbitova,
má milá, v svitu měsíce,
snad již tam bude dřímati,
kdo miloval tě nejvíce.

I vzhlédni k jasné obloze,
a přistup k mému hrobu blíž,
neb tys ta duše jedinká,
co srdci mému rozumíš.

Jan Nečas, **Moravan.**

Lesní scény.

Napsal Ladislav Dolanský, Čech.

1.

Dub vetchý, mechem obrostlý
a pod ním z drnu sedátko,
trs*) lesních růží po straně,
na něm jen jedno paupátko.

---

*) Ker, slovensky.

Jen jedno paupě uvadlé;
trn ostrý nitro rozdírá,
přec tiše tak a pokojně
s úsměchem na rtech umírá.

A na sedátku děvčátko
svau bujnau kloní hlavinku
a neví, jako paupěti
žel dává mládí do vínku.

2.

O staré předků našich slávě
přemýšlím lesa ve stínech
a zdá se mi, že v zlatém hávě
rokují vlasti o synech.

Tu jeden žezlo svoje zvedá,
chce mečem trestat rozbroje,
a druhý Mesiáše hledá,
jenž přinesl by pokoje.

Však v zmatku tom, hle stařec bílý
promlauvá k druhům zdiveným:
nic platno, byť jste hovořili
i bleskem božím plamenným.

Dřív klesnaut musí ve prach země
již dávno červům zralý plod;

na troskách jeho nové plémě
zasadí nové slávy hrot.

3.

Umlkla vřava zpěvných hlasů,
již dávno noční hodina.
Uprostřed lesa javor starý
na zašlé doby vzpomíná.

Na zašlé doby krásné lásky,
jež v stínu jeho bujela,
na přísahy a vášně slova,
jež nitro jeho rozchvěla.

A chví se opět javor starý,
v zem sklání šedau hlavu svau,
kříž na rov jakýs postavený
objímá mocnou korunou.

4.

Za šera blaudím daubravou:
noc spauští se mi nad hlavou;
a chodím smuten, v srdci žal —
jak rád bych si zde zaplakal!

Zaplakal v sosen přístřeší,
kde slzy srdce potěší,
zasténal v mechu smuten kles,
kde všude Krása, všude ples,

Však slzy v oku vymřely
jak nápěv se rtů veselý.
Jen v srdci bolesť, v duši žal —
jak rád bych si zde zaplakal!

5.

Uprostřed lesa starý hrad
v svých rozvalinách leží.
Ve sklepích divý potok hrá
a vítr jeho věží.

Staletí chmurném na čele,
však slávu v nitru chová;
udiven na svět pohlíží:
Co chce ta havěť nová?

Na skráně vášní sprzněné
chce věnec slávy klásti,
nebesa sobě podmanit
a nezná lásky k vlasti?

Povzdychl hrad si z hluboka,
bolesť mu nitro svírá
a povzdech jeho ozvěnou
po šírém boru zmírá.

6.

Zroseným jedlím na splátku
svau vypravuji pohádku.

Vždyť lidé nechtěj slyšet již —
jim všední to a k smíchu spíš.

A ony kloní hlavu svau,
ctí moji bolesť zaufalau
a v tmavý šat se obláčí,
nade mnou časem zapláčí.

V mé srdce lejau útěchu,
jim není k žertu, k výsměchu —
a přec to pauhé stromy jen —
jsem spokojen, jsem spokojen!

7.

Když radosť v duši těká
a srdce zaplésá,
klid řídký nitro blaží —
rád spěchám do lesa.

Ten se mnou radosť cítí
a též ji vyjeví
i leskem bujných kvítků,
i ptáčků nápěvy.

Když bolesť duši svírá
a mysl poklesá,
žal v srdci rozhostí se —
tu spěchám do lesa.

Nad roklí uschlé větve
se chaulí v chomáči,
kol vře a suché hloží —
tam žal svůj vypláči.

8.

Jak v báji v lese u potůčku,
kde tajné bují kapradí.
Zde rájem dýše každý kautek,
kam oko tvé jen zavadí.

Ve vlnky perlách mušky hravé
se shlížejí jak v zrcádku,
o slastech rybky netušených
ti vypravují pohádku.

A šero tajné modrých sosen,
břeh plný kvítků, pomněnek, —
spěj, komu bolesť srdce tíží
pochovat trudných myšlének!

9.

Divoké hloží kryje stráň
nad pustým výmolem;
kam oko hledí zunavené,
vše pusto kolkolem.

Sežlautlé stromů jehličí
a větve schýleny,

pažitem holý suchopár
jen trním věnčený.

Nad strání ostříž *) dívoký
se vznáší ve výši
a kdo v ta místa zablaudí,
tluk srdce uslyší.

10.

Na skále štíhlá sosna stojí
a pod ní propasť zeje;
kořeny vratké, v stálém boji
o život bez naděje.

Tu divá bauř ji ve hrob klátí,
zas vítr vzhůru zvedá
a děsné smrti na sauvrati
pokoje marně hledá.

Přec klidně mladá sosna shlíží,
ač bolesť nitrem třese,
osudu svého trpkau tíži
přec bez výčitek nese.

11.

Nad strání topol mohutný
znám na blíž jako v dáli,

*) Sokol = falco cenchris.

a koho tísní světa trud,
ti k němu putovali.

V něm zasazen je obrázek,
pod ním lampička hoří
a mocnosť jakás nebeská
prý divy nad ním tvoří.

I já jsem k němu putoval,
a uzdraven se vrátil,
když smutek mysl poklidnau
ve žalu tíseň sklátil.

A od té chvíle věřívám
pevně v boží já divy
a každodenně putuji
v přírody ten chrám tklivý.

12.

Na drsném suchém pahýlu
usedl ptáček malý
a tiché daubí hauštině
vypráví svoje žaly.

Jak smutno býti samotnu,
když prázdné hnízdečko,

jak těžce se to zpívává,
když pláče srdéčko.

Co jest to býti oklamán,
co jest to lásky žár,
jak děsný a jak zaufalý
jest mysli suchopár.

Uprostřed zpěvu umlkl,
pěť přestal svoje dumy; —
snad shlédl mě a pomyslil,
že svět mu nesrozumí.

13.

Já závidím těm malým ptáčkům
té jejich zlaté svobody,
já závidím, že lehkým letem
se vznáší v chrámu přírody.

I rybkám blahého jich žití
i muškám vůle v rozletu,
i paupátkům, jež bez útisku
své lístky pudí do květů.

Když v přírodě tak volné, svaté
jen otrokem se cítím sám,

tu kletba vzhůru na ty, kteří.....
z úst pne se nebes ku klenbám.

14.

Již unaven jsem chůzí dlauhou
a taužím po stínu;
nuž pod olší tam nade strauhou
ve chladu spočinu.

Zde krásně tak, kde slunce vkrádá
svau zář jen potajmu
a ve vrcholku hlučná váda,
jak byl by v pronájmu.

A lávka měkčí nežli peří,
voňavek plný krám,
opodál vlnku rákoš čeří
nakloněn k pomněnkám.

Dvě srny svižné vykračují
si volně ve mlází
a všude život, rozkoš bují,
až zrak mi přechází.

15.

Hle, v stínu lávka kamenná
nás k odpočinku zve,

nuž usedněme, příteli,
a svěř mi žaly své.

A mysli, že se zpovídáš
ve chrámu vznešeném,
kde srdce slastné útěchy
zchváceno plamenem.

Hle, příteli, tam sosny dvě
se pojí v objetí —
jen svěř se mi a srdce mé
s tvým v ráje zaletí!

16.

Aj, lesních růží keř tu osamělý
se vypíná, jak víly by jej sely
kámen mu půdou, a přec v bujném vzrostu
oásou kyne zbloudilému hostu.

Nuž kvítek k prsaům vetknu. V slastné chvíli
i mě jste kdysi tauhou opojily,
kdy vplétal jsem vás v svůdné dívčí skráně —
ó škoda, že jste odkvětly tak ranně!

Památkou v srdci suché zbyly ostny,
ráj krásy změněn v smutek přežalostný —

ó škoda, škoda oné chvíle krásné,
to blaho krátké bylo, hoře časné......

Nad kvítkem smutně skláním hlavu svoji,
myšlének davy se mi rojí —
a růže keř opodál osamělý
se vypíná, jak víly by jej sely.

17.

Ve skále šeré s hlukem
se klidný potok ztráci
a myšlénka zas dávná
se do duše mi vrací.

Jak blahý poklad mládí,
jak šťastná duše tichá,
dokud jí nepohltí
prohlubeň vášní lichá!

jak děsný a jak bědný
jest život v žalu reji,
kdy zaufalostí zmírá
jíž srdce bez nadějí.

Vytéká ručej v dáli
tichý, však rmutný, kalný,
bez života a vnady —
mé duše obraz žalný.

18.

Nad vše prý smutno v lese
jest za noci samotnu dlít,
kdy šerou rozleje se
tmou měsíce kmitavý třpyt.

Tu duch prý strachem zmírá
a studený obchází mráz,
svištění netopýra
zlý kulicha provází hlas.

A bledé hrůzné stíny,
jež k tobě vždy plíží se blíž
jak osten těžké viny —
hu! děsná to strašidel skrýš.

Však máš-li srdce klidné,
nezmámí tě přízraků klam.
Vždyť vše tak krásné, vlídné,
jak Bůh by byl přítomen sám!

19.

(Překvapení)

V tajemném křoví, úkryt kde zeje,
kdo mi to poví, co se as děje?

Či větru vání, či šepot víly,
neb v milování ptáčata kvílí?

Listy to šumí, pramének kane,
růží to tlumy pukají ranné?

Tajemné křoví lásky jak skrýše,
nikdo nepoví, co skrývá tiše.

20.

Zde sedněm, slečno, pod lísku,
ač různý nám snad cíl;
vy za zábavou spěcháte,
já, bych se zotavil.

Vždyť krásy všude po lese
lze zříti poklady:
nuž, zkauším, dá-li některý
za život náhrady.

A věřte, že se v skutku to
i časem podaří,
kdy něžné, krásné kvítečko
mau duši rozjaří,

kdy růže květy májové
neb víly uzřím šat,
či slyším hláskem stříbrným
slavíka klokotat......

Já, slečno, pravil jsem již dřív,
že různý nám jest cíl;

však ještě jednau potkat vás —
můj by se pozměnil.

21.

(V listopadu)

Na větvích mlha usedá,
mech jíní *) povláčí;
vše pusto zde a smutno tak,
až věru ku pláči.

Mé čelo vítr mrazivý
svým dechem ovívá,
že slovo zmírá na retu
a duch se zachvívá.

A místo hlásků zpěvavých
jen hluchý krákot vran,
kde stinné druhdy místečko,
sníh leží rozmetán.

Na větvích mlha usedá.
již konec písním mým —
jak trudno jest mi v duši mé,
sám sobě nezjevím.

---

*) Slov.: inovať.

Výpověď.

Byla jsi mi milá,
nejsi víc Mařenko,
odkedy zastíráš
večer své okenko;

odkedy neběžkáš
jak srnka v úbočí,
nehledíš jak jelen
bystře mi do očí;

odkedy sukénka
řasná tě nekrášlí,
než hadřičky, čipky
a množství těch mašlí;

odkedy Mařenka
na Irmu se mění,
a baví ji lehké
lehkých fabul čtení;

odkedy vrkoče
její jsau spálené
a to jasné čelko
kaudelí zastřené;

odkedy ty bílé
líčka s růžičkami

nahražené jsau jen
Maučkou a blinkami;

odkedy z růžových
rtíků dym se honí,
a když se k ní sblížím
Trafika mi voní:

ukrutný osude,
nešťastné vzezření,
kletá lásky chvíle,
prokleté mámení!

Proč ona buď tolik
krásy má a vnady?
buď toliké blaha
a pokoje vady? —

Jarosl. Malina, **Slovák.**

Dumky.

1.

Ty Tatry jako zakleté
nad hlavami nám stojí,
a pod nimi lid nevolný,
i zastonat se bojí.

Nese to břímě mocnými
naložené mu tíše . . . . .

mlčí: však v Tater údolí
větřík mu volnost dýše.

2.

Bílé ty naše chalaupky
jak mnohau neřesť kryjí,
v nich lidé dobří při práci
těžké mizerně žijí.

A já předce nezávidím
vám, vy paláce skvělé,
vy mravní skrýváte bídu
té chasy rozbujnělé.

Mně ty chalaupky ubohé
jsau převzáctné svatyně;
vždyť se z nich zbožná k nebesům
modlitba vzhůru vine.

Oj vždyť ty skvostné paláce
katanů lidstva plodí;
antě ty nízké chalaupky
Mojžišů mu vyvodí. —

3.

I já miluji přírodu,
ty Tater nivy krásné;
rád slýchám dumné fujary
nářeky divohlasné.

Rád mám lid ten, co ovečky
na nivách těch si pase,
a v Bohu svém si spokojně
přežívá i v zlém čase.

Než jedno nevím odpustit
dobrému tomu lidu:
že i když cizí střihau jej
v němém trvá poklidu. —

4.

Nejedna bauře temenem
křiváně přeletěla.
nejednu sosnu spálila
horaucí hromu střela.

Aj proč tá bauře nebeská
podlé nezdrtí zmyje?
Aj proč ten hrom všech škůdců zlých
národa nezabije? . . . .

Aj proč ten blesk do zlosynů
křivdících nám nepálí? . . .
— Dost to když čistí povětří,
jenž nebe naše kalí! —

5.

Od Dunaja a od Matry
umíráčkem nám zvoní,

Půlnoční sovy haukají,
že Sloven v hrob se kloní.

Tak by nás naší hrobaři
za žíva pohřbit chtěli;
— a ty bys' proto zaufat měl
sokole Tater smělý? . . . .

Slyš jakau píseň v údolí
slavíček nám šveholí,
viz modrojasné to nebe
nad zelenou tou holí*)

Ať si tam sovy haukají,
nás slavíka zpěv kojí,
ať si nás, lidé zlí raní,
nás nebesa vyhojí.

Však ty leť Tater sokole
k té modrojasné výši,
s sebou pozdvihuj nízký lid
z poroby trudné skrýši.

Když nám zlí lampy zhasili,
hvězd blesk si vypůjčíme

---

*) Hole jsau holé temená vrchů Tatranských, na nichž se stádo ovec pásá a z nichž utěšený výhled na daleko a široko, jako i do nebe jestiť. *M. D.*

a ponad otevřený hrob
k slávě si doletíme.

6.

Já potomek Husitů jsem,
křten ve husitském chrámě,
k práci i k meči zároveň
hodí se moje rámě,

Mne cesta příkrá, trnistá
zde nikdy nemýlila,
mne máti má ne k pohodlí,
než k bouřím odkojila.

Já syn jsem toho národu
jenž doma cizím sluje,
proti němužto ne jen vrah,
než vlastní syn bojuje.

Já syn jsem toho národu,
jehož synové vzteklí,
za mzdu mizernau zradivše
vrahům lid z všeho zvlekli.

Ba z všeho! Jak u husítů
i u nás po všem věta,
jen „Králická“ nám zůstala
a s ní Labyrint světa.

My rodina Husítů jsme
pokud „ráj srdce“ máme,
co bratři se milujeme:
pekla se nelekáme!

My rodina Husítů jsme,
Boha se nespustíme,
V cizině i ve vyhnanství,
chrámy mu vystavíme.

My rodina Husítů jsme
Čech-Sloven jedno tělo,
pryč nářky! Dejme si ruce,
A vzhůru smělé čelo!

Miloslav Dumný, **Slovák.**

Dráteník.

Jak eben černé mraky halí
sphér nevýměrných hlubiny,
z nich na nivy a bořiny
sníh v chomáčích se hustých valí.

Vrb hebkoprutých vršky holé
svým křídlem šlehá vichřice,
noc černá svoje letice*)
prostírá na háj, luka, pole

---

*) slov. Křídla.

A hle! ku dvoru tam se blíží
útěchy prostý mládenec,
šíj jeho z drátu pletenec
svou ku zemi shýbá mu tíží.

Již po snežitém řídí lanu
své ku dvoru mdlé kročeje;
hruď slastí mu se zachvěje
an otevřenau uzří bránu.

Tu sotva však že v bránu vkročí,
vstříc přichází mu hospodář,
chmurná mu vzplane hněvem tvář
mdlého, když dráteníka zočí.

„Co hledáš tuto v noční době,
tak bručí správce bublavý, —
ty ničemníku taulavý,
kdo povolil sem vkročit tobě?“

„„Ach smilování, drahý pane,
mé nitro hlodá trapný hlad,
a údy mučí zimy chlad,
neb ledomrazný vichor vane!““

„Že zima údy mučí tvoje —
ty Slávů plémě ještěři? —
kliď se ruče z mojích dveří,
než ruka tě zasáhne moje!“

„„Ach místečka jen někde v stáji
mně sirotkovi popřejte,
jen kauštěk chleba podejte,
vám odmění to Pán Bůh v ráji““.

Tu klaučka uchopíc svou rukou
saň ona prosta lítosti,
jej ze dvora ven vyhostí
a zavře bránu temnozvukau. —

Zpět za vichřice kráčí děsné
mdlý hošik sněžné po pláni,
až tam pod křovnatou strání
jsa mdlobou zmořen v sněhu klesne.

Již na tvář růže bílé seje
nemilostná mu Morana,
a chladného sbor Povana
již pohřební mu píseň pěje. —

„Ó pospěš národe mně drahý,
sprosť zhaubných vlků slavský ráj,
svým potři mečem hříšnau láj, *)
ty potří dravé bratrovrahy.

Ó vzhůru bratří, toť bratr náš,
Bohem danau uchopte zbraň;

*) slov. zberba.

potříte lítau zrádnau saň —
jejž vrhla v hrob byltě bratr váš!
Jos. Horský, Moravan.

Jindy a nyni.

K sladkému jen druhdy plesu
strojil povždy duch se můj,
površky když šumných lesů
zlátil pablesk luno tvůj;

nyní však mé srdce týrá
neuhojný krutý žal,
když tvé jasné oko zírá
na bledotu pustých skal.

Druhdy moje juné tváře
celovaly ruměnce;
když jsem za tvé luno záře
s matkou pletával věnce;

teď tvé oko stříbrotkané
na bledau mau zírá pleť;
mateře když milované
na rov kladu růží květ.

Líbě druhdy usmívala
na mě tvář se luno tvá,
když se se mnou modlívala
milovaná matka má;

Nyní však ty stříbra zdroji
bol v mé budíš útrobě;
mateře když drahé svojí
modlívám se na hrobě.

Frašně*) hrála zář tvých blesků
druhdy s mojí kadeří;
když jsem přával prost všech stesků
dobrau noc své máteři;

nyní však zář luno tvoje
volati mne nutí jen:
„Dřímej sladce matko moje,
až zasvitne slavný den.“

J. Horský, **Moravan.**

Znělky.

1.

Žití svého na obtížné pauti,
pod bořinou zpěvem oživou
růžičku jsem našel spanilau,
k níž jsem počal vraucí něhou**) lnauti.

Bořiny té povždy do zakautí
za růží tou spěl sem stepilou;

*) Slov. žertovně.
**) Staročeské slovo, tolik co útlosť.

koje u ní duší unylau
ždal*) jsem strážcem jejim navždy slauti.

Přála mně též královna ta kvítí,
blažila mě svojí milostí;
mou však navždy nesměla ach býti.

A tak zbaven jsa vší těchy svojí
k nevyzpytné konám věčnosti
dál zas pauť svau v hoři, nepokoji. —

2.

Zmořené mé lkáním oči k spánku
zamknul klidný, strastikojný sen,
v němžto videm byl jsem oblažen,
videm libým s nadzemského stánku.

Útěšného míru u libánků
spatřil jsem tu, pro níž jsem žil jen;
láskou jíž jsem byl tak oblažen,
violka jak duchem jarních vánků.

„Nermuť se tak pravila tu ku mně,
utiš bol svůj ňader v hlubině,
k nebi pohleď od slzavé země.

*) Stčes. = naditi se, žádati sobě.

Tam, kde věčná láska srdce pojí,
tamto lásky pravé v otčine
jedenkráte budeme též svoji. —

3.

Údolím věz plným strasti, zloby,
jest ta naše slzorodná zem,
a ten věk náš pauhým jestiť snem
sílomorné, kterýž plodí mdloby.

Sen ten prostý záře rajské zdoby,*)
pod závojem neprůhledných tem**)
ujařmeným synům chleba všem,
připravuje včasné, chladné hroby.

Velebných tam nebes za modřinou,
jen tam žití věčného plá zář;
tamto všemdlé, pozemské sny hynau.

Nnže přej již, přej mně bledau zříti
anděli ty míru svoji tvář!
jsem snem zemdlen, raději chci žíti! —

Jos. Horský, **Moravan.**

---

*) sl. ozdoby.
**) sl. pluky, čety.

Zpěv cikánů.

Vzhůru hoši vzhůru dívčice,
ze sladkého probuďte se spánku;
neb již vzešla na nebeském stánku
zlatovlasá, jasná dennice;
rozdýmejte ohňů tavné znoje*)
a pak ruce
zvyklé muce
kladivem hneď ozbroj každý svoje,
ku kování smrtonosné zbroje!

Svobodnější, přerychlá než laň
ve stínu zde tyjem černých borů,
když hrom bauří a blesk seče horu,
v rozkoši vždy kujem ostrau zbraň,
lépe žíti s hromem, modrým bleskem
v černém lesu
v slasti plesu,
než v palácích s bohatstvím a leskem,
poroba kde vládne s bledým steskem.

Pahorky když, vonné lučiny
perutí svou šlehá sever chladný,
v pautách zimy, když květ upí vnadný,
vždy zbroj kujem v lůně bořiny.

---

*) Slovensky: rozpauštivé horaučosti.

Blaženěji plynau žití doby
v lesů sadu,
v zimy chladu,
nežli v síních, jež kov drahý zdobí
u neblahé službě, u poroby.

Nechať mučí nitro bodný hlad,
nechať duši bolná svírá tíseň,
ze srdcí přec našich sladká píseň
v nadzemský se vine hvězdný sad;
radostnější písně k nebi plynau
v stinném dolu,
v hladu bolu,
bohaté než když nám stoly kynau,
kol nichž pauta otrocká se vinau.

Dárkyně ty rajské lahody,
svobodo, ty dcero s nebes vlasti,
nadzemskou jenž srdceblažnou slastí
na pozemsku kojíš národy;
za tě ždáme, ó ty bláha zdroji,
hladu, žížně
snášet trýzně
za tě budem v krvolačném boji
s radostí vždy prolévat krev svoji!

Josef Horský, **Moravan.**

Z Hlubiny.

Básně M. J. L. Hurbana.

I.

Nad Hlubinou.

Jak se to víří, jak se to vaří,
jak hází klokoč hlubina vod,
a z hlubin tajných jaké vývary
na povrch metá různina hmot! —

Z rumů Děvína, — z věže strážného,
jenž před tisícem let tu volával
a stráží hradu přemohutného
i okolité krajiny stával —

z rumů posvátných hledím do vřavy
bauřné shluknutých pod Děvínem vod,
a tam, kde v Dunaj praudy Moravy
neyhlaub' dosahnau střiku svého bod:

tam se tak víří, tam ty vývary!
A na rumích já, na břichu složený,
jen ta upírám očí i tváří,
tam duch můj celý jest pohřížený.

Kolébka s děckem míří v zátoku,
běda! již shltnul vír to robátko,
břevno se řítí střikem potoku
Moravy, vrážíc vírem v děťátko!

A v té chvíli zas klokoč se válí
jako Kobyly*) dymové chmáry,
z hlubiny dvíhá na povrch skály
a hltá opět sám své vývary.

Což pak as' nesl ten hlubin příval,
snad tu kolébku? Ach cosi jiné,
cos' celkem jiné klokoč vymýval.

Ještě bauřněji klokoče hází
hlubina, otvor z vrchu se šíří,
běda! již z hory, z Vídně přichází
loď a ku víru nešťastně míří;

ach! přenešťastně, výkřik zaufalý
sta hrdel, — a jest po všem již věta:
propasti bezdné vše pohltaly,
co nesla čáka z světa do světa.

A nová hora s chmárami hlenu
z hlubin se dvíhá, jak bauře v lese,
já z rumů hledím, prorážím stěnu
vod zrakem, abych spatřil co nese?

---

*) **Vrch toho jmena vypínající se nad Děvínem.**

Snad předce, myslím, uzřím ze smutné
oběti víru jakés' znaménko,
neb snad plovače rámě mohutné,
neb děvy zbledlé útlé raménko;

než nic ze všeho! Vše, jak sen bývalý,
jak historia zaniklých zjevů,
jako smeť v hoře a červ malý
v Sahary pauštěch, jak ohlas zpěvů,

tak zmizlo; zmiznul vír s tlamou svojí
a jen klokočem vývary se dmau
a z tajna nitra se sloj na sloji [1])
různé předměty na površí pnau.

Auveh, nastojte! Co jest mi viděť!
V kalu propastí, v hlenu prvoků
zřím berlu Sáma zlatem se třpyteť,
hrot Slavimírů, meč Svatopluků,

kříž Methodova missionářství,
Gorazdy, Náuma, Angelárovců
koruny svaté ctného martyrství,
mrtvoly strastné Svatoplukovců!

Mráz mne prochází nad viděnými
v klokotu baufných vod vývařisku

1) Slovensky: vrstva na vrstvě.

značiloby jen ducha nemívať
a náležeti k láji ničemné. —

II.

Po padesát letech.

Hory moje bukohojné,
temné moje daubravy,
proč jste nyní tak pokojné,
tak neznalé oslavy?
Tak nad vami mračno stojí,
pod vami tak mrtvo tu,
jakby v žití vášho zdroji
nic nebylo k životu;
jakby vymřely již byly
ty nádechy něžných hor,
jenž má ňadra tak zvlnily,
v srdce lély žal i vzdor. —
Nad Lašidem [1]), v „Klíža" stráni [2]),
u mračných hor Kálnice [3]),
skalné Beckova balvány
i báječné „Skalice" [4]);
„Červenhora" [5]) od Trenčína
i vy „Lipky" dojemné [6]),
kudy do „Daránských mlyna" [7])
vodily chodníčky mne;

i ty „Záborie“ [8]), milostné
a v „Trbockém“ [9]) mha sivá,
i „Potôčky“ [10]), ku nimž zlostné
větry dují z „Sichrova“ [11]);
i „Miškovská“ [12]) i „Zaháje“ [13])
„Za môstkom“ [14]) a „Hrabovník“ [15]) —
vy mého dětinství ráje,
vy mých tužeb zdroj a vznik!
Jak to smutno teď nad vami,
jak pusto u vašich pat, —
rozkošný kraj záplavami
kýmis zdá se mi být jat!
Ach, tak teskno, tak bolno mi
zříť v ty ráje zašlých dnů,
srdce v hrudi v dví se lomí,
prsa vzbauřená se dmau!
  Příroda sic dýše živě,
  jako kdysi dýchala;
  z údolí se závrativě
  ku oblakům pne skala;
  bauřně, tiše, tak se snaží
  tím, neb jiným korytem
  váh si běhať po Považí
  smutkem dávna pokrytém;
  valně, skrovně, — jak kdy přijde —
  z Podlašida, Kálnice
  potok na lup sobě vyjde

a straší lid velice;
i to jaro vůní sladkých,
i to léto klasných vln,
i ta ořechů považských
kořenitosť i lov srn;
jaro, leto, jeseň, zima,
hora, údol, roklí svah,
druh od druha svau přejímá
práci daných sobě snah:
než jen příroda je živá,
národ stínům rovná se,
netkne se ho píseň tklivá,
ani pověsť o spáse.
„Z ruky do ust, od kolébky
zpříma cestou ku hrobu,"
toť hle heslo, jímžto lebky
krmí vlastní porobu.
Stíny bledé mne střetají
podob valně změněných,
původ sice svůj netají —
života však nezřím v nich!
Darmo stíny Mataušove [16])
a hrdin těch slavných dob
kmitají se v nov a v nově
nad vami v čas zláštných zlob.
V Skalic útrobách to hřmívá,
nad Lašidem vřava zní,

od Sichrova zář ohnivá,
Z Trbockého chřest zbraní;
z Malinovca [17]) bohatýři
davem dlauhým se hrnau,
„halló“ vzduchem se to víří
až v kostech špiky trnau;
kosti, ledví to proniká,
když se hýbe vrchů duch:
ale darmo, vám nevniká
do duší ten duchů ruch;
darmo váhu baufné praudy
pějí staré písně vám,
darmo řeže se z mé hrudi
písně nové drahokam!
Praudohojných slz přívaly
darmo tekau lícem mým,
stráně rodné neozvaly
saucitně se steskům mým!
Hory moje a daubravy,
odkud ten váš chabý klid?
Či Považí naší slávy
neobývá Slávy lid?
Neprosákly nové věky
mrtvou vaší útrobou,
abyšte odkoply svleky
umauněné porobou?
Syn váš věrný z dola zpívá,

slyš jej vlasti na pokon;
pojď harfo má, nechť ozývá,
Považím zas tvůj se ston.
Jinak jindy bývalo tu,
jinak, dá Bůh, bude zas!
„Činem zastřít svau holotu“
Boží je k národům hlas!

*

A ty počkej Převozníku
z Podturecka [18]) hauštavy,
popřejž „Vrby“ [19]) své Básníku,
ať se i on přeplaví:
jinýchť hor a vrchů rady
tahnau jej a jiný lid,
tam javořinské Poradí, [20])
tu děj Bradla, [21]) Boru [22]) klid.

---

1) Jedna z hlavních hor Beckovských, domova Básníkova.

2) Klíž, nekonečně zádumčivo-dojemná stráň, k jihu obrácena, za časů dětinství básníkova viničím a stromovím všelikého druhu posázena, vínem a ovocem proslulá.

3) Jméno dědiny a dcerocirkve k matce církvi Beckovské náležité, polednovýchodně od B. v divokrásném romantickém údolí, mezi strmými horami vtěsnané a bohatým potokem protékané.

4) Poniže Beckova jihovýchodně vyčnívá z přeutěšené roviny považské vrch, jakoby posetý skalami, prostřitý od jihu na sever zdá se býti strážcem pohoří na východ se šiřicího a nad Považím utěšeným panujícího, podivný tento saubor skalisk „Skalice“ jmenuje lid a nám dítkám bývaltě tajemství plným vrchem duchů tam živaucích.

5) Červená hora známá Beckovským; z temene jejiho otevírá se nevyrovnaně dojemný výhled na mohutně k oblakům se pnaucí Trenčín na sever, a na jih se obrátice spatříme soka jeho nesmírné výšky dosahující rozvaliny hradu Beckovského; sama hora jest neodkletý ještě poklad uschovávající v sobě překrásnau červenau břidlici.

6) 7) Lipky jmenuje se divokrásné návrší porostlé rozmanitou křovinou, kudy pěšinkou jde se do Kálnice; v Daránských mlyně, jehož majitelka byla křestní matkou básníka, prožil chlapec mnohé chvíle naslóchaje křestni matky překrásným pohádkám, a prohánějе se po zahradách a laukách, po mlyně a rozkošných horách kálnických.

8)9) Jmena spanilých hájů.

10) Nížiny spauštějicí se od hor kálnických s křišťálovým potokem a pověstným mlynem „na Potôčkoch“ zvaným.

11) Vrch.

12)13) Jména jednotlivých pohoří.

14)15) Jména jednotlivých stran hor beckovských.

16) Bohatýr národní slovenských stran, pán Váhu svým časem jmenovaný, velikaš zemský, poslední tuším z lechů staroslovenských na Tatrách, jed-

noho času místokrál, čili palatín Uhorska, působil na konci 13-ho a počátku 14-ho století. Alexius Horányi: „de sacra corona Hungariae ac de regibus eadem redimitis commentarius. Pestini MDCCXC.“ pag. 166 jmenuje ho: „Matthaeus Trenchinii regulus“; „habebat in potestate, quid quid regionum est inde a minore Carpatho Posonium usque intra Vagum amnem, eaeque regiones ,Terra Matthaei patrio sermone hodiedum vocantur“; to jest: Mataus Králik na Trenčíně měl ve své moci všecky končiny prostírající se od malých karpatů až po Požun a mezi Váhem, kraje pak ty až do dnes v jazyku domácím zemí Mataušovou slovau.“ Horányi uvádí ze jmena maďarů jmenujících zemi tuto Mataušovu: „Magyus földe“. Ovšem Matauš tento nejen tou zemí, která mezi Váhem a malými karpatami po Požun se prostírá vládl, ale i mnohem výše a šiře. Bylť pánem celého Váhu i Torysy.

17) Malý-Inovec zkráceně Malinovec, jest vrch vysoký pohoří Beckovského, tak jmenovaný k rozdílu od Vel-Inovce, neyvyššího to vrchu celého nižního Považí, na levém brehu Váhu se prostírajícího. Jádro Inovského pohoří je saurodé s jádrem Malokarpatů, křišťálovité! Sevnítrná pak malebnosť nevyrovnaně krásná. Trenčin, Inovec, Baba, Tematýn, Krahulec, Čerešnovec, Plešivec, Ostrý vrch, Volovec a jak se ještě jmenují tito synové a dcery Inovce nádherného, úchvativě působí na citedlného pozorovatele.

18) Turecko je malý karst, skalisko ohromné na pravém břehu Váhu přírodou zavalené, u paty

hustým křovím porostlé a i výše dost bujnau horu nesaucí. Mylné je domýšlení, žeby to jmeno od turka, turecký atd. pocházelo; dříve než tato plága Křesťanského světa splozena byla, jmenovalo se Turecko a Podturecko, Tureckem. Na skálách a vrších podobných bývávala místa Turova, boha to pohanského Slovanů.

19) Primitivný to našich slovenských prievozníků člun; i němci znali kdysi tento způsob převozu přes menší řeky a jmenovali taký člun „Einbaum".

20) Právě apeninské to pohoří, návrší, dolinky a stráně horské radami domů, humen, sadů a zahrádek okrášlené a do 2000 dušemi slovenskými obydlené; jsauť to Kopanice Poradí jmenované, z východní strany Javořiny ležící. Tu byly svedeny srážky mezi povstalci slovenskými r. 1848 s koncem septembra.

21) Jméno historicky pamětného vrchu, severovýchodně nad Březovou o dvau hlavách se vypínajícího a na šíř a dál viděného. Zde pod Bradlem mezi Březovou a Košariskámi z jedné, pod Kamencem, proti Bradlu z druhé, a v údolí mezi Březovou a Hradištěm v stráni Podzápače jmenované z třetí strany byly povstalci slovenští dne 22 ho Sept. 1848 ode dvau stotin regulární pěchoty (Ceccopieri) od 400 Walmodenových kyrasírů a asi 700 mužů gardy napadnuti, na všech třech punktech vítězně odrazili nápad a jednu stotinu Ceccopierovců vedenau setnikem Sossai-em odzbrojili.

22) Půl hodiny vzdálí od Hlubokého počíná se hora, která se rovinami a malými vlnovitými návršími po západní straně malých Karpatů, až téměř po Břetislavu (Požun) prostírá a Búrem u lidu slove.

III.

Uplakaná tvář.

Rodní můj kraji, ty milenko věrná,
co to všecko již na tebe připadlo,
anižby k tlaku i síla poměrná
vyšla z útrob tvých na světa divadlo?
Ach všecko přešlo, jako sen přechází
nad ubohými Slovenska chotáry,
slunce zapadá a slunce vychází
po Tater sličných uplakané tváři.

Zařvaly trauby, bubny zrachotily,
dupotem koňským Tatra otřásla se,
bauřné divoké písně naplnily
dolinky naše až hen po salaše!

Celá vichřice národů a pánů
bohatýrských se přenesla nad vami,
na čele jejím stál otec orkánů
zdobený všeho světa korunami:
pokornyť vlny bauřného Dunaje,
a pokojný Váh, tichéť praudy Hrona, —
jen můj Lašid, Klíž a moje Zaháje
zdají se cítiť krok Napoleona.

Tam se to víří v nocech a pod mhami,
„na Potôčkoch“ se vlnky vydauvají,

prapory šustí hen „pod Skalicami“,
z útrob Sichrova bolné vzdechy lkají.

Na sněhobílých oblacích postavy
jako obrovské stíny bohatýrů
kmitávají se v čas sluneční slávy,
a v čas půlnoční jak odblesk rytířů;

a Malinovce zdýmají útroby,
jakby Vezúva krátery v něm plály,
Červená hora, Hrabovník se zlobí —
Kdo to slýchal kdy aby hory řvály?

Ach — a vše přešlo jako sen přechází
nad ubohými Slovenska chotáry,
slunce zapadá a zase vychází
po Tater sličných uplakané tváři! —

Mudrců, Kněží, oekonomů, pánů,
měšťanů — chudých, bohatých —, rolníků,
žen, dívek, žáků, vědy velikánů,
řemesla všeho umných řemesníků
máš nadosť, tu pod Tater stěnou věčnou:
ale či hnul kdo na ty zjevy duchů
ramenem mužným, odvahou statečnou,
přistal saučinně k dějinnému ruchu?

Věruť neslyšel kněz ani politik
ten v bauři věků a ruchu přírody

odhlasovaný pranárodu pokřik:
v tlupách ospalců tak hynau národy!
Bauře přenesla své vlny šlehavé
nad plemenem, jenž na bobečku sedí, —
ten při kůželi, ten v rozkoši hravé,
ten na jhu tahne, ten jen zisku hledí;
mimo uší svých pauštěť hlas svědomí,
zapomínati na spásy zákony,
v oběť chlipníkům vydávať své domy —
značíť státnické převázet úkony!

Zvěstovatelé života věčného.
vžili se v kůru časnosti těkavé,
ducha národu v svau duši daného
necítiť, srdce tlí v hrudi lekavé:
jen kde tu Básník, kde tu Mudrc řídký,
kde tu děvuška, kde tu junák slávy,
kde tu Satyrik vytasil meč břitký,
aby v sbor dějů vmísil žal svůj žhavý!

A všecko přešlo, jako sen přechází,
jen že v živnosti a dědičná panství
Tater královských židé se uvází,
talmud podžírá kořeně křesťanství:
ach všecko přešlo, vše pořád přechází
nad ubohými Slovenska chotáry,
slunce zapadá a slunce vychází
po Tater sličných uplakané tváři.

Než vyjasní se, ó vyjasní věru —
nebo má se co vyjasnit — pojednau,
jak mile jenom naplní svau měru
Bůh, a létavé chiméry zaniknau;
jakmile chraustův, pandrav a lišají
plemene lhůta na Tatrách vyprší,
Červen nastaupí po žalostném Máji
a metamorfos lichých děj završí!
Vyjasní se zas Tater sličných tváře
a nevyhyne víc ta lauč ze země,
když opět vstanau z rumů svých oltáře
a bohatýrské vyjde z hlubin plémě

IV.

Strupelení.

Zaplačte nade mnou uplakané stráně,
v hlubinách mé duše je rána na ráně;
kady jen pohlédnu po těch krajích ladných,
či k výšem nádherným, či do nížin chladných,
všady mne pojímá a střetá obvina,
že od hrudy vzletnaut neví má rodina,
na křídla orlice neví se duch vzchopit,
v hlaubí nebes báně neví se potopit.

Tam, kde hvězd plameny a slunéčka zdroje
vznik svůj berau i ty vznes se srdce moje;

naber̆ tam útěchy v té Boha blízkosti
a snes ji sem v tato údolí úzkosti,
kde co Bůh lidu dal lid mu jiný béře,
do království světla zatvárajíc dvéře,
kde práva národů sužují železy,
šíje jhem a nohy svírají řetězy;

kde k dělání silnic, podvozům a vojně
ženau muže, ženy, starce, mláděž hojně,
kde však nelze vzdělať jazykem se rodným,
národ národem se jmenovať svobodným;
kde za bílého dne v blesku auctority
laupeže provodí vytylí bandíti:
a na to v národu jako v pusté lodi,
do níž zběř zbojnická zjevně na lup chodí!

Ani nezaplače, ani nezaškřipí,
ba tušim ani jen dech nepauští z chřípí.
Pryč, pryč do těch říší světla, srdce moje,
z lepšího sem dole snes obživu zdroje;
nauč kvíliť národ nad porobou duší,
v porobě zůstávať národům nesluší!
Nauč škřipěť zuby nad porobou duší,
ať kulhaví vstanau a zaslechnau hluší.

Nauč plesať národ v vítězném vědomí,
Hospodin zástupů že porobu zlomí:

sic národ zkrpatí, jenž s hrudou živoří
v něm se člověčenství sstrupelí, spotvoří:
a za tolký zločin, tolké povražděných
katakomby rodin, plemen okyptěných,
kdo má dost smělosti přijat zodpovědnost?
Mluv — aneb hyény odlož přirozenost!

V.

Na hory!

Horám se já sdůvěřím!
Ta jen duchu můj
čistým z rána povětřím
sobě zavesluj.

*

V Boží horské přírodě
ssaj do sebe cit,
jenž ti v světa neshodě
má měřítkem být.

*

Úzká jest síň života
pro životný děj,
panuje v ní holota,
pozor na se měj!

*

Modly se tam vzývají,
nezná Stvořitel;
cíle krátké mívají
kratochvíle těl.

*

Zištné chtíče zevlují
slidíc' po tebe,
v maudrosti i v kroćeji
nosí jen sebe.

*

Na tvůj um a na tvau pěsť,
na tvůj veledar
míří závisť, chlipnosť, lesť,
boháč i bedár.

*

Schlopce „Cultura“ staví
víru chtíc ti vzíť:
na červeno nezdraví
umí se barviť.

*

Po tvém silném rameni
sáhá skřehlá kosť,
a po zdravém umění
zbřidlá fortelnosť.

*

Tovaryšem zločinů
chtělby tě míť svět,
slibují ti otčinu —
za národa květ.

*

Zlaté plíšky, křišťále,
hodů hlučných kvas,
ozářené portále
a v nich hudby hlas:

*

toť v prostoře úzkých stěn
světa čeká tě;
jestlis' nebyl obdařen
city bohatě, —

*

sedneš na to jako hýl
na prut lepavý,
jak na marný sléz motýl
z jara létavý:

*

ptáčník a hoch čipera
tam těch polapí,
tebe světa nádhera
v praud svůj potopí,

*

a ty rozkoší sveden
opustíš svaté,
jestlis' nebyl obdařen
city bohatě;

*

těmi city na horách,
v Boží svobodě,
nabranými při zorách
v slunka východě;

*

těmi city na horách —
v bauři děsivé —
kdy blesky hromů jak brach
mraky dští lstivé

*

a stověké dubiska,
tisícvěké pně
lip posvátných potříská
bauř ta dnu i vně;

*

těmi city na horách —
kdy přívalů shon

pohřbuje ve svých vlnách [1])
i přepych i ston.

*

Města v písku stavěná
i vsí číslo ctných,
půda selská zrobená,
Fabrik početných —

*

tam se mění, tam mizí
v dnu bezedném vln,
k horám patřiť pobízí,
kde naděje čln [2]).

*

Tam se znáti naučíš,
čeho nezná zbla
svět, s mamem se rozlaučíš,
v němž tolik jest zla.

*

K horám, k horám za rána,
k horám v noci bíd

1) Slovák to čísť může dobře takto: pohrbuje v svých vlnách.
2) člun.

patři Bohu oddaná
duše, tamť tvůj klid.

*

K horám duch můj zalétej,
v horách líbosť měj:
Hoj na hory! Eja, ej!
Hej na hory! hej!

VI.

Experimentum.

„Experimentum in corpore vili“ [1])
myslí sobě v této době
že na národu slovenském spravili!

*

„Bídná je slovač, však jádra zdravého,
očí jasných, lící krásných,
horaucí krve, ducha nezlomného;

*

než, což na plat? nemáť v zemi on práva,
ni kultury, ni dressúry,
kterau v Uhrách jenom maďar rozdává“.

*

1) T. j. Skauška na chatrném těle.

Dictum — factum, tak si řeknauc' spravili,
Deák, Tisza, spojili sa
k „experimentu in corpore vili".

*

A teď to již jde horempádem dolu,
bez pokory, vzdor na vzdory
v zdravém se našém paprau těle spolu.

*

Mnohoslibná se missie vnitřní [1]) —
k přeporodu všech národů —
odsankovala do smetí a trní. [2])

*

Experimentum in corpore vili
se zdařilo, nevzbauřilo
k saustrastěm, k ději ni nejmenší síly! —

*

Sic Eötvöss pospíšil za ní před saudce,
a tam stojí v prostém kroji,
jaký mu přistvořil všech světů tvůrce. —

*

1) Čech k vůli pádu čitejž: vnitrní.
2) Viz: Círk. Listy, díl II-hý str. 396—400; díl III str 400—402; díl IV-tý str. 128. Na těchto místech zde uvedených se také proroctví znamenitá nacházejí vyslovené, která, sotvy deset let minulo plní se valně na těchto pěkných státnicích, i na národu hluchém a slyšeti nechtějicím.

Experimentum in corpore vili
dále stvárať, národ zvárať
páni budinští si ustanovili.

*

Spolky mírnosti, růžence, vzdychání
o spasení, k zachránění
duší, zrušili co zrády páchání.

*

„Bože s výsosti, králi náš s přestolu,
na tu zlobu a nezdobu
popatřetež a stuptež k nám dolu“;

*

„sestuptež k nám dolu a pomáhejte
ubohému, nevolnému
lidu, mravně zavraždiť ho nedejte“!

*

Tak zhýklo to vybrané „corpus vile“, [1])
než nadarmo činí lármo
bídná rája proti begů přesile;

*

experimentum in corpore vili
jen vždy dále, zle, nekale
páni sněmovní činiť stanovili.

*

1) Chatrné tělo slovenského národu.

Bůh vysoko, král daleko zůstává,
národ volí po svevoli
Vlastní, zástupce k stanovení práva;

*

a co ti tam spraví, jakby spravili
sami svatí ablegáti,
jichž anjelé na sněm v nebe svolili.

*

Ti čiháků hladných sobě svolili,
by siroty do roboty —
ze mzdy jidášské ta dole honili:

*

ti čislami, plíšky vozně plnili,
a v zajetí naše děti
na ten kečkemítský veltrh vodili.

*

„Za kterýsi“ dí, „rok — jak [1]) neutekau —
statky sdědí, rozčeledí
maďarství na slávu těch, jenž je vlekau“.

*

„K experimentu in corpore vili
musí však se dobrá praxe
upotřebiť, bychom se nezmýlili“!

*

1) jak = jestli.

„Hurrah, Hadúr segéts [1]“! z Radvan veterán
na své volá do okola,
„školy slovenské má Slovák Luterán“!

*

„„Pro Hadúra“! Grünvald za ním huláká
„i katolík má již tolik
těch škol, kolik netřeba pro Slováka““.

*

A hned biskupi tací se nalezli —
jeden slepý [2]), druhý němý, [3]) —
jenž jak sisli do osídel těch vlezli.

*

Experimentum in corpore vili
episcopus coecus, mutus [4])
ochotně na školách našich spravili.

*

U pažravců chuť prey zrůstá při žrádle,
a, že žráči, — jak sna spáči —
nikdy dost nemají na břišném sádle!

*

1) = Pomoz Hadúre, tj. maďarů bůžku.
2) Latinský = Coecus.
3) něm. = Stummer
4) Doslovně to značí: Skoušku na chatrném těle spravili biskupi Slepý a Němý!

Experimentum in corpore vili
i ti praví i ti laví [1])
za panem Tiszou s „Maticí“ spravili.

*

„A ty co žádáš, Miletiču, zvěděť,
jak sem to já, šel do boja
proti Matici? Mlč, nechcešli seděť!

*

Já jsem pánem, věz, celé situace,
a beze mne nic se nehne,
v mých je rukau vše, i — mobilizace“!

*

Kdyby to být měla pravda celistá,
státným veslem, krajny heslem,
národůmby bylo běda dojista!

*

Neb tuby jen amen již chybovalo,
kdyby také slovo ňáké
v Biblí Páně tomu neodpíralo!

*

1) rozuměj staré Deakisty — pravičáky —, a staré Tiszisty — leváčáky —, jako se sami kdysi jmenovávali.

Ale tam stojí: že jen spravedlivosť[1])
zvyšuje rod, trůn, vlasť, národ,
milosť s pravdou jest králův trvanlivosť[2]);

*

a proti tomu: před setřením pýcha[3]);
nuž panujte, pozorujte[4])
však na slova: pýcha peklem že dýchá![5])

*

Sveřepejšímu již surovci psala
na paláci deklaráci
ruka božské pomsty, ta neskonalá[6]). —

*

Nuže čiňtež skaušky s Slovenska těly,
duchy chýší budau tiší
ždáť[7]) na Hospodina, až jim povelí.

*

1) Přísloví 14, 34.
2) Přísl. 20, 28.
3) Přísl. 16, 18.
4) Kniha Maudr. 6, 2.
5) Ezech. 16, 49; Syrach 10, 14. 24; Jerem. 49, 16; 50, 31; Žalm. 31,24.
6) Daniel 5, 1—31.
7) tj. čekať.

Jen čiňtež skaušky na těle chatrném!
Než ty co jsi, pane z Tisy,
jenž si takto pýcháš v boji tom bauřném?

*

Tvá-li Excellence, hrdý syn Tísy,
o tom neví, Maudrosť poví
v sedmé ti hlavě, nuž jdi a přečti si! [1])

VII.

Ku vzkříšení.

Tu doba naše, doba vzkříšení,
ve jmeno Páně ať každý vstane,
kdo tužbou plane po vykaupení!

Spása v jediném vůdci je dána,
teně peklo zdolá, ten k sobě volá
vše kol do kola, česť buď Mu vzdána!

Kdo v světa ještě putuješ stráni
a vidíš národ jak nese zárod
osudných nehod v svém bytování,

a hoříš láskou k jeho zkvětání;
hřícha se sprosti, ží spravelnosti
z Boží milosti a čiň pokání.

1) Kn. Maudr. 7, 1—6.

Svět celý bouří svíráním běsným,
potírá svaté, vzývá proklaté,
rozumy mate způsobem děsným;

zločinů děsných a hříchů jména
líčidly ctnosti, mravů, zvyklostí,
ba nevinnosti jsau zalíčena.

Úžeře zákon slauží ochranou,
úskočná vilnosť, cifrácká chlipnosť,
zradná hostinnosť jsau štěstí bránou.

Bratrovražedné chtíče zasedly
za stoly přední a práci všední
ode dne ke dni zmařiť dovedli.

V šum se obrací přísnosť života,
v hračky odvaha, v žerty námaha,
v lehkosť povaha, vládne holota.

Rodina klesá i duch lásky s ní,
volnosť se krčí v služné obruči
a satan bručí vítěznou písní.

By možné bylo i spravedlivých
s sebou by strhl, nebi utrhl
a v peklo vrhl praud ten duchů zlých.

Mládenci řádní, jenž jdete zámky
kauzelné odkleť a princezek květ
v náručí svém měť, čiňte poznámky;

čiňte poznámky na mau pěsenku,
nebo národa věká nehoda
odkleť se nedá jen tak po venku!

Odkleť se nedá krve svíráním,
hrou ctižádosti, břicha mrzkostí,
parádou, zlostí, bláznů rauháním!

Kdo chce odklínať, nesmí býť zaklet,
kdo k svobodě zváť nesmí býti jat
v službu, ani stáť tam, kde stojí svět.

Zákonodárstvu, kráse, maudrosti,
s světem obchodu, práci národů
máš sic svobody zučiť se dosti;

i naučíš se všemu, i zblaudíš,
neb sláva světa s větérky létá,
po tobě věta — jestli nezmaudříš.

Vůdcem k maudrosti Jeden jen jest dán,
ten rody rodin za málo hodin
spasil, Hospodin, ten z Golgaty Pán.

Kde sme hynuli, kde kdy upadli,
byla příčina vždy ta jediná,
že i my Syna Boha zavrhli!

Národe Slávy vzmuž se pod tíží,
která tě tlačí, k Tomu v svém pláči
zvedni svých očí, jenž pněl na kříži.

Kdo lidu hříchy znáš a padání
a ždáš v nadšení na to vzkříšení,
chtě mu k spasení slaužiť ne maní [1]),

než opravdově, sám na hlubinu
života vesluj, s hříšníky nesnuj
pikle a sváry na Hospodinu;

kdo znáš národu svého úhony,
svých se dřív sprosti, ží spravelnosti,
a Bůh z milosti k nám se též skloní.

VIII.

Hercegovínská.

Jitřenka z Balkána
vzešla v zlatolesku,
v rose hor skaupaná
volá dětvu [2]) srbskau
na Turčína!

*

Vstávej, vstávej Srbín vřelý,
žeň se v boj a v potu tváří

1) Komenský: „ne manice, ale v pravdě“ (skutečně).
2) Slovenské slovo, značí tolik co dítky.

prolom řetěz zerzavělý,
lam závory na žaláři!
Mor Turčína!

*

Pušku, handžár na Turčína
ber i pojas [1]) s pištolami,
toť sláva i česť Srbína
boj na život s Ozmancami;
mor Turčína!

*

Jitřena z Balkána
vzešla v zlatolesku,
v moři okaupaná
volá čeleď slavskau
na Turčína!

*

Bílí s černých hor sokoli
již sletují k Hercegovcům,
jeden deset Turků skolí,
běda agům a begovcům!
Mor Turčína!

*

1) srbský opasek, v němž junák pištole a handžár usobované má.

Hercegovinec a Bosňan
svorné igrajú si kolo,
krvelačný, divý Ozman
šilhá do kola okolo
po pomoci!

*

Kramaři a ukrutníci
s turkem v jedny měchy dují,
„turských losů“ majetníci
novinkáře zakupují
pro Turčína!

*

Jitřena z Balkána
vychází skvěleji,
v krvi okaupaná
vyzývá hlasněji
na Turčína.

*

Na Turčína Bulhar jarý
tahej šavli, bodák ostři,
toho, jenž tvau sílu maří
na zem smutnau v boji prostři:
mor Turčína!

*

1) Kolo igrat = tancovat kolo (tanec srbský).

Za příkladem Hercegovců
i bosenských hradoborců,
za příkladem Černohorců
a Serbie ostrostřelců —
mor Turčína!

*

Na Turčína Albánčani,
Gréci, Slované, Románi,
zmýte krví staré rány,
hoňte Turky na vše strany!
Mor Turčína.

IX.

Sokoli a Orli.

(Nápěv od Štef. Fajnora.)

Sedí hejno sokolů na Tatrách,
sedí hejno orlů na skalinách — hen:
„kdo vás sehnal sokolové orli,
kdo vás sehnal sem?“

*

„„Sehnal z tichých tisícera skrýší,
z dumných naších lovupřejných říší nás
vrah, jenž vraždí, ó Slováci tiší,
vrah, jenž vraždí vás.““

*

„Úval, hora za svým párem tesklí,
vraťtež zpět se větroplavci lesklí k nám —
Zlaupení jsme, pokrm však sme snesli,
pokrm snesli vám!

*

„„S hnízd se dívať na porobu vaši,
toť se přićí nám a toť i plaší — nás,
Opauštíme proto drazí naši,
opauštíme vás!““

*

„Nečiňtež to, sokoli, a orli,
lehceť s výšin na dol se to horlí — vám,
v bídách těchto prokažtež se věrní —
věrní buďtež nám!“

*

„„Věrníť sme my sokolů potomci,
jichžto rámě cítili holomci — již,
pocítíť pak zase, až slétneme —
až slétneme blíž!““

Teremtette.

Nemá býť po vůli maďarovi v světě
a co si tisíckrát zhaukne teremtette!
Takto on zlořečí již na tisíć roků
a je předce vždy jen otrokem otroků.

Svobodný svobodu miluje blížního,
k pacholčení dobrý je otrok každého;
a nedej to Pán Bůh dožíti nikomu,
aby se pacholek stal snad pánem jemu.
Jestli pak výminkou někdy i tak bývá,
kletba se v zápětí skutku toho skrývá.
Pacholkovi němců zdá se být pohanou
byt náš [1]) a urážkou řeč a zvyk Slovenů;
surovou on nohou a vražednou rukou
ničí chrámy světla, rozkazy a mukou;
hlupství jeho blbé nemůže snesť světla,
strom jeho osvěty je bič, fokoš, metla;
tím chce nás míť, jiným čím vidí být sebe,
jak jeho krev jiný, tak on naši střebe.
Ale nemá jemu po vůli být v světě
a co si tisíc krát zhaukne — „teremtette".

Neb národy spolu jedno mají býti,
jak je Bůh k jednotě ráčil způsobiti,
druh druha nevraždiť, — jak Kain Abele —
než hojiť a léčiť druh druhu svízele.
Národy jsau bratří po Bohočlověku,
po cíli jich bytu, po života věku:
žíť kdo nebude chtít v té Boží rodině

1) Úředně vyslovila vládná strana, že „existence slováků je urážka štátu maďarského".

bez vidění cíle věk jeho pomine,
a památka jeho, — jak přívalů horských —
bude písek oschlý, dějepravců pak — smích.
Příklady hrozivé vášmu „teremtette“
v Čingischanů zbojství dostač naleznete.

XI.

Jako se kdo směje?

Jeden.

Sedí na pohovce, polštář má vyšitý
hedbávím barveným,
pod nohama stolček uměle pobitý
plíškem postříbřeným
a směje se:
z kázně nedělní,
ze slova Božího,
ze spovedelní
mysle kajícího;
z Mojžíše, Arona
a z jejich výroků,
z knížat a zázraků,
z králů a proroků,
z Krista, Apoštolů,
z církve a spasení,

z charakterů zbožných
a z duchů nadšení! —

*

Směje se posmívá
i z ustanovizní,
jež útočištěmi
bývaly vždy v trýzni.
Manželství a škola
trnem jsau mu v oku,
v obém bodají ho
nehorázně boku;
a čím více ho bodají
křesťanské oltáře,
u nichž sobě přisahají
lásku v pravé víře
Milenci, on tím víc slaví
sobáš ten rychtářský
s posměškami odbaví
svatý stav manželský.
Dnes sobášek u rychtáře
a zýtra zas rozsobáš,
dítky netřeba pokrstiť,
plodiť pak je na rováš:
bez krstu [1]) pak a bez jména
bude zrůstať rodina!

---

1) Čech může čísť: beze křtu atd.

Hejsa, ejja, juchuchú
pažid[2]) má již mladuchu![1])
Směje, posmívá se
i z školy Kristovy
a lichotí chase
z ulic bez výchovy,
chase rozpustilé,
chtíčů žhavých zřídlu,
tuhnaucímu rychle
zločinů osídlu, —
té mladé vrbině,
jenž rada tak zhusta
bár v jaké moklině
bujně si vyrůstá.

*

Píše — kykeríká
ňáké ty veršíky,
šprýmy, škandalíky
pro svého patrónika;
a pro rozhorlení,
krve rozpálení,
pro lepší nadšení, —
kávu uchlupkává,
z rumu příchutnává;

---

1) Co není ani žid ani křesťan.
2) tj. nevěstu.

millares communes pálí —
až je plno dymu,
jakbychom v uzenářské sáli
mezi šunkami, vyrštlemi stáli;
a pak ku většímu
čivů rozčilení,
smyslů omámení
šampaňské do sebe leje
a chutně se směje!

*

Co si švandry na ulici
povídají sdivěle,
hnedle to má na udici
svého vtipu umělé.
Radosť dělá mu kópie
nejbujnější hnusoty,
kopiruje třeba svoje,
neb sauseda — kalhoty;
kopiruje luzu s hora,
luzu z dola, ze středu,
vše co za Vogtem krákorá,
opa má za pradědu.
A pak strauhá a hobluje
to tělíčko tam a sem,
fintí, hladí, přikrašluje
a přidává zlatý lem.

Verš mu při tom slauží věrně, —
je to kompan schytralý,
chceli, jest mu bílým černé,
vonným kvítek zvětralý;
nese hlupsťva ideále
pána svého do světa,
jsauli dobré neb nekalé?
na to nedbá ta sketa! —

*

Již rozemlel na padrtky
to tělíčko v nadšení,
líčka, očka, vlásky, lýtky
i srdéčka dychtění.
Nakaukal se přese sklíčka,
pres ty tajin skuliny,
drobnohledem do tělíčka,
by tam našel vidiny.
A co viděl a co našel
ten moderný smíchotář,
všecko řádně povynášel
s hrozným smíchem na chotář.
Než co z všeho? kde jaký cíl
hodný duchův tvořivých?
Pusto, temno na tisíc mil
sopek těchto ohnivých.
Když provrtal těla skrýše
v humóru svém veselém,

a vyprázdnil všecky číše,
s smíchem usnul — pod stolem.

*

Ráno se probauzí —
sny měl hrozitanské
o slávě, ne nauzi,
o síle titanské!
O těch švandrách na ulici,
z nichž mnohau má na udici;
o těch fondech disposíčných,
a o diškrétech měsíčných;
o těch služnovských hostinách,
kortešačkách a hodinách
tajných s pánem Raddou —
mělť řádění s Vládou! —
Sebírá svůj hárek
k patróniku spěje,
„bude honorárek“
praví — pak se směje!

Druhý.

Sedí na židlici dřevěné před domem
pod lípou košatou —
sázeným to otci praslovanským stromem,
čítá myslí jatou

a směje se!
Čítá: jak podřezal
pan baron si hrdlo,
a jak hejno kuben
miláčkem pohrdlo;
jako se oběsil
vášnivý lutrista,
když mu nevyvěsil
Collectant tři místa;
jak se Vonych vláčil
do sauseda řepy,
a do jeho chodil
ve dne v noci Szlepyi;
jak o děcka cizí
býval starostlivý,
a jeho vyrostla
jako v hoře dříví;
jak Franta Flamendr
z víry se posmíval,
a když vředy přišly —
k bohyni [1]) chodíval,
když pak ani z Boršic

1) Slepá luza lidu dlauho byla mámena jakousi přešibalou babou v Boršicích na Moravě, takže se k ní utíkali slepáni z daleka; z blízka ovšem nikdo. Tento náš Franta byl z daleka.

flastr nespomohl,
satan, v něhož věřil
kulkou mu pomohl;
jak pan župan Enen —
Szövetčíkár hrdý —
bez křídel se pustil
létať na dvůr tvrdý;
jak „Bič na slováků“
sám sebe dotrhal,
maso své dohryzal,
duši, tělo zmrhal;
jako Iks vlastenec
vlasť pomahal sdírať,
na Slovensku si žil,
národ nechal týrať,
potom však nad vlastí
zaufať si pospíšil,
až — chuďas — v blázinci
hoře své utíšil;
jako závratníci
šejdířských chabrusů —
když se nemordují —
jedí bez obrusů,
propauštějí svoje
ženíny, bedíntry,
i lóže v divadlech
i ostatní bliktry;

jak ti zbožňovaní
„országu“ stlaupové
paláce si staví
pět — i šestpátrové,
jak v kratičkém čase
dluhy své smazali,
které darebáctvím
valně nadělali,
pak — kde oni stáli
jak tam vlasť stavili
a šťastnau, bez dluhů —
v dluhy uvalili;
jak tí, co jim k tomu
mandaty vydali,
vyspavše opici
hladní, nazí vstali;
jak bez Boha vládnau
potomci opice,
chlipní darmožrauti,
mudráci z ulice;
jako se šampaňské
při tabulách pění,
na útraty vlasti
baví se a žení;
na útraty vlasti
líní se chovají
tanečnice panské

Sinecury[1]) mají;
na útraty vlasti
sirotky se loví,
aby na otroky
zrůstaly kupcovi;
na útraty vlasti
Babylón se staví,
sochy, boulevardy,
pohřeby se slaví. —
A kdo to vystrojil
takau chásku na nás?
Snad věru ti sami,
co si tropí ten špás? —
Chyba lávky, brachu,
ti jen mandát mají,
aby tak dělali,
jak právě dělají:
mudráci z ulice
a sberba ožranů,
potom hlupci blbí
a rákoš oplanů,
bez ducha a srdce,
bez hryzot svědomí,
bez lásky k národu,
bez sebevědomí!

---

1) Bezstarostné živobytí, bez práce koláče.

Ti to na volbištěch
spolu vykonali,
Když mezi poháry
o vlasť pečovali. —
Hle! milí brachové,
to vaše umění
štátnické jaké je!
Hrozné poblauzení.
Co se z těla klíčí
má hniloby zárod,
buď si štát, buď strana,
buď vlasť, nebo národ.
Nerozborné meze
má vlast, národ jen tam,
kde Přední nepáří
s zákonom lesť a klam;
neříkají pěkná
slova činům hříšným,
a pod pláštěm strany
nekoří se pyšným;
nerotí se proti
památkám národa,
k čemuž práva nemá
ni vlasť, ni svoboda;
nerotí se proti
podmínkám života,
bez nichž národové
jsau jenom holota;

nerotí se proti
národnímu bytí,
s národem jim umříť,
s národem jim žíti!
Nerotí se proti
tajemstvím Milosti,
jimť ku slávě Boží
žíť s národem dosti. —
Ježto ste zhostili
Boha se svatého,
víry žeh zhasili
srdce zmámeného
a teď spatřujete
ty života spausty:
já řku, teď se smějte
z svých náuk maudrosti!

* * *

Kde tu se i tento usmál,
a však častěj' zaplakal,
klobauk s hlavy stříbrné sňal
z hlubin duše takto lkal:
„Buď nám hříšným milostivý
Bože mocný na nebi,
buď zahanben ďábel lstivý,
jehož ten svět velebí.
Buď tvé jmeno Kriste s námi,
Tvých ran zaslaužilosti,

bychom zatřásli branami
pekla a Tvých vrahů lstí". —

*

Klobauk staví si na hlavu
a jde vesel k rodině,
lípy listí věští slávu
lepších časů dědině.

XII.

„Obrazy z přítomností".

Pravého „Hajduka" kdo ste neviděli,
jenž ste devatnácté století uzřeli,
kteří ste slepotou není poraženi
a v krautňavu dravau předsudkův strženi,
vy, ježto nosíte srdce do porady
a trpné ni činné neznáte prozrady,
neznáte co to jest k cílům politiky
zapřeť národ, jeho řeč, víru a zvyky,
řekněte mi věrní vy Slávy synové
či ste neslýchali, jako „Hajdukové"
v tom kraji báječném jihoslavské Víly
samojediní se za kříž s turkem bili?
Oni, když ustalo rameno národu
sami boje vedli za kříž a svobodu,
oni, když mocnářstva s Turkem se líbali

sami bohatýrské handžáre dvíhali,
oni, když ten jeden Slávy Syn mohútný
zunoval s ještěry vesti boj mrzautný
nezunovalým se sami udatenstvím
proslavili v boji s sveřepým ozmanstvím:
kdo těchto „Hajduků" Balkánských neviděl,
vynikších z chabosti neb zrady osídel?
Kdo je aspoň v duchu neviděl horovať
v bohatýrstvě slavném a Turkům vzdorovať?
„Ach však přenášeli v běhu čtyř století
z hory na horu a od chaty do chaty
myšlenku svobody, budaucnosť svých dětí,
jednotu národu, cit křesťanstva svatý,
známe je, vídali sme „Hajduky" v duchu,
slýchali pověsti o Balkánském ruchu;
a kdoby nebyi snad z Slávy synů slyšel
o „Hajducích", tomu blesk jistoty vyšel
jistě z hor Bosenských, z Narenty pobřeží,
od prosmyků Dugy a kde Unna běží, —
slýchali, vídali, slyšíme. vidíme
jak símě „Hajduků" schází a věříme......."
Dost saubojovníci! Nechciť písně pěti
o slávě balkánských bohatýrských dětí,
ni o „Hajducích" — těch pionéřích Slávy,
ten předmět mluvnější Básníci vybaví:
já tuto Heyduka způsobu nového
uvádím co obraz věku přítomného.

K vámť Heyduk přichází, — ó Slováci tiší —
z těch idealnějších pravdy, přízně říší.
On, když ochabnuté slovenského lidu
rámě spočívalo v mrzautném poklidu,
On, když Čechoslavy [1]) rozvoj domobranský
chladil saudělníctva teploměr slovanský,
On varyto zvučné opřel o Karpaty,
Karpatům své srdce jal se vylévati —
a vylel praud živý přízně a milosti
na Tatry a co v nich těchou neb žalostí
nyje, co tam jedná neb líně živoří,
všem On a ke všemu do srdce hovoří!
A teņ Balkán Tater Heyduka miluje,
svojím dobrým bratem vděčně Jej jmenuje.
Neníliž to obraz sličný přítomnosti? —
„Nitra" v něm se kochá něhou laskavosti;
ona z přítomnosti neznala lepšího
kvítečka sem vsadiť, než živopis Jeho:
neb kdo tak ví „liubiť", takou zpívať přízní
o slovenských Tatrách a Slovenska žizni, [2])
tomu dcery Nitry, děvy Tater šumných
spějí ověnčiti skrání veleumných! —
A poetů našich, jenž prósou zpívají
píseň života a naději mají,

1) Čechy, Morava, Slézsko, Slovensko.
2) Život.

že přes těch, jenž nechtí bytu nám zde příti
historia brzo s pomstou se vyřití —
čtětež sami, vizte co mysl tvořivá
vám k duhu, k obživě příznivě popřívá:
„*Chudobka*“ z hlubiny života vyráží
jak lilije z květných zahrad na Považí,
a nese v koruně své diadem ženy,
nad nějž nic dražšího nemůž' býť a není;
„*Růženka*“ z Jelínky „upomínek“ vnadných
dotkne se srdénka dívek našich ladných;
vyrostlať z poměrů této naší doby,
srdénko jí lámau přívčasné dva hroby;
a převrácenosti smíchu zas vyloží
jiní, smích pak je též dar milosti Boží.
Ach! Dobře smích padne, — svobodný to nezná —
než zeptej se o tom národního vězna,
ten ti poví, jak se z hlupství světa směje
ten, jejž u vězeuí slunce pravdy hřeje. —

*

Obrazy tyto si vemte moji milí,
mnohauť ve vězení mně sladily chvíli,
těchto pak d v a n á c t e m o j í c h v e r š o s k l a d ů
vrzte do prohlubni Děvínského hradu! —

Výstraha.

Laučení, laučení, jak je to těžká věc,
když musí pán Pusty pobírať se za pec;
pán Pusty čtverkou jeť kdykoli hotový,
teď jen pozáplotky jezdí na oslovi;
z Tisy nechutnala ryba mu v Budíně,
bral si na velpána, jak v Moskvě, v Londíně:
velstátu, velměsta velké ideále
rozrazily mu nos, vyklaly okále.
„Horenos, Vydrigroš, Hejsasa před skokem,"
konec pak? „Není tak, jak bylo před rokem.
Ej není, nebude, musí jinak býti,
nemáli svět z pantů svých se vypáčiti.
Nech do moře nejde kdo se v Tisé topí,
a kdo nemá koně nech nebeře kopí,
pastaušek v březině a vrabček v konopách
nech nechtí dělati politický postrach.
Jen pěkně a svorně v sausedské dobrotě
žíte s námi, švagři, a bude po psotě!
Vy ste malí bez nás, proti nám zhynete,
spolu nám můž' ještě dobře býť na světě.

J. Lašidov. Slovák.

OBRAZY Z PŘÍTOMNOSTI.

„Ty rci svému ukrutníku,
že dýmem jest nám velenie jeho“.

Kralodvorský Rukopis:

Záboj, Slavoj a Ludiek.

ADOLF HEYDUK.

Životopisná a literární úvaha,

kterau podává Ferdinand Čenský, Čech.

Jako druhdy před více než půlstoletím z pobratimského Slovenska zavzněli a do vlastí nad Moravou a nad Labem zavítali vznešení a okauzlující zvukové nesmrtedlného básníka podtatranského, Jana *Kollára*, aby všemu světu hlásali Čechoslovanův slavné z mrtvých vstání: tak nedávno z Povltaví na vzájem zaletly na združenau „Slovač“ dojímavé dumy a vzkazky bujarého pěvce „Cymbálu a huslí,“ Adolfa *Heyduka*, aby mužně vztýčily a výše povznesly probuzený ovšemť, ale doposavad nešťastný, uhnětený lid ten podtatranský.

„Cymbálem a huslemi“ dostalo se Slovensku opěvatele tak horaucího, tak upřímného, jakým může býti jen syn na vlastní té půdě zrozený; a *Heyduk* přece rodným synem jejím není! Nuže,

tím větší a vážnější zásluha jeho! Těmito svými nejnovějšími poesiemi *Heyduk* dal Slovensku takořka sama sebe.

Jestli že tedy v obživlé „Nitře" několika črty a nárysy se zmíníme o životě, povaze a literární činnosti tohoto prostomilého, upřímného Čechoslovana, tohoto nyní neypřednějšího pěvce našeho, který nám perem dovedným vykreslil kraje pobratřenců̊v slovenských, tušíme, že tím jen vykonáme milau povinnosť svau a se zavděčíme čtenářstvu, anož z úvahy naší bohdá pozná, jak Heydukem vyšel brat Čech bratu Slovákovi v ústrety, a to po cestě, po níž snad nejspíše a nejjistěji obapolné sblížení a trvalé obau sbratření konečného cíle dojde.

Adolf Heyduk narodil se 7 června 1836 v Rychmburce, městysi na východě českém kraje chrudimského.

Hrad Rychmburský, druhdy sídlo pana Smila Flašky z Pardubic a na Rychmburce, leží v nejrozkošnější krajině výběžků̊v českomoravských. Tisíceré půvaby nastřádala tu štědrá příroda, vštěpujíc je samoděk ve vnímavau mysl hošíkovu. Ty modré hory, ta šťávnatá údolí, tam ty srazné žlabiny a strminy, tu ručí potoky a přebohaté na zeleň lesy v domovině, — i což divu, že člověk u prostřed

těch věčných kras přírodních se nutně stává poetou! Všecko tam plno zpěvů, plno bájí, plno pověstí, pautníka i pozorovatele stále k sobě vábících. Odlučuje se od svých druhův, Heyduk celé dni blaudíval po rozkošných těch stráních a lesinách, kolem rodiště mile se rozkládajících, a napájel ducha svého oněmi vnadami přírodními, které nám pak po letech, dospěv na muže, ve svém okauzlujícím „Lesním kvítí“ mistrným perem byl nakreslil.

Otec jeho *Jan*, jeden z nejzámožnějších občanův Rychmburských, vynaložil všecko na vzdělání šesti dítek[1]) svých, z nichž byl Adolf pátým a spolu miláčkem otcovým. Matka, rozená *Čejkova*, pocházející z kmene starobratrského, jest vyznání evanjelického.

Byv rodičema k studiím ustanoven, poslán jest na reálnau školu do Poličky a odtamtud na vyšší reálné školy do Prahy. Jsa již z domova zásoben četnými pověstmi a písněmi národními, po nichž žíznivý duch jeho vždycky taužíval, počal se tu sám záhy pokaušeti v básnění První poetické pokusy své dával, aby je četl a posaudil, laskavému příznivci a pro svatau věc národní nadšenému professorovi svému, Janu *Krejčímu*, od něhož se také prvním počátkům prosodickým přiučoval, a potom professoru Josefu *Erbenovi*, který práce žáka taktéž velmi svědomitě prohlížel, kri-

tisoval a nadějného mladíka k vytrvalosti pobádal. V matičce Praze brzy utvořil se kruh přátel stejně smýšlejících, kteří zarazivše na ústavu mezi sebou jakýs takýs psaný měsíčník, za redakce spolužáka Josefa *Svátka* k pobídnutí professora Erbena ukládali do něho básnické prvotiny své. Mezi přispěvateli byl Heyduk jedním z nejpilnějších.

A když opustil ústav, důtklivě napomenul Erben odcházejícího abiturienta, aby i potom účinně se pokaušel v básnění a psaní vůbec, zvláště aby se vynasnažoval, pilným čtením sebe dále vzdělávati a zdokonalovati. Tehdá také dostal do rukau básně útlocitného Moravana Frant. *Sušila* a bádavého Matauše *Klácela*, jakož i některé cestopisné obrazy z Moravy, na př. „Cestu Slováka ku bratrům na Moravě a v Čechách,“ redaktorem „Nitry,“ M. J. *Hurbanem* uveřejněnau [2]) a patriotickými výlevy mladistvého Slovana oplývající, která po příkladu slavíka podunajského nadšeně hlásala vzájemnosť slovanskau, a v níž horlivý spisovatel sliboval, „že či bauří, či přívalem, či výsluním a tichou života hladinou k cíli vytknutému neodolatelně kráčeti bude.“ Tato ráznosť mohútně povznesla ducha Heydukova a vzbudila v něm neuhasitedlnau tauhu poznať kraje lidu, s kmenem jeho spřízněného. I odešel roku 1851 na nově zřízený ústav technický do Brna, odkud

pilné procházky a výlety po romantických údolích a nivách sesterské země podnikal. O nejbližších pak prázdninách nastaupil první svau cestu na Slovensko, aby poznal krásný ten kraj a nezkažený jeho lid, aby uzřel ty nebetyčné hory a skály, tu zeleň „mořských ok," ten luzný dílec světa, o němž až dosud jen jak o zemi čarokrásných bájí se mu snívalo. Pobyv tam po celý čas školních prázdnin u bratra *Josefa*, sládka v Malackách, osvojil si nejen znalosť země a národu, ale také milau mluvu jeho.

Časté a další výlety uvedly bujarého mladíka v samý střed pohoří Tatranského a podávaly lačnému duchu jeho potravy měrou nejhojnější. Do těch dob patří také první pokusy „Cigánských melodií,"[3]) jimiž české čtenářstvo poprvé na sebe pozorno učinil a nám mnohau, až potud neznámau stránku podivuhodných kočovníkův těch vylíčil.

Vrátiv se na Moravu, však již druhý rok potom opustil Brno, z něhož ho jednak odnárodňující snahy tamnějších Nečechův, jednak tauha po milých přátelích vypudila; a proto odebral se zpět do Prahy. Tu navštěvoval mimo přednášky polytechnické, svému budaucímu povolání potřebné, také zajímavá čtení *Vocelova*, *Zimmermannova* a jiných professorův universitních, oddávaje se horlivému studiu děl dějepisných a filosofických, zejména umě-

lecko-historických; hodlalť se zprvu oddati architektuře jako studiu životnímu. Konečně vedlé studií technických a řečených privátných neopomenul také pilně kresliti, a byl za práce své druhým zemským prémiem odměněn.

Na pražských vysokých školách technických záhy pobratřil se s Jiljím Vratislavem *Jahnem*. Sdíleliť s sebou mladí přátelé výlevy duší svých, své prvotiny literární, přilnuli k sobě svazkem bratrským a pomýšleli na společné vydání svých poesií. Arciť k tomu nepřišlo, vždyť víme ze zkušenosti, s jakou nedůvěrou kněhkupečtí nakladatelé k prvotinám mladého spisovatelstva přihlížejí. Museliť tedy hledati cesty jiné, aby aspoň z nenáhla, pracemi různě tištěnými, obecenstvo se svými jmény seznamovali. Tak to šlo lehčeji, arci zdlauhavěji.

Podnikliť zajisté toho času přátelé Heydukovi, J. V. *Vilímek* a Josef *Svátek*, vydávání nového illustrovaného humoristického listu s přílohou hudební, také illustrovanou. Znajíce pak některé Heydukovy písně, vybrali jednu, kterau známý, zvěčnělý Leopold *Zvonař* v hudbu uvedl a *König* illustroval. Listy Vilímkovy vyšly r. 1858 a líbily se velmi, majíce do těch dob nejlepší u nás illustrace. Byla v nich také první z n á r o d n ě l á báseň Heydukova tištěna, která se stala zajímavou proto, že ji náš Váceslav *Hanka*, jenž byl přece znalcem

prostonárodní poesie na slovo vzatým, měl za **n á r o d n í p í s e ň**, někde prý v Boleslavště zpívávanau. Pro tuto zajímavosť stůj zde těch několik řádek písně, duchem národním v skutku složené.

„Seděly dvě kukačky
na zeleném buku
a jedna z nich kukala:
„„Kuku, kuku, kuku!““

*

Zakukala první z nich
a druhá hned po ní,
že mám jeti pro milau
s dvěma páry koní.

*

A já pro ni nepůjdu,
nestojí mi za to:
musel bych ji odívať
v damašek a zlato.“

Bylať to tehdá doba nadějného, k novému životu se probauzejícího ruchu národního, vyvolána v mládeži staroměstského akademického gymnasia a české reálky. Oba ústavy ve snahách těch spolu jaksi saupeřily. Středištěm zmáhajícího se probauzení byl *Mikovcův* „Lumír,“ jediný náš týdenník, ano časopis belletristický vůbec, do něhož ukládaly své výtvory J. B. *Cejp* z Peclinovce, Bohumil *Janda*,

J. *Jodas*, Vítězslav *Hálek*, Rudolf *Mayer*, Jan *Neruda*, Gustav *Pfleger-Moravský*, Fr. V. *Jeřábek*, A. V. *Šmilauer* (pseudonym Šmilovský) a mnoho jiných.

V popředí nové básnické školy této postavil se náš nezapomenutedlný, bohužel také už s Jandou, Mayerem a Pflegrem na věčnosť odešlý *Hálek*, jemuž po boku mužně a uvědoměle kráčel mnohoslibný *Neruda* (pseud. Janko Hovora).

Tento rázně chopil se vydávání „Obrazův života,“ utěšeně zkvétajících, k nimž se mladší spisovatelstvo z „Lumíra“ jen jen hrnulo. Vedlé prací Nerudových čteme tu poesie a články *Cidlinského* (pseud. B. Jandy), V. A. *Crhy*, J. *Durdíka*, J. Valdemara *Jaroše* (pseud. Waldau-a), setníka, potom majora v generálním štábu Eman. *Mírohorského*, (šl. z Friedbergu), G. *Pflegra*, Jos. *Vilímka*, A. *Müllera*, J. B. *Cejpa* z Peclinovce, Karla *Starého*, J. *Baráka*, A. *Heyduka*, J. V. *Jahna*, A. *Truhelky*, Vítězslava *Hálka*, Anny *Sázavské*, A. *Hrona*, ze starších Jana *Ohérala*, K. *Sabiny*, a J. Sl. *Tomíčka* (tohoto překlady z ruštiny) a mnoha jiných. Někteří z epigonův nové školy odvážili se vystupovati s pracemi samostatnými, o sobě vydávanými. Hálek uveřejnil svého „Alfreda“, jehož cenu sice uznal sám Musejník, ačkoliv některé mluvnické a metrické kotrmelce mladého poety

přísně a po praeceptorsku odsaudil.[4]) Po „Alfredovy" následovaly „Večerní písně" téhož básníka, které mu již volněji cestu k Parnasu českému klestily. Neruda uvil „Hřbitovní kvítí" a náš Heyduk své „Básně."[5]) Ale ještě nyní nebylo lze najíti nakladatele a básník musel první svau sbírku vlastním nákladem vydati, ačkoliv již v tomto svém inauguračním dílku mladistvý pěvec z hluboka nitra vynesl na světlo některé nejkrásnější perly, pravau ozdobu pěkné literatury domácí. Sáhněme v bohatý ten poklad kamkoliv a třebas přečtěme si z cyklu nadepsaného rodičům báseň II.:

„Vysvětliš snad písně ptactva,
černé noci tajné snění,
vysvětliš snad slzy kvítků,
těkavých snad větrů chvění;
vysvětliš snad lásku srdce,
které ještě neklamalo,
vysvětliš snad, co se dítku
o světě a nebi zdálo;
vysvětliš snad pláče vlny,
jenž se v hroznau propast vrhá,
vysvětliš snad děsný jasot
laviny, jež skálu trhá;
vysvětliš snad, jakou mocí
na nebesku hvězdy setlí:
ale lásku, lásku matky
nikdy nikdo nevysvětlí!"

Nebo jinau, též rodičům věnovanau, č. VI.:

„Ba velký, velký boháč jsem,
mám stříbro své, mám zlato,
a bojím se, že v jeden den
mně obé můž' být vzato.

A denně stříbro počítám
a zlato srdcem kryju,
a to je, co mne trápí tak
a proč že stále nyju.

Pod lipou v tiché chalaupce
jsau skryty moje statky:
stříbro — toť otce šediny
a zlato — srdce matky."

Kolik dojemnosti, srdečnosti a něžnosti v několika jen řádcích v jedno slito? A byť i nebyla ještě všude a ve všem forma dokonalá a myšlenka jasně provedena: přece i nejpřísnější kritik uzná v Heydukových prvotinách neobyčejnau tvořivosť a hojnosť myšlenek, která zejména v kratších lyrických zpěvech markantně se objevuje.

A jak se zachovala kritika naproti mladému nadějnému lyrikovi? Skoro že by ho byla málem umlčela. Vyjmauc povzbuzující, ač dosti střízlivau úvahu v „Obrazích života" (r. 1859 str. 197), kterau napsal Neruda, a několikařádkovau zprávičku prof. Vács. Žirovnického v olomúcké „Hvězdě" (r. 1859 č. 8), tušíme, že nikdo se o prvotinách

Heydukových ani nezmínil. Ale lhali bychom: kdosi zmínil se přece! Ve „Slovníku naučném“ (r. 1863) napsána ve třinácti řádcích biografie básníkova, končíc tímto památným úsudkem: „Heyduk je dobrý lyrik, velmi často, až i na ujmu myšlence, napodobuje národní písně.“ (Jakoby národní písně neměly myšlenek!) Nevíme, co tím bibliograf asi vlastně říci chtěl. Prozatím sobě gratulujme, že Heyduk šťastným napodobitelem písní národních a tudíž také dobrým básníkem skutečně jest.

Bylo tu, jak vidno, tedy aspoň několik přátel; bylo však také nepřátel! Z těch zvláště jeden svými „Dopisy z Prahy,“ do píseckého „Pautníka od Otavy“ zasýlanými, proti mladým horujícím nebeborcům příkře, ba až do osobností zabíhaje vystupoval. Jemu arciť orgán mladých básníků, řečené „Obrazy života,“ odpověď dlužen nezůstával. My nyní, po dvau skoro decenniích, střízlivou myslí na počínání to pohlížejíce, měrou spravedlivou uznáváme záslužnosť mladých tehdáž poetův, jakauž již prvopočátečnými pracemi svými sobě o literaturu domácí v skutku platně byli vydobyli. Byly to doby kvašení, řekněme doby znovuzrození poesie české; vždyť po roce 1848 první pěvcové naši, Polák, Kollár, Čelakovský, Chmelenský, Jablonský, Vocel už dávno byli umlkli, a jediný K. J. *Erben*, roku 1853 „Kyticí“ svou básnický, vůčihledě vadnaucí

sad ten byl osvěžil. A ozval-li se ještě tu či tam přece nějaký ten verš, bylť zajisté úzkým kruhem „zpěvův o vlasti“ obmezen a utonul v povšechném suchoparu. Všeobecná apatie, vyvolána desítiletým absolutismem, ovládla celou naší literaturou, celým národním životem u nás. A proto měli přátelé národa a literatury spíše radostně uvítati a přátelsky povzbuzovati, nežli nerozumně utlumovati a úšklebně pohaňovati svěží síly hlásících se k věci naší mladých pracovníkův, o nichž nestranný posuzovatel pravdě svědectví dáti musí, že byli zdarní a důstojní pionéři a předchůdcové nynější pěkné literatury naší. Zahájiliť zajisté svau dobu novou poetickou řečí, novými formami, novým vkusem, básnictvím promyšleným, anož vyváznauc z těsných, stereotypných forem, po širším kraji také mimo vlasť se obezíralo. Vstaupiliť v šlépěje zvěčnělého Karla Hynka *Máchy*, budujíce na troskách romantismu, skoro celé čtvrtstoletí u nás nepovšimnutých. Hálek s Nerudou sestavili pěvce své v bojovný šik a řad, který sauborně počal harcovati v almanachu „Máji,“[6]) věnovaném památce pěvce před lety od několika neumělých pedantův kaceřovaného, po jehož básni „Máj“ i novému almanachu název dán. Celá řada básníkův a básnířek přidružila se k šiku prvnímu a hlásila se k nové škole básnické. Byliť tu zastaupeni: z dám Karolina

Světlá; Anna *Sázavská*, Žofie *Podlipská*, z mladých poetův J. *Barák*, J. V. *Frič*, *Čermák*, *Goller*, *John*, *Janda*, *Jeřábek*, *Hálek*, *Heyduk*, *Mayer*, *Neruda*, *Pfleger*, a všecka mládež stála pojednau za tímto praporem.

Náš Heyduk v ten čas scházel se často zejména s Jeřábkem, Šolcem a Crhou. Tu čítali některé své práce; Jeřábek svau epickau báseň „Almanzora“ (z části v „Lumíru“ Mikovcově vytištěnau), Šolc, „Úskoky,“ Crha „Drobné zpěvy.“ Dle Heydukových milostných zpěvův „Mé bílé růži“ (později též v „Lumíru“ uveřejněných) a touž formou zpracoval Šolc své básně: „Z perlové šňůrky,“ a dle Heydukovy „Teplá hlína,“ jenž v „Rodinné kronice“ vyšla, svého „Mistra Jana.“

Nejúžeji básník náš přilnul k Nerudovi, jenž hluboký cit svůj dovedl skrývati tu lehkým, tam přiostřelým žertem, zhusta i sarkasmem do živa sáhajícím. Týž cit, týž žal praudil se oběma z písní, jež vábným šatem bujného žertu a vtipu odívati uměli.

Byv r. 1858 po odbytých studiích jmenován asistentem stavitelství a kreslení na c. k. české reálce, již r. 1860 odebral se Heyduk s profesorem Janem Krejčím do Písku na vyšší reálné školy, jež tamnější obec právě byla zařídila, a zde mu profesura stavitelství a kreslení volnou

rukou svěřena. V Písku pobyl básník náš plných 15 let.

Hned z počátku šťastná náhoda uvedla ho v milý kruh rodiny *Löwovic*, ku kteréž jej až dosud nejsrdečnější přátelství víže. Opatroval zajisté jediného jejích syna, Viléma šlechtice *Löwa*, v Písku studujícího, jehož otec onoho času setník při jedenáctém pěším pluku korunního prince Alberta Saského (z Písecka doplňovaného), za válečných poměrův od své rodiny odloučen, v Italii posádkou se zdržoval. O každých pak prázdninách bylo popřáno starostlivému opatrovateli, do krajův italských se svým svěřencem k rodičům tohoto dojížděti a se tam déle pozdržovati. Tak navštívil Heyduk, pokaždé na několik měsícův, hned Rivu nad jezerem Gardským (1862), hned památný Trident (1863), pak staroslavné Benátky (1864), odkud odevšad konával hojné výlety a procházky nejrozmanitější do půvabného vůkolí klasických těchto měst.

Na luzích italských a jihotyrolských toho času i my za svým řemeslem vojenským dlouhá léta se zdržujíce, poznali jsme dojemnou osobnost pěvcovu, zažívali mnohé krásné a utěšené chvíle ve společnosti jeho a vešli s ním v úzký, až dosud nepřetržené trvající svazek přátelský. Vedlé nás Heyduk poznal v Benátkách podmaršálka *Marsana*, ohnivého druhdy básníka „Aurela,“ který jej co kra-

jana srdečně uvítal, pak generál-majora brigádníka, později podmaršálka Antonína *Wirtha*, našeho „českého generála“, jak vojínové brigády jeho říkati sobě byli uvykli. Oba tito vojenští hodnostáři učinili Heydukovi pobyt v Benátkách nad míru příjemným, ochotně jemu propůjčujíce své gondoly k volnému užívání a vypravujíce rozmanitě a bohatě, co jiného cestovatele snad tajno zůstalo nebo zůstane. S nima oběma za rozkošných nocí, jen podnebí italskému vlastních, projížděl se po lagunách a naslauchal luznými zpěvům gondoliérův; s nima procházel se po Lidě, příjemném podlauhlém ostrovu před Benátkami, město proti vlnám Siného moře chránícím, a rozplýval se v rozkošech podnebí vlašského. Nejkrásnějších však chvil, jak nás sám nejednau ujišťoval, básník zažil při jezeře Gardském, poblíže „smaragdu toho, jejž štědrá ruka Boží mezi ty nebetyčné hory tirolsko-lombardské byla vložila.“ Vycházky do vůkolí Rivského, do Val di Ledro, na Monte Baldo, Monte Brione, do půvabného Arga a rajského údolí řeky Sarky, k Lago di Ledro, do Peschiery, Limone, na klasický poloostrov Sermione, druhdy básníku Catullovi náleževšímu, a jinam, půvab ten ještě zvýšily. Což divu, jestli že básník náš dojmy z těchto cest rukou umělou v kytici spojil a jak druhau sbírku básní svých vydal (r. 1864) s názvem „Jižní

zvuky.“ Básník živě popisuje, co po cestách svých zažil a pocítil. Jmenovitě jsau to Benátky, kde (jako u nás) „každý kámen má své zvěsti dávné,“ kde tedy celé řady předmětův se básníkovi naskytují, aby je ve formu poetickau uvedl. A forma ta je ve mnohých básních skutečně velezdařilá, takměř plastická. Vizme na př. báseň „Co kdo chce,“ v níž nám Venecii líčí a několika verši celé cestopisy nahražuje:

„Divná, přepodivná chasa
dětí, dívek, stařen, chlapů,
jeden pláče, druhý jásá;
množství různých darmošlapů,
prohnaných a hlaupých zase,
hezkých, tu zas kostrbatých,
tak je spatříš v každém čase
prosit v chrámech všechněch svatých.

Všude živo, před kavárnou,
v krčmě, venku na kanále;
zde zříš dívku lepotvarnau
se šedivcem — a tak dále;
žebráka, jenž stále pláče,
šumaře, jenž uši trýzní,
cicerone, prodavače,
při tom všem však zmíráš žízní.

Za pár soldů Goldoni-ho
slyšíš v baudě všelijaké,
Verdi-ho a Spontini-ho,
Tassona a Dante také;

za sold spatříš Tiziana,
Leonarda, Tintoretta,
zdaima moře, stavby skvostné
a díl nejkrasnější světa."

V paláci „Dóžů" zpomíná zašlé hvězdy Venecie, před níž „hrdý vojín hlavu pyšnau už neuklání;" palác „Mocenigo" vyvolal dojemnau apoteosu velkého Byrona, „krále olympické výše, jemuž svět byl malým." Neméně lehkou a plynnou formou vyznamenávají se krátké popěvky oddělení druhého „Dozvuky vlašské." Oddíl třetí věnován zpěvům o „Vlasti;" oddíl čtvrtý zahrnuje v sobě „Znělky," zpěvy milostné.

„Jižních zvuků brzo (r. 1865) následovala třetí sbírka „Básní." [8]) V první své části kniha obsahuje „Básně milostné," v druhé „Rozpravné," v třetí, v „Ohlase," jsau písně obsahu různého. —

V Písku za toho času rozvinul se dosti čilý literární ruch. Přátelé mládeže zarazili tam veledůležitý ústav, jakýsi druh Matice, na vydávání dobrých kněh pro útlé i dospělé dívky české, jenž pod jménem „Zlatá kniha" čili „Dědictví sv. Ludmily" za krátký čas přes 10000 údův počítal, v několika letech až na 15000 dostaupil a podnes velmi blahodarně působí; tam vycházel časopis „Otavan" a pak „Poutník od Otavy;" tu byl ze starších vlastenců M. *Havelka*, skladatel písní vojenských, u

něhož se mladší spisovatelé scházívali, tu prof. *Lešetický*, *Ninger*, *Janota*, *Tonner*, *Pažout*, *Suda*, *Čtvrtečka* a jiní. Studentstvo na gymnasiu i na reálce bylo čilo, a mnohá jména, jako *Spies*, J. *Kořán* (redaktor illustrovaného „Světozoru“), *Adamec*, *Dunovský* a jiná datují se z těch dob. Zejména gymnasiálný prof. Karel *Ninger*, chvalně známý a důstojný náš pěstitel literárního dějepisu a všeobecné historie, býval Heydukovi rádcem a povzbuzovatelem veleupřímným.

Do „Zlaté knihy,“ jejíž spisy pro dívky útlé s názvem „Zlaté lístky,“ pro dospělejší pode jménem „Zlaté klasy“ co rok vycházejí,[9]) byl Heyduk jedním z nejpilnějších spolupracovníkův. Tam čteme básničky jeho „Střízlík-králíček“ a „Kukačku“ (r. 1869), „Obrazy cestopisné“ r. (1871) z pautí italských, La Fontaine-ovy bajky, a v lehaunké raucho českého verše oděné (r. 1870 a 1871), utěšené děcké písně a popěvky: „Čápi,“ „Děti a vlaštovice,“ „Vrabec,“ „Sníh,“ „Vodník,“ „Andělíčky“ (r. 1870) a jiných více.

V ten čas vydal v Písku také příležitostnau báseň „Karyatydy,“ jako důstojnau odpověď na drzá, utrhačná slova pověstného Slovanův hanobitele Friedricha Hebbela, kterými tento, z milosti rakauské žijící veršotepec a pamfletista králi pruskému patolízalsky holdoval a Čechy a Poláky

hrubě urážel,[10]) když oba národové po vydání diplomu říjnového (r. 1860) ku svým právům a svobodám se hlásiti počali.

Roku 1864 cestoval Heyduk po Německu a r. 1869 podruhé po Moravě a Slovensku, pilně studuje slovenský kraj i lid, mrav, písně i pověsti jeho.

Ostatní prázdné chvíle trávil v utěšené krajině pootavské. Zde na úpatí lesnaté Šumavy, v bohatém lůně nezkažené mluvy české; v krajích našeho Husa, Chelčického, Čelakovského, Chmelenského a jiných předních pěstitelův národního písemnictví bylo jemu nejvolněji. Tam konejšíval tisíce svých neshod a rozladův duševních, vhlaubaje se u věčné zákony přírody, anaž se mu v nejpestřejším lesku a bohatství na oči stavěla. Čarokrásné lesy písecké chodce po namáhavé denní práci neméně k odpočinku vábily. Kříž křížem procházel se ve hvozdech oněch, a myšlenky v dumách tu nasbírané kristalovaly se v přerozkošném „Lesním kvítí,"[11]) anoť vedlé *Hálkových* písní „V přírodě" a Elišky *Krásnohorské* „Ze Šumavy" jest jedním z nejlahodnějších zdrojův, z naší nové poetické literatury se prýštějících. Kochati se v divech přírody, vyluzovati z dojmů těch nadpřirozené ideály a spojovati harmonické zjevy přírodní s nesauzvukem vnitřním, toť jsau asi základné rysy, na nichž Heyduk v „Lesním kvítí" názory své byl zbudoval.

„Nehledal jsem,“ těmi slovy věnuje básník kytici svau Nerudovi, „nehledal jsem onoho kvítí; zrodilo se dobou netušenou, když mír jemnou rukou strun mého srdce se dotýkal a drobné pohádky kol modlících-se poletovaly stromů.“

„V kypré, báji plné skrýši
štíhlých rusalek a vil,
v chrámě svaté poesie,
blauznivá si mysl svije
kytku z různých žití chvil.

Semo tamo bude ostí,
vedlé růže hloh i trn, —
však i ocún lilje sestrou —
a ta kytka bude pestrou,
vzato-li vše na sauhrn.“
(Úvod str. 11.)

Kritika co nejpřízněji přijala novau publikaci básníkovu; „Heyduk líčí své náhledy a myšlenky barvami přebohatými, řečí velmi plynnou, zvučnou, lahodnou, elegantní, jest mistrný veršovec;“ [12]) „něžnost citu a lahodnost formy jsau známými přednostmi básní Heydukových. a možno věru říci, že obě přednosti ty v „Lesním kvítí“ ještě více vynikají, než ve kterýchkoliv jiných plodech téhož básníka; .... v jakési pasivní vnímavosti, v měkkosti mysli spočívá zvláštní rys individuality Heydukovy;“ [13]) „sbírka obsahuje asi osmdesát básní,

z nichž každá elegancí, lahodností i dokonalostí formy, ušlechtilostí a něžností citu a hlaubkou myšlenky se vyznamenává.“ [14]) —.

Vedlé lyriky jal se Heyduk i pole národní epiky zdarně vzdělávati Již v třetí sbírce (roku 1865) setkáváme se s četnými toho druhu poesiemi (25 na počet), ve kterých „stínům dal děj a slova, slovům postavu a dílek ze srdce, dílek z vlasti upřímně zazpíval.“ A o něco později, za posledních dob píseckých napsal některé delší básně epické, totiž „Boj za korunu,“ a „Král a man,“ které obě však veřejnosti posud nepodány, jen užšímu kruhu bližších přátel přístupny zůstaly. Jiná epická báseň „Milota“ vyšla v „Lumíru“ a jest k tisku připravena.

Jakkoliv dosti obšírná, jak jsme viděli, byla Heydukova činnosť literární v dílech o sobě vydaných, tím tvůrčí síla jeho ještě nijak nevyčerpána. Zásobovalť také po všecken čas ten svými pracemi v míře nejhojnější téměř všecky časopisy a almanachy české, belletrií se zanášejíci, a úzké meze našemu náčrtu vytknuté tomu nedovolují, abychom práce ty, byť i jen sumovně, v jedno zahrnuli. Psalť krom do Vilímkových a Nerudových „Obrazů života“ („Písně,“ „Květ jabloňový“ a j.) i do „Lumíra“ Mikovcova („Mé bílé růži“) a později Hálkova („Jan Jesenský,“ „V krčmě,“ „Jdi již“ a j.)

a do „Lumíra“ Hellerova, jehož jest nejpilnějším až po tu chvíli přispěvatelem, do „Rodinné kroniky“ („Verbíř“), do „Humoristických listů“ prvních i druhých, do „Daliboru,“ do „Květů“ Hálkových, do „Poutníka od Otavy,“ do „Sborníku učitelského,“ do „Otavana“ Janotova, do Spiesova týdenníku „Prácheň,“ do všech ročníkův almanachu „Máje“ (kde zejména cyklus básní „Ženám českým“ nejryzejším vane patriotismem, napomínaje matky naše, aby dítky sobě a vlasti k slávě odchovávaly a duši jejich před cizinstvem ochraňovaly), do almanachu „Růže,“ „Vínku Chrudimského,“ do almanachu „Umělecké besedy“ (r. 1872 „Jan Kopidlanský,“ „Domovině,“ „Loučení“) a do všech ročníků Vlčkovy „Osvěty,“ kde mimo poesie i r. 1871 delší aesthetický článek „O stavitelství XIX. století“ umístěn. O různých pracích prosou a veršem ve „Zlaté knize“ uveřejněných již na jiném místě jsme promluvili. Ba také literatury kalendářní, kteráž u nás též od předních spisovatelův a to vším právem pro blaho lidu zdarně se pěstuje, náš lidumilný pěvec nezapomínal. Psalť do „Lípy,“ kalendáře českomoravského, do různých ročníkův Kobrova „Posla z Prahy“ a jinam. Do sborníku „Dívčí škola,“ v letech 1860tých od učitelstva vyšší dívčí školy písecké řízením prof. Dra Josefa *Pažouta* vydávaného, ku školní potřebě dorůstajících dívek českých,

napsal „Nástin bájesloví slovanského a germanského.“ Kniha ta byla r. 1874 na jazyk horvatský přeložena.[15])

Lehký a plynný Heydukův verš vábil četné hudební skladatele, aby písně jeho v hudbu uváděli. Tak jsau „Cigánské melodie“ komponovány *Kavanem*, *Bendlem*, *Slavíkem*, *Kalouskem*, *Slovákem*, *Jiránkem*, *Neudörflem*, *Jodasem* a jinými; k jiným písním napsali nápěvy *Zvonař*, *Procházka*, *Gregora*, *Bendl*, *Jiránek*, *Hořejšek*, *Hřímalý* a mnozí přední hudební naši skladatelové. I bývají dojemné písně Heydukovy v četných spolcích a besedách našich nezřídka zpívány.

Přílišné duševních i tělesných sil na reálných školách píseckých namáhání (vyučovalť 26 hodin týdně) a jiné poměry přiměly Heyduka k tomu, že r. 1875 ku své žádosti z Písku na první státní vyšší reálné gymnasium do Prahy byl přeložen, kde našel nový kruh přátel, jichž pospolitá činnosť literární bohdá k dalším pěkným povede úspěchům. Jsauť to zejména: Julius Zeyer, Sládek, Čech, Vrchlický, Thomayer (Jamot), Kučera, O. Mokrý, Holeček a jiní, kteří vesměs prací na poli oživené belletristické literatury naší zdarně se zúčastňují. V „Umělecké besedě“ Heyduk zvolen za starostu „Literárního odboru.“

Zde u prostřed starých i mladých přátel a příznivcův, v srdci národa svého, přistaupil k ukončení arcidíla, jež jest nejdůstojnějším po tu dobu vrcholem dvacetileté téměř píle a snahy činného básníka, na muže dospělého; zde vydal svůj „Cymbál a husle.“ [16])

Orlím vzletem duch Heydukův zabral se v ten milý kraj tatranský, v to ryzé srdce slovenské, plné důvěry a prostoty, v tu svěží mysl plnau zlatého pýlu a pestrých pohádek, v ten skrovný život plný utrpení, plný odříkání, a zpíval jak ten skřivan v poli prostě a nelíčeně, nekloně se k žádným vzorům, leda snad jen k písním samorostlým, které mu druhdy z hrdélek dívčin slovenských zvonívaly. Veliké množství poetických významův slovenských vpletl jako květné arabesky v přesný organismus milé mluvy české, aby jednak barvitostí jednak ladnými a vždy obraznými názvy, Slovákům vlastními, více poetického světla, více slovesné reflexe docílil. A tak vynesl na bílý den sta a sta krásných slov, jinak nikým nepovšimnutých, a kořistě z bohatého nářečí slovenského, obohatil jimi spisovnau společnau a předkem poetickau mluvu naši. Budau-li způsobu jeho následovati vrstevníci a potomci, pak stane se i mluva slovenská všech nás majetkem společným, pak nebude ni jedněm, ni druhým vzájemně ztěžovati si na neznalosti u mluvení, a

my opět budeme jeden národ, jedno srdce. Počátek Heydukem učiněn nejšťastnější. Mírně drsné nahražovalť jemným, mdlé lahodnějším, ouže samoděk osudnau strž, která na škodu i ujmu jedněch, na ztrátu i seslabení druhých se byla šířila, a sváděje dva praudy vedlé sebe tekaucí rukou mistrnou v jedno řečiště, řeklibychom, ze dvau řek utvářeje veletok. V pravdě! Heydukem Čech vstříc vyšel Slovákovi, onomu plnocítnému junáku, svému nejnárodnějšímu bratrovi, aby si osvojil poetický nádech sladké jeho řeči, aby si osvojil bujející sílu samorostlého, cizáckou kulturou nezkaženého života, jediné to záruky naší poesie, která už už po neslovanských počala se procházeti cestách. Nezpotřebovaná pak slovenská obraznosť vedla pěvce opodál všedností po stezce nové, po ten čas u nás jenom *Heydukovi* vlastní, a jednoduchá naivnosť Tatranců̊v pomáhala mu vymaňovati z jarma času hojnosť bolestných pravd.

Kdo chce zvěděti, proč básník o Slovensku zpívá, k tomu odpovídá trefně stručný úvod:

„Nedivte se, se Slovenskem že si pyšně vedu,
mátě ono hvězdy v očích, ústa z medu,
hlavu sice ze železa, ale srdce zlaté,
bizo věru na sobáš k nám přijecháte.“

Sbírku svau vedlé obsahu rozdělil na osm skupin (Rozhledy, Elegie Tatranské, Vzkazy, Ho-

vory, Drobné zvěsty, Různé listy, Popěvky, Žert a pravda).

Tauha nese pěvce do krajů slovenských; tam obczírá se po krajích, any jsau plny kras, „kde zpěvnosť troní,“ „kde chalaupky s lipami sedly po bok hory,“ kde „v kautku z kolísky mladá sláva vstává,“ kde „kolem do kola samý skvost,“ ale kde bohužel „jenom chlebíka není dost a lid ten není svůj.“ Vylíčiv nám dojemnými drobnomalbami žití zuboženého lidu, Slováky varuje ustavičného „nech bude ak bude,“ ale vážně a výstražně napomíná jich, by se konečně vztýčili, „sílu napli“ a „jinak na to“ uhodili.

„Neklonite se v pravo, v levo, přímo hlavu neste,
pak to vaše srdéleuko na srdce vyroste.“

Sbratření a duševní spojení Slováků s Čechy stále básníku tane na mysli:

„Krásna jsi Slovači, ale posud licha,
hoj já ti vyhledal šumného ženicha....
Ty a český jonák musíte se vzíti.....
Jedno srdce máme, jednu sladkau řeč,
mějme jednu vůli, buďme jeden rek:
zaroste nám štěstím každý chotárek.“

Než dosti! Nepřišel jsem po kriticku pytvat básní Heydukových. Ba to ani nelze; mněť s mistrem jednati jest, a já sotva že nepatrným bakalářem.... A pravdu děl onen posuzovatel, který nedávno o „Cymbálu a huslech“ napsal: [17]) „že by

bylo věru s hříchem, rozebírati kvítky ty po botanicku, nahlédati za každý lupínek a klasifikovati je umem suchým.“ Kde se stejné skvosty k sobě řádí, ovšem těžko klasifikovati. Laskavý čtenáři, vezmi knihu k ruce sám, čti s umem i srdcem a kochej se v ní.

Naše úloha skončena. I mámeť jen jedno ještě na srdci: „Pěvče, jehož milují bozi, neustaň, pěj dále, sobě ku slávě, vlasti k ozdobě!“

Mnogaja ljeta!

Poznámky.

1) Z bratrů básníkových jest i František H. (nar. 1823 spisovatelem z oboru historického a archaeologického a pilným badatelem starožitností, zvláště v kraji na českém Jihovýchodě se vyskytujících.

2) Vyšla r. 1841 v Pešti s názvem: „Cesta Slováka ku bratrům slavenským na Moravě a v Čechách od Mil. Jos. Hurbana r. 1839.“ Tiskem Trattner-Károlyi-ho.

3) Vyšly ponejprvé porůznu r. 1859 v časopise „Obrazy života,“ péčí a nákladem J. Vilímka za spolupracovnictví Nerudova v Praze v komisí H. Dominikusa vydávaném.

4) Srovnej „Časopisu Českého Musea“ ročníku 1858 posudek „Alfreda,“ nemýlíme-li doktorem J. Čejkou napsaný, v němž ryzosť mluvy mladším básníkům na srdce se klade.

5) Úplný titul a obsah knihy, během tří roků rozebrané, byl: „Básně Adolfa Heyduka.“ Cigánské

melodie I—LVII. Písně I—XXV. Básně smíšené: Neydražší poklad. Rodičům I—VI. Stůj. Na zdrušné shledání. Rybičky. Slib. První květen. Naděje. Rozmarina. Jabloňový květ. Dvě těla. Vrána. Znamenitá matka. Lesní žena. — Ku konci cyklus romancí Růže Považská. Tiskem A. Renna v Praze 1859. Druhé vydání vyšlo r. 1863 nákladem národního kněhkupectví Em. Petříka, z tiskárny Jeřábkovské (K. Seyfrieda) str. 184.

6) První ročník na r. 1859 vyšel za redakce Barákovy, druhý, třetí a čtvrtý za redakce Hálkovy. K almanachu přidávány dobré podobizny, jmenovitě K. H. Máchy, K. J. Erbena, Fr. Palackého, Jana Kollára a A. Mickiewicze.

7) Sbírka básní těch vyšla v Praze nákladem Janoty a spolku v Písku.

8) „Básně Adolfa Heyduka" II. Sbírka sešit druhý. V Praze. Tiskem Dra Ed. Grégra 1865. Nákladem vlastním; str. 184.

9) V letech posledních stanovy „Zlaté knihy" Písecké změněny tak, že se též hošíci malí i větší za údy přijímají. Každého roku (v měsíci září) vycházejí dvě knihy obsahu zábavného a poučného.

10) Jak povědomo, v oné básni Hebbelově přicházejí tato slova nás hanobící:

„ . . . . rütteln
am Bau, den jeder todt geglaubt;
die Čechen und Polaken schütteln
ihr Ktruppiges saryatydenhaupt."

11) Vyšlo s názvem „Lesní Kvítí" ve skvostné, salonní úpravě r. 1873 v Praze nákladem kněhkupectví Ed. Grégra a Ferd. Datla; str. 135.

12) Vlčkova „Osvěta“ 1873 pag. 954.
13) „Pokrok“ od 12. pros. 1873 č. 341.
14) Týdenník „Tábor“ 1873.
15) S názvem „Bajeslovje slavensko i germansko,“ v Záhřebě r. 1874. Tiskem a nákladem kněhtiskárny Albrecht a Fiedler.
16) V Praze r. 1876 nákladem kněhkupectví J. L. Kober jako VII. svazek „Všeobecné knihovny,“ Fr. Zákrejsem redigované; též o sobě s názvem „Cymbál a husle. Básně od A. Heyduka;“ str. 384.
17) Paedagogický týdenník „Komenský“ č. 5., v Olomúci a v Praze vycházející. Krom toho o „Cymbálu a huslích“ Heydukových, pokud nám známo, podaly úvahy: „Světozor,“ „Osvěta,“ „Národní Listy,“ „Lumír,“ „Slovan,“ „Posel z Prahy,“ „Národnie Noviny“ v Turč. Sv. Martíně, z cizích německý „Pester Lloyd“ a anglické „Athenaeum.“

Chudobka.

Sepsal D. Miloslav Dumný, Slovák.

1.

Česko-slovenská beseda v Pešťbudíně slavila svůj věneček. Mohu vám to na své svědomí vyznäti, že neznám příjemnější zábavy, nežli nám ty nenucené věnečky československé poskytují. Jen sobě představte Pešť nynější s jeho moderným půlbůžkem panem Mammonem a celobůžkem soběctvím národním, kde konečně nic nemá oprávněnosti, leda vyvolený národ maďarský, leda závratníctví v úřadě, v státu, v obchodu a ve společnosti lidské: a uvěříte mi, jak veliká to výhoda, jak požehnaný to požitek, moci se cítiti v krásné společnosti, jako v kruhu domácím. Domáckosť a Pešťbudín to jsau pochopy sobě protivné, a do konce slovenská domáckosť ve společnostech, to je právě bílý havran mezi černým plemenem havraním. A toho nám be-

seda pešťbudínská umí poskytnauti v hojné míře. V letě zařizuje utěšené výlety do přírody spojené s nejrozmanitějšími zábavami; v zimě uspořaduje ochotnícká divadelní představení a zábavné věnečky. Takýto věneček držel se právě dnes, kam mne můj dobrý přítel, člen to besedy, uvedl. Jen co jsem do kruhu živlu příbuzného vkročil, jiné povětří mě ovanulo, jiný cit srdcem mým zahrál, jiná mysel duši mau opanovala, kéž to obyčejně bývá na podobných zábavách novomodního Pešťbudína! — Nevyrovnají se ty moderné, nádherné pikniky těm našim věnečkům. Proto sem se i já vytančil do chuti. A jak by ne? Pomyslete si jen, mně Slovenovi dostalo se toho štěstí tančiti na tom věnečku s rozenou dcerou Tater, se sestrou Slovenkou. A to jakou spanilou slovenkou! Nikdy oko moje pod Tatrami větší krásy, větší něžnosti nespatřilo, nikdy ucho mé tak líbořečný slovenský jazyk neslyšelo. Paní Anna Jedlovská, choť pána Hynka Jedlovského mladšího byla tím čarovným zjevením, jenž na besedě nejednoho již a mezi nimi, netajím i mne, cele byla okauzlila. Jeden pán mi mluvil o ní „přítelinku! to jest opravdová perla naší besedy, to jest os našeho společenského života, vůkol ní se kolo československé otáčí. Na jevišti byla doma, v tanci nevyrovnaná, lehká jako pírko a v zábavě rozkošně půvabná. A doma? Nu

o tomby vám musil starý pan Jedlovský vyprávěť. Doma je pravý anjel pokoje, pořádku a blaha všech k domu náležejících.

— Starý pán nadarmo mumlal a spílal tomu děvčeti, dnes jest ne jen on sám hrd na svau nevěstu, nýbrž i náš spolek se ní právem pýšiti může.“

„A kdo jest to ten starý pán o němž mluvíš? ptal jsem se svého přítele.

„I nu, to jest nášho Hynka vlastní pán otec. Poctivá česká lebka — ale — tak tak asi, jak se říká poněkud podivín; on miluje svůj národ, nestydí se za jazyk svůj, áno statně si mezi němci Terezovského předměstí zařeční své: „Já jsem Čech a kdo je víc?“ Než, Bůh ví jak to je? Ptáka znáti po peří a člověka ne jen dle řeči, ale i dle stavu. Na starém Jedlovském poznati na první pohled již tu kramařskau duši. Miluje svau rodinu, ale k vůli obchodu nevím, zdažby i tu neobětoval; miluje svůj národ a rád si při vínečku zazpíva „Když jsem já ty koně pásal přišla na mne dřímota,“ aneb „Holka modrooká,“.... a jiné; ba při našich besedních slavnostech zpívá bass z „Hej Slované,“ „Kde domov můj,“ „Kdož jste boží bojovníci,“ „Bývali Čechové;“ — než jednáli se o obchod, tuto nebeře tak přísně, tu by se spolčil s němcem i proti vlastní své krvi! Tak aspoň bývalo to s ním kdysi, než, — toť je celý děj.“

„A čím je pan Hynek a pana Hynka otec?“

— Syn nasleduje otce, a otec jest tím, čím syn. Oba jsau hospodští a obchodníkové spolu. Nyní si hledí otec sklepu vinného a syn s chotí otevřel sklep na obilé. Hynek je bohatý muž, on nakládá celé lodě obilím. Jest i se svou chotí opravdovým andělem chudoby, a vzorem nejšťastnější domácnosti.“

„Tedy je starý pán Jedlovský lakomec?“

„Něco takého, ač i né docela. On se protivil tomu, aby si Hynek jeho vzal za choť chudé děvče slovenské. Je to celý román. Rozpovím ti to jindy, bude tě neméně zanímať, než jeho hrdinka — Anička dnes.

Přítel mi ten příběh vyrozprávěl. Já chci se pokusiti o nastínění na těchto několika listech dojemné této události. Budeli se mé vypravování ctěnému čtenářstvu „Nitry“ tak líbiti, jako mně vypravování přítelovo: já došel cíle svého.

2.

Pohledem na ty divokrásné, čarovné, stolebé Tatry utěší se duše člověka; pohledem na ty jejích milé doliny zatřese se mu srdce v těle; — ale, pohledem na ten dobrý lid v nich obydlený rozradnje i rozsmutí se duch můj. Jarý, bystrý to lid, nábožný i způsobný — než opuštěný, nevolný,

zanedbaný. Kraj to pěkný na oko, než neúrodný, vždyť i to, co podává mu, lid ten neužije, nevytěží k svému prospěchu a blahu maje žíznivé pijavky na těle svém, jenž kořistí z potu jeho a ssají krev jeho. Sloven miluje svau chudičkau půdu, jakby byl spaután s ní, tak si rád dlí na ni; avšak nauze vyhání jej ven, tu daleko do příkré ciziny. Zdravé údy jeho propůjčují se k službě cizím lidem, způsobnosť jeho obohacuje nesvědomité šidíře. Sotvy ztál bílý sníh na jař z luhů Tater, již se vydávají hejna lidu toho na pauť do šírého světa, aby tam vyhledali těžkými mozoly prostředky živnosti pro celau rodinu. Sbohem dává zde rodič dítěti, manžel manželce, dítě rodičům, sirotek dobrodincům a smutně ohlédá se ještě z protějšího vrchu na vísku milenau, na předrahau chatku.... až se oko jeho slzami zkalené od chatky a vísky k nebesům pozdvihne a modlitbu vzdychá na rozlučnau, tak za doma pozůstalé domácí, jako za zdař a požehnání nastaupené těžké to pautě své. Domácích poraučí Bohu a ve jméno jeho kráčí v cizí kraje. Kdo ví co ho tam očekává, co ho potká v toku života? Jak mnozí zhynuli tam již před ním buď v tělesné, nebo v mravní bídě, anižby uzřely byli opět milované rodiště! —

Zde pohybuje se též celý hauf pautníků, mužů i žen spolu. Ještě jsau při nich milení rodinní,

kteří je vyprovázejí. Ještě se smlauvají o svých důležitostech, ještě si na vzájem dávají naučení, napomenutí, potěšení. Skoro se rozlaučí. Jen jedno útlučké, hezké děvčátko nevyprovází žáden. Anička Čerstvíkova stojí osamělá na tom bídném světě; otec jí nešťastnou nehodou zemřel poražen dřívím padajícím při raubání v lese; matička, vdova ubohá jen před půlletem následkem hořečky zalehla v hrob k němu. Rodiny nebylo, dobrá, ale též chudičká křestní mamička ujímala se jí dosud a dobrými naukami, jimiž od prvního svého dětinství dobrou matičkou vychovávana byla ji i do světa vystrojila. I připojila se Anička naše k známým ženám i děvám a putovala spolu s nimi do daleké Pešti. — Ač ji žáden nevyprovázel, ona předce neysrdečněji plakala za vískou rodinnou, za tím návrším s křížem, za těmi horami v úzadí vísky. Před odchodem svým více dnů navštěvovala hrob matičky a klečávala tam celé hodiny slzy vylévajíc a z knižky mateřiny se modléc až ji citlivý hrobník nejednau upomínati musil, aby sebe šetřila a těšila se na shledanau. S sebou měla šátek, jenž máti nosila; oblek její byl takže z matčiného předělán, na srdečku v plátěnku ukrautěnau měla hrudku země z matčina hrobu a ve vaku její modlitební knihu a při té v šatečku zavázané některé peněžní dárky, ježto jí ubohá křestní matička a jiní dobří lidé ze vsi

na cestu darovali. S těmito poklady ubírala se v cizí kraje.

Když se hauf s milými byl rozlaučil a dále pospíchal střetli je — cikáni. Střetnutí toto měli za dobré štěstí, nebo koho postřetnau na počátku pautě jeho cikáni, tomu se ona vydaří. Takovou pověrkou mámívá se lid náš slovenský, a přežívá již mnohá století v Tatrách. Mnozí z haufu nebyli jen se samým střetnutím se spokojní, než dali sobě od cikánek věštiti. I zahádali čiperné cikánky nejednomu z dlaně. Mladá cikánka nechtěla ani Aničku Čerstvíkovu vynechať, než tato, zdráhala se proto, že nebožka matička její zrazovala jí od takových pověr a vždy jí to do paměti vtláčela, „máme se jen pána Boha nade všecky věci báti, jej milovati a v něho samého daufati.“ Anička doteravau cikanku chtěla odsotiť od sebe, ta však rychle uchopila její vnadnau ručku a již jako mlýnský kámen rapotala věštbu: „Toto děvčatko důjde velikého štěstí a bude Vám všem na dobré pomoci! Dajte grošík, dajte grošík.“ Hauf se rozesmál a Anička zahanbená stratila se v něm.

3.

Po prvníkráte v Pešti! Víte, co to znamená? Selské bídné děvče z dřevěné chalaupky stojí na

pyšném, „trotoire“ a dívá se na ty vysoké budovy. Kam že se zde díti? Malému děvčátku tak přichodí ty ulice a domy jako by blaudilo v lese, však ne v stromovém, než v kamenném lese. To sem tam běhající lidstvo obdivem ji naplňuje. Kam to tí lidé tak pádí? Proč tito opět tak zevlují? A jak se to zde utěšeně žije! Téměř v každém druhém, třetím domě hudba, v tomto se pije pivo a víno, v onnom káva, viděť to přes veliké okna! Božíčku! Jsau to okna tak veliká jako v rodné vísce ty chrámové dveře; — a zde hrá cikán nótu cifrovanau, tam opět flašinetl píská si o závod s harfenicí aneb slepým hauslistou. A tí lidé tu snad ani nepracují! Jsau vyoblékaní jakoby ve svátek. Musí tu být všickni lidé bohatí, však tu ani bídy nevídať! Tak si Anička rozmýšlí a hlavičkou krautí rozpamětajíc se na mamičkyno napomenutí: že není všecko zlato, co se blyští a že z pod skvělého raucha časte bída pištI, a brzo se také přesvědčila, že i v Pešti bída vřeští; nebo jen co došli k svému budaucímu bytu, do nějž ji krajané její zavedli —, již se jí opak strašný objevil. V Jozefském předměstí do jednoho nízkého, starého domu zavítali. Ve dvoře domu toho byly z desek udělané baudy a baráky, plné nečistoty a nepořádku, z nichž v každé — sotvy na pět kročejů dlauhé a tři kročeje široké patnáct do dvacet lidí ubytováno bylo. — Jiné oddělení bytů

v tom jistém domě bylo opět pod zemí. Vlhké, tmavé to byly sklepy, jeskyním podobné a v těch všude nalezalo se taktéž po patnáct, dvacet osob bez rozdílu pohlaví ubytováno. Aničce šla hlava kolem do kola když tu zpaustu uzřela. I doma byla chatka bídná, uzká a maličká, ale v ní pořádek a čistota veždy panovaly. Čerstvou hlinou byla chatka každé soboty uvnitř i z venčí vyleštěna, ohniště obílené, prach zmetený. Zde ale o čistotě nebylo ani řečí. Špinavé to byly hospody, špinaví obyvatelé jejich. —

Ó co je všecka ta bída horních stran u přirovnání k této pešťanské. Tam jen tělo bídné, i to jen pro nedostatek, jinak silné, čerstvé a zdravé: zde v špinavém těle i duše taková. Aničku zalíly hořké slzy. V takovéto hnusné díře, s takovými bídnými lidmi ona bydleti má? To neprožije! Tu je i to povětří zkažené.

Byl večer. Došlí pautníci se mezi cizími již zde obydlenými poděliti, uhospodily. Anička dbala o to, aby se mezi docela neznámé samotna nedostala. Podařilo se jí ještě se dvěma ženskými zůstati pospolu. I to se jí poštěstilo, že zůstala v baráku nádvorním a nešla do ohavné pivniční jeskyně.

V baráku nádvorním bylo jích bez rozdílu pohlaví deset spolu. Bože můj, jaký to divný lid! Byli to všickni Aničkyni krajané, ale do nepoznání

proměněni. I šat jejich byl jiného kroje, nežli doma se nositi obyčej byla, ale i mravy a řeči jejích odporovaly tam těm. Tolik zlořečení neslyšela Anička po celý život svůj co zde v jedné jedinké hodině. Zde se vadila žena s mužem, co lítá saně se vztekajíc, nebo, jako vyrozuměla ze svady společné výdělek celotýdenní dnes odpůldně propil, tam opět zlořečil manžel ženě, že on jen sám se namáhá, ant ona pranic nevydělá. A tak to šlo pořád.

Anička vytáhla ze záňadří ve plátenku zavinutau posvátnau hrudu země z matčíného to rovu, políbila ji a opět schovala hotujíc se s knižečky matčiny k večerní modlitbě. Jen co to cizí zočili, dali se do hlasitého smíchu. Aničku to pranic nemýlilo.

„Dostali jsme svatau mezi sebe, zle se nám povede,“ vtipkoval, posměch sobě dovoluje z modlitby děvčete Ščevo Troskéch, Krajan sice Aničkyn, ale již v Pešti otupený chalan.

„Nechať se modlí za nás všech,“ smál se druhý, já jsem na to již zapomněl; — modli se nemodli se, nevyrob si nenajíš se, praví můj kamarát, starý tovaryš.

„Ba, dej mi raději hubičku“ holka sivooká — přiskočil k ní Troska a štípl ji do tváře, — „až budeš starou babou, jako tam hle naše Katruše,

budeš míť dost času na to svatauškářství.“ A štípl ji opět i na druhé líce. —

Ruměnec studu i hněvu polil tvář děvinu. Celou silou ramene svého odstrčila nehanebného dotíravce od sebe a když tenže obnoviti chtěl na ubohau dívku tu útok svůj, byla ona blízka mdlob a třásla se strachem co osyka Než ženy z vísky její zastaly se děvčete, udělaly povyk, takže dozorce domu dojda do baráku takový pořádek zavedl, že neřádného Trosku na dvůr ven vyhodil a pod bránou mu místo k noclehu vykázal. Aničká, co splašená laňka dokonala svau modlitbu, zaspáti ale naskrze nemohla, srdce její bylo polekané, mysl jako laňka splašená těkala od myšlenky jedné ku druhé. Nebylo to místo pro ni, necítila se dobře, ba ani bezpečnou; proto nešel spánek na ty víčká její. Když se i blížil spánek, tu ji ohavná postava Troskova strašila, tu opět svárlivá žena stála jí před očima, aneb opilý muž vrávoral před ní. Bože můj, Bože můj, naříkala, co to ze mne bude, proč jsem nezůstala v rodné vísce naší? Byla bych i tam službu si nalezla a s takovými ohavnými lidmi nebyla bych přišla do potyku; žalostně plakala, modlila se a svůj s matkou častě říkaný žalm, který jí v paměti byl, opětovala sobě polohlasitě: „Ten, kdož v skrýší neyvyššího přebývá, v stínu všemohaucího odpočívati bude. Protož

i já dím Hospodinu: Útočiště mé a hrad můj, Bůh můj, v němž naději skládati budu. Onť zajisté vysvobodí tě z osídla lovce a od nejjedovatějšího nakažení“ — — a to ji utíšilo, ona usnula spokojně. Ráno v čas ji družky její probudily, by si šla i s nimi spolu práci hledať. První kdo ji před barákem střetl byl Troska noclehovavší z trestu pod bránou, ten se jí nabídal, že jí práci najde; on že se pro tu noční pokutu pro Aničku od dozorce domovního mu naloženau pranic nehněvá; Anička že jest hezké děvče a pro takové on jest vždy hotov i něco trpěti. Až Anička v Pešti přivykne, ty upýpavé horňácké obyčeje se sebe střese; vždyť sobě my porozumíme časem, a potom se vyrovnáme. Tak žvatlal Ščevo. Než dívče nechtělo ohavníka ani viděť, ani řečí jeho nasléchať. Pobrali se tedy každý jinou stranou a Anička našla práci i bez prostřednictví jí nabízeného. Pracovala pilně, všickni ji chválili, všickní s ní spokojení byli; — jen ona sama bývala stále smutna, zadumena a na nejvýš nespokojena. I jakby né? Vždyť musela každé okamžení od robotníků oplzlé řeči slyšeť a jejich dovádění necaudné a neslušné šprýmy spatřovať. V duši její ozývala se slova: Máme se Pána Boha báti a jej milovati, abychom čistotně a a stydlivě živi byli v slovích i skutcích, a tu při této chásce bídné ji otáčející opak všeho toho kaž-

dodenně spatřovati musila. To ji činilo nepotěšitedlnou. Tak pracovala Anka celý týdeň a co deň byla smutnější.

Přišla neděle. Mladí, staří všecko to šlo do šenku. Při bídném flašinetlu poskakovaly si tam dívky i hoši, popíjeli smradlavau kořalku muži i ženy. A kdo by jím to za zlé vzíti mohl? mluvili. Celý týdeň se dosti nalopotíme, aspoň se v neděli trochu povyrazíme, však i velicí pánové se též dnes vyrážejí, byť i přes celý týdeň křížem slámy nepřeložili. Aničku vábily družky též na tanec, ona ale říkala: pomni, abys deň sváteční světil! a nechtěla s nimi jíti. Vždyť ona i doma za času živobytí matčina nechodívala z domu, leč do chrámu, kterakby nyní ještě pod smutkem za drahou mamičkou byla mohla se odvážiti ku kratochvílem? Ale družky pokoje nedaly, že prý tančiť nemusí, aby se vespolek šly jenom podívať a že jest i tak neděle, aspoň si kaupí dobrau večeři, že u Kaiser Miška — tak se zval žid hostinský — dobře se večeří.

Co bylo dělať? Anička šla. Viděla ten hlučný život. Její družky byly skoro v tanci a i pro ni si přišel Ščevo Troska. Anička utekla. Pálilo ji tu pod nohama, litovala hořce, že dala se zvesti a skraušeně odříkala sama sobě kající modlitbičku a brala se, jako splašená ovečka ku svému baráku.

Tu z jedné křížné uličky vyběhne jí v stříc nestydatý Troska v průvodu s obstarnou nádherně oděnou paní. — „Vidíš holaubku divoký — oslovil Troska přestrašené děvče — ty se na mně hněváš a já se o tě starám. Tato paní vezme tě k sobě do služby, nebude ti chybovať nic, než to ptáčí mléko!

Děva stála tam jako u vyjevení, ohlížela se sem a tam jako po pomoci, jakoby po někem známém.

Stará paní mluvila dobře po slovensky a počala děvě lichotiť.

Kdo ví co to ona všecko šeptala děvčeti ubohému!..... Toto však nabízení paní nepřijalo. Užíme násilí — radil nestydatý Troska. Ještě přemlauvali děvče a když Anička vyhla z trottoiru a chtěla uteci na cestu zadržel ji Troska za ruku a stará paní jí zaskočila cestu. V tu chvíli ale byl již pozorovatel tichý, mladý jeden pán, čech, jenž dobře rozuměl řečí těchto a viděl oč tu jde přimluvil se ku strážci pouličnímu, kterého znal a spolu s ním přistaupil k uleknutým lovcům. I paní i Troska chtěli uteci, ale strážný Trosku a mladý pán nestydatau dámu přistavili; Anička taulila se jako dítě k osvoboditelům svým. Právo bylo brzo přislauženo, oba tyto lovce nevinnosti, odvedl strážný

do Káznice, děvče pak svěřil mladému, známeho jednoho čestného domu majitele synovi.

4.

Hostinec staršího pána Jedlovského u „dvau zlatých hvězd“ v terezovském předměstí jest místnosť chvalně známá, zvláště Čechy a Slovanmí zhusta navštěvovaná. A co div, když v té pohodlné místnosti lze píti to nejlepší plzeňské, česká i uherská vína, možno jísti ty nejvýbornější „knedlíky.“ Starý pán drží na dobrau kuchyni, — a k tomu lze čísti všecky důležitější česko-slovenské časopisy. Všechny výhody poskytuje místnosť tato, které ji oblíbenou činí u starých i mladých. Růžový rozmar starého pána, jeho věčně usmívavá tvář, jeho stříbrná nikdy nevyprázdněná tabatěrka — a ten neobmezený, zvláště studujícím poskytovaný „kreditek“: nejsauli to věci přítažlivé? — Jen jedno slovo musí se říci domovému pánu, „já jsem nyní takhle, tohle, protohle, v peněžitých nesnázích a t. d.“ tuť on hned odpovídá dobrosrdečně „nic nedělá pane, jenom račte poraučeť, vždyť se ono nájde, vždyť se narovnáme!“ Sklepníků má pan Jedlovský také samých Čechů. Štihlí to hoši a vzdělaní, uslužní a obratní, jsau vždy jako na obrtlíku. Lítá to sem a tam jakoby ve větru. Za kassírky

béře pan Jedlovský jenom samé české holky, děvčata jako lusk. Nejedna se z hospody jeho, z kassířského stolce s hostem jeho některým před oltář a pod ústřeší svatého stavu manželského dostala. Pan Jedlovský se o své lidi stará, on jest pravým otcem a vychovávatelem své veškeré čeledě. Můžem říci, že p. Jedlovský jest jediná výminka z pravidla velkoměstských hostinských, kteří jsau jen špekulanti, jen shromažďovatelé pokladů, jen zisku svého hledící závratníci; Jedlovský jest otec všech svých služebníků, a služebník svědomitý obecenstva. Snad u něho jediného v Pešti modlitbou a slovem Božím spravuje se celý obchod jeho rozsáhlý. Nejeden a nejedna modlí se za Jedlovského k Bohu, že je on učinil šťastny. Pro mladé lidi jsau ty české holky opravdivým magnetem. Ženské mívají tuhau, přitažlivau sílu i jakže by se to zde zapírati dalo? Jako roj včeliček obletují hoši ty holčice vnadné a starý pán mívá z toho potěšení. I nu, můj božíčku mladosť jestiť radosť! I my jsme bývali za mladi ostří hoši — jak by né? Vždyť jsme ze staroslavné šlechetné české krve a našim předkům česť, mluvívá starý pán. A každý ví, že on to upřimně míní.

Než od některého času bývá starý pán proti svému obyčeji mrzut a zasmušen. Hostům se méně ukazuje, nežli předtim, a když se i podívá od stola

ke stolu každý z nich pobadá, že se starý změnil, že čím více dříve vtipkoval, tim víc nyni bručí. Madlenka kassírka to mladým vyzradila, že se starý pán na mladého hněvá — a to tí roznesli po všech hostech brzo. Starý pán měl jednoho jediného syna, takže Hynka, miloval jej vřele jako jen otec starostlivý jediné dítě své milovati může. Mladší pan Jedlovský ctil a vážil si tatinka svého, poměr mezi otcem a synem býval veždy ten nejupřímnější a nejlepší: co by se měl tedy starý na mladého mrzet? To je velikou, nepochopitedlnou záhadkou. Tajemství to nebylo možné uhádnauti žádnému. Ostatně jest to záležitosť domáci, rodinná; do níž se zastarati žáden oprávněn není. Jen to škoda, že hosté růžový rozmar a často i přítomnosť starého, přítomnosť ale mladého pána Hynka Jedlovského na vždy pohřešovati museli. —.

Ale v hospodě nic nezůstane na dlauho tajemstvím. Ono se to vykluje, ono to hostům přijde ku vědomí. Dozvěděl se o tom posluha mladého pána, ten to řekl děvečce, děvečka kuchařce, kuchařka kassírce, kassířka mladým a mladí pánové starým pánům. Bylo to již dnes v místnosti u dvau zlatých hvězd veřejným tajemstvím, že jest starý pan Hynek na mladého pana Hynka proto napálen, poněvádž si tento nechce vzíti za manželku bohatau Emmu Rosenzweigovic. Rosenzweig byl

saused pana Jedlovského, kavárnik, u něhož starý pán každého odpůldne svau zvláštní šálečku černé požíval, při níž se sausedé domino zahráli. Rosenzweig byl němec, sas; starý Jedlovský jej však proto co statný Čech neméně si ctil a vážil, nebo říkal o něm „poctivá to kůže,“ na čež ohlas u mladého Hynka Jedlovského obyčejně ten byl „stará liška“. Rosenzweig měl jedinau dceru Emmu, hezké to, než náramně rozmazlené — a poněvádž matka přívčasně zemřela — bonnami německými a francauzskými velkoměstsky vychované dítě. Jest to již obyčejem těch dobře hmotně stojících rodičů, že se o dítky své svým vlastním, to jest velmi převraceným způsobem starají, že jim ženichů a ženy přístojné vyhlédají a hotují. Lepší partie, domníval se starý pan Jedlovský nemůže Hynek jeho učinit, nežli když sobě roztomilau Emmu vezme. Starý Rosenzweig by dobře zařízený obchod kavárnický postaupil zeti svému, jaková to výhra. Jedlovští by měli také dva obchody — a staří páni by píjali svau „černau“ u svých vlastních dítek. Mezi starými to bylo umluveno, Rosenzweig sdělil panu Jedlovskému, drahému svému sausedu, že by deera jeho Emma do Hynka „rasend“ zamilovaná byla. Natěšený starý táta Jedlovský radostí mnul si ruce; ale čeho neočekával, to se mu k nevýslovné mrzutosti jeho přihodilo.

Hynek, syn jeho nechtěl o Emmě ničeho slyšeti. On sobě německé děvče nikdy nevezme za ženu. Čech slovan může obětovati srdce své jen dívce z rodní krve. Starý pán se zarazil, jeho česká krev se též v žilách jeho hlásila silným tlukotem: — ale co — vrtochy! Žena bude muži k vůli i hottentotkou. Láska nepohlíží na rod, stav a řeč — a předce to nešlo tak lehce vymluvit Hynkovi z hlavy ty jeho vrtochy. Nešlo věru proto, nebo Hynek byl upovědomělým vlastencem a národovcem. Jemu byl původ jeho vzáctný, řeč jeho pokladem svatým. Dobře vychován od mládí vřele miloval si svůj národ, a domácnosť nemohl si představiti jinak, nežli — nežli když ji ozdobuje, v ní vládne, ji řídí ženka spřízněné krve a řeči — čecho-slovanka. On nechtěl žíť jen svému břichu, zisku a obchodu, mělť myšlenky vyšší. On nechtěl býti cizincem ve svém vlastním domě, aby manželka a nadějná matka dítek jeho nemluvila k nim tou řečí, kterou s nim přesladká matička hovořila; aby se oni v cizí řeči otce a matku zvati, v cizí řeči k Bohu modliti učili. — Co to za potěcha v také domácnosti, co to za naděje v takých dítkách? Srdce jeho ještě nepocítilo potřebu lásky, až příjde čas, on si chce voliti nevěstu svau samostatně. „Černé s bílým nikdy nemíchejte“ řečňovával častě tu znělku Kollárovskau a pravil: národ

milovat a ženit se nenárodně, to že je horaucí jak rozpálené železo protimluva, která na konec popálí smrtedlně obědvě stránky.

Hynek byl rázný muž, avšak starý táta míval své vrtochy. Kolo stálých hostí otočilo jej vůkol stolu a mrzutosť starého pána zmizela okamžitě. Ponaukal jich tabákem a pustil se jakoby nic do řeči.

— Dávno jsme již neměli toho štěstí tatinku, zdá sa, že nám vyhýbáte, jakobychom vám nebyli vítaní; — promluvil pekař Bochníček.

— Bůh uchovej ctění panové! Co vám to napadá? Kterému hospodskému jsau hosté nevítaní? Anebo snad mé pivíčko a vína má nejsau ta jista, co byly předtím? Mám dost jiné mrzutosti, ještě vaše nepřízeň by mi chybovala! Odvětil Jedlovský.

— Vaše pivíčko i vaše kuchyně jsau jak byly, — prohodil sládek Ležák — ale vy tatínku nejste ten, jako jste bývali. Co se Vám přihodilo, co Vas bolí? Věru béřeme všickní vřelau účasť na losu vašem. Proč jste tak mrzut a tak znevolen? —

— Dejme tomu pokoj panové, bránil se hospodský, — ta mládež, ta mládež! ...... Vidíte panové, můj Hynek se mi nevydařil!

— Co to mluvíte táto? Obořil se tak řka koželuh Dubenský na něj, — život dám za toho ho-

cha! Jak by to byl syn nezdařilý? Měl bych já měť takového syna!

— Jenž zapomíná na čtvrté boží přikázaní — vpadl mu hospodský do řeči — vidíte panové, já mám pro mého syna bohatau nevěstu a on nechce otci povoliť, on nechce o ní ani slyšeť.

— Povážil jste to tatinku, že má váš syn pravdu? ptali se mnozí najednau.

— U všech všudy! On si chce na silu jenom češku vzíť a nechce prey Emmu proto, že je němka! Vyhrkl ze sebe hospodský.

— Sláva mu za to! Zvolali jedným hrdlem všickni.

— Tintili vantili! — Odvrkl otec. Co je na tom? Slavný Kollár měl též němku a udělal z ní slávy dceru.

— To mohl Kollár, ale když to Hynek nechce, jest tu rozumné nutiti ho k tomu?

Starý se namrzel, vzdálil se. Družina píla Hynkovi na zdraví a zapěla: „Tys bratr náš, tys vlastenec, sem tobě kvítí na věnec!“ —

5.

Za dvě leta trval spor mezi otcem a synem; za dvě úplná leta čekala marně hrdá Emma Rosenzweigovic že se jí mladý Hynek Jedlovský u

noh její kořiti bude. Hynek chtěje pokaušení na celý život trvajícímu utéci, byl měl i ten úmysel do Prahy se odstěhovati a tam obchod si zaříditi, anebo aspoň na cesty se vydati ažby se okolnosti snad změnily, — Emma, možno nějakého „bieder-era" do toho času oblaží a vrtochy pana tatíka na takový způsob co mlha samy od sebe se rozplaší a rozplynau. Takového mínění byli všickni přátele Hynkovi, anť zde i tak jiné pomoce nebylo. Ale Hynek byl dobrý syn. Jakže by on stařičkého otce mohl opustiti? Tím nejen žeby obchod velice utrpěl, ale nevděčnosť a zpaura tato syna, mohla by citlivého otce snad státi i život! Tak zůstal Hynek při otci a trápil se déle v srdci svém.

V hostinci u „dvau hvězd" vzbuzovalo chudé děvče, slovenská Anička všeobecné podivení. Mladý Hynek Jedlovský byl ji přijal do služby v domě a obchodě otcovském. Čtenář se snad již domyslel, že on byl ten mladý český pán, jenž se právě vtedy nadařil, když Anička ubohá do těch nejnebezpečnějších osídel upadnauti měla. Utěšená slovenka tato na první pohled vyzískala si saucit Hynků; dozvěděv se pak o tom jejím bídném losu, ale i o šlechetnosti nevinného srdce jejího neváhal umístiti ji u sebe, jako to spolu i s otcem již s nepočetnými holkami českými byli učinili. Anička vstaupila v hostinci u „dvau hvězd" do služby. Nepobudla

však tam ani dva měsíce získala si všeobecnau oblibu všech domácích a prozrazujíc veliké vlohy byla dobrosrdečnými pány ihned za chyžnau povýšena a v písmu i v čtení i v řečech vzdělávana. Sám Hynek dohlédal k učitelce její. —

Mladá Slovenka dělala v každém ohledu úžasné pokroky. Hynek měl to jediné potěšení na světě viděti, jako se tato děva zdařile vyviňuje; jak bystrostí umu, jasností rozsudku a útlostí srdce předčí všechny děvy nižšího i vyššího rodu, které mu jen kdy známy byly. Nelitoval, že děvče to pozdvihnul z prachu, takřka ze bláta, vždyť se mu tenkrát podařilo zdvihnauti z něho drahau, pravau perlu. V mnohých děvách, kterým Jedlovští spravedlivě dobrodincemi sluli se oni přetrpce zklamali; mnohé jich na místo očekávaného potěšení zkormautily, no, srdce Hynka tak mu šeptalo, že tato nahradí ztratu jejích u oněch přetrpěnau, že tato ze všech nejvydařenější se stane. Jen v jednom ohledu měli Jedlovští s Aničkou trápení. Nechtěla se odhodlati k tomu, aby kroj raucha svého opustila. Vždyť jest ona jen bídná sirota na lásce dobrodinců svých živa, jí nesluší v rauše pýchu provoditi, než jen jednoduše jako to doma bylo se šatiti. V tom jí nebylo možno blíže přistaupiti; onaby byla tuším volila raději místo, na kterém již tak přivykla, kde tak vše se jí líbilo, kde také tolik dobrodiní požívala

opustiti, nežli se svým rauchem se rozlaučiti. Starý pán arci již postaral se, aby její národní kroj, v němž tak sobě děvče libovalo větší ceny byl, než její dosavádní, a v ostatním ponechán jest jí vkus její vlastní. „Na posledy pravdu má to děvče, říkal, když národ svůj kroj a svůj mrav opauští již je za jeden šos lapený k celkovitému se odrodění". Bylo to děvče ale právě v tom kroji učiněná krása. To šumné oplecko, ta krátká řasnatá sukně, ten dlauhý, havraní, stužkami barvistými ozdobený vrkoč — to děvče v tom kroji vzbuzovalo v hostinci u „dvau hvězd" opravdové podivení. Než hosté ji jen obdivovali. Hynek se i těšil a kochal v tom děvčeti; v té jednoduchosti tak mu přicházela jak nadzemská nějaková bytnosť. Ta její sladká mluva, to nenucené, upřímné se chování, ta nábožná mysel; modlilať se Anička obden ráno i večer tak vraucně, tak zkraušeně i za svau matičku a otce v hrobě i za své dobrodince nynější. Hynek jí často na kolenau se modlecí nespozorovaně vídal a nasléchal. Bylať co klečící anděl. A ty roztomilé slovenské zpěvy! Ty Hynka nejedenkráte až k slzám pohnuly. —

„Bože môj otče môj, jak je ten svět zmotaný! Čo vystojí, čo vystojí ubohý poddaný;" aneb: „Po zahradě chodila, rukama lomila, jaj Bože môj prebože, čo som urobila? Opustila som si ja sokola

pre páva; aneb: „Mamka moja drahá za tromi horami, už ma hlávka bolí, čo plačem nad Vami. Hlavička ma bolí, len tak pobolieva, že ste ma, drahá mať... mladú odumrela!“ To byly písně jakoby ze srdce jeho se příštící. Nejednu noc si on zavzdychal se zpěvem Aničkyním: „Čierna zem, čierna zem! vydaj mi matku ven, nech sa mojej matke, horko vyžalujem!“

Ó kdyby jeho matička byla žila, nebyl by ani on přísnotou otce týrán býval, matka by byla otce oblomila, matka by byla mezi jeho a otcovým srdcem prostředníkem bývala, matka by srdci jeho takové násilí činiti nebyla dovolila. Co nezmůže synova ráznosť se všemi odpory, to zmůže matčina prosba a její slzy. Těch však zde nebylo, proto nejedné traplivé noci smáčely tvář jarau rázného mladíka slzy hořké bolu.... Jaký to smutný los! Hynek mladý, vzdělaný, zdravý, pěkně rostlý, u něhož v zdravém těle zdravá mysel ustavičně bytovala, jehož bodrá a veselá mysel všech druhů jeho obveselovala — ten roztomilý, u každého oblíbený Hynek měl srdce raněné, chodil co stín kolem. Druhové jej litovali a výše zpomenutý způsob mu k osvobození se z put vůle otcovy odporaučeli. Těžký to byl boj, kterýž srdce jeho podstaupilo, syn a mladík byl zde v odporu chtěje zachovati i lásku a povděčnost srdce k Otci i neod-

vislost svau. — V tomto obtížném postavení jedinou potěchou bylo Hynkovi ubohému to děvče slovenské. Ty její modlitby a zpěvy, ty její pokroky ve vzdělanosti — co balsam léčivý působily na srdce jeho. On sám ji jednomu, druhému přiučil, ach, a jaká to snadná byla úloha učitelem býť také chápavé děvy, jenž všecko tak rychle pochopila, všemu se tak lehce přiučila! Práce jí šla od ruky, tak že to radosť bylo viděti co vše ona vyřídila a dokonala. V pořádku držela všecky věci v domě, někdy se i do hospodní síně podívala a kassířku zastupovala a když to učinila, tož byl obyčejně svátek hotový. Hosté se hemžili na úmoř a prohlédali si to divotvorné děvče Tater. Jeden chválil oheň čistý jejího nebeského oka, druhý ty andělské důlečky při úsměvě jejím v tváři se jevící, třetí tu lehkosť kroku, čtvrtý tu bohatosť vlasů a krásu vrkoče, pátý tu sladkau řeč, šestý v omámení již sám nevěděl co, jen šeptal příteli „spanilý to zjev, brachu!“ —

Nejvíce však se krajance své divili ubozí krajané její. Jak to děvče k štěstí přišlo, ani sami nevěděli, přichodilo jím to všecko jako ve snách. Nuž a jest to věru ku podivu, nezáviděli jí štěstí toho, nýbrž těšili se z něho upřímně. Vždyť jim Anička vešdy dobrou bývala a oni sami to od počátku pozorovali, že již i v bídném předešlém sta-

vu svém nade všemi ními vrch a převahu držela, jim pravau úctu k sobě vyluzovala. Krajané Aničkyní k tomu dostávali v kuchyni hospody pana Jedlovského obden v poledně i večer z pozůstatků stravu buď za několik krejcarů, buď z darma. Anička pak jim dobře činila, často sama sobě od ust odtrhla, aby krajanky své obživiti mohla. Ony, ty krajanky její se rozpamataly na věštbu cikánčinu, která se v očích jejich na Aničce již již plniti počínala. Těšili se tomu, — jen nezbedný Troska skřípal zubami pravě: „proto nechcela mne, že jí odved mladý pán.“ Než veřejně nespomínal toho, boje se opět neštastné káznice.

6.

Slečna Emma Rosenzweigowic nacházela se při své toilletě ve svém budoiru. Na velikých bohatě pozlacených, na stěně visících pendlovkách bilo právě ranních deset hodin. Emma byla jak se říká růžového růzmaru, vtipkovala a šprýmovala s chyžnou svou, čímž tato, jen na týrání a peskování ustavičně zvyklá nevýslovně obiaženou býti se cítila. Neznala to chyžná na skrze uhodnauti, z jaké příčiny se rozmarná kráska tak veselou a k ní tak blahosklonnou ukázala. Už anebo se jí něco příjemného ve snách pozdálo, anebo včerejší zábava

ji srdéčkem snad mužským oblažila a obdařila. Tak myslela chyžná a skoro bychom jí, té znatelce ženského srdéčka ochotně přisvědčili že pravdu měla. Jiného to ani býti nemohlo, vždyť Emma od toho celého roku, který Elíza, chyžná její v službě při ní ztrávila, ani jen jedenkráte takovou veselou nebyla; ba naopak ze zlého rozpoložení duševního a z omrzelosti ani nevycházela. Jináče všechno hanila, některý vrkoč musela Elíza při česání vlasů krásavice své někdy i třikrátě rozplésti a znovu zapletati; dnes jí to šlo všechno hladce, ladně a skladně a krásavice byla s toilletou svou do drahocenným rámcem ozdobeného zrcadla pohlížejíc na nejvýš spokojená.

„Znáš ty Elízo mladého Hynka Jedlovského?" Ptala se Emma takměř mimovolně chyžné své.

„„Mám to štěstí!"" Odvětila zeptaná suše.

„Co říkáš tomu mladíku, Elízo?"

„„Na službu poníženau slečinko, myslím, že to bude hodný ženich pro vašnosť.""

„I ty štěbetko! Kdo pak ti to vyzradil?... Jak pak ženichem, když ještě ani o ruku mau se neucházel?"

„„Jíž to dlauho nepotrvá, poznala jsem to na včerejší zábavě, kterak se Hynek zamilovaně díval na slečnu.""

„Nemýlíš se Elízo?"

„„Né slečinko, co se lásky týká, tu já mám bystré, neklamné oko. Slečinka s Hynkem bude brzo státi před oltářem.““

„Co říkáš Elízo, nad Hynka není v celém městě hodnějšího hocha?“

„„Mně se zdá, koho slečinka pochválí, že se o tom mne zmíňovati zbytečno.““

„Ale, co na plat, Hynek jest chladný hoch. Na mé milostné dva listy nedal mi odpovědě“.

„„To zaslauží pokárání, to nebylo zdvořilé od něho.““

„Neměla jsem být dotíravá, tak mi to i tatínek můj mluvil, jistě, že dle vůle pána otce jeho musí stati se ženíchem mým. Však kdo může veleti srdci, když ono miluje, to si rozkázať nedá!“

„„Divná to řeč slečínko! Ne jen Hynek, než sto jiných zbožňují mau velitelku a ona by pochybovala o přízni jednoho? Kdo může kráse slečny odolať?““

„Ty umíš pochlebovať děvče, — a v tom kaukla do zrcadla — než má krása dává i svědectví o tvé způsobilosti.“

„„Za tu neyšťastnější se budu pokládať když spokojnosť mé velitelky veždy za podíl se mi dostane.““

„Dnes jsem spokojená — a opět nazření se do zrcadla — tys se vyznačila . . . já jsem ti povděčna, nebo dnes příjde . . . . on.“

S tím Emma píseň: „Er kommt, er kommt, ich soll ihn seh'n; An seiner Seite verd' ich steh'n" ... přezpěvujíc odběhla.

Elíza už nepotřebovala hádať to tajemství.. již bylo odhaleno. Hynek snad dnes již vohledy se dostaví do domu. To rozmarnau slečnu tak změnilo, že jí své tajemství odhalila... že byla tak upřímnou. Je do Hynka na smrt zamilovaná. Nu ale nech mu je Pán Bůh milostivý, dodávala Elíza sama k sobě mluvíc, a nech jen otevře hodně na široko svá vrecka, nebo bude potřebí věru na cigaretky, na špendlíky, čipky, kvítka zahraniční, vlásenkáře, chemikalie, mastičky, karty, rosolky, modistky, cukráře, krejčích a krejčírky, modní žurnály, fotografy — Chychychy!

Po několika menšinách zavznívala ze salonu hudba fortepiana a zpěv německý: „Er kommt, er kommt, ich soll ihn seh'n!" ....

Starý pán Rosenzweig zastal si celý vytržený nepozorován od Emmy za její hřbětem a usmíval se celý blažený.

Na to poklopav svého jedináčka útle přes rameno pošeptal jí k uchu:

„Ja, ja er kommt, mein Kind; wir haben ihn schon!"

Emma zapýřená co nalekaná laňka vyskočila a takže šepotavým hláskem k otci promluvila:

„Du bist schlimm Väterchen, mich so zu erschrecken! —“

— Upokoj se dcerko! — Chlácholil ji otec. — Hynek je dnes jistotně naším hostem.

— Heinrich, Heinrich mluv otče! Co pak to za jméno „Hynek,“ to mi on musí k vůli učinit, že to „böhmisch komisch“ zloží se sebe a bude se zváti „Heinrich Eichenberg neb Buchwald aneb třebas Erdőházy, jako teď móda se sebou u nás nese...... ó Bože, jaká to krása naproti tomu jeho nynějšímu jménu. Já budu Rosenzweig a on Eichenberg.... klingt das nicht poetisch? —

— Jen zvolna dcero má, jen hezky pomalu! Je on ten Hynek tvrdá česká lebka. Nechce od svého upustit. Nechme mu ty vrtochy!“

— Väterchen, co jsau to za lidé tí nynější muži a mládenci? Oni pranic nechtí dívkám k vůli učinit. Ó škoda, přeškoda těch rytířských dob světa. To byli za hoši. Rytířský jinoch dal se pro svau zbožňovanau do boje, střílel a raubal se... on píjel ze střevice své vyvolené nejradš to vínko své; byl hotov pro ni ku každé oběti..... a nyní se ta chasa k vůli dámě své k ničemu neodváží. My dívky sme nevolné obětě mužské surovosti; my musíme jim své jméno, svau volnost, co otrokyně přinášeti v obět.. a oni? Oni jsau našími tyrany! Můj Heinrich musí se v jiného změniti chceli mě

obdržeť. Ano buduli jeho... chci býti jeho velitelkou. Má vůle musí býti v domě směrodajná. My dívky vzdělané zasluhujeme toho, aby si nás manželé naši ctili a vážili. V pravdě dopomůžeš mi i ty k tomu u Heinricha, tatinku?"

— Jen zvolna dcero má! Vše se podá časem. Budeteli se v skutku milovať.. tož budete také obapolně se i ctiť a vážiť, a pak budete neomylně spolu spokojení a šťastni!

— Já Heinricha na smrt miluji, tatinku, ale on jest chladný, odměřený, nepřístupný."

— Nech tě to pranic nemýlí dušinko! Tí na oko chladní a odměření mužové bývají nejstálejší v lásce. Oni cit srdce svého nevystavují na odiv celému světu, oni lásku svau nenosí na jazyku; ale ji skrývají v těch nejhlubších hlubinách útrob svých, tam ji pěstují pro své blažení i blažení vyvolených svých. A mně se i Hynek takovým zdá býti mužem a jinochem "

— Možno, že máš pravdu. Ale já chci otče, aby o mém štěstí celý svět věděl, aby mi ho záviděli... aby mě obdivovali, aby si šepotali: „hle, to šťastná děva, takou není ani ta, ani onná; takovou nejsem ani já sama."

— Všecko přijde dcerko! Jen počátek aby se nám zdařil. A to musíme si zaříditi opatrně. Ty nesmíš s tvými vysokoletými zásadamí hned tah-

nauti do pole. Jsau muži, jenž se nežení pro to, aby učenosť, neb způsobnosť, neb krásu žen svých obdivovali, ale aby je milovati mohli. A mně se i Hynek takovým zdá býti. A zvlášt to hle ti slované vzdělaní! Ti docela jiné nároky staví na ženu; a také vzdělanosť jejich jiným duchem páchne, než tu tato našich gouvernantek! Musíme se na pozoru míti, — až jej jen dostaneme do svého ducha — pak to půjde. My jej musíme civilizovať. A to je Vaše dílo vzdělané slečinky té lepší společnosti.

— Ty míníš, aby žena jen pauhou hospodyní byla? To by mohla i chyžná, švadlena, neb kuchařka oblažiti muže. To jest pro ženy chudých nájemníků a řemeslníků; my jsme obchodníci... a má vzdělanost jest hraběcí.

— Tak jsem se tě snažil dáť vychovať dcero má! Otec neví kdo na ruku dcery jeho čeká. A Hynek si bude vzdělání tvé uměť ceniti, jen nemusíš naň ihned z počátku celau váhu své vzdělanosti vlastní klásti a jeho vzdělanosť dle svého modellu přistřihovati, sicby mohlo se vše pokaziti.

— A čím bych se mu mohla zalíbiti, neli vzdělaností, vysokoletými ideamí, místrní hudbou, ušlechtilým vkusem, urozenou elegancí, bezúhonnou toilletou?.....

— Na to všecko Hynek nehledí. Když to jeho žínka míti bude, bude to umít ocenit, ale on toho nehledá. On hledá jen srdce, jenž by se srdcem jeho cítilo; nájdeli to u tebe Emmo, potom ufám, že i my nalezneme v něm toho, kterého hledáme, dobrého manžele, úctivého syna, nenahraditedlného obchodního spojence, pravý to poklad mravního i hmotného dobro- a blahobytu dvau rodin. Mně o toto jde. Ty hleď si jej svým srdcem, svou vřelou láskou zýskati, k čemu ti tvá způsobnosť, tvé umění a tvá vzdělanosť nemálo pomáhati může a má. . .

— Tatínku, já jej miluji z celého srdce svého. Čím chladnější jest on, tím vřeleji tluče srdce mé a hoří oheň mé lásky. Nevím jak to je, ale od prvního vidění nemohu si ho z mysli své vyraziť, od prvního vidění vzal mi on pokoj srdce mého.

— Nepřenáhli se děvče! Kroť plameň svůj. Zde musí rozum tvůj srdci tvému na pomoc přispěti. Věz, že dívka nepřístupná, chladná, nedobytnou se zdající má nejvíce půvabnosti i přítažlivosti v očích mužských.

— Tací ste vy chladní, vypočítaví obchodníci a taká vaše špekulatívní povaha. Všickni muži stejně. Kam se my ubohé stvory poděјeme s lávou soptícího srdce svého? . . . jsme obětě Vaší chladnosti, tvrdosti, bezcitnosti! —

A takto to šlo dále. Emma všech romanů maudrosť vykrámila proti Votrovi svému, a Votr zase vyvinul špekulativního ducha svého, tak sobě krátivše dlauhý čas — čekání na vzáctnau dnešni návštěvu. Hodina přišla i přešla. Emma vystrojena jako hraběnka očekávala na pohovce netrpělivě; starý pán pohrávaje si zlatou tabatěrkou měřil hned pendlovky, hned obracel oči ke dvéřím.

— Určená hodina jest již dávno pryč, — mluvil — a ještě nechodí. Co starého poznám, byl on vždy chlapík slova.... ani minuta mu nesměla chybovať když se kam přislíbil v jistau hodinu.

— Což jest o starého, tatinku — odvětila Emma v stkvostném album se prehŕnajíc — ale když ten mladý jest tak chladný jako z ocele.

V tom zavzněly kroky a hned ozvalo se klopání na dvéře.

Hlučné „herein“ bylo odpovědí.

Pan Jedlovský, otec i syn vstaupili.

Vzájemné poklony, vyjevování radosti nad obapolným štěstím shlédání se .... a pak posadění se proti sebe.

Staří páni, jenž se každodenně při „černé“ vídali, tiskli si srdečně pravice; mladým obaum srdce hlasitě zvonilo, jen že ne stejným pocitem. Emma se zaniceně dívala na hodného juna ... an meiner Seite soll er steh'n, přišlo jí na um, —

Hynek zas vida tu nádhernau slečnu na celém těle se zatřásl při myšlénce: „tohle má býti žena tvá!“ —

Netrvalo to jen asi několik menšin a staří se utáhli do boční sednice ku jedné parthii, mladé lidičky pak pozůstavili v saloně.

Nyní když tak sami vedle sebe tam seděli mohl tlukot srdce vzájemné slyšeť každý z nich. Emma rozmýšlela jakby nejvhodněji počala rozhovor, Hynek pak, ten seděl jako na trní. —

— Jste veliká přítelkyně květin, slečno, jaké to roztomilé květiny, započal Hynek.

— Jsau to všecko drahé, vzácné květiny cizích krajů. Hraběcí zahradník mi je obstarává. Líbí se Vám?

— Ó arci, slečinko! Ale já mám nejraději jen domácí plodiny i květiny. Ta nejskrovnější chudobka mi je vzácnější nad všechny rhododendry a kaktusy, aloesy a jak se to všechno nazývá.

— No, pro oko mužské jsau květiny né tak jako pro naše, vzáctnými. Já bych bez nich ani živa býti nemohla. — Obyčejně je mám každý měsíc čerstvé a také vždy něco nového.

— To drahá líbůstka, slečno; pokud jest kvítek co dítě přírody živo na prsau matčiných, tam rádo ho vidí oko moje, z těch ňádeř jejích rád si je i já utrhnu někdy — ale pěstováno v květníku a

ne něžnou ručinkou děvinou, než za mzdu nájemníkem zahradním — nelíbí se mi tak. —

Emma chtěla ještě i jiné květy mu ukázat, než po řeči této upustila od toho úmyslu. Divný to jinoch, jaké to zásady! Vždyť to byla zjevná urážka pro ni. On rád má květiny utlou dívčí rukou pěstované na ňádrách přírody! Neniliž to pohrdání jejími květy kaupenými ve skvostném saloně? Květy ho netěší, toho barbara slovanského.

Začala mu s album.

Tam se skvěly, dle ní, tí heroi umění, jejíchž světlopisné podobyzně tak pilně sbírala a seřadovala. S velikým zápalem představovala mu jednoho genia po druhém. Tam měla Goethea, Schillera. Heine-a, o němž tvrdila, že to básník jejího srdce. Než jako užasla! Ten nezdvořilý chladný mladík tak zkritizoval Heinea, že jí při tom bylo do pláče. On jest velikým ctitelem básníků, ale zdravých, kteří mají ideále života pravého, skutečného za předmět tvořivého ducha svého, žijí i mrau s národem, křísí jeho sílu dřímající, a tuží duchy v boji dobrém o vyšší poklady, než jest ta obecná těla rozmařilosť; mají pak zdravé názory o světě a životě lidském; kteří nemodláří v přírodě a nezapírají tu nejvyšší bytnosť, nesvodí lidi mladé světlonosy své choré obrazotvornosti na rozcestí záhubné, necitlivůstkaří s pocity oklamané lásky.

zaufalství světobolného, a s těmi jinými snami všech světa lenochů, darebů, zlatotratů, časomrhačů. Básník má vzdělávat, sešlechtovat svůj národ, oduševňovat pro božské, vznešené cíle mysle mladé, ale ne otravovat jeho víru, ne podkopávat pochybnostmi nevěřícího srdce svého koreň životného stromu lidu, naději jeho ve věčnosť a smilování Boží, ne vnucovat mu své náruživosti a vášně zbavující ho pokliďu a veselé mysle.

— A Heine by měl být takovým bludným prorokem?

— Ach ne jen Heine, jest jich více těch ocukřovaných darmotlachů a veršotepců! Mně se ovšem ani Heine nelíbí, slečinko! Já mám jiné pochopy o básnících!

Ani květy, ozdoba salonu, ani album obsahující podobyzně bludných proroků se mu nelíbí, vše haní, — jak podivný to člověk! Neznílí to jako urážka pro mně? Neposmíválí se mi tento idol srdce mého. Tak celá v rozpacích přemítala na mysli své Emma. Bylať jako na mukách. . . . . . tak milovala muže toho, a on . . . haní vše, co ještě po při něm miluje . . . . Snad chce jenom sám opanovati srdce její? Snad nechce tam nikoho jiného při sobě trpěti? On sám chce být králem v říši lásky její . . . Kdož jí to vysvětlí? . . . Co si to má myslet? . . . A on to přednáší tak vážně,

tak opravdově; poznať, že to i cítí a to hluboce cítí co mluví, že mu to vše jde od srdce. Však to srdce jeho necítí tak, jako srdce její. Žije ono docela v jiném světě. Těžké zde dorozumění, neli ještě těžši spojení? . . . .

— Když Vás netěší mé květy, ani album, snad milujete hudbu. Mohu něco zahráť. I sedla k pianu. Hynek uctivě děkuje a jako učitel hudby stane sobě k ní a noty jí narovnává, vše tak chladně, tak odměřeně, jak jen možno! Emma sebrala všechnu sílu a jakoby chtěla ta ledová ňadra Hynkova roztopiť horaucí lávou svého umění hrála jedno za druhým, kusy vybrané místrů na slovo vzatých! Bethoven i Chopín, List i Wagner hřměli mohutně salonem. Hrála dobře a Hynek to také uznal, a však neomdlíval při tom a nevyvracel očí, jak vědomá svých vítězství očekávala Emma. I vstala neuspokojena svým posluchačem, v tom však objevil se i starý Rosenzweig a zval dítky k večeři. V jedálně byla již celá společnosť hostů i sedala k bohatě naloženému stolu veškerá rodina Rosenzweigovíc.

Hynek seděl při Emmě. Tato by ráda byla zvěděla, jak on smýšlí o hudbě, i upravila rozmluvu na tento předmět.

— Hudba jest řečí světovou, řečí srdce, té každý porozumí — pravil k ní — a předce má

každý národ svůj vlastní ráz v hudbě vyrazený, má svau hudbu i svůj zpěv národní. Já jsem z kraje a národu muzikantů, miluji hudbu i zpěv, než netajím, že v prvním radě hudbu tu, jenž nosí na sobě ráz a povahu národu mého, zpěv národní. Pěkné sú ty operetky a opery, ale jedna prostinká národní melodie a pěsenka někdy prve mě do vytržení přinese než hudba místrná.

Tomuto tajemství hudby národní a zpěvu národního Emma nerozuměla, tak jako mnoho jiných klávesotepců tomu tajemství nerozumí.

— My máme v domě — pokračoval Hynek — jednu Slovenku, původní to a čiperné, zdařilé děvče; když to počne bolnodumné ty horalské písničky zpívať, toť jest nad všecky koncerty. Ta píseň se praudí co ten žblunkající potůček horský od skalky ku skalce, ta píseň žaluje co slavíček v křoví, tak že z ní možno vyrozuměti celý stav duše, celý bol srdce toho národu šumného. Naše české národní písně opět líčí nám veselorozmarnau povahu národu našeho tak očividomě, makavě jakobychom ten dovádějící, laškující lid před sebou viděli. To se mně líbí slečinko, když umělec nalezne, ducha a vleje ducha v píseň a v hudbu svau. Kdo umí jen ohebnými prsty po klaviatúře se honiť, jednu druhau polku anebo valčík odklinkať — ten u mně ještě není žádným umělcem. On musí po-

chopiť ducha skladby a sám vléti ducha v skladbu tu, když ji reprodukuje; potom, až potom poklonním se jeho umění. Ale náš hmotářský věk toho nechápe. Ten nehledá ducha a upokojí se nátěřem povrchním. Známosť několik francauzských otřepaných fraz do mateřinské mluvy míchaných, několik bídně odříkaných slok z veršů cizojazyčných básníků; několik hudlářsky odehraných kausků anebo při guitarre bez citu odzpívaných zpěvů, několik svazků přečtených oplzlých romanů....... to již značí mladíka neb pannu vzdělanau za našeho věku. Bídné to pojmy nynějšího společenského života. Co div, že se to lidstvo nemá k předu, že pravá kultúra nemůže kořenů svých do té světové půdy pustiti, že lidstvo zůstává jen vždy maloletým, tak že ho cizí jen vliv voditi musí.....

Emma všemu tomu ani jako máčný mak nerozuměla. Takovéto pojmy byly jí cizími, neslýchanými. A mluví věru ten Hynek z hluboka! Ducha třeba hledati v hudbě, cit ve zpěvu, vnitřní posvěcení má míti umění.... Na fortepianě klinkať, několik slok veršů bídně odříkať to není ještě umění a tím méně vzdělanosť.

Těžký kámen zalehl Emmě na srdce; bylo jí do pláče, že tak na prosto jiné osvětové náhledy musí slyšeť od zbožňovaného svého — jak jej jmenovala — Heinricha, do pláče však bylo i Hyn-

kovi. Jemu hořela pod nohama podlaha. Přítel a saused Rosenzweig tajemně se smlauval s otcem Hynkovým, s přítelem to a sausedem svým. Polohlasně vyslovené „již jest čas“ bylo slovem podezřelým v očích Hynkových. — A nemýlil se. — Sám otec Hynků projevil tu vůli svau, žeby přání své ještě pokud jest zdráv a při životě rád viděl uskutečněno, to přání srdce svého, aby roztomilá domácí dcera a slečinka Emma oblažila rukou syna jeho Hynka. Starý Rosenzweig děkoval příteli za tu důvěru a vyslovil naději, že budaucnosť bohdá ukáže, kterak do lepších rukau nemohl on starostlivý otec odevzdati jedinau dceru „hraběcí vychování obdrževší“ Emmu, nežli jsau Hynkove. Na takovéto osvědčování otců nastala traplivá chvíle mlčení, traplivá pro staré i pro mladé. Emma zírala na chladný oblyčej Hynků, kterak se ruměnil; Hynek hluboký bol prozrazujícím okem díval se hned na otce, hned na Emmu — oběma div to srdce se nerozskočilo. Traplivé mlčení přetrhl Hynek zmužile, ptaje se:

— A nás mladých ste se ctění pani otcové o tom nezeptali, či to i vůle naše?

Emma div neomdlela; v mysli již slyšela i další spírání se Hynkovo, který však zamlknul.

Starý Jedlovský poznamenal s výčitkou na slova synova: který syn neb dcera by vzdorovaly otci?

— Kdo ví zdaž slečna Emma jiné nemá ideále? Dí rychle Hynek.

— Já, jen Heinricha myluji, vece Ema.

Oko Hynkovo radostí zaplálo. On myslil, že Emma jej vysvobozuje, jako nepredvídaný vysvoboditel. Radosť ta však netrvala dlauho. Vysvětlili mu, že Emma jeho tak jmenuje.

Hynek byl zničen.

Zaměnili jím prsteny. Hynek již nevěděl co se s nim děje. A pani otcové i celá rodina vyzvali je k prvnímu objetí. Ach žalostného objetí!

Emma mu padla v náručí, on div že nepadl k zemi. Jako se Hynek dostal domů, to ani sám nevěděl.

Po odchodě jeho spanilá Emma usedavě plakala žalujíc se, že ten mladoženich jest chladný jako led a tvrdý co kámen. Ona si věru jinak představovala to podletí lásky, o kterém již tolik romanů byla čítala.

Čtenáři tolik povinní jsme zde připoměnauti k vysvětlení těch chladných námluv, že před nimi den, dva ustavičně rokoval starý pán s mladým panem Hynkem Jedlovským. Vážné, přísné, nemilé mohly býti ty jejich hovory. Jen tolik víme a z toho to zavíráme, že když Hynek jednau z chyže otcovy se vzdaloval: „Nuže já jsem hotov, otče

staň se ti po vůli; než věz, že to není vůle má, ani vůle boží!“

Na to šli k Rosenzweigovi. A když Hynek srdcem tesklivým domu se vracel, přišlo mu jíti mimo komnaty Aničkyny a zazdálo se mu slyšeti hovor její. Ona smlauvala se s Bohem dlíc na modlitbách; což nebývalo sice nic neobyčejného, avšak teď zvědavosť pudila Hynka tíše zastáť a nasléchať zbožné hlasy mladé modlitebníčky. I hleděl do duše tohoto domácího anděle, jak všecky záležitosti domu celého na nastávající noc upravuje před Bohem. Konec modlitby její ale pronikl srdce jeho, jenž zněl následovně: — Tobě také poraučím, Milosrdný Otče můj nebeský pána mého zvláště v takový tento den, v němž on namlauvá synu svému choť budaucí, dej jim oběma šťastné vycházení i vcházení, aby nalezli z tvé milosti onen dceru hodnau, tento družku života věrnau, a aby bohatým požehnáním korunováno bylo předsevzetí panstva mého. Ó račiž mne vyslyšeti pro milého Syna svého Ježíše, amen.

Hynek skameněl, ale i hned opět praud horaucí prolévati se počal jeho vnitřnostmi. Nekonečná taužba zmocnila se ho očima spatřiti tu bytnosť, anaž takovéto city přechovává k domu jeho. „Jak jen Anička tato věděti může o tom, co mně samému ještě i teď zdá se nemožností? Ó Bože můj!“ Mimovolně sáhl po kličce a dveře se

tíše odevřely, anděl klečící při tiché modlitbě zjevil se zrakům jeho. Ona „dle tabule domovní,“ v níž tak pilně cvičena bývala od matky, učitele i faráře vísky rodné modlila se skraušeně za všecky potřeby své a domu svého, zeměpána a vrchnosti od Boha zřízené. Pohřížena tak nevěděla co se vůkol děje až vstanauc spozorovala tichého svědka modlitby své i ulekla se náramně. Hynek prosil o odpuštění a děkoval nevyslovitedlným citem něžnosti a vděku za tu zbožnau připomínku v modlitbě a dával ji dobrau noc.

Anička byla roztržita a Hynek neméně, tento však učinil výjevu konec políbením ji na čelo a spěšně třesaucím srdcem opustil pokoj Aničkyn. Po odchodu jeho vstaupily muky ubohému děvčeti na svědomí. Tvář její hořela plamenem studu; výčitky sobě samé činila, že neopatrně dveře na pokoji zamknaut opomenula. Bezsenná noc a tisíce útrap byly trestem za to. Čelo její po vřelém políbení Hynkovém zdálo se jí plamenem hořeti. Bezsennau noc měla i Emma, této opět ledem se zdál býti na prstu jejim ten prsten zasnaubení od Hynka jí daný. A jaková byla noc Hynkova?

7.

Těžkou hlavou a ještě těžším srdcem procitla Anička anť slunce již plným světlem svítilo

do oken. To včerejší políbení nedalo jí pokoje. Co se to v srdci jejím děje? Jaká to proměna při ní přes jednu noc? Chvilkami jest jí tak sladce vůkol srdce, chvilkamí opět bolno tak, žeby to srdéčko se až rozskočilo. Hned by se v slasti utopiť, hned opět v bolu rozpučiti chtělo. K práci nebyla schopna, všecko jí šlo na opak. Hledala úlevy v zábavě. Sedla k fortepianu. Než co to byla za hra náhody, kteráž si se srdcem jejím pohrávala? Byť jak přemoci se vynasnažovala, druhá píseň jí nešla do umu, než ta:

„Hlavička ma bolí
len tak pobolieva . . . . .“

Hledala úlevy v slzách . . . ale i ty jen na kratičký čas takovau poskytovaly.

Co se to s ní dálo?

Viděli jste paupě růžové když se ono po prvníkráte vypučí, když kalíšek svůj pomalaučku na políbení papršleka slunečního otevírá? .: Lístky své rozšíří, krásu svau objeví, protře si očička a na ten svět hledí a tu mu jest tak sladce i bolno, žeby opět lístky své vonné zavříti, svau krásu ukrýti chtělo, kdyby to jíž vůbec možné bylo. Ono si dřímalo až potuď v sladkém snu a v tom hovění bezvědomého žití, bylo mu tak volno tak blaze. Nač ho jen ten papršlek sluneční probudil z tak líbého spánku? Nyní hoří mu srdéčko, rosička jej

zvlaží . . . než jen na okamih uleví bol jeho. Potom se opět v sladký bol ponoří a spí si i dále s očima otevřenýma. Růže se vypučela, zdobí již zahradu, než snáší i horko slunka a dne tíži. Tak bylo s Aničkou. Co paupěti, snilo se nevědomému o kráse . . . o lásce. Aj, paupěti rozvíti se zbrániti nemožno. Políbením Hynka rozvilo se paupě lásky v tom srdci nevinném. . . . .

. . . .

Nejtěžší úlohou pro Aničku naši bylo potkati se s Hynkem. Ustavičně jí stál před očima a ona předce nemohla se podívati mu do očí. Tak se jí zdálo, jakoby se byla něčeho neslušného, ano ohavného dopustila, a předce — vždyť to on byl, jenž se čela jejího usty svými dotekl . . a on to též učinil jen nevinně, jen přátelsky, jen z vděčnosti za modlitbu její.

Hynek byl jejím dobrodincem. Jemu děkuje za všecko čím je, ó a jak byla až do tohoto okamžení blažena, jak byla spokojena v tom domě Jedlovských. Vzdělala a vychovala se; Hynek ji povýšil z prachu k takové výši života, o jakové se jí nikdy, ani v těch nejsmělejších snách snívati nemohlo; nyní patrně makala požehnání milostivého Boha, k němuž o pomoc volati ji matička drahá a pan farář učili. Nepokoj ten nepochopitedlný, který se jí nyní počal zmocňovat a ji tak neš-

ťastnou činil zaumínila si též modlitbou a daufáním na nebeského pomocníka v bídách lidských přemáhati. I počala se zaobírati s Bohem, pomýšlela na všecka ta slova, která zůstala byla v její paměti, ale nešlo to dobře, nešlo to tak, jak dříve. Její mysel pořád se mimovolně od Božího Slova ku světským myšlenkám obracela. Jako se neylépe pohřížiti chtěla v modlitbu, tu ani neznajíc jak se to stalo, již byla v té zádumčivé písni národní:

Nebanovalabych kebych nemusela!
Kebych ťa šuhajko rada neviděla!

Hlas její šel z hluboka a táhl se vzhůru k nebesům jako škrovánek. Zaneprázdněna byla poléváním květů, když takto boj se sebou samu vedla. Hynek ji pozoroval z dáli v zahradě, až posléze přistaupil blíže a jal se žalostným hlasem mluviti: „chci se ti vyžalovať Aničko — nespal jsem celau noc, hlava mi rozskočením a srdce puknutím hrozilo. Já jsem zasnauben . . . .“

Anička měla již na jazyku, že ani jí se lépe nevedlo; že i jí hrozí hlavička bolem se rozskočiť a srdéčko bolem se rozpuknauť. Ona však sklopeným zrakem jen mlčela a srdce jí tluklo hlasitě.

— Nemáš pro mne slova útěchy? Aničko! Mne žení proti mé vůli, žení s osobou kterau mé srdce nemiluje . . . a předce to musí býť, musí! Tak to chtějí otcové, tí maudří otcové! Já jsem

zasnauben a má svatba bude pohřebem srdci mému. —

Anička dost slyšela. Její dobrodince má býti nešťastný. Tak spanilý, tak maudrý, statný jinoch. Ne, to bylo více nežli mohla snésti. Anička onemocněla .... Příčinu nemoce ani Hynek netušil. —

8.

Anička byla nemocna a Hynek se žaloval, že sňatek jeho s Emmou Rosenzweigowíc bude pohřebem srdce jeho.

Tak jsme je opustili. —

Čtenáři nám to prominau, že ani nemoc a útrpeni Aničkyno, ani sňatek Hynků opisovati nebudeme. Anička po dlauhotrvanlivé nemoci, v které ji celý dům Jedlovských příkladně ošetřoval opět se zotavila ... a Hynek chycen již jednau do osidla vůle otcovy s Emmau se oženil.

Divno to, jako tá jistá udalosť na srdce lidské rozličně působí. Tak byl starý pan Jedlovský po hlučné svatbě syna svého, v kterém hluku však žel a bol srdce Hynkova ohlušen býti nemohl — takové dobré vůle jako i předtím. Jeho hosté se více na něj nežalovali; k chutnému pivu a vínu tak, jako i k dobré a výborné kuchyni nechyběla jím více ani dobrá vůle tatíkova, to koření zábavy jejich. On opět chodil s tou svou proslulou taba-

těrkou, opět ponaukal hostě své a bavil se s nimi. Některým sice neušlo to, že mladý pan Jedlovský necítí se tak spokojeným býti jako starý — ale což o to? Dostal prý hodnau, vzdělanau a k tomu všemu ještě i bohatau nevěstu. Otec měl předce lepší rozum nežli syn. Po srdci Hynkovém se bez toho žáden neptal, vždyť to ani není modou nynějšího světa? Náš osvícený věk jen rozumu žádá zadosť učiniť, co ho tam ještě po nevolném srdci? —

A což není Emma první damou v městě? Chodí si co kněžna! Když je starý pan Jedlovský hrdý na tu svau nevěstu, proč by to i mladého netěšilo? Vždyť předce jemu samému dělá tu největší česť. Jsau lidé v městě, kteří jim závidí. Takový zdařilý párek třeba na široko, na daleko hledať. Takový zdařilý párek se každého dne jen tak ledabylo nevyskytne.

Tak byl Hynek ženat. Emma ho blažila — jako svět mluvil — a Anička bledá byla společnicí její. —

Anička byla bledá od pět let, od toho času co se byl Hynek s Emmou zasnaubil a zvláště po těžké dlauhotrvanlivé nemoci své bývala Anička bledá, každý to připisoval následkům nemoce její, ač každému s touto bledostí svou zdála se býti ještě krašší, ještě půvabnější. Měla ona mnoho opravdových ctitelů, co div, že se nejeden i o její

ruku ucházel. Starý pán jí předpovídal, že svatba její dlauho na sebe čekati nedá, že po svatbě synově ještě i ji vydá a tak opět radosti se dožije. Ale Anička o všem tom nechtěla ani slyšeť. Utíkala i hned jak jen kdo i nejmenší narážku učinil na vydaj, a vyhýbala se pilně každému střetnutí se s mužským; ona hleděla své práce a čtením vyplňovala prázdný čas. Ze dne na den větší obdivení vzbuzovala v domě Jedlovských a ctěna byla ode všech, kdož blíže znali ji. Starý pan Jedlovský byl by ji sice i věnem obmyslil; ale ona se zdráhala to přijať. Dobrodiní měla ona — tak mluvila — v domě již tak mnoho, že se to ani vysloviti nedá a nyní by ještě měla i dítky Hynkove o jejich příslušnosť připraviti? To nikdy neudělá. Věna ona jen na ujmu oprávněných dědičů Jedlovských by přijati mohla. A to by proti právu Bohem psanému bylo, ku tomu pak nemá práva nižádný. A starý pán se nemálo podivil, když se přesvědčil, kterak pevné a neustupné vůli jeho, kteréž rázný mladík Hynek odolati v stavě nebyl, slabé děvče odolalo.

Anička zůstala společnicí Emminou a zaobírala se s dítkami jejími. Hynek měl již čtyrletého synka Hynka, matkou Heinrichem nazývaného a malau tříletau Aurelii, matkou obyčejně jen Aranykou, ale Aničkou Zlatuškou zvanau.

Tyto dítky měly tak rádi Aničku jako svau vlastní matku, ba snad ještě více, nebo vlastní matka neuměla se tak něžně k nim chovati, nedovedla tak starostlivou o ně, a tak dětinskou při zábavách jejich býti, nežli tato. Větší část dne, mimo práce dítkám těmto věnovala Anička a byla při tom tak blaženou. —

9.

Měl-li ale starý pan Jedlovský v skutku příčinu tak nad míru se těšiti blahu manželskému syna svého? Byl-li ten Hynek, jenž s takou nevolí vůli otce se podrobil a němku Emmu za choť sobě pojal opravdu spokojeným a šťastným v tomto manželství svém? My jsme již dospěly v pověsti naší až k tomu času, kde Hynek s Emmou co rodičé dvau spanilých, útlých dítek se nám představují. Nahledněme teď do domácnosti Hynkově. Hned po svatbě počala nádherná nevěsta v domě hospodářiť dle své hlavy. Dosavádní líbůstky své i na dále zadržeti chtěla; květiny drahocenné, knihy německých i francauzských romanopisců nesměly jí chyběti; družky mládí jejího co sestřičky kafíčkové každého týdně aspoň jednau shromažďovala vůkol sebe. Ne zřídka vyskytli se i tí takřečení „hausfreundi.“ Lóže v divadle musela býti, nevypro-

vázel-li ji ta manžel, zastupoval jej jeden nebo druhý „hausfreund,“ a mladá hezká milosť paní amusirovala se výborně. —

V prvních dnech manželství svého musel Hynek trpké pilulky polýkati. Emma nechtěla jej jináče pozvát než „Heinrichem;“ psala-li některé družce a přítelkyni své, tož se nikdy nepodepsala jináče, nežli „Eichen- anebo Tannenberg.“ Takto ji i její „hausfreundi“ obyčejně jmenovali; a když Hynek, ta poctivá česká duše, slyšel to cizí „frau von Tannenberg“ jakoby jej byl ostrým hrotem v srdce bodal, nebo tak sobě sám přicházel, jakoby byl cizincem ve svém vlastním domě. — Když se syn prvorozený narodil, tu měl na místo otcovské radosti hned nevýslovnau bolesť a hněv nad tím, že jej Emma Heinrichem křtiti dala. To jisté se opětovalo i při narození dcerečky, která opět ne Aurelii neb Zlataušku, nýbrž Arankou v křtící knize poznamenanou míti chtěla. A dítky tyto vzdor tomu, že dle neustupné vůle manželovy Hynek a Aurelie se jmenovaly, ona nikdy jináče nepozvala než Heinrichem a Aranykou. — Starý pán nejedenkráte slyšel výčitky synove, že jeho česká krev poněmčiti se má, že jeho česká domácnosť a rodina bude německou; ale on byl rád když ty dítky byly jen tak zdařilé, zdravé — co jej tam po jméně! To všecko by ještě bylo jak tak snesi-

telným bývalo, nebo Hynek provedl předce jen vůli svau a dítky byli zapsané jakž on chtěl. Ale to bylo již stokrát bolestnější, když Emma nechtěla ani otci ani Aničce dovolit mluviti s dítkama jináče nežli v německé řeči, a čtyrletý synáček jednau v nevinnosti své poznamenal otci, že mama prý mluvila, že je tá česká a slovenská řeč jen pro „Gemeines Volk.“ Zde se mělo srdce, to šlechetné srdce Hynkovo na dvoje rozpůliť. Takové pohanění musí on trpěti ve svém vlastním domě a nevinné dítky jeho otravuje máti tou cizotou; nevinné dítky jeho učí jedovatě od utlého mládí v lehkovážnosť bráti otců původ, otcovu řeč milau. Celé břímě tohoto utrpení nejtěžšího pro srdce Hynkovo zalehlo na ramená jeho. Nyní mu byl svět skutečně otráven; nyní olitoval stokrát tu slabosť svau, kterou se vůli krátkozrakého otce podrobil, když si Emmu za manželku pojal.

Nebylo duše mimo Aničky na tom šírém světě, kterábу byla jen tušení nějakého měla o mukách srdce Hynkova. Jí se vyžaloval, ji prosil aby u dítek jeho napravovala to, co máti zkazila; aby bludy matčiny u nich podvracela. Ale jak těžká to úloha vyvrátiti dítkám zásady matčiny bez urazení její auktority u nich. Hynek saužil se, chodil jen jako stín a Anička trpěla, trpěla a byla bledá. —

Každý deň přinesl v tomto ohledu ubohému Hynkovi omrzlosť novau, při každé příležitosti návštěvy nebo zábavy v domě jeho odbývané raněno bývalo srdce jeho. To jest tedy ten ráj stavu manželského? To jest ta vzdělaná jeho srdce oblažiti mající paní?.. Zanevřel na ten svět. Ó kdyby to tí ukrutní rodičé, jenž dítky své proti vůli jejich v pauta manželská pautají poznati a uznati chtěli, jakové hrozné neštěstí dítkám svým připravují, zhrozili by se a upustili by od toho! .... Komu jest stav manželský jarmo, tomu jest peklo přihotovené zde na světě, nebo to povědomí, že se do toho těžkého jarma sám zapřáhl činí mu ho tím nesnesitedlnějším! .. V svém žálu velikém porovnával Hynek často Emmu s Aničkou ... Jak vysoko stála tato z prostého děvčete vychovaná panna kresťanská nad hrdou „hraběcím vychováním“ se chlubící Emmou jeho!

. . . .

. . . .

Jednau byla u Rosenzweigowic hostina. Starý pán světil svůj svátek, památku svého jmena spojenau i s památkou jeho narození. Hynek s paní, starý pán, Anička s dítkama a početní hosté saučastnili se na ní. Bylo tam hlučno, samo sebou se rozumí, že rozhovor, přípitky, všecko šlo v čisté němčině. Emma byla růžového rozmaru ... vždyť

byla ve svém živlu. Drahé družky své, jako i ctitelů svých měla po hromadě a ona co bludice zářila v středu jejich. Všecko se to vůkol ní otáčelo, jí chválilo a vyvyšovalo. Zábava byla v plném praudu, hudba, zpěv i tanec bavily společnosť veselau, vybranau. —

Starý Rosenzweig se starým Jedlovským bláhali si ve svých dítkách. Jenom kdyby ten Hynek byl veselšího ducha, poznamenal pan Rosenzweig, takto by se mohlo mysleť, že s mou Emmou není spokojen.

— I toto — vpadl mu starý Jedlovský do řeči — on je šťastný, ale musíte otčíčku již odpustiť a prominauť, jest to již tak jeho letora; můj Hynek jest tvrdá česká palice. Inu, my též jsme za mládí našeho bývali takoví. —

A staří si břinkali pohárami, a dobře se při tom cítili.

V sausedné komnatě se mezi tím odehrávalo opravdové dráma rodinné.

Dítky Hynkove a Emmy byly již ospalé, Emma s Aničkou chtěly je, přirozeně, zde k spánku uložiti. Domů je vest by nebylo dobře z té jednoduché příčiny, že by se mohly nastudiť. Když se tedy dítky k spánku měly uložiť, vyskytly se v komnatě při nich otec i máti s Aničkou.

— Pomodlte se nejprv — než si ulehnete, napomínala je Anička.

Hoch se počal modliti svůj slovenský Otče náš, jak jej Anička byla naučila a sestřička malá blabolila modlitbičku za nim.

To se ale milostpaní mamičce znelíbilo, která teď po prvni kráte viděla, že se dítky její modlí, a to slovenskau modlitbu! To bylo více, než její po hraběcku vzdělaná mysl snesti mohla. Nač se ty děti modlí v té „bídné" řeči české? Ať se raději nemodlí! Vždyť tomu i tak nerozumí.

Hynek byl jako na uhlí, na řeřavém uhlí.

— Emmo, to více neříkej!

— Proč bych neříkala, já tu gesindl řeč v mém domě netrpím, hodíc hrdě hlavou odvrkla.

— Nedopaluj mne, Emmo, řeč má jestiť řečí mou a ne řečí „g'sindlu."

Emma nepopustila. Hynek se zapoměl, napružil ruku a v tom okamžení když se z úst „hraběcího vychování" paní manželky jeho na jeho řeč a původ ty nejhanebnější nádavky sypaly, chtěl ji udeřiť v tvář. Anička vidauci to, chlácholila pána, a vrhla se mezi obau, ale políček notný padl na líce její. Emma rozzlobená takovým výbuchem náruživosti manžele svého bez sebe vykříkla: „gemeine slawische Natur!" A pochytíc sklenici ze stola takřka bez sebe chtěla ní hoditi po manželi. Anička opět

chránila tohoto, sklenice třefila ji tak v hlavu, že bez sebe sklesla ubohá k zemi, celá skrvavená.

10.

Od nesličného toho výstupu v domě těsťovém byl Hynek duševně ještě více nežli prv nemocen. Krev se mu v žilách bauřila když si připomenul toho pohanění od vlastní manželky své přetrpeného; srdce se mu svíralo, když pomyslel na ubohau za viny obau tak hanebně obrazenau Aničku, a ač by již i na tomto více, než dosť bylo bývalo utrpení, jej ještě větší bolesti čekaly.

Manželka jeho, přemazlená Emma, pro takové pohanění její před jednou služebnou nechtěla více zpět do domu manželova. Zde nepomohly ani hrozby otce, ani prosby tchána, — Emma se s nehodným tým mužem rozvésť zamýšlela. Když ona nebyla k naklonění jíti do domu Jedlovských, poslal si Hynek pro dítky. Než co mu tá pyšná Emma vzkázala?

„Dítky prý jsau na dobrém místě, to by byla věc svědomí, vydati dítky do takových rukau, jako jsau ty „gemein böhmische.“ —

To byla srdci Hynkovu smrtedlná rána.

Jeho dítky jsau v rukách Emminých straceny. I jemu i rodu svému budau na věky odcizeny!

Co si zde počít? Již i starý pan Jedlovský nahlédal vážnost situace. Bylo mu nemilo, že dítky nebyly okolo něho, že musel každodenně, chtěl-li je viděti do Rosenzweigowic chodit na ně se podívat. Však i tam je veždy nespatřil. Emma stala se ženou nevýslovně rozmarnou, nepřipustila někdy ani otce, ani tchána k sobě a k dítkám. To bylo nesnesitedlné.

Jak je to jen možno — ptal se jednau Jedlovský Rosenzweiga — že Emma tak náramně předtím manžele milující, nyní tak hrozně na něj zanevřela?

Čím vřelejší láska, tím větší potom bývá i hněv, vypukneli, odvětil tento.

Staří páni tak jako se před tím radovali, tak nyní hluboce byli zarmaucení nad svýma dítkama.

Emma žila si svobodně, bezuzdně. Otec od počátku nemíval na ni pražádného vlivu, její vůle byla v domě směrodajnou. Tak to chtěla 'mít i v domě Hynkovém co manželka jeho. Viděli jsme že se jí to nepodařilo, ale právě proto nezdařil se ani sám stav jejich manželský. —

Jak různé byly ty dva domy nyní, dům Jedlovských a dům Rosenzweigů!

V domě Jedlovských přebývala žalost, ale i nábožnost, kříž a trápení, ale i daufanlivá a posilňující modlitba; v domě Rosenzweigowic hluk,

skvost, přepych, hody a veselé společnosti, všecko vespust světa. Tamti kříž svůj ponechali nésti Pánu Bohu, který jim ho naložil, títo ho vyhazovali ven přede dvéře a ohlušovali se hlučnými radovánkami, otáčeli se přátely domnělými a vyráželi zábavami vybranými.

Vida starý Jedlovský co se děje, oblekl se jednau svátečně a celou přísností a vážností otce šel do domu své nevěsty, aby ji napomenul a možnoli ještě narovnání způsobil. Ale tu jej již potkal výjev nečekaný. Emma v společnosti veselé svých obdivovatelů se nalézala, když tu zočí svého tchána, který omluviv se před přítomnými, žádal ji a otce saukromí mluviti.

„A což pak ráčíte poraučet pane Tannenberg?“ vyzývavě se tázala Emma.

„Ja jsem Tvůj Otec Jedlovský, a žáden Tannenberg, milá dcero, a přicházím, abych tě upozornil na tvau manželskau povinnost. Bohem jsi se zavázala k věrnosti . . . .“

„Paprlap,“ skočila mu Emma do řeči, mějte si vy svého Hynka Jedlovského s pánem Bohem; já s takou bakáží nechci nic míti více do činění.“

„Dcero — to není řeč křesťanské manželky, a matky!“

„Nu věru, odbrkla Emma, lituji i toho, že sem se stala matkou takých češat — vždyť i ty

jsau mi již na obtíž —.“ V tom vběhl chlapček i s děvčátkem do salónu.

„Tak tedy? Nu vždyť si je já vezmu! Nebylyby i tak opatřeny!“

Dítky se vinuly k starému tátovi, a ten pojma je za ručičky šel i s nimi ven. Emma jakoby mu brániti chtěla, učinila na před několik kroků, zůstala však u dveří a jak Jedlovský vycházel, ona třeskla dveřmi za ním.

„Jdi, pravila, i s těmi češaty, všechno to jako otec, neposlušné, tvrdohlavé, a pořád se mi vydírají za tou horňáčkou a tím starým bláznem a jeho synem. Měla sem v úmyslu ty žáby k něčemu přivésti, ale nedalo se! Jděte!“

Tak štěbotala a veselí její „hausfreundové“ tlapkali jí chválu a veselili se dále, jakoby se nic nebylo přihodilo. Emma byla stracena. Jedlovský přišel s dítkama domů Anička je poobjímala, počelovala, zanedbaný oblek zaměnila za čistější, hračky povytahovala a pokoj jejich dávno již opuštený obživnul na novo.

Dítky se taulily k Aničce, ptaly se po tatinkovi, běžkaly po chodbách a radovaly se, jako jen dítky upokojené radovati se mohau.

Hynka nebylo doma. Byl po obchodu svém v městě, jaká tu však radosť jeho byla, když se navracoval, a viděl dítky své jemu v ústřety běžet!

Starý pan mu vypravil všecko! Hynek byl vesel jako nikdy před tím a děkoval dobrému otci, že aspoň dítky jeho vytrhl z té propasti bezedné, do jakové žena jeho i sebe i celý dům Rosenzweigowský uvádí.

Anička přijala do opatery a výchovy dítky; Hynek vystrojil se na obchodní cesty do zahraničí. Anička byla nekonečně blažena. Všecka tíseň, všecken pocit neštěstí, jakový se jí dříve zmocňoval zmizl a ona opět se cítila šťastnou v domě Jedlovských. Věnovala se celá výchově dítek Hynkových, v nichž spatřovala obraz tak vřele, ač nejtajněji milovaného muže. Ona v hlubinách svých hrozný boj vedla se sebou, nebo za hřích měla i jen pomyšlení na muže toho, předce však pocit její blažil ji tiše, ač větší část dnů a nocí trapných proti němu brojila.

Odchod Hynků učinil jí pokojnou a ona s dítkama jeho bavila se celý den: které i když jinou prácí zaměstknána byla, byly vůkol ní. Ona vedla celý dům k nejvyšší spokojnosti starého Jedlovského.

Nyní pohleďme do Rosenzweigů. Tam to šlo v pravdě úprkem pořád dolů, pořád hlauběji. Emma opanovala se svými milovníky celý dům, a načřela hluboko do kapsy a celého velikého majetku Rosenzweiga. Den za dnem hostiny, den za dnem zá-

bavy, výlety, bály, divadla a jiné kratochvíle zničily konečně pověsť i jmění Rosenzweiga. Celé předměstí bylo plno chýrů o Emmě, vídáno ji na veřejných procházkách s důstojníky vojenskými, v lóži divadelní s hrabětem Körényim, v lesíku městském s lehkými kavalíry velkoměstskými, a kdo znal Hynka Jedlovského litoval ho ze srdce.

Starý Jedlovský brzo spozoroval že to dlauho tak nepůjde a záhy vysvobodil svých pár tisíců ze společného obchodu a tak vypovídal celé spojení obchodní Rosenzweigovi.

Dům Rosenzweigovic konečně i docela klesl. Když starý pán viděl do jakového neštěstí jej dcera vleče, jak mrhá a rozhazuje jmění jeho, kterak se nehodní na jeho mozolech hostí a pasau; kterak on pro slepau lásku k nezdařilé dceře přišel o starodávního věrného přitele, o všecku česť, všecek úvěř svůj; po prvníkráte litoval to její „hraběcí vychování.“ A právem. Jedné noci Emma, mluvilo se, že spolu s hrabětem Körényim — zmizela. Neopomenula ještě i ten zbytek jmění otcova vzíti se sebou. Otci zanechala lístek, že jest jí ten život v Pešti „fádným“ a že se odhodlala jíti do cizozemska.

Starý Rosenzweig to nepřežil. Puklo mu srdce žalem a on klesl do hrobu — dům i jmění jeho dostalo se do rukau věřitelů a pravotářů.

Netrvalo dlauho, i o Emmě bylo opět slyšáno. Bystrokřídlá věst s tou novinou již o několik měsíců do Pešti přiletěla: že jest Emma mrtva. V Berlíně ve veselé domácí společnosti ranila ji mrtvice. Skonala v náruči hraběte Körényi-ho. —

Hynek mezitím nalezl v cizině znamenité spojence obchodní. Cíl jeho taužby byl: viděti předně staroslavnau Prahu. V kterém srdci slovanském nevznítí se plápol oduševnění při jméně tomto staroslavném? Jestiť Praha milenkou každého zapáleného mladoně slovanského. Tisícero slyšených, čtených a sněných obrazů o stověžaté Praze pojednau obživeno bývá v duši slovana vstupujícíço na pomezí Pražské, města to památek a činů nejslavnějších. I náš Hynek zanechal všecky své obchodní péče, všechny svízele domácího života a ponechal se praudu křišťalovému tu klokotajícímu slovanského života. Zde pak se také mimochodem střetl s muži dobropověstnými, s nimiž spojení nadpřádl — velmi výnosné v obchodu. Prahu opustiv procestoval Germanii, Belgii, Francii a Anglii. Na zpáteční cestě navštívil Tržiště, nezapomenutedlné Tržiště, kde pro svůj obchod v obilí se srbskými, russkými, černohorskými a řeckými kupci známosť a přátelství uzavřel pro něj neocenitedlné. Půl druha léta trvaly cesty jeho. Na posledy podivný telegramm stihl jej v Rieke, jehož obsah byl: „† Emma,

přijdi co spíš domů!“ Co to ten kříž znamená? Či umřela tato Emma nešťastná? Hynek vrátil se — a nalezl tak. Starý Jedlovský smířil se se synem svým. Dítky byly retovány, květly jako lilie. Pokoj přebýval v domě.

11.

„Byl první máj
byl lásky čas;
sláviči zval
ku lásce hlas,“

takto opěvaný básníkem nezapomenutedlným máj byl nastal. Jaro s úplnou životodárnou svou krásou zavítalo po dlauhé, trapné zimě, a rozvinulo své nádherné perutě. Máj byl mimořádně a nepravidelně stále utěšený, jakoby odškoditi chtěl člověčenstvo za nepříjemnau zimu. Vše se hrne do Boží, vnadné, zápachů vonných plné přírody. Co jsau města s jejich rozkošemi a nádherami proti tomuto ráji volné Boží přírody? Nediv tedy, že se města se svými obyvately tak rádi přenášívají sem, a kdo jen může, byt jak na krátce rád se přestěhuje do vonných těchto říší sladkodeché přírody.

Tak to bylo i u Jedlovských. Tito měli, jako měšťané pohodlně upravenau letní baudku v bu-

dínských horách; velicí páni to Villou jmenují, ale náš starý pán nechtěl pýchat slovy, a jmenoval svůj letobyt toliko baudkou, ač věru zaslaužila svou solídností vnitřnou i zevnější, svou utěšenou stavbou i překrásnou vinnicí a zahradou vůkol ní se prostírající chvalnějšího jmena. Tam v té baudce Jedlovských bylo plno života zvláštního, tichý žal a tiché veselé, duší Bohem vyučených tomu, co život jest. Obyčejní obyvatelé baudky té byli starý pan Jedlovský a Anička s dítkama Hynkovýma. Dítky měly tam svau ložnici, svau školu, všecky své hračky a k učení přístroje, obrázky a knižky a nepřicházely, leč v neděli ku službám Božím do města. Všecko tedy naopak a proti zvyku velkoměšťáků jiných. Někdy dovedl mladý pán, někdy také starý Jedlovský některé přátely aby sobě tu v milé přírodě pod košatou lípou, aneb pod starým Ořešákem při sklenici piva, neb vína a chutné pečeni pobesedovali. Na větším díle však rodina tato sama zůstávala.

Všecko zření obrácíno bylo vedením maudré Aničky ku dítkám Hynkovým a starý pan Jedlovský žil celý těmto sirotkům a těšil se z jejich pokroků, dobrých mravů a celé dětinské povahy. On porovnával způsob Aničkyneho vychovávaní jeho vnůčat s výchovou jiných dítek v městě, a jakový tu rozdíl! Matky opauštěji dítky své, hledí zábav ven

z domu a ve společnostech a kratochvílech, za nimi to potom dělají jejich chůvy a dojky a chyžné, a na posledy také dítky. Dítky obcováním s chasou, neznající výběr řečí a rozprávek, skoro dozrávají, přemaudrými se stávají, učí se tomu, čemu by se neměly učit, a lenivé jsau k učení se tomu, co jimby náleželo a užitečným bylo. Záhy bývají uvázeny do bauřných společností, kde jde vše kolem do kola, takže i dospělému, rozumnému muži často se hlava točí. Jen si představme ty majálese s tančením dítek při hudbě i s dospělými, ty bály dětinské, ty přívčasné rozmařilosti a to požitkářství. Ty narážky hlaupé mamiček a chův na rozdíl pohlavní! Ty písničky dětem do ust dávané, dvojsmyslné! Jak to záhubně musí vplývat na mysl dětskau! Co div potom, že vyrůstající pokolení oddává se záhy rozkošem, a hledá toliko prostředky k ukojení těchto žádostí; podařili se pak dosahnauti pravě, neb nepravě prostředků těch, potom se již řítí mladík i panna v rozkoše — a brzi vyváží se pramen života. Mladá děvčata přezrávají brzo na báby a jinoši na dědečků. Potom nasleduje omrzelosť, otupelosť, a když přijde čas vstaupení do manželstva, tu jest teprv počátek bíd a ran. V domě nebyly naučeny dítky viděti pokoj a spokojnosť, když se staly rodiči tolikež nenalezají pokoje a uspokojení v domě, ale jdau oba ven, nej-

dřív spolu, pak o sobě — a jest pak z toho potom; jako u Rosenzweigowic!

Takovéto myšlenky praudily se myslí starého Jedlovského vida v baudce své docela jiný pořádek. Mladý pak Jedlovský také byl úplně spokojen s výchovou dítek svých, a když jej přejal starý pán při obchodu, rád dlíval v horách budínských a se svými dítkami se bavíval, učíval je také a dováděl s nimi po pěšinkách a trávničcích zahradních. Tu okřával Hynek opravdově, tu byly pro něho opravdová ňádra přírody, kde z ustéček dítek sv.ch tak častě slýchal slova nevypravitedlných rozkoší, plynaucích z toho pramene věčně živého Božího slova! Dítky mu zpívaly hlubokých dojmů písně, ony řečnily pronikavé žalmy Davidovy, oni vypravovaly mu děje velikých duchů a věků, tak prostě, tak přirozeně, a to pod bukem, tu v zahradě náhodou pozůstalým, to pod ořešákem rozraměněným, to pod lípou košatou, to opět tam na palaucе v trávě se kotálejíce. To dovádění dětinské a to nejvyšších cílů člověčenstva ustečkami nevinnými zpomínání a oslavování, bylo dílo té nejjednodušší zábavy zahradní. Tu okřával opravdu Hynek po tolika přestálých mukach s rozmazanou nebohou Emmou Rosenzweigowic, po tolika přeletěvších nad hlavou jeho neřestech, a na posledy po tolika unovalých, dlauhých cestách obchodních a strávenėm čase jen

v hluku měst velikých. Do přírody vycházeli a vycházejí i jiní lidé, ale jakový to rozdíl! Příroda, příroda! Jak tě obdivují, jak mnozí zunované srdce své a rozervaného ducha svého na ňádrách tvých občerstviti a uzdraviti se namáhají! A jak málo jich propouštíš opravdově uzdravených! Ta ubohá příroda! Když to milé sluníčko na ni za týden neposvítí — jak je smutna, jak chuda, jak sama politování hodna! Ach, ale jak je ona i se svým přirozeným sluníčkem smutna, chůrava a nemocna, jestli zbavená je toho pravého slunce spravedlnosti, toho jasného, teplého, životodárného slunce Božího slova!

Máť, ach má ovšem máti příroda pro srdce zunovalé, ale ještě od Boha neodpadlé mnoho léků, jimiž uzdravuje nemoci lidské, ješto zapříčiňuje tato nynější, moderní přestřauhaná a převrhlá civilizace. Proto také mnoho těch letohrádků buržinských, vyzděných v Boží přírodě nedochází cíle svého, nebo oni přenesly toliko velikého města poblauzení sem do té zbožňované přírody. A ta srdce raněná, vycházející ta ven, aby ozdravěla, přenášejí sebe sama i se všemi příčinami nemocí svých, proto také, jaková ta ven vyšla, taková se i zpět navracejí. A nejeden majitel villy nádherné — prohnal si v té Boží přírodě mozek kulí, aneb vystřebal Ciankali a v bolestech pekelných skonal sytý života.

I ve Villách vrtá červ nanichodnosti.

V baudce Jedlovských jinak to bylo. S Aničkou a dítkami Hynkovými vešla do ní zdravá pobožnost, práce, kázeň, pořádek denní a zábava ducha plná. Ač i kříž svým způsobem tížil každého z nich, nebylo tam předce nikdy sváru, neřadu a neskladu; ten kdo kříž posílal patrně ho i nésti pomáhal všem. I což tedy mohlo tížiti ty veselé dětičky? Ach i ty měly svůj křížek. Každý den tekly slzičky po líčkách jejich, nebo vychovávatelka jejích připomínávala jim matičku zemřelau a plakávala tak častě i nade svou nebožkou matičkou. V modlitbách svých naučily se dítky maminku oplakávati, se svou vychovávatelkou pak saucítiti; připomínaly sobě při Božím přikázaní „cti otce i matku svau,“ že nemají již matky a jejich milá tetinka, jak Aničku volávaly, také že nemá své matičky. Ach, a to vše působilo dítkám pocit žalostný a bylo křížem jejich. Co tížilo Aničku? Co Hynka? Co starého pana Jedlovského? Ach všech tížilo něco; každý nesl svůj kříž, a všickni hledali úlevy ta v krásně přírodě.

Anička tajila svůj bol; ona přemáhala bodavý osten lásky ku pánu a veliteli svému mocnou vůlí, pobožnou myslí, při čemž ji modlitby vraucí tak znamenité zbraně podávaly. Nicméně předce svědomí se strašilo a pořád znepokojovalo tím pově-

domím, že není dokonce udušen ani tou nejvraucnější modlitbou nekonečně trapný pocit lásky ku Hynkovi. Kam tě to povede ubohá siretko? Rozmýšlela v slzách tváře smáčejíc. Ó proč jsem nezůstala nádennicí při zednících? Ne, ne, ach ne! Bože odpusť mi! Ne při těch nádennících s tou bohorauhavou řečí, s těmi nečistými mravy! Proč nezůstala sem v tichém údoli Tater? — Ne, ne, ach ne tak Aničko! Nerauhej se, a vzdej čest Pánu Bohu že tě tak milostivě vedl. Ó Hynku — tys můj vysvoboditel! Kdebych již byla, kdyby tvá dobrota, tvé milosrdenství nebyly mně se ujaly! Ó já věčně chci zůstati vděčnou pánu a Vysvoboditeli mému z tenat a osídel ohavného Trosky a zlobivé onné drakyně.

Pryč tedy pocity marné! Pryč lásko neslušná! Odejdi satane ode mne! Vděčnosť mi budiž odsaváď jediným vodítkem citů a myšlení mých. Tetoť byl ten okolek myšlení Aničkyného, jímž svírala se mysl její, a modlitba, aby Bůh odjal od ní všecko zlé chtění i myšlení a žehnal a požehnával bohatě dobrotivých pánů její, zavírala každoděnný tento boj vnitřností její.

Již nejednau chtěla opustiti dům tento, aby vstaupila do služby u jiných pánů, ale tu zpomněla sobě na ty milé dítky a představila sobě laučení se s nimi, a i hned upustila od úmyslu, a jen tím

upřímněji opět jala se ošetřovati, vyučovati, milovati je a laskati se s nimi. Konečně ustálila se po dlauhých trapných bojech v sobě na tom, že zůstane v domě Jedlovských a při dítkách Hynkových až do času, v němžby Otec jejich obmyslil ditky novou a lepší, než ta pravá byla matkou, vezma druhau, věrnější, než ta první byla manželku ku boku svému. Modlívalať se i s dítkama společně i sama v své komůrce za šťastnější proměnění stavu Hynkova, než bylo to první manželství s Emmou Rosenzweigowic.

Hynkovi sžíral srdce a svědomí onen poliček, kterým ubohau Annu, tuto neylepší matku dítek jeho na místě nehodnice, vlastní ženy své tak náramně, — ač ovšem mimo vůle — urazil. Rozkrvavená její hlavička, kterou splatila dobromyslné své prostřednictví mezi jeho náruživostí a náruživostí nešťastné Emmy pálila jeho vlastní hlavu a nedala mu pokoje. Styděltě se vždy za svau náruživost a tisíckráte již bral před sebe, že se odprosí za to u Aničky, než nikdy nemohlo to jaksi ku splnění přijíti. Anička se mezi tím rozvíjela v nejkrásnější růži panenství. Hynek naproti tomu očividomě vadl. Těžkomyslnosť častá se ho zmocňovala; o samotě plakával, společnosti se vyhýbal, a když byl v obchodu bezcitně konal své povinnosti, ale nebyl to ten starý Hynek Jedlovský.

Starého pána neyvíce tížil kříž jeho; tlačil mu svědomí jeho skutek, kterým, o tom se co den přesvědčoval, jedině zapříčinil neštěstí syna svého, když mu nanutil Emmu Rosenzweigowic za ženu.

Anička a dítky Hynkovy byly jediní andělové pokoje a utíšení blahého v domě Jedlovských. Starý pán cítíval se býti nejšťastnějším tam venku v zahradě své, tam v baudce své v horách budínských, kde Anička vývodila nad párkem roztomilým dětiček utěšených Hynkových a celou zahradou nejlepším vkusem ustrojenou.

Výhled nejrozkošnější na podunají otevírá se z návrší, na němž rozložena jest zahrada a vystavěna baudka Jedlovských. Zde se Anička s dítkama, Zlatauškou a Hynkem bavívala, zde je cvičívala, zde vynaučovávala, zde štěpovaly kvítka i stromečky, zde je polévaly i okopávaly vše podle času a chvíle. Tu pod košatou starou lipou, tam pod rozraměněným Orešákem, aneb pod osamělým a věkami zapomenutým zde pohraničným, v kautě zahrady stojícím dubem sedávala Anička, když byla dítky uložila a také pomocnice zahradní se byly po práci denní na pokoj odebraly. Odsud zalétával duch její pod nebetyčné Tatry, sladkobolné vzdychy laudily se z ňader její při světle měsíčka a boj duše její tu býval tak částě vedený.

Jednoho takového májového večera utěšeného, dříve než obyčejně utíchati počali Zlatauška a Hynek, což bylo heslem Aničce odvesti dítky do ložnice, kde po vykonané pobožnosti večerní, když již dětičky do paplonků svých ustálé údečky své skrucovaly a do podušek hlavinky své pohřižovaly zpívala jim Anička ukolébavku tak pronikavým hlasem, že slavíci z hauští zahradního otevřenými okny do salónů baudky milostné své písně vylévati zvyklí umlkli a tlukot jejich na chvíli tu ustal.

Zlatauško má hájej!
hájej, hájej, Hynku!
Pan Bůh vám sníčky dej
a lepší maminku!

Dej vám Bůh dobrau noc,
sladké probuzení,
andělů na pomoc —
Otci k potěšení.

Tichý, pronikavý zpěv zakončilo však uleknutí veliké zpěvkyně; ant ještě pohlížela na své chovance upcházajíc jejich paplonky a znamenajíc je znamením svatého kříže, tu zpozoruje šum tichý blížícího se Hynka. Tento byl svědkem tichým způsobu uspávání dítek svých. Bylo to překvapení, jehož nenadála se Anička, ant žádné zprávy neměla z Peště, na vlas podobné onomu osudnému

překvapení při té nám již známé večerní modlitbě, od kterého její vnitřní boj a stálý nepokoj počínal se. Ona se třásla na celém těle a nikdy ještě nebyla tak na rozpacích, jako nyní.

— Proč se mne tak lekáš, Aničko, promluvil k ní Hynek, vida ji celau uleknutau. Ó jak jsem ti vděčný za toto tvé věrné mých dítek milování a materské jich opatrování. Tvé písně a modlitby jsau zajisté požehnání domu našeho. Ale co mi tak velikau bolesť působí, to jest tvé lekání se mne. Ach, však já dobře vím, že máš dostatečnau příčinu lekati se mne náruživého surovce,' který i sám sem tě ranil políčkem nelidským i příčinou byl rozkrvavené tvé milostné hlavinky. Přicházím teď sám něco dříve, abych s tebou promluvil, abych tě odprosil, abych smířil se s tebou, andělem strážným domu našeho. Přichází i otec s dvěma našima přátely, abychom zde večer u tebe strávili!“

Ale pro Bůh, milosť Pane, vždyť já o ničem sem nevěděla, jak pak mohu přijati vás. — —

— Neměj péče. Příprava k čaji je snadně hotova a jiné sám otec poručil přinesti.

Jen mi, drahá, odpověz, a tu chytil ji třesaucí se ručinku, jen mi slovíčkem odpověz, hněvášli se na mne? Bojíšli se mne?

Anička se celá chvěla. Takých slov neslyšela co živa, takových slov nečekala od Hynka! Tichosť

byla v salónku, dítky vydychovali sladce, srdce Hynkovo burácelo divoce, a Aničce se hlavinka točila, bylo jí jako při onom výjevu žalostném, když pod udeřením Emmy do mdlob klesla. Tichý větérek ovanul její rozpálenau tvář a ona se zpamatovala. Rychle vyvinula ručinku svau z ruky Hynkovy a pravila utíkajíc ke dveřím.: „Prosím Milostpána ušetřiti tyto dětičky, tak krásně jest v zahradě, sic mohlibychom je hovorem probuditi a ona chuďata tolik dnes pracovala v zahradě.“

Hynek políbiv dětičky své pobíral se ven ze salónku; srdce jeho bylo plno tauhy po děvčeti rozkošném. Anička se mezi tím sama v sobě sebrala a odhodlaně předsevzala sobě říci úmysl svůj veliteli svému a požádati jej, aby co skůře proměnil svůj stav, by ona mohla odevzdati dětičky ty milé nové matce jejich a jíti dále.

Měsíček svítil, slavíčkové klokotali písně bolesti i písně rozkoše a tiché vlny stříbrného Dunaje šuměly tam dolu pod patami výšin těchto dojemnokrásných. Hynek posadil se a zval Aničku vzíti místo po při sebe na lavici pod ořešákem u prostřed hrádek květinových.

— Milostpán mi tolik dobrého již učinili, že já nemohu již déle — prosím — tak počala Anička.

— Aničko, drahá Aničko, jen na mau otázku, hněvášli se na mne, lekášli se mne? prosím

tě jen na tu otázku mi dej odpověď! Dorážel Hynek a vezma opět ruku Aničkynu do své políbil ji horaucím citem.

Anička chtěla ruku utahnauti, ale již nemohla, tak jí srdce stisklo, tak jí spolu volno bylo, že neměla již své vůle pevné. „Slzami se jí poněkud oblehčilo. Tiché okamžení, jen tlukot obau srdcí, a tlukot slavíka a šum daleký Dunaje siného přerýval.

— Ty mlčiš Aničko, nu věz, že při tobě sedí nejnešťastnější člověk na světě. Nemámť komu bych se vyžaloval, tobě jediné se chci vyžalovať, a ty se mne lekáš, ty se mne bojíš, ty mne snad docela nenávidíš? Otci se nemohu stěžovati, nebo on mne připravil o zlatau dobu mladosti, o dobu lásky, o milostný ráj, a to nechci, aby pocítil ostne v svědomí.

— Pojměte Milosťpane manželku — řekla Anička, a slz praud tichých rozlel se po tváři její.

Hynek se ulekl a však i potěšil. Třasavý, jemný hlásek Aničkyn byl mu spolu napomenutím, jehož ostatně nepotřeboval již.

— Ty se hněváš Aničko? —

Anička šeptala „nehněvám!“

— Ty se nehněváš? Ale ovšem odpustiť mi také nemůžeš? Či tak drahý Anděli!

— Já nemám co odpauštěť Milosťpane!

— Nepálí tě v milostné tváři můj políček? Pálí mé srdce již tak mnohá léta polibek tvůj v den zasnaubení hříšně mně daný, odvětila Anička, ani sama dobře neznajíc, že se ku pánu svému důvěrným ty po prvníkráte přimlauvá.

Hynek zajasal radostí. Ó Anděli domu našeho, o milá srdce mého, ó drahá matko dítek mých, děkuji tobě za bolesť tvau znášenau pro mne! Můžešli mne vdovce opuštěného, nešťastného milovatti?

— Z celého srdce, šeptala Anička a vinula se k Hynkovi: políbení horaucí zapečetilo lásku obapolnau. Slavík tlaukl veseleji píseň svau milostnau a obloha nebeská s millionami hvězd a panovníkem noci dobromyslným měsícem byly svědkami námluv těchto dojemných. V pravdě, byltě to Máj onen, o němž zpívá básník, že jest „lásky časem.“ Čistý pramen, oživující opravdově lidskau společnosť v údolí plače putující, byla láska tato.

Brána zahradní vrzla a srdečný hlas starého pana Jedlovského přicházejícího s dvěma ještě pány proměnil postavení; nosič s košem šel za nimi. Anička Rozsvěcovala salón v baudee a záhy seděla společnosť maličká čtyř pánů pohromadě bavící se až skoro do půl noci v baudce Jedlovských. —

12.

Starý pán i Hynek nocovali v baudce. Již včasně ráno procházel se Jedlovský po zahradě. Ranní blesky slunce opřené o pohoří budínské odrážely se v milliardach krůpějí rosných trav, kvítků a křovin rozmanitých. Ptáctvo zpěvavé ve všech tónech slavilo stvořitele. Tam dole mhly ležely nad Peští a dolinou šírou Dunaje obrovského. Starý pan Jedlovský procházel se pěšinkou po zahradě, mysle že jest on první z postele; ale nebylo tomu tak, Anička s dvěma dívkama zaměstknána byla prácí.

— I dobré jitro, Aničko, volal Jedlovský, pomáhejž Pán Bůh! Já myslil, že ty ještě na lůžku.

Anička šla vstříc pánu svému a políbila mu ruku. Ranní rosa nečeká, Milostpane, odvětila poněkud rozpačitě Anička.

Dnes bylo málo toho sníčka? Neli, Aničko? Ach dost, Milostpane; včera zůstaly ještě hrádky tyto neokopané, a mojí Zlataouškové brzo se již probudí, proto musilo se včasněji vstáti.

Brzo přibyl i Hynek k otci a kochali se oba v rozkošném pohledu na svau zahradu a v tom přeutěšeném výhledu na okolní krajinu dunajskau. Obau mysl byla tak mile rozpoložena, tak milostně navnaděna, že cítili se býti opravdu blaženými.

Mluvili o všem, jen jednoho, jen toho obau mysle tak růžově naladujícího předmětu se nedotýkali. Jedlovští oba myslili na Aničku a předce ani jeden nezpomenul ji, oba toliko při procházkách svých hoře dolů zahradou prováděných tak své kroky zařizovali, aby ji viděti mohli.

Mezi tím Zlatauška i Hynek již se probudili; Anička je pooblékala, zahradní salónek byl pak kvítím čerstvým přikrášlen, růže i lilie dojímavě zavodily o krásu a vůni z váz vyčnívajíce. Stůl u prostřed skvěl se neyčistším bílým obrusem pokrytý a u prostřed mezi liliemi a růžemi stkvostně zavázaná Biblí, s modlitebnau knižkou vedle ní, ležela otevříta. Zpěvové knihy byly pro pět osob uchystány.

Anička právě se strojila s dítkama započíti ranní pobožnosť, když tu vstaupili do salónu i starý pan otec i otec dítek Hynek Jedlovský. Dětičky ani to neznajíce, že jejich rodičové s nimi pod jednou střechou nocovali, stleskotaly ručičkami od radosti a běžely jim v ústřety, ale i hned vážně se usadily jedno každé na stoličku svau a ku knize zpěvů. Starý pán a Hynek vzali také místa sobě upravená a Anička započala píseň: „Jak pěkně svítí dennice“ a zbor tento skrovničký tak pronikavě sezpíval píseň tuto ranní, že slzavýma očima zavírali při posledním verši všickni knihu.

Mezi tím srdce mé zpívej,
v každém kříži radosť mívej,
jistýť jest ráj nebeský!
Nečiň sobě žalosť větší,
věz, žeť jsau dítky neylepší
kázni poddány všecky:
pro to,
na to
mysli pilně
a věř silně,
že vrch všeho
ne zde, než tam jest dobrého!

— Jistě, jistě, dítky moje, svolal u vytržení slzy sobě utíraje starý Jedlovský, jistě, jistě:

že vrch všeho,
ne zde, než tam jest dobrého!

Všickni utíchli. Dětičky měly složené ručičky a hleděly ku jejich vychovavatelce, která pak vzala Biblí a četla povýšeným hlasem Žalm 91: „Ten kdo v skrýši nejvyššího přebývá, v stínu všemohaucího odpočívati bude.“ Její oči byly též slzami zalėty a srdce pohnuto v základech, a sotvy by byla v stavu bývala tak řečnicky předčítať slavopíseň tuto daufajícího v Boha, kdyby dávno již nebyla ji z paměti znala. Jako živý potok z hor svatých, tak se vypraudila svatá píseň tato z karmínových rtů Anny. Hynek usedavě plakal a starý

pán hojné slzy z tváře ručníkem sebíral. Po přečteném Žalmu Aničky s dítkama sklonily se na kolená a ostatní nasledovali příkladu jejich. Modlitba v které nejdřív za Aničkou modlily se dítky zavírajíce do ní všecky své potřeby duchovní i tělesné, své milé rodiče, krále a vrchnosti, národ a vlasť svau, byla najednau dítkama protrhnuta; anť Anička při vlasti ukončila modlitbu s Amen a chtěla říkať Otče náš, dítky jen pokračovaly: „ještě i milého otce našeho obzvláštně do této ubohé modlitby naší zavíráme a prosíme tě Otče přelaskavý v Nebesích, dejž mu i nám pobožnau maminku, pro Krista Ježíše, amen. Otče náš atd.

Dětičky na to podaly ručinky Aničce s přáním dobrého jitra, pak běžely líbati ruce starému i mladému pánům.

Starý pan Jedlovský utřev si slzy jal se vážným hlasem mluviti:

„Milé dítky! jak překrásně vy ste se modlili k Pánu Bohu, aby vám dal maminku.“ —

„„Ano, ano starý tatínku, švitořil Hynek malý, ale Tetinka dnes se omýlila, já ji napravil a Zlatauška by také již byla jen amen říkala. Já to zbadal, neli Tetinko?““ Co chlapček takto šveholil Anička stála jako Anděl, růže jí do bílých líc v nejrozkošnější vnadě vstupovaly, starý pán se usmíval a Hynek rozplynutý v rozkoši stál a čekal

jen konce nebeských těchto předtuch blaha mu kynaucího.

„Nuž dítky mé, pokračoval starý pán, a čiby ste vy nechtěli dobrau vaši Tetinku míti za Maminku?“

„„Ach, ba chtěli, ba chtěli! Tetinko, Maminko,““ tleskajíce ručinkama volaly dětičky a hrnuly se k Aničce, stojící zde jako prozradená s tajemstvími svého srdce. Bylať nevyslovitedlně krásná. V tu chvíli padl Hynek v náručí Otce. Synu můj milý, štkáním provázená slova mluvil starý pán, odpusti mi synu můj! Já sem věru dobře smýšlel — a víc nemohl líbaje toliko Hynka.

Po utíšení se poněkud, chopil ruku Aničky a vložil ji v ruku Hynkovu; dcero má, pravil, tys pravou matkou byla dosud těmto vnučkům mým, můžešli pak býti manželkou synovi mému?

Z celého srdce, Otče můj, řekla a políbila ruku Jedlovskému. Hynek a Anička kvílily radostí v naručí Jedlovského. Zlatauška a Hynek tlepkaly ručičkama a volajíce: Tetinka je naše Maminka, běžely ze salónku do zahrady.

Anička city dosud přemáhaná sebrala se konečně na slovo. Tatinku, pravila, již račte jen dovoliť, abych směla Vašnosti takto jmenovat! Jak šťastnou Ste Vy mne učinili! Jak Hynek sebral mne z ulice ubohau sirotu. — —

— Nechej toho, milé dítě, přetrhl ji Jedlovský. Toť sme my stům učinili, toť jest křesťanské naše a každého křesťana povolání. Pán Bůh budiž pochválen z toho, že nám dal toto poznání, a také prostředky moci činiti co povinní jsme. Ale jineť je pravda, milá dcero, pravda je to, že ty jsi se stala štěstím a pokojem domu našeho. Ty jsi nás všech retovala svou věrností a pobožností. Ty jsi byla strážným duchem, kterého domu našemu a těmto ubohým sirotkům poslal sám Pán Bůh dobrotivý. Ty přijmiž naše díky srdečné.

— Tobě, tobě milá Aničko, potvrzoval Hynek slov otcových, tobě naše díky! A objímal ji a celoval čelko její jasné.

— A ještě jedno, milé dítky! Já jsem byl vina mnohých žalů, nesmírného neštěstí Tvého Hynku — —

— Otče milý, otče drahý, prosím nevzpomínej toho, vše upadlo v moře zapomenutí, při tolik pokladech, ješto teď z ruky tvé přijímám.

„Co Bůh činí vše dobré jest“ dodávala ještě Anička. Ano, ano přisvědčovali Hynek a starý pán. „Co Bůh činí vše dobré jest! Svatá jest vůle jeho.“

Starý pán pozdvihl ruce své a vložil je na hlavy dítek řka: Nu tak požehnej Vás milý Pán Bůh pro Krista Ježíše za nás hříšných lidí ukři-

žovaného a dej Vám viděti dítky dítek Vašich a pokoj v cirkvi a národu až do nejpozdnějších šedin Vašich v neskráceném a neumenšeném štěstí. Pokoj jeho budiž nad nami a domem našim. Amen.

Salón byl upraven k snídaní, které se dnes mimořádně obneskořilo; ale právě dobře, nebo několik přátel a mezi nimi i dva onnino včerejší přibyly pohostinu. Anička rozšířila stůl a záhy bylo snídaní hotovo. Veselé snídaní v baudce Jedlovských zakončilo se — v porozumění s milými přátely — celým planem a programmem k velikolepé svatbě Hynka Jedlovských a Anny Čerstvíkovic.

13.

V Terezově byla svatba, na jakovau se nepamětají náši národovci. Vše co Pešťbudín má národně slovanského, — vše bylo tam zastaupeno. Starý pán i v tomto ohledu snažil se napraviť chybu dávnau. Řečníctví, básníctví, hudba, vlastenectví, literatura, žurnalistika, stavitelství, summou a slovem vše bylo zastaupeno, čím národové svůj velevtip, svau snahu, své vyšší taužby v platnosť uvésti se snaží! Byl zde zastaupen kapitál i dělník. Anička pozvala své známé, a také i pro chauděž slovenskau zvláštní hod připraven.

Byly zde i některé přítelkyně její, s nimiž byla Tatry své opauštěla. K těm se se zvláštní uctivostí a vděčností chovala Anička. „Viďte, viďte Milosť Paní," tak se přimlauvala k ní důvěrně jedna z těch přátelek, s nimiž opauštěla rodní svau vísku, „předce jen já sem pravdu měla, když sem Vás pobízela, aby ste sobě dala věštiť onné Cikance! Nu teď řekněte, neměla li pravdu ta Cikanka?"

— O moje milá, odvětíla Anička, opak toho, opak toho pravda jest!

— Jakby to bylo?

— Takto: kolika jim podobně věštila cikanka?

— Ach ovšem, téměř všem. —

— A, pravda, všecky tomu věřily?

— I to možná!

— Vidíte, toliko já nevěřila jinému, než Pánu Bohu mému a těm milým poslům Božím, jenž mne v Něho daufať naučili. Budiž požehnána památka jejich.

Přítelkyně Aničkyny se zamyslily, a na posledy všecky přisvědčily Nevěstě rozkošné.

Tam mezi těmi chudými, jenž pohostěni byli v sausedním hostinci byla i stará Katruše, a byl tam i Troska, který po vícekrátním uvěznění napravil života svého a zde vedl hlavní slovo napomínaje své krajany k řádnému živottu.

Hynek a Anička jsau pár manželský, jakového hledati třeba; starý pán omládl a Jedlovských dům kvitne v pravdě jako cedr na Libánu. Tolik sem chtěl o svatbě této mimořádně skvělé podotknauti; to ostatní, co k okrase její umění a velevtip tak skvělého věnce hostů dopřinesl, domyslí sobě laskavý čtenář a čtenářka vzáctná.

14.

Skoro po svatbě své vydali se oba naši novomanželé na cesty. Co pak myslíte, ctění moji čtenářové, a spanilé čtenářky, že snad do Vídně, a Terstu, na moře a za moře? Pauť jejich byla jinam obracína, ta na kopeček za rodní vískou Aničky, ku hrobu pobožné, první učitelky Anny Jedlovské! Na výsluní velebné Tater královských, do údolí vábných, svlažovaných řekami a potoky rodními. Tam Hynek rozsýpal peníze. A víska rodní Aničky milené v zápisech farních, kostelních a školních ukáže Vám památky rozličné návštěvy této Aničky Čerstvíkové a manžele jejího Hynka Jedlovského. Obětovavše tam slzu společnau a modlitbu vraucí na hrobě matky, popřehlédali sobě ještě i jiná krásná pohoří a udolí i města Slovenska; odtud zanesla je oba taužba sokolí po Matičce Praze do staroslavného království českého. Tak ohledli sobě

oba velikau, nádhernau vlasť svau v punktech křišťálových kras a démantových nádher národu svého. Anička byla blažena a Hynek s ní.

Toto hle byla ta Anička, kterau jsem se naučil znáť v Pesťbudínské československé Besedě, jako sem to v první kapitolce zpomenul a o jejíž losech mi potom drahý přítel zprávy podal. Mne dojalo, jak sem již řekl vypravování to, nevím zdali i čtenáře mé dojme toto moje opětování zprav tak zaujímavých. Kdyby dojemný obraz Anny Čerstvíkovny, dcery Slovenska, Čech, Moravy a Slezska nadchnul touže láskou k národu, tímže posvěcením se čistým rodině v službě svatých zájmů společnosti lidské, já došel cíle svého.

Z mých upomínek.

Napsal ***Eduard Jelínek,*** *Čech.*

Není snad většího potěšení jak po delším v cizině pobytu opět spatřiti posvátná místa své krásné, ba překrásné domoviny, spatřiti znovu místa, kde jsme ztrávili nejkrásnější leta mládí, kde jsme ten pěkný svět viděli v úplně jiném světle, než v jakém skutečně byl. Vše bylo tehdáž pěkné, vše čisté!

Kamkoliv pohledneme staví se nám v ústrety tisíceré upomínky, kteréž nás jako čarovným labiryntem do těch překrásných, bohužel již dávno pominulých dob uvádí. A věru, nikde není tolik krásných upomínek saustředěno jako zde......

Patnácte roků...! Toť pěkná řada let!

Ano, skorem patnácte roků uplynulo co jsem drahau svau domovinu nespatřil. Tenkráte, když jsem ji byl naposledy opauštěl, netáhl se ještě

tichou travnatou rovinou železniční násyp, ani nebělal se stranou ku městu ohromný cukrovar.

Bylo tehdáž u nás ticho a blaženo — v noci nefičela a nesvítila železnice a za dne nedýmal červený komín. A ačkoliv železnice a cukrovar dosti novotin s sebou přinesly, zdálo se mně přec, že velmi málo na naši osadu působily. Zdálo se mně, že osada naše zůstala od všech novotin nedotknuta.

Ta silnice kterou jsem přijížděl — bylo to v neděli — byla tatáž, kterou „jsme“ my putovaly do školy i když slunce pražilo i když se nám sníh do tváří pral; ty dvě řady statných topolů po obau stranách silnice — ach ano! Toť staří, dobří přátelé! Šuměly a hučely dnes touž tajuplnou písní, jako před patnácti lety — snad mne poznaly.

A což ta lípa tam na kopečku, kde se bláznivý Józa oběsil? Klonila se dnes zrovna tak vážně a tajuplně jako před patnácti lety.

Přijel jsem k mýtnici — nezměnila se, přijel jsem k studánce, k tomu dobrodinci v parných dnech — nezměnila se, ty zahradky a roztomilé živé ploty — nezměnily se, ta zvonice s malým zvonečkem stříbrného zvuku — nezměnila se, chalupka jedna jako druhá — nezměnily se...... v tom přihnal chladný větřík několik zvuků z naší hospody — byly to známé, staré zvuky šumařů —

nezměnily se! Nic se nezměnilo, vše bylo tak pěkné, jak druhdy. Vyskočil jsem z povozu a kráčel podle stavení a statků pěšky.

Před krčmou jsem se zastavil; zapocenými okénkami, po nichž již již krůpěje řinuly, vrhnul jsem několik taužebných a zvědavých pohledů do vnitř.

Na mau věru — jako jindy!

Hudci nadýmali opět tváře, že jím div nepukly, jako nafauklý měch, děvčata, holky jako jiskry, skákaly jako pírka a točily se jako větřík v důlku za hlučného výskání.... byl to ten starý, veselý rej........

Avšak náhle jsem se zarazil.

Kdo jsau ty půvabné tanečnice, kdo jsau ti hoši?

Neznal jsem téměř ani jediného z těch veselých tvorů. Bedlivěji jsem pohlednul do jizby, zbystřil zrak a hledal známé tváře.

„Kde jste vy staří, dobří přátelé?“ mímovolky vypravil jsem hlubokým výdechem ze sebe.

Hledal jsem mezi touto veselou chasou dobrau, hodnau Růženku od Procházků, která mne před časy jemnýma ručkama hladila a nejednau vřele v čelo pocelovala, hledal jsem Vaška Nováků, jenž mně první v černém boru dal ránu z pušky vypáliti, hledal jsem Jana Černých, jenž mně první dal dým

z dýmky vykauzliti, hledal jsem mnohé jiné, mnohau výbornau tanečnici, mnohau proslavenau krásku, mnohého proslaveného střelce, jichž jmena již dávno mně z hlavy vymizela.

A ani jedinau a ani jediného jsem nenašel...

S odporem jsem se odvrátil a šel svou cestou dále.

„Kam se poděli, kde jsau, co se s nimi stalo? přemítal jsem skloniv na prsa zasmušilau hlavu.

Bylo mně teskno, nevýslovně teskno.

Cestička šla do vrchu... výš a výš.... stanul jsem na „vršku“ — nezměnil se!

V tom okamžiku vyplaul z černých mračen měsíček a osvítil všechnu vůkolní krajinu mrtvým světlem svým. Pohlednul jsem vůkol a tisíceré upomínky přicházely mně na mysl..... leč, nastojte!

Jaká to novotina tam dole, to černé. smutné, rozsahlé prostranství?

Na celém těle jsem se zachvěl! Větřík, jenž z té strany vál, chladně a přec žalostně mně zašeptal do duše, že to — krchov (cintorín).

Trpce jsem se usmál a udeřil dlaní na studené čelo — patnácte let jsem ho neviděl — změnil se valně, jedině on.

Zablesklo mně v mozku, kde hledati alespoň část těch, kterých marně jsem hledal tamo dole, v naší krčmě, ve středu bujných tanečníkův.

Temný mrak zakryl svit měsíce. Vůkol bylo pusto a ticho jako tamo dole a nic mne nevyrušovalo z mých trudných, teskných myšlenek . . . .

. . . .

Nazejtří odhodlal jsem se hledati staré známé; putoval jsem od chalaupky k chalaupce, od statku k statku, od prvního do posledního — leč málo, velmi málo jsem našel známých tváří.

Z těch starých nenašel jsem téměř ani jediného a i z mladších chyběl nejeden.

Patnácte rokův — toť řada různých let!

Kdo by chtěl spočítati kolik bauří řádilo v tom čase nad naší obci, kolik hromů temným zvukem zahučelo, kolik blesků zasvítilo a zarazilo . . . . ?

Nenašel jsem, bohužel nenašel, dobrau, hodnau Růženku od Procházků, kteráž mne před časy jemnýma ručkama hladila a malinovými rtíkami pocelovala, nenašel jsem Vaška Nováků, jenž mně první ránu z pušky v černém boru dal vypáliti, nenašel jsem Jana Černých . . . . . ach dost těch upomínek.

Trpce byla má tauha oklamána — hledal jsem, ale nenašel.

A když jsem z poslední chalaupky vyšel a nespatřil ani Růženku, ani Vaška, ani Jana, bylo mně nevýslovně teskno. Byl jsem sám s sebou nespokojen.

„A přec“ zašeptal jsem po chvíli smutného přemítání k sobě: „najíti je musím, vždyť byli ke mně tak dobří .....“

Po vyšlapaných a vylámaných schůdkách vedla mne cesta na — krchov. Více pud než vlastní vůle mne tam táhla.

„Pochválen buď Kristus Pán!“ vece hrobník.

„Až na věky!“

„Koho ráčíte hledati?“

„Staré známé!“

„Hm“ zahučel hrobník a vystaupil z hrobu, v němž právě motykou stlal věčné lůžko a posunul čapku na levé ucho „ovšem, tak, tak; najdete jich snad více u mne než si přejete a tušíte, neboť co den se ke mně dolu stěhuje co nahoře nemůže vydržet: staří a mladí, ženy a muži, krásky a škaredy, poctivci a taškáři, doktoři a dlužníci, přátelé a nepřátelé . . . boháči a nuzáci . . . . . a u mne nikdo nereptá, každý ticho a pokoj má, které „tam“ mnozí ani za drahý peníz zakaupiti sobě neuměli . . . a všickni zde svorně se k sobě mají . . . . . Koho hledáte?“ . . .

„Růženku od Procházků... tu samu, která mne mnohou pohádkou do říše pěkných kauzel uvedla, toho anděla . . . . hledám střelce Vaška a dobrého Jana Černých... a hledám mnohé jiné.... a tak dále a tak dále . . . . hrobníku!“

Hrobník sklopil hlavu a neodpovídal.

„Najdu je zde?“

A hrobník při těch slovech pokynul šedivou hlavou; sejmul čapku, sepnul ruce a pohlédnul zaslzeným zrakem do mé tváře.

Teprv po d.auhé chvíli promluvil: „Vašek a Jan přestěhovali se ke mně ku věčnému spánku, Růženka ale má pěknau svau dušinku u mne ač schránka jeji jest ještě mezi lidmi.........

Divná, zvláštní věc, že se právě na tyto tři osoby tážete.“

Hrobník sklopil hlavu a zamlčel se.

„Prosím mluvte, vypravujte....!“

Stařec odhodil motyku a pokynul mně na srozuměnou s hlavou. Tvář starého dělníka přijmula v tom okamžiku tak žalostného a smutného vzezření, že jsem se na celém těle zachvěl. Tušil jsem napřed, že budu slyšeti zprávy jen smutné a bolestné.

Nemýlil jsem se.

Starci zaleskla se diamantová slzička v oku když počal vypravovati! „Co vám budu vypravovati, bude poznovu rozedírati srdce mé, jehož rány vždy znovu krvácejí, kdykoliv sobě připomínám oněch upomínek příčiny.... ó děsné, přesmutné upomínky....

„Jest tomu již více jak deset let“ pokračoval po

krátké přestávce „když byla u nás jako — žel Bohu — každau neděli v hostinci hudba. Ha, to bylo výskání a veselého skákání..... krčma byla nabyta neboť i z vůkolí přišli synové bohatých statkářů podívati se na naše holky.... Ale i těch holek bylo hodně a sice hodně pěkných, řádných a cudných holek.... ale nejhezčí mezi nimi byla zajisté Růženka od Procházků — bílá jako holaubek a dobrota z ní hleděla, jako by byla andílkem..... hodná to byla věru holka.....“

Stařec se zamlčel.

„Prosím, dále, dále!“ naléhal jsem ku dalšímu vypravování.

„Hm“ zahučel hrobník po chvíli rozmyslu a mahnuv prudce rukou pokračoval: „Solo, solo! zvolal vesele bohatý Vašek Nováků když šlo k hudbě a hodil hudcům lesklý zlaťák. A sotva zazněly zvuky hudby již točil se bohatý Vašek se sličnou Růženkou v kole sám a sám..... vždyť tančili solo; Ona tančila jakoby byla pírkem a on pohlížel vůkol jako by v rukau držel celý svět se všemi krásami a se vším bohatstvím.

Mezi diváky byl také Jan Černých — rád Růženku vídával, rád za ní chodíval... vytřeštil na děvče jako zběsilec svůj zrak a vždy, kdykoliv ona mírným svým úsměvem oblažila šťastného tanečníka Vaška, vždy zachvěl se na celém těle.

Když pak spatřil kterak laskavě se Růženka k Vaškovi měla, kterak spolu laškovali a milkovali, kterak ona mu srdéčko své otvírala, tu náhle vyletěl z krčmy, v níž sobě druhdy tak liboval. Utíkal z těch míst jakoby zem pod nim hořela, oči mu svítily, srdce hlasitě bušilo, tvář zalila se mu palčivou krví, pak sevřel hněvně ruce a zasýpal: „Nebudeme sobě překážeti . . . . .“

Druhý den na to záhy z rána navštívil Jan přítele Vaška na statku.

„Vašku kamaráde“ vece příchozí temným hlasem k sokovi „máš Růženku rád . . . . opravdu rád . . ?“

„Mám ji opravdu rád“ odpověděl vraucně Vašek „kdybys mně kázal bych pro ní skočil do propasti, učinil bych toho . . . . kdybych se měl zastřeliti . . . . . .“

„Má ona tebe ráda . . ?“ pomyslně a klidně tázal se dále Jan.

„Má, má skutečně . . !“

„Tedy s Bohem!“ podivným hlasem odpověděl Jan a vycházel se sklopenou hlavou ze statku.

„Ty blázníš, Jene:“ přátelsky volal Vašek za odcházejícím.

„Ba věru — a od včerejška.“

„A proč?“

„Hm“, trpce se zasmál Jan na prahu a za-

staviv „Vždyť, vzal jsi mně to, co jsem tak zbožně miloval. Kdybys mně zapálil dědictví nezaplakal bych a odpustil bych jistě... a kdybys mne zastřelil — děkoval bych tobě... Buď zdráv a šťasten...!“

Jan odešel a Vašek se s ním již nikdy nesetkal.

Druhého dne na to oznámil pan farář v kostelíčku první ohlášky k sňatku milenců.

Jan byl také v kostelíčku a když zaslechl jmeno Růženčino hlasitě zaplakal — a od toho okamžiku neviděl již nikdo nešťastného Jana Černých, utekl někam do černých lesů a ačkoliv všemožně bylo pátráno, nebylo možno jej najíti — zmizel!

Zmizel bez stopy!

Při těch slovech se hrobník opět zamlčel. Teprve po chvíli opět povznesl šedivau hlavu jakoby se chtěl ptáti zdali jej chci dále slyšeti.

„Prosím, dále, dále..!“

Mlčky vystaupil hrobník na nejbližší hrob a pokynul mně, bych rovněž jako on učinil. Z vyvýšeného místa bylo nám s to, přehlednauti celau vůkolní krajinu na všechny strany — hřbitovní zeď byla tak nízka, že nevadila naší vyhlídce.

„Vidíte tam ty temné, černé lesy, pane?“ tázal se mne a poukázal třesaucí se rukou ku

straně východní, kdež z mlhy počaly vystupovati mohutné lemy černých lesů.

„Vidím.“

„Jsau to nejhustší lesy našeho okresu — na sto kroků není pro samau klesť a různé prautí srnce od jelena rozeznati.... A ty lesy náležely svého času k rozsáhlým statkům statného Vaška ...ha..ha..ha... nejednoho tuláka tam vyprášil a nejednu pěknau zvěř tam ulovil....“

„Ach ano“ přerušil jsem rozprávku hrobníkovu „pamatuji se, v těch lesích dal mne týž Vašek první ránu z pušky vystřeliti.... ano.. ano....“

„Tak, tak, znáte tedy ten pěkný lesík?“

„Trochu.“

„Do těch černých lesů utekl se Jan a zde se ukrýval od onoho okamžiku jak zmizel z kostela... potlaukal se tam dnem i nocí, živořil jako zvíře... nikdo ale o tom nevěděl.... ten nešťastný Vašek!.... Tak uplynulo několik dnů. Jednoho krásného dne, když bylo Růžence ještě pět dnův do veselky, vzal Vašek na rameno pušku, políbil srdečně svau nevěstu a řka, že jde do černého boru na jelena, vyšel veselé mysle ze statku. Cestou zpíval mysliveckau: „Já mám děvče, já mám svět...“ a v chůzi mu bylo jako do tance.

Když přišel na pokraj lesíka, nabil pušku ostře a vstaupil do tajuplného šera.

Vnikoul hlaub do boru — vůkol ticho a šero, jen kolem vanaucí větérek šuměl jakaus' smuteční píseň. Tu se náhle zarazil.

„Co to?“ udiveně zašeptl k sobě, když spatřil v dálce as 200 kroků hlavu statného jelena „což má to hlaupé zvíře sluch, čich a zrak pro to, by neslyšelo, necítilo a nevidělo že se blíží jeho vrah..?“

A střelec učinil několik kroků ku předu ale jelen jako by spal ani se nepohnul ušlechtilou svou hlavou, jakoby neslyšel, necítil, neviděl! Střelec namířil. „Bác!“ — rána zařičela a neminula cíle...
... V dálce, tam v hauštině, zazněl při pádu jelena sten umírajícího člověka.

Vašek zblednul, zachvěl se na celém těle, nicméně ale chvátal k místu kde zasáhla kaule jelena, kde umíral člověk....

„Nuže, co saudíte co myslíte?“ tázal se mne hrobník uchopiv mau pravici.

„Těžko hádati, těžko sauditi.“

„Pravda, těžko jest hádati, těžko jest sauditi. Slyšte tedy dále“ pokračoval udušeným hlasem stařec a má prsa nepokojně se počala dmauti. „Když Vašek doběhnul k onomu osudnému místu, kde jelen sklesnul k zemi, spatřil na zemi mrtvolu člověka, kteráž měla na svém těle jelení srsť, svršek — se vším všudy — navleknutau.....

rychle stáhnul Vašek skrvácený svršek s hlavy mrtvoly a v ruce mu zůstala roztříštěná lebka — Jana Černých....!“

Oko hrobníkovo se zakalilo bohatou slzí a nastalo hluboké mlčení; teprv po chvíli pozvednul zas šedivau hlavu a hlasem plným žalu a smutku dodal: „Zpráva o té události roznesla se v okamžiku po celém kraji; z města přišli páni a vzali Vaška s sebou do vyšetřování. Měli za to, že byl prostým vrahem. Ale Vašek byl poctivý, dobrý hoch — netrápil se dlauho, nepřišlo ani do vyšetřování. To poctivé srdce puklo žalem, — za týden nebyl více mezi námi. Přinesli ho ke mně k věčnému odpočinku.... Tam... tam v stínu odpočívá tělo jeho......“ Hrobník se opět zamlčel.

„A co říkali lidé, co činila Růženka?“

„Lidé různé věci o tom mluvili, všickni jej ale litovali, jelikož jej každý znal co dobrého, poctivého člověka... Chtěl zemříti... jen zemříti..!!!

V témž okamžiku zaskřípaly dvířka při hřbitovní zdi. Hrobník hořečně poukázal na vcházející ženštinu.

Po žluté pěšince kráčela tichaunkým krokem na ňadrech sklopenou hlavou jako duch a když pozvedla zraky své k nebi, spatřil jsem tvář, kteráž tlumočila nejšlechetnější duši a nejhlubší bol. V tváři té spatřil jsem vyhaslé oči, kteréž mne

druhdy svítily jako dva diamanty, spatřil jsem vybledlé tváře, kteréž druhdy jako nejkrásnější růže kvetly a spatřil jsem sesivělé rtíky — kteréž druhdy karmínovou červeností svou bývaly tauhy mé předmětem blaženým.

Byla to Růženka.

V příštím okamžiku kropila horkými slzami dva hroby — hrob Vaškův a Janův!

Ušlechtilá duše.

A tišinu, která kolvůkol slavila nejsvětější mír, netraufal jsem si ani já, ani hrobník ni jediným slovem přerušiti.

Když pak po dlauhé chvíli opět jako duch zmizela, zašeptal mně hrobník: „Tak činí každý den...... Odešla, ano, odešla — duši ale zde nechala...!"

Bylo věru tomu tak!

Když jsem se s hrobníkem laučil bylo mně tak smutno a teskno, že nepamatuji podobného dojmu.

Jako Dunčo v ohledy šel,

aneb

Přehltnutý zapcháč pomocník lásky.

„Každý človek má svého moráka“ říkává náš výtečný Veteran Lichard. Ano, každý člověk má i větší neb menší libůstkařství, které více neb méně všecky ostatní jej otáčející předměty pohlcuje a jeho činnosť pautá.

Libůstkařství knížete Bismarka, když na venkově, na svém Vaříně se bavil, bylo: vlastnoručně polena na Kozub přikladať, z dlauhé dýmky kauřiť a celé hodiny do praskotajícího blčáka se divať a při tom diplomaticky kličky hledať a kličky házeť.

I Petr Velký podlehl libůstkařství; aby sme ale nesvedli milé čtenáře k domněnce, že mluvíme o tom ruském Petru Velikém, a neupadli hned na počátku rozprávky naší do podezření u velikého Kolomana, že panslavizujeme, musíme poznamenať, že je tu řeč docela o jiném i Petrovi i Velkém, než o tom starém a hlavním panslavovi:

my totiž mluvíme zde o jistém panu Velkém, který se narodil ještě za časů křesťanských a dostal na svatém křtu poctivé jméno apoštola Kristového Petra, a tudíž jmenoval a jmenuje se až dosud Petr Velký. Tento tedy náš Petr Velký, podlehl též libůstkařství, aneb jako to v Šťávnici říkají passii. On vykonával své libůstkařství až po, ba tuším až hen za meze výstřednosti; sbíral přes dlauhé roky všeliké nestvůry, čím potvornější co bylo, tím vzáctnějším pokladem to slulo jeho sbírek. Jako pokladník při banském závodě, neměl věru příjemy přílíš skvělé, aby byl mohl, jak se praví, na nepotřebné věci peníze vyhazovať, avšak jeho libůstkařství bylo tak mocné, žeráději ústam, hřtanu, žalúdku, nosu atd. odepřel jakausi tu lahůdku, ano v samém společenském životě tak utahlivě živ byl, jak jen možno, jen aby libůstkařství svému v sbírání všelikých přírodních čudů vyhověť mohl. Nejvíce jej zaujímalo studium nestvůr z říše zvířat, kde jakové monstrum vykutať mohl, neměl pokoje, pokud ho pro svau sbírku nezískal. A tak, znenáhla sice, ale neunavenou prácí založiv mnohočíselnau sbírku kochal se v mimořádných potvorách.

Mimo sbírky této ale a v docela protipostaveném odporu s ní měl náš Velký i jedno přerozkošné, utěšené stvořeníčko v domě, jedinau totiž

dceru, 19 letau krásnau Marku. Mnoho mladých šarvanců, jenž se radi za motýlami shánějí, žádali si ji, jako krásný exemplář do své sbírky dostať.

Otec se jí těšil a měl také mnoho příčin k tomu. Byla ona vzorkou pravidelně spořádané panny. Vnadnému sevnitřku sodpovídala duše její. Otec ji dal vychovať a vychovával ji dále sám, — anť matku, ještě co dítě malé stratila — přiměřeně i stavu svému, ale nade vše přiměřeně duchovnímu povolání ženy. Vštípil jí hluboký cit lásky k Bohu a přírodě, nebo věděl, že kdo v Boha věří, jemu se důvěří a v rozkošné jeho přírodě rád se kochá, s přízní útlou s ní se zaobírá, ten má ty nejmocnější základy vzdělanosti a mravní dokonalosti; toť jsau ty nejpodstatnější prvky té vytaužené a tolik opisované a chválené intelligence. Jen škoda, že právě tyto prvky jest nám tolik pohřešovati právě při těch mnohých nynějších „nosičích kultúry."

Jako řečeno matku utratila dávno a byla sama opatrovnicí a těšitelkou milovaného otce, otec opět kochal se v utěšeném obraze své nebožké nezapomenutelné manželky, ve své Marii. Co bylo přirozenější, jako, že se již od dávnějšího času staral o budaucnosť děvčete svého; jen to nebylo jaksi v pořádku, že nastaupil při tom cestu úmyslu dobrému nepřiměřenau, velmi omýlnau.

Marka byla dívka v každém ohledu dekonalá a následek toho byl, že měla to neštěstí i takým se líbiť, jakoví jí se nelíbili. Mezi mnohými, kterýchžto pozornosť na se zbudila a náružívosť nejhoraucejší lásky zapálila nalezají se v první řadě dva, a toliko o těchto budė nám mluviti.

Jeden jmenuje se Žižka Molok, pěkného zrostu, bělovlasý, štíhlý, chování a mravů uhlazených, účtovník nižšího stupně, chudobný mladík; druhý je Anton Dunčo, měšťanský synek, čtyruhlasté tváře, tučných lící, červený jak pivonka, nohavice na řemeň, nohy v nich jako dubce, a ruky vždy strčené v kešeni, pravý, jako říkáme nemotorný ğelo, ale nad míru bohatý: tamten — Molok — uměl najíti cestu do srdéčka Marky, tento — Dunčo — zase byl panu Velkému vítanou osobou! Jen s tímto vidél svau milovanau Marienku zabezpečenau na všecku budaucnosť; a jako tohoto snahy ohledem Marky všemožně podporoval, kládl všestranně Molokovi překážky do cesty.

A tu tedy začíná se již romantický děj a těžkosti zamilovancům do cesty se kladaucí, nebo týmž dnem, v němž rozprávka naše započíná, přijíť má do domu Petra Velkého Anton Dunčo v laskavé záležitosti, aby se na dobro určilo, kdy započnau a skončí se ohlášky. Bílá rúčka Mariškyna mu již před tím panem otcem starostlivým pojištěna byla;

překážkou sňatku dosavád bylo toliko vzdorování Markyno; její láska k otcovi činila jí těžkým rozhodné odepření, a tím udržovala i záletníka nevzáctného i otce přestarostlivého v naději. Dnes ale byl již svitnul den osudný — bezděčného se rozhodnutí.

Dunčův otec byl bohatý statkář; on při skrovničkém dědictví, ale velké usilovnosti, praktické způsobnosti a opatrné schranlivosti nadobudnul si svůj nynější veliký majetek. Než, jako se to již na světě stává, s poklady světa rozum pryč ulétá, tak se to i našemu starému Dunčovi přihodilo; chudák, pro mnohé akcepty potratil concepty: vyrušený z oboru stavu sobě přiměřeného, měšťanského, zalétal myšlenkami na daleký obzor modravých výšin, nějakých těch hodností a tytulů, snívalo se mu pořád a pořád o šlechtictví, pořád viděl své poctivé jméno okrášlené s „von“, ba častě psával na karetky papíru Duncsay Antal. Nebo, když již člověk k penězům přišel, a má pro všecku budaucnosť dítky zaopatřené, po čem jiném může taužiť. než po cti, hodnosti a důstojnosti? „Čo že mi ze všeho tohoto statku a majetku mého, jestli mému Antonovi ani jen zemanského „von“ nezanechám? Však i lid to vlastně žádá. Mna nikdo jinak neosloví, než Herr von Dunčo! Nuž ale čo po tom. to je předce všecko velké nič, když není arma-

lesu! *) Tak přemýtal častě v své, marností hrozitanskou trápené a honěné mysli. Inu, je to přirozené a věru u nás na Slovensku i velmi obyčejné, nejen u těch bohatých, ale již i u chudobnějších, že si rádi tytuly dávají. Když raz materialný člověk s ideálnými myšlenkami — pravda, jeho obmezeným pochopům zodpovídajícími zapodívať se začne, tam již tratí všecku svau sílu důvod jakkoli oprávněný; taková nemoc se nevyléčí tak lehce. I starého Dunču námaha celá jen ta směrovala, synovi svému — tohoto předstíral sám sobě, aby se nezarděl když se v zrcadle shlédať bude — zemanství zanechať.

Veřejně i saukromí všelikými, častě dost směšnými cestami a způsoby namáhal se vyjednať od vlády to vytaužené zemanstvo. To slýchal, že šlechtictví uděluje se mimo hrdinských ve vojně činů, — když tak několik tureckých hlav postínali předkové nynějších naších grofů a baronů a penů, což ale nyní, byť i byla k tomu příležitosť, velmi ostře se zapovídá, takže ani Liubibratič za to již baronem se stať nemůže — slýchal pravím, že mimo hrdinských činů, ku nimž Dunčo, celkem patrioticky žádného povolání v sobě necítí, se může i

*) Zemanský list sluje v latině, dřívější diplomatické řeči uhorské, „*armales literae*,“ krátce „armales.“

jinakšími zásluhami šlechtictví dosahnaut, slýchal, že měšťan zemanem se stať může k. pr. když se vyznačil v hospodářství, aneb vynalezl něco zláštního, ku příkladu nějakau pikantnau omáčku, neb nějakau tu krinolínu. O tom ale neslyšel, že častěji docela nevinní lidé, kteří ani nic nevynalezli, ani se ničím nevyznačili, tak že ani sami nevědí zač a proč to na zemany pasováni bývají. Kdyby to byl znal, snadby si byl uspořil práce a čekal v nevinnosti své až i na něj pořádek přijde. Ale on o tom nevěděl ještě a proto hodil se celým vtipem a veškerou praktičností svojí na jednu ratolesť hospodářství a v této umínil si něco kromobyčejného vyvesť. A dílo se mu také jako náleží vydařilo. Milý Dunčo totiž choval ošípané a bedlivým a láskavým zacházdzaním s nimi docílil při dvau z nich neslýchanau dotud váhu, vážil každý brav celých 6 centů dobré, staré váhy. Přetřel si fausy oba, a sedna na železnici vezl je zrovna de Peště. Párek ten vzbudil hned pozornosť sněmovníků potrioticlkých a na třetí den již Černátony psal o tom v novinách: Dunčovi jen tak rostlo srdce, přinejméně „von“, néli docela něco více cítil a viděl v duchu z předu i ze zadu jména svého již státi.

Ale sklamala ho naděje; nebo nikdo nechtěl více v těch bravích viděť, jako dobře vytučené ošípané, a v majitelovi jejich šťastného gazdu, jenž

řádný peníz shrne za ta hovada. Baronství, dokonce mu někdo řekl, z cela prey jinakším bravkářům se dává. Náš Dunčo ale svau na meravý roh stvrdnutau ideu nemínil jen tak lehce popustiť, a když se mu to nepodařilo s ošípanými, měl prozatím na pohotově ideu, na kterau i jeho syn, Tonko, velice ochotně přistal. Starý Dunčo totiž vyhledal synkovi svému ženičku ze zemanského rodu!

Tu je to tajemstvo. Oba otcové, i Mariškyn i Antonův nacházeli, každý svým způsobem, ukojené žádosti a naděje. Petr Velký byl zajisté dobrý, tvrdý slovenský zeman, který sice nenosil svoje zemanstvo na nosi, ani na opatku, ale to celý kraj znal, že věru slečna Mariška netoliko je krásná, vzdělaná, pořádná, ale že je také čisté zemanské krve panna. A tu se ctížádosť Dunčova střetla s žádostí Velkého, chtíti dceru svau viděti bohatě provdanau.

Petr Velký prochází se po pokoji; vysoká postava, chuderlavý, s ohnutým hřbetem, s ověšenou hlavou a brejlemi na nose oddává se myšlenkám teskливým. Čelo jeho svraskalé, a ruce vjedno prstami sháčikované a na záda přeložené označují dostatek stav jeho mysle. Chod po pokoji je stejný, chvílemi dělá dlauhé kroky nohy v kolenách vysoko zahybuje, chvílemi opět skracuje kročeje a

kauká bokem po Mařence, přes okuláře i ponad ně a zdá se, že každý její pohyb měří. Jakoby mu to na čele psáno bylo — o Marii, své milované dceře rozmýšlí a těžkosti jako Velestur*) kopí se mu v mysli. Na vlas podobá se jeho stav vnitřní onnomu dobrého študenta, před tou nejprísnější skauškou.

I Marka hned sedne k stolíku a šije, hned chytí jinau práci do ruky, a zase vyběhne ven a kauká na milého otce, a zas sklopí své, když spozoruje, že ji on měří svýma očima; srdce jí tluče téměř hlasitým buchotem.

„Milý otčíku, nedám ti něčeho, třeba několik zrnek kmínu? Tak se mi všecko zdá, že trpíš na koliku. Aneb co ti schází?"

„„Hm, ty opice ty, ty Evina dcera! Netřeba mně kmínu! Víš ty dobře, že mně v žalúdku netlačí, ale mně tlačí na srdci. Víš, že dnes přijde mladý Dunčo?""

„Vím, otčíku. Nuž a to tě věru má co tlačiť!"

„„Nu a jsili pak přichystaná jej dobře, ale, rozumíšli? tak vraucně, srdečně přijať?"" Ptá se dobromyslně a hladí dceře brádku.

„I arciť, arciť, otčíku milený! Jak mile sem slyšela, že přijde, hnedle sem tři kilo masa, je-

*) Vrch známý svým starožitným nápisem slovenským.

den métr klobás a 4 litry zemáků přistavit dala k obni."

„„Dobře, Marka, ale — co se týče —""

„Brindzových halušek? I ty budau, neměj péče" —

„„Ale, jdi předce, ne to, než —""

„Nu tak dobře! Spravím mu tedy pirohy s lekvařem" —

„„Do paroma, nuže již nechej mne —""

„Jako poručíš, Otčíku, může byt i štrudle se" —

Velký si oběma rukama zacpává uši, a zase oběma rukama jde proti dceře, aby jí zacpal usta.

„„Ale dohroma, paroma, přestaňže již s tvým jedlopisem"" zvolal celý zadychčený, a vida, že tak pozdaleky ničeho se od Marky nedoví, přešel ku vlastnímu, suchému předmětu, který mu dcera kmínem okuřovati chtěla.

Teprva teď rozpřádl se hovor seriozný, jako rusi říkají. Otec vážně dokazoval, dcera velmi vtipně odporovala. Nestranný člověk by to byl za formálnau, učenau disputací považoval a nalezl, že ku konci opravdu dcera mocnějšími důvodami své stanoviště bránila, nežli otec jeho stanoviště, který konečně šermoval jen, aby sebe bránil, a ne útokem na dceru hnal.

Adagio jeho přemlauvání, stručně připomenuto, v tom záleželo, že Marka je po matce itak

již od dávna sirotou, a státi se může nenadále dvojakou, totiž sirotou i bez otce, nebo — že sme všickni smrtedlní! A to že náramně trápí jej, nebo, praví, staneš se opuštěnou, nemající nikoho na tom světě! Poněvádž, tak důvodil otec, mimo té krásné sbírky přírodních podivenství, — které však, politųj se nebi tentýž necitný a sprostý svět ocenit nezná, — a mého poctivého staro-zemanského jména — na které ale Bohužel od těch dob co se Pfannschmiedové, Silberšteinové, Schlesingerové, Hoffmani, Chrenci, Meličkovci na všelikých Tormaych, Mátraych, Reményich a t. d. proměnili málo jíž kdo co dá, mimo pravím těchto dvau jinak drahocenných věcí žádného dědictví po mně nemáš co očekávat. Ty, Marko moja, máš ovšem pokladů hojně při sobě, jsi pravý odblesk blahoslavené matky tvé — požehnaná budiž památka její! — slza se mu při těch slovech trpýtěla v očích, — — ty, Mariška moja milá jsi krásná od Boha, máš pravé vzdělání, které může šťastný učiniti dům muže poctivého, ale, ale což to na plat, chudičká jsi i se mnou jako ta myšička kostelní! A může se stat, že ja umru, a zanechám tě takto chudičkau a opuštěnau! Kdežto, vidíš dítě moje, při boku bohatého milého Antona Dunču budaucnost tvá celkem bude zabezpečena a já s pokojem lehnu do hrobu. Tvoje pak poklady duše, srdce, ducha, teprve

potom před světem důjdau uznání, ty teprve potom rozvineš se v růži plnokvětau.

Marka pokornou trpělivostí přeslyšela celý tento dojímavý text, v zásadě dobře míněných diplomatických důvodů a útoků pana otce svého. A když sobě Petr Velký, paru chytaje, nos utíral, pustila i ona svoje šiky do boje. Milou, figlářskou tváří, zvučným hlasem, sladce a přesvědčovavě jala se, jako ten datlík na buku i ona subtýlným pištěkem kůru dobrého otcovského srdce bořiti a prolamovati.

Otčiku můj milý! Nechej předce ty hroby zpomínať a poruč Bohu své cesty i vše co tě hryze; hrobu žádný neutečem, a to nevím ani já, ani ty, ani někdo třetí, který z nás prve bude v něm ležeti. Jen se tě, milý Apenko můj táži, jak si to vtedy smýšlel, když tvé mladé srdce, — mau matičku sladkau, tak vraucně milovalo? Já sem ti předce, jako tvé dítě věrné zavčasu vyjevila, že já milého, toho nádherného mládence, tu duši drahau Molka z celého srdce miluji; a tam, Apenko můj, tam, kde se můj Žižka dříčný usadil, tam, ej Pane Bože přístuj mi, tam pro Dunču místa není.“

„„Ale netárajže, netáraj, dítě, větí otec; pán Dunčo je také — když člověk poněkud jen na jeho tvář navykne — pořádný šuhajček.“ “

„Jako komu, odvrkne dcera; mně, Apenko

můj, věř mi, mně není on žádný pořádný šuhajček. U tebe je to cosi jiného, ty hledíš i na takéto lidské — chtěla říci exempláře, ale jí to jaksi nechtělo ze rtů sejít — řekla tedy rychle — tváře ze stanoviště těch tvých sbírek všelikých přírodních podivenství; nu a tam do špiritusu by se hodil i ten šuhajíček Dunčó. To tak mně se aspoň zdá.“

„„Dítě — dítě, stana před Marku praví Velký, nůže pro Bůh, nehleď jen na tu tvář, ohledni se i po jiných vlastnostech tohoto mladíka. Já věru nejsem materialista, ale darmo je, dítě moje, i špatnější tvář, při plné kapsi vyjímá se lépě než i ta nejsličnější v otrhaném kabátě. Krása pomine a jestli nemá toho dovažku, těch takřečených háků zanechá nás časem chladnými, nebo hladnými. Buďme střízliví a při uspořadování své budaucnosti pusťme romantické ty sny mimo sebe a mimo uší i očí. Molko je ovšem šumnější, cifrovnější, ohebnější šuhaj, než co z toho? Vždyť on ubožák sotvy sobě to vyslauží co spotřebuje. A jako vychová potom i tebe?“

„„Nuž a vy, Apenko, s Maminkou bývali ste Rotschildovci snád? —““

„Právě proto, milé dítě, že nejsem Rotschild a chtělbych tě předce viděť zabezpečenau.“ —

„„Nech ty péče, nechej pečovati Boha. Ten nejrozumněji pečuje, kdo ve své moci má i pomoci.

My se nic nenastaráme. Já nejsem nějaková maznula, coby se práce lekala a po bálech létala a na hadřičkách jednodenných, jednovečerných tobě sta promrhala. Dosavádní naše domácnosť bude mi vodítkem i v dalším životě. Molko je také mladý šuhaj a není na „krügloch a šniclach", místo knih a práce denní, noční vychovaný maznák, ten prácí věrnou, a pilností stálou jistě také postaupí k výnosnějším stanicím. A já nebudu jemu na obtíž, ale ku pomoci, jako to Bůh přikázal a ustanovil.""

„I to věřím, věřím, kdyby to na tobě leželo, ty by si Molku brzi avanžirovať nechala." Po malé přestávce, v které Marka začerveňala se a žmolila cípiky a vyšívaniny na své zástěrce, hryzauc svými bílými zubkami do karmínových rtíků, nadstavuje dále řeč otec. „Pomysli si předce Marko, že jsi ty ze zemanské krve, z rodů nejstarších v naší stolici, ba mohu říci na celém Slovensku. Vímť dobře, že nejeden Nagy z Velkovců starých pochází."

Marka se usmála a urovnajíc opět svau pěknau bílau zástěrku s laclíkem na půl cesty k okrauhlé brádce sahajícím mluvila prostunce: „„„Ach, pravda, pravda, ja sem věru docela zapomenula na to, že jsem Aristokratka. Ale, pravdu říkajíc, já na tom ani žádné viny, ani žádné zásluhy nemám, a jsem tudiž celkem nevinna při tom, že jsem ze-

mankou. Mezi tím, Apenko můj, Dunčo také ještě nemá modré krve.““

„Dítě milé, Mariška moja“ složiv ruce dotírá dobrotou na dceru, „rádbych tě viděť šťastnou, možnoli ještě za života svého, ale nade vše rádbych aby jsi po mé smrti nemusila nadpletať, bedáriť a všelijak po bídě zápasiť s nedostatkem.“

„„Přesvědčenať jsem o tom, tulíc se k otci, šveholila dcera, ale právě proto také věřím, že nebudeš chtíť víděť mne již za života svého velice nešťastnou a přesvědčenať jsem dokonale, že nebudeš mé svobodné volbě překážky činiť. —““

„A předce, já nemohu odstaupiť“ kráčeje strmým krokem po pokoji polohlasitě sám k sobě mluvil do řečí plynně tekaucích Mariščiných, pak potrh sebou, jakoby nový důvod nalezl, zastal před dcerou, „vidíš dítě mé, Molok je též jeden z těch co se proti staví veřejnému domnění krajiny, je též tím Matičářem, a ty české knihy oblibuje a — to škodí jeho postupu!“

„„V tom já nevidím nic neslušného, nech si každý miluje svůj národ, jako to Matice slovenská hlásá a z českých kněh i ty si se mnohému naučil, jako to v naší knižnici možno videť a pak to domnění veřejné? Ach, Bože můj, kolik již těch domnění veřejných si ty, Otčíčku můj do — a přežil!

Ti lidé co dnes nesau takéto domnění, zýtra přesedlají a bijí se do prsau, že —""

„Ale nep!eť že, nepleť; ty tomu nerozumíš co je státná idea, a této se na odpor stavěti, to již jen předce nejde!"

„„Jeli to státná idea, co vykonali ti naši nosičové této státní idey od osmi roků, odkedy i já noviny čítám, tedy věru neni co plovat s takým praudem. Já jsem slabé děvče, ale bych se styděla tak měniť svoje idey, jako ti nosičové a tvůrcové toho takřečeného domnění činí; jaj ty Bože můj, věď je to do popuku, jako ty svoje idey pořád mění, nic jinak, než jako modistky háby a puce všeliké. Šaty a háby ty se mění, ale tělíčko jen zůstává, jaké ho právě Bůh stvořil. — aneb snad jako samo se spotvořilo. Národy jsau to tělo Bohem stvořené, a to se neměnî, — ledaby ozaj sami se spotvořili. Dajže si pokoj, Apenko sladký s těmi ideami a s tou veřejnou mienkou, to je všecko kam vitr tam plášť a konec toho bída a slepota národů v krajině naší. Na smetiskách nejvice hub roste, v bláznivých kotrbách nejvíc pochabých ideí se vylihuje."""

„Slimák když cítí překážku v cestě ztahne rožky nazpět, nebo je pud jeho samá maudrosť přirozená; slováci by se měli této opatrné maudrosti od slimáků učiť," větí Velký.

„„Proč ne raději od žáby? Ta je ještě opatrnější, ta i na ten nejmenší šusť skáče do bařiny.““

„Třeba; nebo dcero moje, tak to káže potřeba, a zlášť tento nynější svět žádá od nás, abychom se přetvořovali a pan professor Csecsetka pravdu má, když praví, že člověk není zemák, aby jen pořád zemákem zůstával.“ Vidno nejen z řečeného, a zlášť že až na Čečetku sešel, ale i z toho, že své okuláře pořád z nosu snímal a bílým šátkem vytíral, že se mu až tmíti počelo v očích na porážející důvody Marišky.

„„Nuž a prosím já pěkně toho Čečotku, pravila nepřemožená štěbetka Marinka, či on myslí, že se může slimák na žábu a Čečotka na slavíka přetvořiť? Než, nechám čebeřiti se professora, ale ty apenko, ty přítel a znatel přírody, ty konečně nemůžeš býti zástupcem takové zásady, jaková, kdyby i byla lidským nerozumem uskutečnitedlná, jen zmatek by splodila, nebo takby byl nemožným národ, a národy by byly jen stěhující se jeden do druhého chameleoni. Takového něco předpokladať o rozumných, sebevědomých tvořech byloby na nejvýš nerozumné, ať nedím bohorauhavé. Nuž či já za to mohu, že sem ženskou? A ty můžeš za to že jsi mužskou osobou? To je něco takového coby i Čečotka měl rozuměť: nebo tomu každá babička

rozumí. A či toto prostinké dátko může někdo změnit? Na základě pak toho samého zákona rodu, vznikají a zrůstají i rozličné národy. Oni nezávisí od své vůle a také ani ne svevole bláznivých fantastů, ale jsau potřebou dané, jsau Boží tvůrčí vůlí určené a vším k obraně své potřebným opatřené bytnosti. A jako málo se to příčí státní nějakové idey že jsem ja ženou, tak málo se to příčit může státní idey, že je ten nebo onen Slovák, Němec aneb Maďar. Jako takový každý má právo žít a bytovat na světě.""

„Hja, ja, věď je to všetko pravda dívka moja, a já ti rád přisvědčím na vše řečené, ale prosím ťa já pěkně, kolik že lidí v krajině tak smýšlí? A v našem krajinském životě se tyto zákony Božské a přírodní neberau za vodítko."

„„To vím, bár se já mnoho s politikou nezaobírám, ale to mi můj vtip již praví, že je to právě neštěstí všech národů, a největší toho vyvoleného; a proto vás mužů je to povinnosť tam, kde kdo stojí bojovať proti těmto osudným bludům. Když národy spolu bydlí, spolu břemena státu snášejí, společně krev svau za vlasť a krále vylévají, mají se také vzájemně jeden druhého ctiť, milovať, napomáhať, a ne mordovať! Státná idea, státná idea! Halibali! Nuž jakýže je poměr mezi státní ideou, a státními národy? Já myslím, že kde jsau

domácím, a na znamení veliké své upřímnosti tak je stiskl a třásti jimi počal, že oba tančiti se jali od bolesti a zpívati otec do *c* a Marka do *h*; zdáloť se jim nejinak, než že zlámal všecky kostky v utlých jejich rukau těma svýma loparovýma dlapama, a teď že je z plecového shybu okamžitě vytrhnauti chce. Sám tisa zabřechal na ten nenadalý zpěv a křik, pan Dunčo ale se upřimně rozřehotal, očividno cítil svau tělesnau převahu nad oběma. Marka s nemilým citem, ale přemáhajíc se slušně vítala tohoto novomódného gelu sebechlebského. Po několika větách omlauvajíc se povinnostmi domácími vzdálila se a nechala pánů samých. Mezi tím se i tisa upokojil a vida, že je vše v pořádku upřímně, jako jeho pán, vyskočil na pohovku, skrautil se do hromádky uloživ pysk na přední nohy, vyfauknul si a pokojnou myslí mhaural očima po pánovi svém přecházejícím se i s pánem domácím po pokoji.

Dunčo fajku za fajkou vykuřoval, popel sypaje po kobercech a plije kolem sebe kady kročil, roztahoval rozhovor o hospodářských záležitostech, o cenách obylí, o špatném počasí, o veliké radostné novině spojených velikých dvau stran na dietě a z toho skočil hned na telata a na nejnovější zázrak na jeho statcích se přihodivší, že krava jeho Kukula tři telata uláhla: sotvy pak svůj zaujem na tom stíhl pán Velký vyslovit, milý Dunčo byl

z čista jasna na své laskavé záležitosti. Nuž bátyám uram, jakože to stojí s mojou ženbou? Ja bych ugyan už raz chtěl něčo jistého zvěděť.“

Pán domácí se zrovna ulekl, tak náhlý obrat diškursu nečekal; ale ač byl v rozpacích uměl předce jaksi ukrýti krisi tu, do níž ta záležitosť právě před jeho příchodem vstaupila. Dunčo nepochyboval o příznivém výsledku, jsa povědom své nesmírné převahy v takovéto záležitosti za těchto chudobných a bankrotárských časů.

Marka běhala okolo obědu a častěji při — a vycházela. Dunčo při každém jejím se zjevení v pokoji zastal, ruku jednu v kešeni a očima žádostivýma blauskal po ní, a když se k ní mohl sblížiti, vypustil po každé na ni chomáč dymu na znamení své veliké blahosklonnosti.

Za chvíli po vstaupení do domu Velkého přinesl pacholek batožinu svého pána a složil mezi jinými zavazadly i veliký koš, v němžto složeny byly záletníka našeho dary. Tam bylo prase, hus, máslo, med a hrnec raků. Slečinka Marinka zdráhala se tak veliké dary přijať, a že prej, nač sobě tak velikau škodu na statku svém dělá pan Dunčo, pravila. Ale Dunčo, sotvy se Marinka zpamětať mohla, chytiv jeji něžnau ručinku a rychle strčil ji do medů. V zápětí tohoto nápadu ale nasledoval ze strany Dunčové nehorázný smích, který na pos-

ledy zádušlivý kašel, též ze strany záletníkovy ukončil. Velký si netrpělivě šauchá obe ruky, Marka s úsměchem politování toliko kavalíře jevícím utírá si bílau ručinku. Jako však Dunčo k žertům naladěný největšího raka z hrnce vytahnauti chtěje něco hlauběji do té jeskyně račí nahledl, zasáhl právě ten hledaný klepetem svým hrozitánským jeho velký nos. Milý záletník byl tou nečekanou událostí náramně překvapený, smraštěnou tvaří vřešťal skákaje po pokoji v tom neysměšnějším položení. Rak věděl však co má v klepetech, těše se kořisti, náležitě stískal notnau bradavici, anaž Dunčů nos krášlila. Tisa vida pána svého v pomíkově, probuzený z lehkých dřímot pištěním jeho zabřechal zaufale a skočiv z pohovky byl jedným skokem u pána svého, a — již i apportiroval pánovi strápenému raka z nosa, šmahem osvobodiv velitele svého od kromobyčejného šátku. Rak musil pustit nos, ale i hojné slzy vylély očí páně Dunčovy, ne tak za rakem, jak raději za tou proseknutou bradavicí na nose nevzáctného Záletníka, která ze své strany zase hojné krůpěje krve vydávala.

„Potvora“ skřikl Dunčo snakaje si nos rukou, „ten rak se mi přivěsil na nos!“

„„A to je nebezpečná choroba, pane Dunčo,““ odvětila vážnosměšným hlasem Marka. „Já sem slýchala, že raci jen na mrcinu lezau, a tu —“

nedokončíc sadu vzala rakû — mimo toho kterého tisa v hubě nosil — utěkala do kuchyně.

Domácí pán obstarával potom pokaličený nos svého hostě. Natíral mu baňským lojem nos, který mezitím narostl na hodný považský ogarek, přiložil na to arnikový z bílého plátna obkladek a povázal vše řádně zeleným stauhlem a dupplovaným uzlem završil felčerské dílo. Jako náleží bylo i to po vlastenecky spořádáno, bílo-zeleno-červeno vše, jako je předpis zákona maďarského při svobodných volbách do sněmu, anebo při majalesích žáčků a žákyn slovenských.

Mezi touto kurou a opatěrou přeběhl příjemně čas, a Marka byla hotova s obědem, čehož patrný důkaz dala připravováním stolu a kladěním naň všelikých přístrojů k jedění, pití, solení, krájání, utírání fausů a podobných potřebností civilisovaných mimotureckých pozemšťanů, takže pěkný, bílý, damaskový obrus zamalovaný a ozdobený byl všeho druhu krásami, barvami a drahocennostmi.

Sedlo se k takovémuto přežádaucímu stolu.

Pod obědováním vedl předek v konversaci povázaný pacient Dunčo; křiku a smíchu z jeho a tisovy strany bylo nadostač. Dunčo ustavičně bauchal a táral dvě na tři, toliko mlaskáním ust protrhuje své krákoření; a když se mu podařilo, něco dle jeho domnění vtipného, okrauhlého neb hrana-

tého vyoslit, tu se vyláčil na zadných nohau malého fotelu tak, že kolenami dvíbal stůl se vším co na něm bylo a řehotal se sám svému vtipu jako tříročný hřebec! Vtedy mohl pan Velký, proti němu sedící nahlednaut otvořem jeho tučných tlam zrovna do všech jeho vnitřností až — do žalaudku! Obyčejně když se z vyláčení svého zpět navrátil, třesknul dlapama oběma na stůl, takže solničky a kořenačky létaly do omáčky a nesmělé pohárky třískaly se zrovna o zem.

Na celé konversaci dunčovské bral živau účasť tisa. Hlavou krautil hned v lavo, hned v pravo, oblizuje se, skůučel, hrdlo stahoval a vytahoval dle toho, jako sobě kdo z mysi nabíral. Výrazu jeho zaujmům dodával chvost, kterým métel do okola po voskované dlážce. Průzračné tahavé slínky a časté preglgávání naznačovaly dost zřejmě rozpoložení jeho psího žalaudka; avšak žáden z přítomných nevěnoval pozornosť hlubokým vzdychům, a elegickému kňučení jeho. Tisa však psí svojí energií změnil brzi situaci; když totiž Marka na vidličky napchnutau klobásku na svůj talérek ukládala, tisa, jako zázračný milovník jelit a klobásek, k tomu neumějící ještě dobře rozeznávati rozdíly mezi „tvým a mým,“ jako pravý kommunista vyšvihnul se do hora jako talianský medveď a jednou čárou vlčího svého jazyčiska přejal na svoje účty klo-

básku a Marka se svým prázdným talérkem úplně se podobala Revauci! Lekla se náramně, Velký nehovořil nic, ani se nesmál, ale své okuláře pilně vytíral nechtěje hostě svého v tisovi uraziti, myslel si, pes je pes, ale pán jeho bude věděť pokárat pažravého Tisu. Než opak se stal. Dunčo nejen že nepokáral tisu, ale smál se nehorázně, tlaukl oběma rukama o stůl až poháry tancovaly. „Môj tisa potvora, hahaha, ten má už ráz takovau obyčej do cizího taléra se nanosiť“ vylačuje se na stolici krákořil host.

Nebylo však dost na tom jednom „kumštu“ Tisovém; publikum mělo ještě jeden jeho „kumšt“ spatřiť. Domácí pán běra sobě reberce uzeniny a nesa k ustům chutnau bravčovinu, uleknе se hrozitánského „haf“, ale s tím hneď již pocítil i labu tisovu na prsau, skočí tedy z místa a kopne milého tisu, který sice utáhl se z boje, nicméně pazaur jeho učinil předce škodu panu Velkému, nebo zavadil se o zlatau řetéz hodinkovau, ražným cauvnutím z boje o rebérce bravčoviny roztrhl ji ve troje.

Nehanebné toto furažirování tisovo vzbudilo u Velkého zaslauženau nevoli, ne ale u záletníka Dunču; tento veselý chlapík divže se nezašel od smíchu nad ráznými vtipy svého tisy. Nohama dupal, rukama bubnoval na stole jako zasolená žába.

„Jaj, jaj, veď sa puknem od smiechu, toto je potvora tento môj tisa, no ale ten to vie poriadok robiť, az ebadta! Hahaha! kutya lánczos — —" tak řečnil Dunčo u prostřed toku slz, ježto mu smíchem vynucené kanuly dole povázaným nosem do kapusty.

Peter Velký ale stal se zamysleným. Zavázalo mu toto chování se Dunčovo hrdlo, takže nemohl dále požíti ničeho. Marka se v duchu jen usmívala, a horlivě obsluhovala svého záletníka, nalévala mu vína, ponúkala ho a ten jedl jako mlatec a pil jako duha, anebo lépe jako díra na Sitne.

Odpoledne šel Dunčo po svých „komišiách" a Velký do úřadu. Marka si při zpěvě veselém uspořadovala dům. Pěsenku jednu jejího skládání sdělíme tu naším čtenárkám saucítícím s Marinkou. Znělo to z její ust velmi pronikavě, když při uspořadování pokoje pěla si:

Darmo sa ty Dunčo
darmo ke mně vláčiš,
nohy si zedereš
kým sa mi zapáčiš.

Velký šel do úřadu zadumený, pochopy jeho o Dunčovi podstaupily značnau změnu, ač záměr, který pronasledoval usilovně ještě nebyl oklátěný v mysli jeho. On si jen předce myslil, že i takové sňatky mohau býti podařeným manželstvím koru-

nováni. Ty pěkné statky Dunčove přímocně malovaly mu budaucnosť skvělau jeho milované deery.

„Neokrauchaný je ten Tonko, to je pravda“ tak si rozmýšlel cestou do úřadu, „má obyčeje kozlovitě rohaté a hranaté, ale, však to není ani div! Tak velikého bohatstva byť dědičem, a trápiť se učením, věru, — věru není div, že roste takový šuhaj docela svobodně! Nebylo to celkem sprosté, co gróf Móric Palfy, jako náměstek královský řekl, když jednoho učeného liptáka, — nezemana — chtěli tytulem zemanským pro jeho zásluhy o stát poctiť; „nejde to“ řekl předseda náměstné rady, „on bár i mnoho ví, je předce jen sedlák“*). Nač tedy učiť se takému boháčovi, který bohatstvím svým je tolik co uhorský zeman? A potom, veď Tonko, keď bude s mojou Markou žiť a obcovať, nejeden svůj roh zbrausí, nejednu hranu ohladí. On je srdce dobrého šuhaj, a moja Marka je cvičené, bystroumé dívče. Věru tak, již já jen zůstanu v slovu svém stálý a bude to dobře!“ Tak vstaupil do svého úřadu a pracoval jako jindy.

*) „Ha tud is valamit — mégis csak paraszt,“ zní v původině tento diplom zrady slovenské národnosti. Oni těm žebráčkům židovským a slovenským hodí tu slúžnovství, tu těch několik set z dispesiònibo fundu, dále a výše sahaí ale nesvobodno jim. „Prosit“ odrodilčíkové židovsko-slovenàti. Nech vám to slauží na zdraví, když máte takovau dunčovskau naturu.

Dunčo se při svých „komišiach“ po městě zabavil až do večera; přišel s večérkem do Velkých a činil, jakoby chtěl ještě dnes odcestovať. Ale slečna Marinka již byla pořádky porobila, aby hostě svého podržeti mohli a nocleh mu připravila v otcové komnatě a pracovni, v které se také umístěné nacházely ty mnohé sbírky přírodnin a anatomickych potvor. Otci připravila ve svém pokoji ložnici a sama utahla se do čeladníka, pro skrovnosť bytu svého. O večeři nebudeme ani připomínať ničeho. Marka znajíc valný apetyt svého hostě — záletníka pousilovala se stůl opatriť věcmi sytosť a žížeň při takých jedlicích hojně způsobujícími. Ona, šelminka zrovna špekulovala na nějaký ten nový škandalík, kterýby snad jejího otce lépe ještě než to polední dovádění Dunčovo vyléčil z jeho snů a námah.

Po večeři chválil si záletnik slanečky s tím talianským bobovým salátem a pobral se na odpočinek; humor jeho zdál se celý utopeným byť jen v té výborné večeři, po které již nic jej neinteressovalo než postel.

Starosti jej netlačily a láska mu též nekalila sladký odpočinek; věda že tisa jeho spí pod jeho postelí oddal se chrapotu nehoráznému ve všech možných modulacech. Pojednau strhne se ze sna a skočí zrovna na své dva dubce. Tisovo vrčení označovalo jakési nepředviděné nebezpečenství: Dunčo

rychle našmatrá při posteli na stolíku škrkačky a zápalí svíci. Co tu vidí? Fučícího jako kováčský měch ježka a naduřeného s vyceřenými zuby tisu. Zjevením se pána svého posmělený pes chmatne ježa, ale pustil chmatnutého, nebo prve než sám pomysliti mohl, ježek svými pichláky notné rany zadal Tisovi v jeho ňuchál. Čím více viděl zmařenau svau hrdinskau vůli, tím více břechal, břechal a skňučel až ten dum jačál. Dunčovi to již také dlauho trvalo, ospalý byl jak jeho tisa, proto chytna vyzuvák, tak hodně massivného kus dřeva s tvrdýma dubovýma nožičkama praštil ho do milého ježka, jako rebellanta a rušitele pokoje; ten ubožák ačkoli se proti tisovi tak znamenitě bránil, předce zuváku ani svou pichlavou bundou vzdorovať nevládal, ale bedlivý myšilovec překotil se mrtvý hoře nožičkami, a vtedy ještě i tisa přiskočil a ničím nebráněné břicho mu svými zuby trančirovať počal. Bylo po affaire, i Dunčo i tisa šli na své brlohy.

Chrápání Dunčovo svědčilo, že je pokoj v pokoji a nic již nebauří veřejny mír; ubožák rebellant byl již odbavený; než nepokoj předce kdosi pod peřinou činil. Dunčo se totiž cítil býť po druhé ze sna obuděným — novými buřiči, byly to totiž Markou připravené k večeři slanečky, klobásky a jiné takové kausky, ježto žádaly příval nějaký třeba

z palýrně neb pivováru. Dunčo šmátral zase po syrkách, ale na místě syrek naďabil na lahev vody k umývání přichystanau, tu naklonil k smadným ustám a lel do sebe jako do díry vlny za vlnami, ty ločkaly mu dole hřtanem, jakoby se oblak byl roztrhl a zpříma do vlasteneckých vnitřností Dunčových se vléval. Sotvy započal ve svém chrápání pokračovat, tu opět zbauřila se jeho pokoje milovná duše, nebo jestli harinky dostaly svau porcii vody, žádaly klobásky třeba ten nějaký novomodný liter jiného knoštovnějšího, než voda na umývání nápoje.

Bylo již značně po půlnoci, měsíček již na obzoru mdle jen přisvěcoval, syrky nebyly konečně k nalezení, umyvák byl prázdný, „az ebadte — teringette — kutyalánczós, kde jen najdem niečo k uhašení té spropadené záhy“ mumlal jako medveď při prázdném maliništi Dunčo a šmátral kolem po pokoji oběma rukama. Usta — i tak otvořené, chrápáním profaukané vyschly mu na řemeň. Tušim by ty try bravy svého otce byl dal za liter čerstvého vína, nebo třeba již bár i vody na umývání. Ale nic tu nebylo. Najednau našmátral skříní nějakovau a záhy na to zavadil prsty o láhvici, potřásl ní, a k veliké radosti slyšel ločkat mok nějakový; přivoní k ní, vůně jej libá zarazí, šmahem odecpá zapcháč a pije, pije, do nekonečna pije;

lahvice dnem k podlaze obrácena vydává chutný mok, glug, glug, glug paušti volným praudem obsah do sebe smadný Dunčo. Na konec ale počalo se mu něco hatiť v hrdle, začne kašlat, ale náhle sebere sílu a shltne s poslední kvapkou i tén hustý a tlustý spodek. „Fene edte vólna meg, zapcháč som preglgnul! Az ebadta“ — řekl a s tím si lehnul a spal pokojně až do rana. Jako řádný gazda vstal zavčasu; umývať se sice neměl čím, nebo voda byla vypita v noci, a však on spravil jen tak ze sucha toiletu a vyšel si na „čerstvý luft,“ na procházku. Z procházky se vraceje ještě na předsíní, — pauštěje kotauče dymové ze své „tajtýčky“ — volal zachřiplým hlasem: „Nuž Kisaszony, či je už fruštik hotový?“

Snídaní bylo již na stole. „Nuž akože ráčiii odpočívať Herr von Dunčo?“ spitoval se pan Velký šarvanca-záletníka.

„Ej tuž! spalbych bol ako tak, ale ma jakási potvora bauřila. Dodierala mi beštia ugyan csak na mojho tisu, ten ale nelenivý do něj, než tá, hrmentisíc bohov potvora ježatá tak ho pichla do frňáku, že ju pustil a volal si mňa na pomoc. No ale som ja tej pretrel vožky! Chytiac vyzuvák, mik ho do nej, len sa potvora na skutku překotila!“ Tuto roprávku nasledovalo několik běžných kleteb v původní řeči kletby vyrčených a obligátný hahot

a řebot pana Dunču. Velký sebou trhl, jakoby jej byl někdo pod řebro bodl a běžel na místo činu — hned však se také náramně rozmrzenou tváří zpět navrátil.

„Odpustite pane Dunčo, řka, ale věru to nebylo hezky od Vás, to ubožátko, mého krotučkého ježka za — za zamordovať! Ten mi tak věrný byl jako Vám váš tisa.“

„Do sta jazerných striel, chřiptá Dunčo, na kých sto čertov držíte také beštie v izbe, kde statočni ludia spávajú. Ejha, je mi to za škoda! Dajte si z něho kožu stiahnuť na čiapku! Hahaha!““

„Ba věru, pane Dunčo, Vy sobě můžete již nyní vzíti kožku tu a dať sobě ní kešeni na nohavicach podšiť“ odvětuje nevrle Velký.

„„„Herr von Dunčo jsau náružívý polovník?“““ ptá se posměšně Marka.

„„Ba to! snad ver na ježa budem polovať? Ale nič to za to, čo sa už raz stalo, to sa viacej neodstane: kérem aláššan nech nemajú za bánosť!““

Sedli k snídaní a Dunčo vytíraje fausy pokračuje vesele: „„Ale, Teinš uram, majú že oni za znamenitý likér! Az ebadta, ten mi šmakuval!““

„Ale já? Ale v mojem domě likér? Tu nebylo jaktěživ likéru, Herr von Dunčo,“ zadivený odpovidá Velký.

„„Oh, oh, figliar akýsi, per se, nemáte, ale ste mali, hahaha! Veru len mali, bo ja ho vykoštuval““ hroze pěstí na žert mluví Dunčo.

„Co pak se vám dělá pane Dunčo“ hledě zadivený na něj ptá se ho Velký.

„„Ale nuž, praví Dunčo, smädilo ma za tou kišaszoně Marišky dobrou večerou, vypil som najdriel všecku vodu, čo tu bola, a potom som sa dal hladať a šmátrať po chyži, až som sa domakal znamenitého likéru.““

Velký hleděl na Dunču s náramnou napnutostí.

„„Lebo, kde najvätšia núdza, hovorieva môj Apáčka, tam vraj najlepšia pomoc! A tak aj tu bolo, az ebadta veru! Lebo ako sa doškrabem a dochmatkám k akejsi škryni, tu mi zašromocú flašky, hej reku, tu ty bývaš? Pomyslím si, privoniam a hajde do toho —““

Velký měl tušení, které jej jen tak pozdvihovalo ze stoličky, Dunčo však dále vypravuje.

„„Voňalo mi to, chutilo to mojmu rozoschlému hřtanu, glg, glg, glg za glgom až bola flaška prázdna a ešte na konec, az ebadta, akási jažerná strela mi do gagora vpálila. Zdalo sa mi že to bol zapcháč. Ördög adta, začalo mi to trčat v hrdle, akoby na pol ceste! Jedon, dva, try, a glg, fuk už bol i zapcháč v žalúdku, ta sa šuchnul, ako knedla, ha, ha, ha!“““

Velký nedoslechl již poslední slova, nebo utíkal do svého pokoje, do museum svého, kde Dunčo spal. Marka vyběhla smích udusiť nevládnauc do kuchyně a Dunčo chutně dále snídal, žuval a zapíjel. Brzo se vrátí i Velký a jako bez sebe hodí sebou na pohovku a vykříkne:

„I vy kanibalský lidožraute!“

„„No no, dajže ti mi Bože, ten kus likéru, i za tím Vám je liuto! Pošlem Vám zaň, ak chcete i 50 litrov najlepšej pätroćnej slivovice.““

„Čert a jeho matěr, a ne likér, Vy lidožrút, Vy embryophag, Vy — sožrali ste mi môj najkrajší, najpamätnejší exemplar, exemplar dojhlavého embrya! Och můj embryo — můj embryo!

„„Aha! to bol ten štopel! No nebojte sa nič, veď ja i to strovím, Ördög adta!““ kojil Velkého Dunčo.

„Belah ma tam po Vašem žalúdku, ten i klynce stroví, ale můj vzáctný embryo s dvěma hlavama! Dunčo, Dunčo, neštastný Dunčo, jen ste Vy mně vyvedl historii! tam moja pýcha, tam okrasa mého Museum, tam vaří se již ve Vašich, Dunčo —“.

Nedohovořil. Dunčo škrabaje se za ušima a vida, že nadějuý jeho tchán skutečně nad míru je dojatý mrzutou tou náhodou, chlácholil ho dobromyslně

„„Ale Teinš uram, nakže si nič z toho nerobia; ja mám jednoho valaského psa o troch nohách, chvost má uťatý a jedno ucho mu pajtáši odhryzli. Ištenuče, toho Jím darujem a za okov špiritusu k tomu dodám, nech si ho ta dnu dajú —"".

„Děkujem pěkně, takové zřídkavosti nepotřebuji!" A pro sebe šomral: „i tenby sotvy byl jistý před smadem Dunčovým."

Další rozmluva vázla. Velký chodil po pokoji jako opařený, přepletal prstami na obau rukách. Marka přišla k situacii teto a Dunčo sebral se ku řeči. „„Nuž Kisaszony, ja už musím taisť, ďakujem"", a chcel jí při tom uštipnaut za líčko, ta však obratně vyhnauc neslične pokloně rychle větí:

„Herr von Dunčo by radi raka copirovať?" a obrátíc se rychle ke dveřím, volala: Zuzko, Zuzko, pojďže sem, vynes tu tyto věci pána Dunčove!" Nebylo žádného zdvořilého udržování záletníka a všecko pokazovalo, že nejraději budau mu hleděť u Velkých na paty.

Dunčo ještě dost nemotorně sliboval, že však on skoro zase přijde — pro svau věřenici, a odešel.

Zaujímavá tichosť nastala v pokoji. Velký hledal své okuláře, které mu odletěly z nosa, když tak chvátavě běžel do svého museum. Nalezna je těšil se, že nejsau roztříštěné a vytíral je šátkem

pozorně. Marka sedla k stolíku tak, aby pozorovati mohla svého milého, strápeného Otčíka. Jeho vnitřnosti byly zbauřeny, srdce Marišky tlauklo silněji od radosti. „Toto je předce jeden chruňo! Tělpis! Chumaj co kefy (kartáče) žeře, ba co kefy?“ Mluvil to polohlasně a tak jen pro sebe — ale Marka zaslechla poslední slovo, a skočila od stolíku berauc kefu — „Žádáš kefu, milý Otče, snad bysi věru nechtěl sám čistiť sofu po Tisovi“ a jala se kefuvat zaprášenau pohovku. Velký se teprve spamätal, že mluvil hlasitěji než chtěl a již se sebíral, že protrhne mlčení když tu zaklope někdo na dveře a čiperný žáčik s balíčkem vstaupí do pokoje, vyřizuje, že jej pan Molko s nejpěknějším pozdravením a mnohými službamí na slečinku posílá a prosí aby Milosť pan Velký přijať ráčili tu tento dárek. Velký byl i hned zamestknaný rozděláváním obálek a čtením listu.

Marinka poznala žáčka; byl to milý poslík, který i jí již mnohau službu milau byl učinil, proto vítala si jej a uhostiť chtěla, když tu najednau skříkne otec: „Ach, ach, to je znamenité! To je vyborné, to náhrada předce hodná za mého“ —

Marinka protrhla zvědavě řeč jeho. „„Co pak to je apenko““?

„„Viz, jen viz, bílá krtice a kečavý (strakatý) chraust! I to je zřídkavosť! Běž synačku, běž jen

co stačiť plíce budau, a pověz panu Molkovi aby přišel dnes pod istým ke mně, že mi bude vypravovať životopis krtice a chrausta, a že dám pěkně děkovať za tu bílau krticí a za toho kešavého chrausta. Mariško, Mariško dej pak něco zasnídať si šuhajkovi.“

Velký spěchal se svými zvláštnosťmi do svého Museum aby je hned uložil do spiritusu. Mariška opatrovala poslíka, neopomenula ale i malau karetku napsať svému milému Žižkovi, jen aby co skůř přišel ku žádosti milého otce: — o sobě nepsala nic, o tolik více myslila na sebe a na to své ubohé, utrápené srdénko.

Bylli naradovaný Velký, ošúchalli od radosti Velký své obě ruce, desetnásobně to platilo o Molkovi, a jeho poslík měl dnes i oběd takový, jako ho nikdy ještě nemíval. Molkovi dnes jeho oběd docela nechutil, míšal jídla naopak, solil pak kávu po obědě a na místě kyselky do vína namíšel octu, cigarku pak ohnivým koncem třikrát strčil do mladých svých fausků! I nu, kdože se mu bude čudovať, koho jednau již opálil plamének lásky skutečné a lásky uskutečnitedlné? Já se mu nečudujem. Nenajezený, nenapitý, nenafajčený díval se jen na své hodinky; ta ručinka se mu dnes jaksi lenive pohybovala, nijak se nemohl dočekať toho, ažby byla ta kratší na druhé a ta delší na šesté stála. —

O tři týdně čítal Dunčo v Národních Novinách, že na svatbě pana Žižky Molko s urozenou slečnou Mariou Velký sebralo sa na podporu boja juhoslovanského 78 zl. 90 kr.

Dunčo byl na tolik „naturou svojou Slovák" že si nezúfal a nesmýšlel o revolvěřích a šnorkách a ciankalim jako to ti moderní zalíbenci mají obyčej dělať, on strovil tuto novinu, jako strovil žalúdek jeho ten přehltnutý zapcháč.

G. K. Laskomerský, **Slovák.**

„Není slovenského národu.“

Toto slovo lživé vzbudilo k novému životu „Nitru.“ Velmi zlé to byly časy, když první ročník „Nitry,“ co „dar Dcerám a Synům Slovenska, Moravy, Čech a Slézska obětovaný“ na světlo námi vydaný byl. Zlé to byly časy, nebo z latinského věku se vycházelo a na zákonech maďarizace se pracovalo, nicméně předce nenapadlo tehdáž žádnému fanatikovi na mysl, chtíti zapírati jestvování a stávání národu slovenského. Bylo to r. 1842. Národ náš specifičně slovenský qmráčený ležel pod nohami sprostých fanatiků, anižby se byl pohl vůči těch nejsurovějších nápadů na jeho byt. V Uhorsku se hořem pádem maďarisovalo. Nejlepší slovenští národovci viděli se nucenými býti sahnauti k prostředkům mimořádným, aby národ vzbuzen byl k ději a činům hodným jeho povolání a určení ne méně, než jeho bratří západních na Moravě a v Čechách. A mezi tyto prostředky náležela slovenčina, řeč

to vlastní lidu pospolitého, o který v tu dobu jedině šlo popředním vůdcům národa. Za vedením nezapomenutedlného Ludevíta Štúra sešli se v Břetislavě mladí horlivci národní, mezi nimi i vydavatel „Nitry“ a uzavřeli odvolať se na národ slovenský v jeho řeči a prováděť obranu jeho literárními plody čistoslovensky psanými. Na druhý ročník „Nitry“ r. 1843 za příkladem 1-ho vydať se mající, v řeči československé sepsaný a opět Dcerám a Synům Slovenska, Moravy, Čech a Slézska obětovaný“ napsal ale král. Cenzor (Dankovsky): „ob nimiam slavismi protectionem, non admittitur ad typum.“ Po poradě Břetislavské sebral se vydavatel 1-ho ročníku „Nitry“ a sestavil II ročník, první to knihu čistou slovenčinou psaný a r. 1844 vyšla již „Nitra“, co „dar drahým krajanom slovenským obětuvaný.“ Náslov již ukazoval, že Nitra odsavád zaneprazdňovati se bude výlučně jen s kmenem slovenským a ne celým národem jak žije a tyje ve vlastech svých pravěkých, na Slovensku, v Moravě, Čechach a v Slézsku. Tak vyšly do r. 1848 ještě dva ročníky, III-tí a IV-tý po revolucii, r. 1853 V-tý ročník. Slovenčinou vzbuzen byl Kmen podtatranský na všech stranách, takže až meče chopiti se hotov byl k obraně práv svých. Hned po utíšené maďarské revoluce schopil se kmen slovenský dosud — již od tisíc let nevídanou energií

sama sebe a dovedl to zajisté dost daleko, nebo za těch 30 let zbudovál sobě Matici s asi 100.000 zl. základinou, jedno úplné vyšší, dve nižší gymnasia a 1 semenište učitelské, a to u prostřed cirkevního i politického pronasledování. Několik časopisů vyhovovalo potřebám čtaucího obecenstva.

Tu však v době dualistické, v době parlamentárního constitucionalismu, v době panství maďarského v obau polovicích rozdvojené říše, přišlo na „národ slovenský" maličké pokušení. Maďarský minister Koloman Tisza setřel všecky vydobytky a obětné ustanovizně národu slovenského, a řekl — že on nezná národu slovenského, že takového národu nestává již v Uhorsku. Budovu gymnasialní ve Vel. Revúci prodali, kapitale matiční zhabali, dům matičný vylicitovali prozatím na tři roky a hospodáří s majetkem slovenským tak, jakoby to byla res nullius. Přirozeně, když národu nestává, když ho není, když zemřel bez poručenství, připadlo všecko jeho jmění Královskému Fiskusovi.

A či v skutku není slovenského národu?

Slovenský národ je prabydlitel královských Tater. My sme tu pod Karpatami od nepaměti. Historia nás tu nachází od nejdřevnejších dob. Požehnání Boží je s tímto národem, ač i saudové Boží zjevovali se na něm. Záhy již, za ranního bříždění se života jeho tak byl požehnán Bohem mi-

losrdným, že se musel z úzkých dolin a skaupých výšin karpatův spauštěti dolu na jedné straně až k Dunaji a pak až do Zádunají, na druhé pak do nížin Moravy a na třetí k severu, k řekám a rovinám Visly, Varty a Odry. Rodina táto jedna Bohem rozšířená zrostla ve veliký národ slovanský; v dálkách nesmírného prostranství a v stoletích prorývaných historickými vývíny popřijímaly jednotlivé haluze od časti dobrovolně, od časti bezděčně podřízená jména, ti doma v Tatrách zůstavší ale nikdy svého jména nezměnily, Sloveny, později v časích trudných Slováky se jmenujíce i jmenováni byvše. Nejbližší sobě zůstali až do dnes ti, kteří na západ a sever od Tater se vyprýštili a to jsau Moravané, Češi a Slezané. Slovenský národ, jako jestvoval před dvěma tisíci let, tak jestvuje až do dnes. Jméno jeho je: česko-slovenský národ. Češi jsau ti Slovenové, kteří v předhistorické době z Tater na sever se spustili do nížin Visly, Varty a Odry, a odtud dále protahli se až do Bojohemu starého, do nynějších Čech. Moravané pak jsau tí Slovenové, kteří se z Tater spustili na západ do nížin Moravy a tito také, jako jméno nejstarší historické „Moravy" dostatek potvrzuje nejvčasněji vystupovať počali na divadle historie. V celém průběhu historie nad slunce jasněji dokazuje se jednota národní těchto Slovenů. Slezané nejsau nic

jiného, nežli spojivo Slováků s Čechy a Moravany. Slovenský národ v bezpřeryvném sauvisu a v jednotě zeměpisné, v sauzvuku povahy, charakteru, jazyka, písně a tradicie národní jest národ česko-moravsko-slézsko-slovenský, my ho krátce jmenujeme československým. Literatura národu tohoto jest nejlepší odůvodnění toho, že lež, pauhá lež jsau onna svrchu dotčená slova, která vyslovit světa se nestyděl a Boha se nebál maďarský onen státník. Popři literatůře československé, na které společnau účast od století brali Slováci, Češi, Moravané a Slezané (kp. Třanovský) v oči bijící důvod jednoty původu, krve a dějin jest řeč naše Československá, která ani dálkami zeměpisnými, ani délkou časů, ani konečně státními rozdíly nemohla býti skvářena aneb v geniu svém pomýlena. Změny, které časem podstaupila řeč naše společná tak jsau nepatrny, že nejprostší pastaušek z Krkonošů s nejprostším honělníkem tatranským a oba zase s nějakým bačou od Hostýna dokonale sobě v potřebě každé porozumějí! Jakový tu prospěch teprva v kulturných snahách národu našeho! Óby jen tak bylo i vzhledem jiných bratří ještě v nesmírnější prostory a dálky od Tater se v běhu dvau tisíc let vzdálivších! Prozatim těšmež se tomu, že 7 millionů Slovenů tatranských a krkonošských jednou řečí mluví, pěje žije a vzrůstá v mohutného činitele.

Boje literní a literarní, jimiž se v časích míru a probauzejících se taužeb po zdokonalení řeči národní slovanské odstrkovaly synové téhož národu, berauce jedni přijatau již a zdokonalenau ale také během historických událostí přebraušenau a odslovaněnau řeč za základ dalšího rozvoje literárního, jiní a mezi těmito hlavně a nejdůrazněji my Slováci vracejíce se k pramenům řeči prostonárodní, ještě nezkažené a ryze slovanské, — boje pravím tyto přestaly a přestati musely z důvodův velice blízkých. Samy ty boje donesly, alespoň za nimi přišlo mnoho dobrého ze jména pro tuto nejzanedbanější větev národu našeho, pro slovenský národ v Uhorsku; tím zajisté, že sme psali za 30 let prostou řečí národa o věcech především jeho zláštního života se týkajících vzbudili sme v něm sebevědomí jeho národní mnohem živěji a všestranněji, než za minulých 200 let, v nichžto psali otcové klassickou řečí československou. Žádnému zajisté z nás nenapadlo ani ve snách zakládati novau kulturní a velkoliterární řeč slovanskau, měvše takovau od 500 roků již hotovau na své řeči československé; oč nám šlo, bylo jedině ono probuzení národa tak zanedbaného, ba tak věkami uspaného. I na straně česko-moravské jest k pozorování prospěch a pokrok k lepšímu ohledem samé spisovní řeči; československá řeč spisovní od 2^ -

značně je slovanskejší, ač, jako to i jinde bývá, místní krajomluvy povyšované bývají na přestol obecného panství, čímž však řeč ujmy žádné netrpí, ano skůř k obohacení phraseologie přispívá. Všeho ale větší jest prospěch a pokrok patrný v nejnovějším slávyplném, chvalitebném vzruchu a zápalu slovanském národu českého za národních bratrů jejich v Karpatech zvínajících se v neznesitedlném jarmu barbarských útisků strany panující. Připomeneme toliko některé zjevy: Radhošt, Gymnasia česko-moravská, polytechniku pražskau, jednotlivých podporovatelů šlechetnych mládeže naší ze škol povyhánané, básníka Heyduka atd. Toto jsau výdobytky veliké, které více méně co následek životného boje specifičně slovenské větve národu našeho pod Karpaty považované býti musejí.

Než, jako to již s každým bojem nerozlučitedlno bývá, bylo i zde a ze jména nám Slovákům usauzeno potkati se s mnohou škodou, mnohými ranami a svízely ani dosud ještě nezacelenými. Naším skromným zdáním dvojí byla škoda na straně naší, pošlá ze specifičního našeho slovenského vlastenectví a zláště spisovatelství. Ti, kteří se na vzořích československých, jako jsau králičtí Klasikové, pak novější Jungmann, Presl, Amerling. Hanka, Palacký, Kollár, Šafářik atd. vzdělali, ti i v čisté

Slovenčině dovedli to na sloh jadrný,

přesný, a určitý; k želi našemu ale pozorujeme, že mladší slovenské spisovatelské pokolení — s málo výminkami těch, jenž v kratičkém desetletí trvání slovenských gymnasií nabyli sobě známosti základní jazyka československého — píše již i v Slovenčině ne takové, jakovau Slovanský vědomec žádati právo má. Na vzořích vzdělává se um a my, Bohu díka, máme přednější všech vzory československé. Ač ta nová škola slovenských spisovatelů nikdy si nedala na mysl přijíti té možnosti, žeby slovenské spisovatelstvo a národ slovenský, slovenští učení a vůbec žáden na vzdělanosť nároky čínící Slovák mohl a směl se obejíti bez české, vlastně československé literatury a její klasiků nádherných, skvěle- a veleumných, však nicméně předce stalo se, že Slováci mladí — a tu nemluvíme věru o té zběři odrodilské, anaž toliko břichu žije a za sausto chleba ráda hlaupou zůstáva — zanedbávati počínají československau klasickau literaturu. Reflex nedal dlauho na sebe čekať — zjevuje se v literatuře mladších slovenských spisovatelů. Toť jedna škoda naše vnitřní, která sice není nutný, ale předce jest případný následek našeho, docela jiným cilem zavedeného slovenčinou na národ působení. V malé vodě jen malá ryba vychová se. Než dost o té jedné škodě, která snadně napraví se, a musí se napraviti záhy, nemáli celého národu osudnou škodou se státi.

Druhá škoda, zase jen naším osobným, skromným zdáním jest vyslovena a zosobněna v onom hrozném, hrozných následkův pro nás Slováky plném úředním vyslovení Tiszovém — pán Bůh jej osvěť a naprav — že nestává již slovenského národu, že ho není, že ho on nikde nenalezl? Srbské přísloví praví, že „sila Boga nemoli;" maďarský debrecínský vlastenec přišlý k vládě domýšlí se, že již bez Boha se obejde a může třeba i nejkřiklavější lež nastoliti národům co pravdu!

Když oddělíš na maďarském národu hlavu od prsau, prsy od noh a rukau, také nebude nikdo mluviti o maďarském národu. Když Tisza netáže se Boha pomordoval — beze vší procedury saudní jak turci v Bulharsku — naše ustanovizně, ústavy, gymnasia, poprodal stavení národní, literarní a církevná a nastavěl po zemi úředních i špiclovských číhařů, aby mu donášeli zprávy o tom, co není zde národ — tedy o té mašině, která jen daně dává, vojsko staví, cesty dělá — a číhaři k rozkazu jeho referovali, že se nic nehne — v té mašině — že nebylo třeba nikde honvédů, ba že ani jen na 14 dnů zavřet nikoho nemuseli při všem tomto mordovisku národních ústavů, že nespatřuje se ani nejmenšího vzevření síly nějakové národní, tu mohl svolat Tisza: „neníť slovenského národu!" Nebo sílu na ten čas měl, a „sila Boga nemoli."

Než i síla má své hranice a ráda utíká, když sílu proti sobě vidí. V nejnovějších diplomatických a žurnalistických sílách, které hrozně nafežené v nejsilnějších phrasech tlačily se na prkna veřejných dějství je poskytnutý důvod, že i ta síla, která „Boga nemoli“, umí v zápětí těch silných phras chvostem zametať a pak phrasy své vlastní velmi guražirované přikrývá phrasemi, které podobají se krotkému blečení beránků.

Bez onnoho našeho specifičného slovenstva, bez toho tak zle řečeného zpronevěření se svazku dosavádního literárního života, společného celému pranárodu československému, nebylby se odvážil žáden státník maďarský říci, že toho národu nestává. Kolikkoli je kde národně uvědoměných magnatů našich, našich bohatýrů, generalů, vysokých i nížších úředníků, biskupů, kněžů a spisovatelů, atd. všickniby byli hlasy důraznými a vplyvy svými přemohutnými vzevřeli nad opovážlivým tímto útokem na život národu celého a sebe na váhu položili. A tuby žalobníků slovenských jistě nebyli odhaněli od nejjasnějšího obličeje otcovského, milostivého Panovníka! A Panovníka předce jen máme, Bohu díka vzdor Tiszovým chautkám! Specifičné Slovenstvo zanechané však bylo — vyjmauce spisovatelstva a jednohodruhého Velikaše, jimžto buď věčná, vděčná čest a chvála — v blátě tomto lže

oné z ministerského stolce světem roztraubené. Větev národa našeho Karpatská, ubohá Slovač nese škodu tuto sama.

Mezi tím škody tyto předce neodváží onen užitek, který vyplynul na větev karpatskau národu československého z bojů oněch philologicko-literárních. My poznali vzájemně, že konečný konec jakovémukoli drobení československému uložen býti musí. Dokonalost řečovau ponecháme sobě až na doby pokoje a bezpečnosti bytu našeho společného. Nám Slovákům ze jména nic nezůstalo z bauří časů, než drahý poklad literatury československé a vědomí, že jsme bratří rodní nejbližší Čechů, Moravanů, Slezanů!

Literatura československá ve velku podá pádnější důvod za jestotu a bytnosť národu slovenského, než pokautné svazečky, pro obmezené kruhy maličkého obecenstva psané; nadaní básnici naší vzletnau z temen slunečných královských Karpatův ne jen do výší ideálních tvořivého genia svého, ale i do nesmírných prostranství jednokrevného, jednojazyčného, československého plemene zůkol vůkol Tater na šíř a dál a v nížiny rozprostraněného! Budau zpívati z Tater milostných, ale zpěv jejich vlévati se bude do 7 millionové společnosti bohatě nadaného národu! Jako jednau patriarchové šedé starověkosti spauštěli se s Tater na jíh a sever, na západ a

východ, tak poesie naší křišťáloví praménkové potekau vyhledávati srdce potomstva oněch Bohem puzených a vedených prabydlitelů prvotných Tater, založivších jeviště vlastí z této i tamté, z dolní i horní strany dojemných karpatů historií obdivovaných. A nebudeme míti nedostatku v ničem. Otevřete nám třidcet gymnasií, a my je obsadíme dostatkem sil učbárských, otevřete universitu, a my ji zalidníme vyneslými vědomci a pluky študentů, žádejte na nás státníky onoho většího Kalibru, než pygmejské menšiny na většiny se mocí surovou nadýmající v stavě byly splodíti, a my je poskytneme vlasti a králi našemu, jako poskytujeme dosud jadro bohatýrů v rovnošatě za vlasť a Císaře bojujících. Specifičné Slovenstvo plodí jen nástroje vůle cizí k cílům sobě záhubným a podává vladobažníkům v sobě krmičku, níž sytí oni svau a svých tvorů hltavosť. Československé literární moře dochová velikány literární, a tito nebudau tou věčnou popelkou u sprostých a vypínavých druhů svých.

Slovenskému národu byt upírať ostatně jest tolik, jako psáti tomuto blbství svědectví jeho nicoty. „Nitra“ však ze stanoviště československých

literárních podniků chce nepřátelům národu slovenského poskytnauti důvod proti onomu Tiszovému výroku, a dotvrditi vysokým písmem že:

Eště Slováci žijú a budú žit vždycky so slávou,
Bár i podnes hrozný vždy činá jim súsedi nátisk!
(Hollý Jan † 1849 14. dub.)

Že štává národu slovenského, jehož život vyrytý jest a představený všem, kdož čísti umějí v literatúře a závodech literárních československých. „Nitra" v nově zkříšená bude stálý odstavec míti o závodech československých literárních, národem naším v květu udržovaných. A hned v tomto ročníku přítomném (VI-tém) započínáme s těmi závody, které se na náš srdečný příhlas ze dne 3. ledna b. r. s milými a nás posilňujícími pozdravy odezvaly. Budaucně pokračovati budeme i o všech ostatních, jenž národu československému v literárném jeho rozvoji slauží k dobrému kratičké takovéto a přehlední zprávy a oznamy podávat.

Ohledem na užší naši milau vlasť, na rozkošné naše Slovensko (němci kraj tento jmenují Slovakei, maďari tót ország, slovinci Slovenija severná — k rozeznání od Slovenije jižní, jejich to vlasti užší v Korutanech, v Štýrsku, jihozapadním Uhorsku, v Istrii atd. se prostírající), ohledem na Slovensko stojí od stu let v čele literárního československého pohybu závod Škarniclovský v Uh.

Skalici. Knihosklad a tiskárna p. Škarniclova jest opravdivé Kmenovní spojivo mezi nami a Čecho-Moravany. Starý otec nynějšího našeho Nakladatele a tiskárny Majitele pana Josefa Škarnicla, blahé někdy paměti Josef Škarnicl přestěhoval se ze sesterské Moravy, ze staroslavného a přepamětného města Olomauce roku 1769 na Slovensko bratrské a usadil se v Skalici na pomezí Moravském. Zde byla nějaková chatrná knihtiskárna jistého Věnceslava Šulca, ubytovaná jen v tamějším hostinci, v prostřed rynku. Podujímavý Škarnicl odkaupil tiskarnu i s privilegiemi a rozšířiv ji, přestěhoval se s ní do prostrannějšího bytu, do domu pronajatého Blaškovičovského na rohu rynkovní ulice, v sausedství nynějšího domu a tiskarny Škarniclovské. Po 11 letech, v nichž zkvětl závod tento, r. 1780 odevzdal jej Jozef synovi svému Františku. Xaverovi, sám pak utahl se na pokoj do domova svého původního a města rodného Olomauce, kde i zemřel. Fr. Xav. Škarnicl vedl závod skvětlý za úplných 61 let a odevzdal ho dvěma synům svým Jozefovi a Fraňovi r. 1841. Starší Josef, muž všestranně vzdělaný a podnikavý podvihl závod tento na stupeň vysoký; dvě třetiny pěkného a prostranného jeho domu zaujímá závod nyní a tlačí od prvopočátku převážně, ba téměř výlučně jen československé knihy. Květe již úplných 107

roků a ačkoli slauží výlučně jen tomu zaznanému, a nyní již docela ze země vyobcovanému kmenu slovenskému, předce nejen ani jednau nebankrottoval, alebrž hojně i slovenské spisovatolstvo podporoval i majetek znamenitý sobě nadobyl. Když tedy slovenského národu nestává, dle výroku Tiszova, celá existence závodu československé literatuře věnovaného páně Škarniclova musela tu nějakovau subvencii od p. Kolomana T. přijímať, anebo docela těmi zatrolenými ruskými rubly, o nichž maďari tolik věděli papíru popsať udržovaná byť! Věru těžko tu nepsat satyry.

Tiskárna původní Škarniclovská vypustila i ratolest jednu pozoru hodnau a tolikéž literatuře československé věnovanau. Bratří oba, Jozef a Fraňo, vnukové onoho Jozefa rozdělili se s majetností dědovskou, a mladší založil tiskárnu svau vlastní v městě stoličném Trenčanské župy, v staropověstném Trenčíně, starší pak Jozef vede původní závod Škarniclovský až dosavád v Skalici.

Seznam tiskopisův na r. 1876 skladu a tiskárny této tak, jako stoleté stávání závodu tohoto slovenského přesvědčí nás, že stává ještě národu toho, kterému Tisza život upírá. Pan Škarnicl hotov jest každému, kdož jej o to požádá zdarma seznam svého skladu a knih jeho nákladem vyda-

ných poslati. Zde podotýkáme jen některé znamenitější knihy jim vydané:

Bibliotéka pre národnie Knižnice, dosud vyšlo 9 dílů zábavného obsahu a možno je sobě zaopatřiť za 5 zl. 40 kr. Jsau to ze jména: „Besiedky" Paulínyho-Tótha 4 díly; „Nevädze" M. Dumného, „Besiedky" a „Obrázky" od téhož, 3 díly; „V mojom väzení," překlad Silvia Pellico a „Básně vybrané" Hostivíta G. L. Tisovského.

Dále: „Napred" almanach; „Tatran" Slov. nár. zábavník G. Hosť. L. Tisovského. Obe knihy za 2 zl. „Sokol" od V. Paulinyho-Tótha na rok 1867 68 a 69 po 1 zl. P. Zelligera veškery školské knihy, jako „Zeměpis," „Ústavověda," „Cvič. umu a řeči," „Návod k zeměpisnému vyučovaniu pre učitelov a rodičov" atd. všecky spisky tyto k dobrému rodičů, učitelů a dítek možno dostať za 1 zl. 67 kr.

Dále „Dějepis Uhorska" od Lud. V. Ríznera, „Zeměpis" a „Živočíchopis" od téhož. „První Čítanka" pro evanjelícké školy" od Pav. Kováčika. „Žalmy z hôr" od Vajanského. „Kronika dějepisná" od st. J. Kutlíka. Mimo těchto a jiných svého nákladu spisů obstarává p. Škarnicl vyše 30 let velmi plodného a pilného spisovatele slovenského p. D. G. Licharda. Z jeho tiskarny vyšly „Sl. Pohlady," „Cirkev evanj. lut." „Katechismus malý i Velký

obrazkový Dr. M. Luthera," „Cirkevní Listy" 10 ročníků a IV a V-tý ročník „Nitry" od nás. Než vypočítať všecko, co dosud vyšlo a pořád vychází ze závodu tohoto nelze nám na tomto místě.

Československá literatura ovšem má své nejhlavnější a centralní ohniště v Praze, v srdci veškerého Čechoslovenstva. Ačkoli i Čechy mají svoje dvěstoletí po bitvě Bělohorské, dvě sta let odnárodňování, dvě sta let úpadku československé řeči a literatury, nicméně však brzo střasly se sebe všechny ty příškvary ješto byly se nalepily za dvě sta let jesuitského germanisování na národ a Praha stala se opět tím, čím bývala přes 800 let národu čechoslovanskému. Němci germanisovali, ale neotročili národ, němci vládli neobmezeně ale neožebračovali lid, proto také když Bůh seslal biče na utiskovatele a národy se hlásiti počaly hlasněji ku svým právům nezvětšelým, národ čechoslovanský v Čechách a na Moravě zjevil se pojednau co národ zdravý, umělý, bohatý a platí o něm až na poslední tytlík to Kollárovské: „Dvě sto roků bludných hodlalo — zvrtla doba!" Palácký řekl písateli těchto řádků: „Tolik jsem dělal pod ostrými policejnými pořádky Meternichovské vlády a nebyl jsem ani jednau ani jen na protokoll brán!" Ze Slovenských vědomců, ba ani jen ze slovenské študující mládeže málo kdo to říci

může. Šafářík (pokud byl v Uhorsku) Kollár, Hlaváček, Šuška, Štúr, Hodža, Podhradský, Orfanides, Matuška (Jiří) a sto jiných čelných mužů národa jsau svědkové toho rozdílu mezi germanisováním a maďarisováním. Germanizace vzdělala národ, maďarisace národ ohlaupila a ožebráčila. Československý národ v Čechách a na Moravě a československý národ na Slovensku jsau mnohohlasněmluvným zobrazením způsobů vlády panujících kmenů. Díka Bohu, že vzbudil národy k povědomí národnímu. A my Slováci máme zláštně Bohu vděčnými byť zato, že náležíme k národu tomu, který tak uměl kořistiti z nového tohoto věku. Přihlédněmež se tedy od Skalice slovenské ku Zlaté Praze české.

Tu je střediště československé literatury. Započneme s velikého knížete československé literatury *Palackého* panem Nakladatelem **Bedřichem Tempským.** *Tempský* vydal sám o sobě a o *Palackém* slavném dojemné svědectví když psal ve veřejných listech že *Palacky*, nikdy se nejednal s ním, ale když měl rukopis odevzdal ho *Tempskému*, a *Tempský* zase když byla velikého vědomce československého hniha vytištěna v obalce honorár donesl *Palackému*, který nehledě na obsah obálky vložil vše do svého stolíka, a nikdy nebylo žaloby, ba ani jen řeči mezi oběma o těchto věcech. Patrnoť z toho, že oba nalezali své účty v po-

řadku. Teď naznačíme některé veledůležité knihy československé nákladu p. *Tempského*. V popředí stojí *Palackého* „Dějiny národu českého,“ pět hrubých dílů, jenž ale na dobro rozchvátané jsau, ačkoli výše 30 zl. stáli. Nyní se pracuje na novém laciném vydání díla tohoto monumentalního a epochalního. To samé dílo vyšlo i v jazyku německém. „Radhost.“ Pod tímto názvem vydány jsau tři díly *Palackého* bádání a sice: díl I spisy z oboru řeči a literatury české a krasovědy. Cena 3 zl; díl II spisy z oboru historie cena 3. 50; díl III. sp. z ob. politiky, cena 2 zl. — „Archiv český“ 25 svazků, čili pět dílů, jenž obsahují staré písemní památky na národ náš v Čechách a Moravě se vztahující. Německý spis *Palackého*: „Die Geschichte des Husitenthums“ proti Höflerovi, cena 1. 40. „Popis království českého;“ cena 2. 12.

U *Tempského* dále vyšly; Dra *Par. Jos. Šafaříka:* Sebrané spisy, k vydání upravil *Josef Jireček*. Díl I. „Slovanské Starožitnosti.“ Okres první. Od l. 456 před Kr. až do l. 469—476 po Kr. 1862. Cena 4. 50. — Díl II. Slovanské Starožitnosti. Okres druhý. Od l. 476 před Kr. až do l. 968 po Kr. 1863. Cena 5. 50. — — Díl III. Rozpravy v oboru věd Slovanských. S 1 Kartou vel. 8. 1865. 42 archů, cena 4. 50. — Mnicha Chrabra o Písmenech Slovanských. 1851, cena 16. kr.

Památky hlaholského písemnictví. 1853. Cena 3. 16. „Slovanský Národopis“ s mapou. Třetí vydání. Cena 2. 80. -- Mistra Jana Husi „Sebrané Spisy České. Z nejstarších známých pramenů k vydání upravil *Karel Jaromír Erben*. 3 díly. Cena 9 zl. 50 kr.“ — „Rukověť k dějinám literatury české“ do konce XVIII věku. Ve způsobě slovníka životopisného a knihoslovného sepsal *Josef Jireček*. Díl I Slovník životopisný a knihoslovný. Svazek I. (A—L). Cena 4 zl. — Svazek II. (M—Z). Cena 3 zl. 20 kr. — „Základy zemského zřízení v koruně království Českého za Karla IV.“ Od Dr. *Herm. Jirečka*. Cena 1 zl. 80 kr. — „Dějiny českého povstání léta 1618.“ Sepsal *Antonín Gindely*. Díl I. Cena 3 zl. Téhož „Dějepis pro školy obecné a měšťanské.“ — *Gindely-Erben*, „Dějepis všeobecný“ pro nižší třídy středních škol. Svazek I. „Věk starý.“ Druhé proměněné vydání. S 18 obrazci a 2. lithogr. mapkami. Svazek II. „Věk střední.“ Druhé proměněné vydání. S 22. obrazci. Svazek III. „Věk nový. S 26 obrazci. — *Tomek*, „Děje mocnářství rakouského.“ Ku potřebě na gymnasiích, 2. vyd. 60 kr. — „Dějiny Moravy.“ Sestavil Dr. *B. Dudík*. Díl I. (Od nejstarších dob až do r. 906.) 2. vydání. Cena 2 zl. Díl II. (Od roku 906 až do roku 1125.) Cena 3 zl. Díl III vyjde ještě roku 1876. — „Dějiny národa bulharského.“ Dle původních pra-

menův sepsal *Konst. Jos Jireček*, v. 8. 1876. Cena 3 zl. 50 kr.

S těmito klassickými dílami československými můžeme bezpečně vstaupit do sauběhu s celého světa literaturou. Již tato jedna firma nakladatelská jest prstokaz, jakové síly pracují v národu našém československém. Jak bohaté sme tu pramenĕ vzdělanosti, učenosti a umění lidského jmenovali!

Z Prahy, ze středu národa našeho pohlédneme zase na Slovensko do T. Sv. Martina, tohoto sídla naší bývalé Matice Slovenské, tohoto sauběžiště našich slovenských literárních sil.

Závod Kníhtlačiarsko účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine jest nejnovějšího původu, platí své úředníky a pracovníky co nejskvěleji, zhabávají se mu knihy, jest stíhán a honěn na všecky možné způsoby a předce zmáhá se co rok to rok, slauže výlučně československému národu tu v Karpatech od nepaměti bytujícímu! Není ani maďarskou ani německou, ani tureckou vládou subvencionovaný a předce skvětá a živí statečně ano skvěle svojích lidí. Nic tedy jiného nepozůstává, než že jest buď ruskou vládou placený, buď konečně jen předce flunkroval p. Tisza, když upíral bytnosť národu slovenskému na Tatrách. Že ruskou vládou není vydržovaný závod tento, o tom jsau i sami maďaři přesvědčení. Zůstane tedy jen při tytuli tom, který

sme udělili výroku tomu: že není národu slovenského!

Seznam knih a běžných tiskopisů může kdo chce zdarma dostať u Zprávy Knihtlačiarsko-účastinárskeho spolku v T. Sv. Martině. My zde některé zláštnější knihy připomeneme.

„Výchovoveda pre seminaristov a rodičov." Spísal *Samuel Ormis.* Diel I. Majetok nakladateľského spolku vo V. Revúci. Str. 249. Cena 2 zl. — „Výchovoveda." Spísal *Samuel Ormis.* Diel II. Učboveda. Náklad pôvodca. Str. 225. Cena 2 zl. — „Zemepis." Sostavil *Ján Kožehuba,* učiteľ str. 47 Cena 15 kr. — „Duchovní ohnivý slaup," zprovázející nábožné křesťany na cestách, aneb duchovní a vraucí modlitby a písničky. Stran 188. — Cena 40 kr.; pri odobratí najmenej 10 výtiskov a pri platení hotovým 30 kr. — „Cvičebná kniha slovenskej mluvnice a pravopisu" pre národnie školy. Spracoval *Ján Kožehuba,* učiteľ, 58 str. Cena 22 kr. — „Katechismus" k vyučování dospělejších dítek křesťanských školskému, chrámovému i konfirmačnímu, jakožto výklad katechismu Lutherova, sepsal a vydal *Jan Leška.* Druhé rozmnožené vydání. Str. 142. Cena vázaného výtisku 40 kr. — „Cvičebník mluvnice, pravopisu a slohu" pre nár. školy. Spísal *Gabriel Zaymus.* Sošit I. Cena 12 kr. — „Krátky návod k vyučovaniu v telocvi-

ku" hlavne pre národnie školy sostavil *Dr. Ivan Br. Zoch*, prof. So 140 obrazcami. Stran 32. Cena 30 kr. — „Návod" k methodickému vyučovaniu v počtoch pre národních učiteľov, seminaristov, rodičov a vychovavateľov. Sostavil prof. *Gustáv Kordoš*. Sväzok I. Druhé oprav. vyd. 47 str. Cena 25 kr. — „Návod ku praktickému vyučovaniu nových mier a váh" v národních školách so zvláštnym ohľadom na desatinné zlomky pôvodne vypracoval *Alois Chobodický*. Strán 87. — „Počiatky názornej merby" pre nižšie gymnasium a semeniská. Sriadil *Dr. Ivan Br. Zoch*. Oddelenie I. s 83 pôvod. obrazcami. Str. 47. Cena 40 kr. — „Prírodopis" pre národ. školy. Sostavil *Ján Kožehuba*, učiteľ. Diel I. „Živočíchopis." 33. str. Cena 15 kr. — Diel II. „Rastlinopis." 28 str. Cena 12 kr. — Diel III. 29 str. Cena 12 kr. — „Stručná Fyzika čili Silozpyt" pre slovenské národnie, nedeľnie a opakov. školy dľa induktívnej methody. Sostavil *Gustav Kordoš* prof. Druhé, prepracované vyd. so 45. obrázcami. Cena 25 kr. — „Ústavopis" čili nauka o právach a povinnosťach občianskych. Spisal *Gabriel Zaymus*, professor. 99 str. Tuhá vazba. Cena 30 kr. — „Dramatické spisy *Jána Chalupky*": Sväzok I. „Kocúrkovo." Vesel. v troch dejstvách. 96. str. Cena 30 kr. Sv. II. „Juvelír" Veselohra v troch dejstvách 69 str. Cena 25 kr. Sv. III „TrináSta ho-

dina." — „Trasorítka." „Hrdá pýcha skrotla." str. 88 cena 30 kr. Sv. IV. „Všetko naopak." — „Fuk a Huk," str. 110. Cena 30 kr. Sv. V. „Starúš pliesnivec." — Dobrovoľníci. Str. 124. Cena 35 kr. — „Preporodená obec." Činohra v troch dejstvách. Spísal *Janko Vesnín*. 74 str. Cena 20 kr. — „Slovenský Divadelný ochotník." Usporiaduje *Ján Francisci*. Sv. I. „Láska zdolá všetko, alebo Skrotená divočka. Vesel. v 4. dejst. 49 str. Cena 20 kr. Sv. II. „Pán Tomáš alebo Čože ma už nikdo nepozná?" Veselohra v 1 dejstve. — Sto dukátov odmena. Fraška v 1. dejstve. 66 strán. Cena 25 kr. — „Slovenský Národní zábavník. Usporiaduje *Ján Francisci*, Sv. I. Povesti Jána Kalinčáka." Reštavrácia. 120 str. Cena 35 kr. Sv. II. Bratova ruka. — Bozkovci. 170 str. Cena 35 kr. Sv. III. Milkov hrob. 125 str. Cena 40 kr. Sv. IV. Láska a pomsta. — Púť lásky. 115 str. Cena 35 kr. Sv. V. Knieža liptovský. — Serbjanka 205 str. Cena 60 kr. Sv. VI. Mládenec slovenský. — Svätý Duch. — Mních. 132 str. Cena 40 kr. Sv. VII. Orava. 170 str. Cena 50 kr. — „Slovenská národnia knižnica." Usporiaduje *J. Francisci*. Sv. I. Trenčiansky Matúš. Povesť od Viliama Pauliny-Tótha. S úvodom od Sam. Ormisa. 175 str. Cena 50 kr. Sv. II. Tomáš Nápravník. Upomienka pre otcov, matky a priateľov ľudu. Vypracoval *A. P. Záturecký*. 150 str.

Cena 40 kr. — „Dva dni v Chujave.“ Novoveká povesl. Napísal *Jonáš Záborský* 118 stran 20 kr. — „Lipovianská maša.“ Rozprávka zo života ľudu slovenského. Spísal *Dr. G. K. Zechenter.* 82 str. Cena 25 kr.

Má tedy, jako vidno, kdo čítať slovenskau literaturu nejen v šírých vlastech Čech, Moravy, Slezska, ale i na velebných Tatrách a v nížinách Dunaje a Sávy!

Od Karpatů zavedeme naše milé čtenáře ponad Zlatau Prahu a Brémy přes ocean do Ameriky, kde také tluče srdce československé za tu pravdu, že stávát národu našeho ve vlastech jeho prapravěkých. Sotva sme vypustili náš příhlas a bratří českoslovenští pochytili jej ve svých novinách, i hned střepotalo srdénko slovanské tam za mořem světovým v Racine, Vis. Poslyštež bratří a sestry československé!

Racine, Wis., 6 Března 1876.

Panu M. J. Hurbanovi v Hlubokém při Senici, v Uhrách. Velectěný Pane! S potěšením jest nám čísti v listech Pražských, že z novu vydáte „Nitru“ ve společném spisovném jazyku československém. Prosím odešlete nám, jak mile kniha vyjde třidcet výtisků, o jichž rozprodání zde se postaráme. Zásilku račte říditi na pany Kareš a Stocký, 29, Nádražní ulice v Brémách s podotknu-

...u. aby se o další dopravu postarali. Knihy zaplatíme Vám spůsobem u nás obvyklým, totiž: jakmile nás dojdou, vyhotovíme na pány s vrchu jmenované, aby Vám peníze franko odeslali.

K vůli podniku tomu, nad jiné potěšitedlnému a nadějnému, rádi bychom i větší počet výtisků objednali; leč **zásilka** až sem napotom pak nová rezesílka **poštou** zde a konečně vysoké **clo** zdraží knihy importované tak velice, že na př. „Nitru" bude nám prodávati zde nejméně za půldruha a spíše za plné dva dollary (=3—4 zl. r. č.) — nedoználi náš dosavádní zákon poštovní brzké změny — anižbychom **jakéhokoli** zisku při tom vyhledávali, atd. Přeju srdečně zdaru podniku Vašemu ve prospěchu společné národnosti a znamenám se Vám oddaný

Karel Jonáš,
redaktor „Slavie."

Jako nás, tak jistě každého Čechoslovana potěší tento důkaz, že národ náš má své syny na šírém světě rozesáté, s nimiž v daných pádech svou vlastní řečí dorozuměti se může. A takovéhoto národu prey nestává! Dobře že nejsme nač nás násilně proměniti chtějí, dobře že sme jen národem československým: máme své bratry tam daleko ve světě americkém. Básníci naši, spisovatelé Nitry, než Vy toto odložite pročtené, otvírat budau listy

Vami popsané bratří Vaši tam za Oceánem. Pane Tisza — nu pojďte a nasledujte nás, pokuste se o něco podobného. Vy pak odrodilí Slováci, ješto jste se odřezali sami od veleslavného, velikého svého národu k vůli chlebíčku, dobřeže si držte ten chlebíček, aby vám nevypadl z ruky; ty ale národe náš slovenský, neboj se těch, co za saustem chleba se třesau, ale vzdělávej a sil se naší milou československou literaturou.

Teď z Ameriky československé přeletíme do milých našich Čech, do okolí dojemného, kde Slané vývodí. Jako náš Martin v lůnu Tater slovenských, tak Slané v kraji českém šíří v národu našem československém vzdělanosť a vědomí jednoty naší Bohem dané, k zachovávání přikázané a přes dlauhá století svalivších se na nás vražedlných bauří a nehod zachovávané. Tam ze Slaného přihlásil se na náš oznam o vydávání „Nitry" pan *Fraňo Neubert* způsobem nejdojímavějším. Jen krátkost místa a času, anť právě vycházejíce z vězení turkofilského, již jen co skůř „Nitru" na světlo vypustiť si pospícháme, — překáží nám, že obšírný jeho list neodpisujeme. Zatím aspoň knihy některé jeho nákladu zde poznamenáváme.

U **Fr. Neuberta** v Slaném vyšly tohoto roku zábavného obsahu nasledující knihy: „Budiž jasno mezi nami. Původní humoristicko-politicky román

R. K.“ Cena 60 kr. 266 stran. „Z dob pěstního práva. Histor. povídka od *Ant. Ptáčka.*“ Cena 40 kr. str. 178. „Vodníkova nevěsta. Rybařská povídka od *Vacl. Beneše.*“ Cena 30 kr. str. 140. „Dva bratři. Histor. román od *Ant. Ptáčka.*“ Cena 20 kr. str. 96. „Starý mládenec. Noveletka od *M. N.*“ Cena 20 kr. str. 87. „Z naučných znamenitých spisů měli sme příležitosť nahlednaut do knižek: „Prostonár. výklad o nové míře a váze, jakož i převádění staré míry a váhy na novou a naopak. Druhé opravené vydání.“ 60 str. a pak: „Různé listy z oboru vychovavatelství. Poučná knižka pro československé matky. Sepsala *Lilie Milada.* V Slaném a Lounech. Nákladem též našeho *F. Neuberta* 1873, str. 38. Cena 20 kr. Mimo těchto vyšly nákladem Neubertovým: „Věnec z nár. písní pro šk. mládež.“ Sepsal *Jos. Vacek.* Cena 30 kr. „Zeměpis okr. Lounského.“ Sepsal *J. V. Neudörfl.* Cena s mapkou 20 kr. „Pan Plichta z Žirotína. Hist. pověsť. Od *Václ. Beneše.* Díl I. Cena 70 kr. „Záboj.“ Nár. zpěvy české. Sestavila *L. M.* 212 str. Cena v skvostné vazbě 96 kr.

Slovenský národ může se i přijemným čtením výborně baviť a naše slovenské Sestry a Matky, dcery zejmena odkazujeme na velmi zaujímavě a vzdělavatedlně psanau knižku, „Různé listy z oboru vychovavatelství.“ Tu jim jejich sestra Češka k srdci

hovoří a oni jí porozumí úplně k dokázaní panu Tiszovi, že stává ještě národu slovenského a stává ho nejen v jeho prapravěké vlasti Tatranské, ale i tam daleko na západ od Karpatů kde strýček náš Čech zaujal země Bojů a vzrostl na národ přepamětný, k jehož jménu připojeno věčně jméno naše!

Teď pohlédneme zase do Matičky Zlaté Prahy a tam z celého moře, jen několik závodů a to nyní jen ty, ješto nám také sympathicky v ústrety vyšli předvedeme co důvod jednoty naší národní. Kdyby nestávalo toho národu, nestávaloby také v této velikosti jeho literárnich závodů.

A tu jmenujeme Knihkupectví p. **J. L. Kobera,** č, 1369—II, hned vedle Národního Divadla. Slovenský národe náš posdvihni očí svých ku Zlaté Praze a viz *Koberovo* Knihkupectví a Náklad, jaká to baně umění a vědomosti, zábavy a probuzení duchovního, a to vše pro tebe a tvých milý slovenský národe. Tři seznamy československých knih *Kobrem* vydaných, 124 stran v oktávě hustě tištěných leží před námi, které možno z darma u p. *Kobra* dostati, zde připomínáme toliko knihy velikého dosahu a bohatého obsahu a veliké důležitosti pro celý národ náš.

Slovníky: *a)* Naučný vázaný 94 zl. 58 kr. red. *Rieger* a *Malý*, *b)* česko-latinský od *Novotného*,

c) česk. franc. anglický od *Novohradského*; *d)* Vojenský čes. německý od *Čenského*; *e)* Příruční od Dr. *J. P Jordána*. *f)* Latin. česko-německý od *Křižka Vacl.* *g)* kapesní novinářský od *Joz. Ranka.* *h)* Všeobecný stručný, věcný, red. *J. B. Malý.* Je to obsah skráceně podaný onoho na prvním místě jmenovaného velikého nauč. Slovníka. *i)* Řecko-německo-český; *k)* Knihopisný, česko-slovenský od *Fr. Douchy*, *J. A. Dundry*, a *Fr. A. Urbánka*.

„Národní bibliotéka" obsahuje dosud 38 dílů a vyše poldruha sta svazků, kde nacházíme výbor prací čelnějších spisovatelů československých, jako: *Čelakovského*, *Chmelenského*, *Jungmanna*, *Furcha*, *Havelky*, *Jandy*, *Jirečka*, *(Hermeneg.) Kaliny*, *B. M. Kuldy*, *J. Malého*, *Boženy Němcové*, *Gust. Pflegera-Moravského*, *Fr. Pravdy*, *Sofie Podlipské*, *Karolíny Světlé*, *K. Sud. Šnaidra*, *Vacl. Šolce*, *Vacl. Štulce*, *Tyla*, *Wenziga*, *Winařického*, *Vlčka* a *Vocela*. Majetní naši zemané a měšťané, kteří schopní jste zábavy ušlechtilejší a máte prostředky časné k zaopatření sobě ducha vzdělávající a mysl lepšími vzory obohacující knižnice pojďte do střediště naší literatury česko-slovenské, do Zlaté Prahy a vejdete tam vedle Narodního divadla do *Kobrů!* Tam uvidíte, čím národ náš vládne, tam pocítíte, že nejsme tak chudí, jak Vám sprostáci nabulikovali. Jen u jediného *Kobra*

naleznete poklady pro sebe. Po zábavě ušlechtilé taužíte a žalujete se častě na nedostatek kníh. Jen tuto jednu „Národní bibliotéku Kobrovskau když si zaopatříte a přečtete, budete Vy a domy a rodiny Vaše na vyšším stupni vzdělanosti státi, než Váš pan župan, a hrabě a snad sám pan Minister *Péchy* a *Trefort.*

A co řeknu našim specifičně slovenským matkám a otcům, jenž chovají dcery pro synů národa? Či se úzkostlivě neohlédáte kam s těmi děvčaty? A když ste je tam do Prešporku, tu do B. Bystřice, tam do Levoče, do Rábu, do Pešti poslali a zpět Vám přišly dost málo té němčině aneb maďarčině se přiučivše a nic se sebou nedonesše, co by oči mladoňů slovenských na ně obracelo, či netrnete úzkostí? Ba či nemusíme všickni úzkostí trnauť nad budaucností národa?

Hle, pomoc je tu velmi snadná. Jen se přitaulit srdečně ku československé literatuře, jen s přízní stálou zaobírať se s ní, a do času, než i v středu našem pomocí naší a bratří a sester našich vzniknau ústavy dívčí vážit pro dcery naše pomoc z pramene pražského, tam v sausedství Narodního divadla.

Poslyšte! „**Škola dívčí**“ jmenuje se jedno podujetí literární, jenž obsahuje v sobě v sedemnacte svazcích: „Výbor vědomostí československým dív-

kám nejpotřebnějších.“ Školu dívčí vydávají professoři vyšší dívčí školy Písecké, řízením professora Dr. *J. Pažouta.*

Co asi se tu předkladá dívkám slovanským, vidí se z nasledujících tytulů jednotlivých svazků. „Historia literatury československé. Nauka o člověku. Liturgika. Nástín bájesloví Slovanského a Germanského. (Tato práce je od milého Básníka Tater slovenských *Adolfa Heyduka*). Nauka o slohu. Chemie a technologie. Počty v příkladech a navedení k účetnictví, čili vedení knih živnostnických. Fysika. Povaha živočíchův. Čítací kniha německá. Zpěvníček pro dívčí školy. Příruční kniha při vyučování zpěvu. Československá mluvnice a nauka o větách. Všeobecní dějiny odrůstajícím dívkám československým vypravuje, prof. *M. R. Kovář*, I. II díl. Čítanka francouzská pro vyšší dívčí školy.

Z takovéto školy dívče slovenské neodplaší mladoně slovanského od stavu manželského, nebo matky z takovýchto dítek vychovávati mu budau syny a dcery ke cti a slávě národa, jemuž celé srdce jeho náleží.

Když kdo se 13 zlatými vejde do závodu p. Kobrova veškery tyto knihy obsahne, aneb když by jej taužba nevedla do Zlaté Prahy, ať pošle tolik peněz poukázkou temuž panovi a dostane je snad franko až do domu, a neli to, tedy jistě s ne-

patrnou doplatkou za povozné. Rodičé, vy praménkové nesčislní z nichž sebírá se národ náš v šíré vlasti od Krkonošů, přes Tatry až k Tise a Dunaji rozšířený, česko-slovenský, kteří nemůžete pro okolnosti svevolné blízko Prahy neb Písku bydleti a své dcery mužům tamějším vznešeným k vychování svěrovati, nahraďtež jim nadobudnutím sobě teto školy dívčí příležitosť vzdělání se a vychování k životu národa hodnému.

Nemůžeme se ještě rozlaučiti s Kobrovským československým závodem přebohatým, abychom dvau věcí nepřipomenuly s závodem tímto československým spojených. Obrazů nesaucích myšlénku národu našeho československého jest tu veliká hojnosť k dostání. Již jde mocné praudění slovanské světem. Nesmírný počet bohatých synů národu našého, kteří žijí jen s praudem, budau brzo línati se a přetvořovati. Jak snadno bude jim z razu, přes jednu noc pokoje své přikrášliti obrazy národní myšlenku nesaucími! Těm ale, kteří z dávna čekají taužebně na toto přítomné praudění, anebo činně nesau jeho korauhve ani nemusíme důležitosť tohoto oddílu závodu p. *Kobróva* opisovati.

Druhá jest obětivé nabízeni pana *Kobra* velmi mnohých důležitých kněh v cenách o 20 až do 60 odstovek snížených. Z mnohých podotýkáme zde některé k. pr: „Výbor ze staroč. literatury“ za 60 kr.

od *Hanuše* (*Dr. J.*); „Evanjel. ruční knižka“ od *Hoe* z Hoenegau, za 70 kr. „Jihoslované.“ Obraz národopisno-literární za 1 zl. „Porážka Francie a příčiny její“ a „Foederace učiní Rakausko silným“ oba spisy od *Karla Jonáše*, redaktora americké „*Slávie*“, za 84 kr. Spisy *Jana Kollára*, za 6 zl. „Slávy dcera“ téhož osobytně za 1 zl. 50 kr. „Dramatické spisy“ *Klicperovy*, 17 svazků za 2 zl. Téhož: „Zábavné spisy,“ 2 díly za 60 kr. „Rusko (Россія), země, stát i národ.“ Dva díly, v 18 sešitech 2 zl. „Ruský slabikář“ od *Fr. Vymazula* za 30 kr. „Rastislav oslepený.“ Obraz malovaný 3 zl. atd. atd.

K závodu tomuto pěkně řadí se **Knihkupectví Fr. A. Urbánkovo na Vodičkové ulici č. 20.** P. *Urbánek* se zláště vyznačuje sympathií slovanskou k nám Slovákům; jako v poesii *Ad. Heyduk*, tak v závodech kněhkupeckých *Urbanek* záhy obrátil zřetele svého ku bratřím na Karpatech. Je on opravdový *Heyduk* v oddílu svém. Až se jednota tato rozvine v úplnosť svau, budau zajisté dlauho zpomínána jména těchto skalolomců v jednu stranu života československého národu. Pán *Urbánek* je i slovenskému našemu literárnímu obecenstvu ze svých seznamů Nakladatelských dostatečně známý, on také ochotně své Oznamy na všecky strany rozposílá, a také knižnice slovenské

z velké části i knihami obdarauvá. My zde připomeneme jen zláštní skvělé body jeho nakladatelské činnosti. „Bibliotéka paedagogická“ obsahuje spisy pro učitele, pěstauny, rodiče a pro vzdělavatele lidu (československého) vůbec. Na bibliotéce této má národ náš hlubokau studnici vzdělanosti a osvěty národní, která jej spojí s nejvzdělanějšími národy světa. Dosud vyšlo 28 svazků, jednajících o všech potřebách paedagogických, ze jména: *Komenský*, Didaktika anal. 50 kr. *Mošner*, Pestounka, 80 kr. *Hakl*, Tělověda 30 kr. *Škoda*, Katechetika, 1 zl. 80 kr. *V. Vlk*, Vyučov. počtům, 2 zl. 50 kr. *Bartoš*, Inštrumentál, 60 kr. *Tille*, O Mappách. 60 kr. *Tyn*, Časoslovo české, 1 zl. Svoboda, Zlatodol, 60 kr. *Svoboda*, Školka, 1 zl. 50 kr. Račinka 60 kr. *Melichar*, O řekách 36 kr. *Wellner*, Nár. hospodářství 80 kr. *Prochazka*, Domácí hospodařství, 1 zl. *Matějka*, Hudební tabule, 3 zl. *Šimek*: Paedagogika, 1 zl. Didaktika 1 zl. 20 kr. Dějiny vychovatelství 2 zl. *Šauer*: Dušesloví, 1 zl. *Jedlička*, Realie na šk. obecných 40 kr. Kreslení pro šk. nár. 30 kr. *Petrů*, Proprava k československé Stylistice, 1 zl. 50 kr. *Gregora*, Nauka o harmonii hudeb. 3 zl. 50 kr. *Hrys*, O výjevech v ovzduší, atd.

K teto bibliotéce paedagogické důstojně se řadí týdenník vychovavatelský „Komenský,“ Re-

daktor *Kar. Koblížek.* Je to pravé spojivo učitelstva československeho; spisovatelé Čech, Moravy, Slezska a Slovenska zaručili se p. *Urbánkovi*, „nejen pomocí svou duchovní, ale i hmotnou všemožně se vynasnažovati, aby „Komenský“ veškerým požadavkům k listu odbornému činěným dostál čestně.“ A v skutku časopis tento výborně vyhovuje potřebám paedagogickým národu našého. Odporaučíme jej slovenským učitelům národa našého. „Nová knihovna“ (proč neužíváte zvučnější a aesthetičnější naše slovenské Knižnica? To Knihovna sluch i cit uráží. Red. Nitry) pro mládež,“ jest sbírka spisů mimořadně národ československý vzdělávající. Vyšlo dosud 44 svazků, v cenĕ asi 17 zl. „Nikolauův dějepis český v obrazích pro mládež československau,“ atd. atd. Druhý bod zláštní, můžeme říci světohistorický a nejvyššího dosahu pro národ slovanský vůbec a jmenovitě pro milý náš národ československý zvlaště jest vydávání v německém jazyku „Bibliotheky slovanské poesie“ (Bibl. slavischer“ Poesien). Pod redakcí totiž klassického poesií našich tlumočníka pana *Josefa Wenziga* vychází Bibliotheka tato nákladem p. *Urbánkovým* a přináší v dokonalém překladu německém písně národní česko-moravsko-slovenské, dalmatinské, ruské a bulharské. První díl vyšel v skvělé vazbě se zlatořezem a předsta-

vením uměle vyvedeným Slávie a Germanie, a jest k dostání u p. *Urbánka* za 2 zl. 60 kr. se skrovnější vazbou za 1 zl. 60 kr. Díl II obsahuje Mickievičovu Gražynu, pověsť litevskau. Sváz. za 1 zl. 50 kr. Slovanstvo a germanstvo dotýkají se vzájemně co svetohistorické národy, mající velikanské úlohy k převedení na světě. Minulosť smutná, v níž se dotýkali vraždebně druh druha tito národové, z čehož kdyby to dále mělo trvati by vražedlná borba k nesmírné škodě celého vzdělaného člověčenstva pojíti musela, vedla šlechetné tyto muže k podujetí tomuto vděčnému. Oba národové poznají se lépe v této duchovní výměně myšlenek a náhledů na tento marný svět ze srdce národa idealního, poesie, se pryštících, než v mnohastoletých bojich a vraždách. Když němci vraždili slovany polabské, nenazdávali se, že jim kdysi platnau službu prokáží ve vývoji jejich bytném a národním potomci pomordovaných. A když mnohé srdce slovanské od čtyř století nosí těžkau vášeň pomsty-žádosti proti Němcům, nepomyslí, že vyšší Rádce stojí nad historií národů, který radí ku pokoji a společnému dějství v prospěch kresťanského života a pokroku vzdělanostného a osvětového národů. Slované a Germanové nesmí nevražiti na sebe, máli se dále pohnauti člověčenství. Na výboj nesmí více mysliti Germanové a na pomstu Slo-

vané! Slovaué vzali za své v boji proti Kristu a Germanům. Teď ať vidí Germanové, že za křesťanství není snažnějšího bojovníka nad Slovanů. Měloliby ale přijíti kdy do toho, žeby germanové pozdvihli boj proti kresťanstvu, nechať vědí, že s tymže osudem potkají se oni, s kterým potkali se odpůrcové kříže slovanští.

Jednotu slovansko-germanskau připravují poesie slovanské v rauše důstojném, jakové Classik slovanský *Wenzig* hlubokými študiemi obau živlů vystrojený utvořil. Z poesií těchto pozná národ germanský život a dychtění srdce slovanského lépe, než ze židovských novin a publicistiky pod vplyvem timto živořící, ano lépe než z jejich historiků pohanství zvěstujících. Že pak *Wenzig-Urbánek* v středobod uhodili svědectvím je příznivé přijetí Bibliotéky slovanských poesií ode všech vážnějších — rozumí se nežidovských — německých journalů a vědeckých časopisů.

My toto podujetí za velikého dosahu považujeme a takové i našému obecenstvu nejlépe odporaučíme.

Třetí bod činnosti Nakladatelství *Urbánkova* jest literárno umělecké, kde nalezáme předně jeho: „Věstník bibliografický,“ Časopis pro rozhled v literatuře, hudbě a umění; redaktorem jest nyní výtečný spisovatel československý *Fr. A. Zeman*,

bibliografii uspořaduje sám. Nakladatel *Urbánek* Čašopis tříbí jazyk československý a vystavuje i napravuje chyby od spisovatelů jednotlivých páchané proti duchu řeči naší. Drží stálý přehled všech literárných zjevů v Čechách, na Moravě, v Slovensku. Co je pro paedagogii národní Koménský, to je pro veškerau literaturu a všechny naše spisovatele Věstník tento. Tu se také podávají personalie všech slovanských spisovatelů, umělců, vědomců a jinak vyznačených mužů popředních. Žáden slovenskočeský spisovatel nemělby býti bez tohoto rukovodiče slovenskoliterárniho. A do konce naší po kraji roztraušení milovnikové národu slovenského často ve velmi úzkých okolnostech žijící a od literarního strediště našeho vzdálení, měliby tento laciný časopis držeti, kterým udržováni budau stále ve výzoru utešeném na ruch náš literární. A když kedytedy přijdau k nějaké té zlatce a zataužî po knize té které, naleznau povždy ve Věstníku prstokaz vítaný na různá odvětví literární, z kterých sobě vybrati budau moci vytauženau knihu.

Konečně i luxu národnímu československého zápalu a milostnému zauícení za osoby korauhve osvěty národní naší nesaucí poslaužil p. *Urbánek*, vydav „Fotografické album,“ v němž střetáme se s osobami výtečnými mužů a žen československých,

pohledy na města, pamětnosti a jiné, všeho 35 čísel, v ceně za 7 zl. Tam jsau: Česslov. spisovatelky živé i žvěčnělé: a) *Světlá*, b) *Podlipská*, c) *Krásnohorská*, d) *Dvořákova*, *Mráčkova*, e) *Rettigova*, f) *Němcova*, *Hausgirgova*, *Růžičkova*; spisovatelé odborní kpr. a) Chemie: Dr. *V. Šafářík*, *Štolba*, *Jahn*, *Tonner* b) státního práva Dr. *Herm. Jireček*, Dr. *Wellner*, Dr. H. *Toman*, Dr. *Kalousek*. c) Historikové: Dr. *Palacký*, *V. V. Tomek*, *V. Brandl*, *K. Tieftrunk*; d) hospod. spisov.: Dr. *Kodym*, Dr. *J. B. Lambl*, *Kar. Lambl*, Dr. *Mathon*; e) Spis. amerických Čechoslovanů: *K. Jonaš*, *V. Mašek*, *Lad. Klácel*, *Vacl. Šnajdr*; f) Mathematikové: Prof. *Studnička*, řed. *Jandečka*, prof. Dr. *Em. Weyr*, Jar. *Wacl. Šimerka*, g) paedagogové: Řed. *Lepař*, řed. *Fr. J. Zoubek*, z. šk. inšpektor *Waesl. Sloboda*, ředitel *J. Šťastný*; h) zahradní spisov.: *E. W. Řičák*, *Arn. Šámal*, *K. Horáček* ml., *T. Špatný*; i) Skladatelé oper: *Bedr. Smetana*, *K. Šebor*, *Kar. Bendl*, *Edv. Napravník*; Mimo spisovatelů jsau také: Ministři — poctivci z r. 1871. a) hr. *Hohenvart*, b) Dr. *Alb. Schäffle*, c) Dr. *K. Habětínek*, d) *Jos. Jireček*; dále ode dvora ruského: a) Následník trůnu *Alexander Alexandrovič*, b) carevna *Marie Fedorovna*, c) císařovna *Marie Alexandrovna*, d) císař *Alexander Nikolajevič*, e) Velkníže *Nikolaj Nikolajevič* f)

Velkníže *Vladimír Alexandrovič*, g) Velkníže *Alexej Alexandrovič*, h) Velkníže *Michail Nikolajevič*, i) *Edv. Iv. Todtleben*, k) Kníže *Gorčakov* l) Velkníže *Konstantin Nikolajevič*, m) *Dim. Al. Miljutín* n) *Alex. Jeg. Timašev*, o) hr. *Tolstoj*, p) Kníže *Gagarin* atd. Ode dvora srbského: a) *Milan M. Obrenovič*, b) *M. P. Blaznarac*, c) *Jovan Ristič*, d) *Jovan Gavrilovič*; státnici činní v akcii vyrovnávací: a) Dr. *L. Rieger*, b) Dr. *Pražák*, c) Hrabě *Boh. Chotek*, d) hr. *Clam-Martinic*. Mimo toho: a) Česká divadla v Praze, b) Mosty v Praze, c) Mor. Budějovice, d) Telč na Mor. a okolí, e) Královské poselství ze dne 12 Září 1871 atd. atd.

A to je všecko naše — Bratří Slováci, kterým již i život a existence se upírá. Ó jen se sami nezhošťujme života daného nám Bohem dobrotivým, a tyrannů bezumných hořečkové blauznění zahanbeno, zahubeno a odsauzeno bude k věčnému mlčení.

Knihtiskárna a knihkupectví Dra Grégra a Ferd. Dattla osvětě národu našeho československého tak veliké pramenė otevírá, žeby se sám p. *Tissa* tomu podivil, kdyby to znal. Národ náš pauze řečí svou slovenskou může se probrat do tajin classické starověkosti Gréků a Římanů. Vzdělanosť pak těchto národů dlauho ještě zůstane základem vzdělanosti národů mladších.

Nákladem zpomenutého knihkupectví vychází: „Bibliotéka klasikův řeckých a římských.“ Redaktoři jsau: *Ed. Novotný*, *Jan Kvíčala*, Dr. *Jindr. Niederle* a *Vacsl. Vojáček*. Předplací se vždy na 10 sešitův 3 zl. a s poštou 3. 60. Vyšlo dosud 68 svazkův. Tu nalezne národ náš v rauše československém seš. 1–4, 8—10, 13—14. 20. 29.: „Herodotovy dějiny.“ přel. *Jan Kvíčala*. 5. „Gaia Sallustia Crispa o spiknutí Catilinově,“ přeložil týž; a o válce Jugurthinské přel. *A. Vaníček*; 6—7. 12 a 18. „Demosthenovy řeči politické“ přel. *J. Novotný*; „Platonovy rozmluvy“ sešit 11. „Obrana Sokrata“ přel. *Frant. Saska*; 21 a 22. Platonův „Gorgias,“ přel. *Jan Kosina*; 27 a 28, Plat. „Faidon,“ přel. *J. Desolda*; 33. „Láches a Kriton,“ přel. *F. Velišsky*; 41. 42. „Protagoras,“ přel. *J. Fr. Desolda*, 47. 48, Platonova „hostina,“ přel. *F. Velišsky*; „Tita *Livia* dějiny od založení Říma“ *Jos. Pechánek*, seš. 16. 17. 19. 31. 36. 43. 50. 57. 58. 67. 68. „Plutarchovy životopisy“: Thesea a Romula (23) Lykurga, a Numy (40), Solona a Publikoly; Themistokles a Kamillus (45. 52) Perikles a Fabius Maximus (63. 64) všecko překladem *Aloysa Vaníčka*. „Tacitovy dějiny“ přel. *Fr. Kott* (24—26. 32. 39. (Germania). „Tacitova kniha o životu a povaze Gn. Julia Agrikoly“ přel. *Ant. Madiera*, (v temž

sešitu). „Tacitovy děj. I letopisy" přel. *Fr. Kott*, (46) „Tacitovy letopisy" přel. *Jindr. Niederle* (54. 59. 66.) „Sofoklesova dramata" přeložením a objasněním *Jindřicha Niederle* (30. 34. 35.) „Tulia Cicerona řeči vybrané." Život Cicerona. Cic. řeč za Sexta Roscia Amerinského, řeč proti G. Verrovi o dílech obrazných, řeč za Gnaea Pompeja čili za návrh Maniliův, čtvero řečí Catilinských atd. přeložil *Pavel Tomášek* (37. 38. 44. 51. 60) „G. Julia Caesara pamětí o válce gallské" přeložil *S. K. Macháček* (49. 56. 62.) „Xenofontovy spisy." I. Paměti o Sokratovi, přeloženy *„Jednotou českých filologů"* (sešit 53 a 65) pod redakcí *Jindr. Niederle*. „Quinta Horatia Flakka ody," přel. Dr. *V. Jelen*. I. (61). „Euripidovy Tragoedie" Hypolitos. Přel. *Václ. Bakovský* (55). Bibliotéku tuto všem vzdělaným slovákům nejusilněji odporaučíme. Naši řečníci, naši básníci, naši historikové, naši spisovatelé a vzdělanci vůbec, jenž dlauhými života boji dávno již odcizení jste těmto pramenům krásného a hlubokého myšlení, těmto vyhlazeným formám slohu, těmto žulovým základům všelikého lidského vyššího snažení v člověčenstvě, chápejte se této příležitosti a navnazujte a navlažujte své vlastní vnitřnosti a svá vlastní pohnutá srdce. Již to pohledění na společnosť těchto výborných mužů našich, jenžto nám zpřítomňují věky veliké dávno

zaniklých časů v přesné a čisté původině tehdejšího snažení a dychtění mohutných vzdělaností národů, musí nám dodávati síly, tak potřebné nám v těchto barbarských časích, v nichž vzdělaný svět mordovat nechává národy po vzdělanosti taužící barbarům všelikého citu a vzletu vzdělanostného a osvětového neschopným, v nichžto darcům vzdělanosti a státního pořádku v jedné veliké krajině teď bohaspustená jedna strana právo k životu upírá!
Ještě Slováci žijí a budau žiť vždycky se Slávou Bár i po dnes hrozný vždy činí jim sausedi nátisk.

My ukazujeme na naše Nakladatelstva, toliko, abychom dali maďarům spupným na dlaň důvod, že národ takový, který má tolik Nakladatelství a tato s tak vysokými úlohami osvětovými se zanášejí a prací touto ušlechtilou a předůstojnou poctivě a čestně květau, že národ takový nedá sobě upřít bytnosti ledajakým dobrodruhům při slabosti toliko jiných patřičných kruhů na chvíli na površí se dostavším!

Z nákladu tohoto ještě podotkneme zde některá díla veledůležitá: „Právnik, časopis věnovaný vědě právní a státní. Organ Právnické jednoty v Praze. Red. J. U. Dr. *Jiří Pražák* a J. U. Dr. *J. Haněl.* Vychází 2 krát měsíčně, předpl. 3. 40. Naším slovenským pravotárům kočujícím v labyrintě maďarského práva přejeme z té duše toto

obžvení šlechetnějších členů stavu tohoto vznešeného, ale tím řemeslníckým a švindlerským pravotárstvím zlášť tu u nás tak propadlého. Ze „Světové poesie“ 12 svazků, odporaučíme zláště: „Básně Lermontova, dva sv. III a X preložil *A. Durdík*. Cena 1. 30 aneb skvostně váz. 3 zl. „Langfellor Henry Vadsvorth,“ přel, *J. V. Sládek*. Cena 1. 40 aneb 2. 25. Sv. IV. „Zpěvy lidu srbského“ dva díly, přelož. Dr. *S Kappra*, cena 1. 80 kr. aneb 3. 50 kr. (Svaz. V. a XI). „Kalidas, Šakantula“ Drama indické. Přel. *Č. Vyhnis*. Cena 1. 40 kr. 2. 25. „Holeček. Junácké písně národa bulharského.“ Cena 1 zl. aneb 85. kr. „Písně Bérangerovy,“ přel. *Mir. Krajník*, cena 1. 60. aneb 2. 45 kr. „Julius Caesar“ od Napoleona III, dva díly. Cena I dílu 3 zl. II ho vyšlé sešity po 75 kr. „*Jana Nerudy*,“ romantika českého velmi živé a poetické obrazy veršem i prosou, pod nasledujícími názvy: „Arabesky,“ „Feuilletony,“ „Francesca di Rímíní“ tragoedie o 3 jedn. „Knihy veršů,“ „Různí lidé,“ „Obrazy z ciziny,“ „Pařížské obrázky.“ Cena všech tu uvedených spisů, broš. 5. 80 kr., skvost. 7. 70 kr. „Vývin idey vzájemnosti u národů slovanských“ od *J. Perrolfa* 40 kr. „Pohled na Moskvu“ od *S. B. Hellera* a vyobr. Moskvy. Cena 60 kr. a „Paut Slovanů do Ruska 1867 a její význam“ 50 kr. „Slavia“ sbírka nár. písní od

Lad. Procházky, dva svazky. Cena 1. 20 kr. „Rukověť ku poznání ruského jazyka“ a „Rusko český slovar,“ od *Jos. V. Ranka*, oba předůležité spisy — 12 svazků — 5 zl. 20 kr. Poznání ruského jazyka, tak nevyhnutedlně každému Slovanovi vzdělanému, každému vyššího smyslu kupcovi, obchodníkovi co potřebné a na nejvýš užitečné možno zde sobě zaopatřiti k odporučení zláště nám Čechoslovanům. „Ruský tlumočník“ od *Em. Vávru*. 60 kr.

„Celé jihoslovanské bojiště“ je spis klassického *Ed. Rüffera* jednající o strategických poměrech Dalmatska, Bosny, Hercegoviny a Černé-Hory s 2 dřevorytinama a s mapkou bojiště povstání. Cena 30 kr. „Historie literatury české“ od *K. Tieftrunka* část první až do r. 1620. 50 kr. atd.

Na posledy máme ještě jednu starau firmu československau přeznačenau ku Galerii teto našich národních československých Nakladatelství. Se starou československau na Slovensku sme počali, se starou československou v Praze skončíme tohoročný přehled náš. Jest to závod „kněhkupectví a nakladatelství“ československého pana **Theodora Mourka,** založené na konci minulého století (r. 1794 v Praze (Velká Karlova ulice č. 8), a zařídivší postupem času filiálku kněhkupecko-nakladatelskau v Jičíně (vel. náměstí, č. 34). Poznačíme zde také jen některé z důležitejších spisů, pro

krátkosť místa: „Psychologie pro školu,“ 1. 20 kr. „Kallilogie, čili o výslovnosti,“ 80 kr. „O snu,“ 13 kr. všecky tři spisy od Dr. *Jos. Durdíka*. „Starobulharská fonologie se stálým zřetelem k jazyku litevskému“ od Dr. *Leopolda Geitlera*, cena 4 zl. „Bibliotéka cizojazyčných i původních románů“ sešit po 95 kr. vyšlo jich dosud 114 svazků. „Statistický přehled veškerých států a zemí se zvláštním vzhledem k říši Rakousko-Uherské.“ Cena 1 zl. „Lažečníkov J. J.: Ledový dům. Roman z ruského přel. od *Bohusl. Zálesáka*, 2 díly, svaz. za 2. 40 kr. „Graziella od A. de Lamartine, přelož. z frančiny *Josefína Brdílkova*, 60 kr. „Stručný obraz jazyka českého,“ od *Jak. Budislava Malého*, jednoho z nejpilnějších a nejstarších spisovatelů československých. Cena 2. 20. Tehož: „Kytice z dram. spisů“ *Williama Shakespeara*, 1. 80 kr. „Humoresky“ od *A. Meliš-Körschnerové*, 1. 40 kr. „Květomluva, z národních písní slovanských“ od *Rud. Pokorného*, 40 kr. „Židé podle talmudu“ od Dr. A. Rohlinga. Přel. *M. J. Balák*. Třetí vydání, 48 kr. „Relief terminologický ku fysikalní geografii. Pomůcka k názornému vyučování. Vydání veliké pro střední a občanské školy s bednou 25 zl. Vydání malé pro narodní školy s bednou 8 zl. „Základové vychovávání s dodatkem o duševném vzrůstání dívek, od *Fr. Tesaře*, 60 kr.; „Povídky pro mládež“

od téhož, 70 kr. „Stepný král Lear, román“ od Ivana Turgeněva, přel. *F. V. Říha*, 48 kr. „Mluvnice latinská“ pro všecky třídy gymnas. 2 zl. Нѣмцовой, Божены: Бабушка. Разказъ. Изъ чешскаго перевела Э. Г. Петровская 1. 50. tatáž vázaná v plátně 2. 40 kr. Гильфердингъ, А. Общеславянская азбука съ приложеніемъ образцовъ славянскихъ нарѣчій 1. 50. atd. atd.

Dříve než skončíme článek tento svědčící o stávání národu slovenského běžně toliko připomínáme časopisectví národu tomuto slaužící a národem tímto udržované. Na čele, na bujném oři vývodíce — německy sice psaná — ale veskrz slovanská „Politik,“ a československý „Pokrok,“ za těmi sto jiných časopisů vzdělává a obraňuje národ náš. Radu jejich vyčteme příště Prozatím stůjtež zde některá jména: „Národnie Noviny“ na Slovensku. (Turč. Sv. Martin) „Obzor“ hospod. nov. v Skalici; „Národní Hlásnik“ a „Zora“ v T. Sv. Martine; „Humoristické Listy“ týdenně o 2 vel. arších s hojnými illustracemi v Praze, již 18-tý ročník; „Posel z Prahy,“ „Čech“ „Národ. Listy;“ „Brousek,“ „Lumír,“ „Osvěta,“ „Obrana,“ všecko v Praze; „Moravská Orlice“ v Brně, „Našinec“ v Olomouci „Občan“ v Brně, „Pozor,“ „Prostějovské Noviny,“ „Čes. Koruna,“ „Obrazy života;“ „Časopis česk. Museum,“ „Archaeol. Památky,“ mnohé časopisy confessionalní

jako: „Cirkevník,“ „Hlasy ze Siona,“ „Sion“, (v T. Sv. Martine) „Katol. Noviny“ (v Trnavě), „Stráž na Sionu“ atd. atd. atd.

To hle všecko — a uvidíme toho ještě více, dáli Bůh života na přesrok — jsau nosičové myšlenky národu našého ve všech odvětvích národního vědomí a života, to všecko je naše, když jen chtíti budeme užíti toho k našému dobru, tomu všemu rozumí a tím vším vzdělává se národ náš československý tam, kde mu v tom barbarsko-násilnícké poměry nepřekážejí. Nakladatelstvi a Vydavatelství naších krásny vzlet a vzrůst je hromová střela do řadů těch hrobařů, jenž nám Slovákům život a bytnost upírají hozena! Nebo kde tak veliká literatura s tolika Nakladately prokvětá, kde tedy národ skutkem dokazuje, že ho stává, tam hnusné, násilnické bramarbasování Condottierů a fantastických melihubů jen potupu a opovržení zasluhují.

Dr. J. Hurban.

Jména pl. tit. Předplatitelů.

(Hvězdička značí zvláštního *příznivce* podniku našého.)

*Absolon Vilib. Dr. Med. v Boskovicích.
Adamec Klem. majitel lázní v Jičíně.
Albíni Mart. notář v Klenovci.
Algöver Mich. měrník, v Podlužanoch.
Alster Mor. K. farář v Račisdorfě.
*Amerling Kar. Dr. M. v Praze.
Atanasov Vasil, stud. bulhar v Hradci Králové.
*Babička A. stud. gymn. VII tř. v Olomouci.
*Babička H. stud. gymn. VIII tř. v Olomouci.
Babylon Kar. ev. levíta v Boljevcach, Slavonia.
Bačkor Štef. v S. Jure.
*Bachat D. M. Senior v Pešti 10 výtisků.
Bálent Štef. ev. farář v Beckově.
Balkánský Georgij, bulhar stud. gymn. v Hradci Kr.
Balogh Ign. měšťan v Žilině.
Baltík Bedr. Senior v L. Sv. Mikuláši.
Bavorský Jos. měrník v D. Kubině.
Bayer, stud. gymnas. čes. v Olomouci.
Bednář And. kapl. v Žilině.
Bém, stud. na gymn. čes. v Olomouci.
Bencur Jan, v D. Kubíně
Bencur Jos. advok. v D. Kubíně.
Bencur Michal v Rožnavě.
Benda F. gymnasista v Olomouci.

Beneš V. Majitel hotelu v Praze.
Benev Georgij, učitel v Bulharsku
Beniač Gustav, farbiar. majster v B. Bystrici.
Beniač Dan. st. měšťan v N. Lupči.
Berger Fr. úředník duchs-podmokl. dráhy.
Bergmann Jan, obuvník v Chlumci.
Bežo Jan ev. učitel v Senici.
Bielek Jos. K. far. v Dohnany.
*Bilka Petr B. ředitel ústavu ve Vídni 5 výt.
Bodická Maria, slečna v Sennom.
Bodický Andr. ev. farář v Sennom.
Bodický Dán. měšť. v N. Lupči.
Bodický Jos. ev. uč. v N. Lupči.
Bodický Mich. ev. kaplan v Sennom.
Bodorovský Sám. notář města B. Bystrice.
Bohún Gust. měšťan v Trnavě.
*Boor Jan ev. farář v Holiči 5 výt.
Boórka Ludmila, farářka v Skalici.
Bôrik Karel, notář okres. v Beckově.
Borsuk Kar. ev. kaplan na Myjavě.
Bothár Mich. měšťan v B. Bystřici.
Botto Jan, inženýr v B. Bystřici.
*Botto Julaj pravotár v R. Sobote.
Bouček Joz. v Loužnici.
Brabb Ant. učit. v Něměicích.
Brauner, Fr. J. U. Dr. Advokat v Praze.
Brázdil Jan, úřed. v c. k. továrně v Hodoníně.
Brázdil J. E. jednat. polit. kat. jednoty v Brušperku.
Brózik And. ev. farár ve Velké Vsi.
Bruck Kar. kupec v D. Kubíně.
Budaváry Jos. učbár gymnas. v Segedíně.
Budil Ferd. J. U. Dr. advokát v Praze.

Bugala Eduard, meštan v Žilině.
Bujna Mart. ev. far. v Pukanci.
Bukvova Vilma Julie, ev. farárka, Ferdinandsberg.
Burgermeister Jan, N. Mesto n/M.
Burian Jos. gymnasista v Přešově.
Bzduch Jiří, garbiar na Březové.
Bzduch Mart. poštmístr na Březové.
Bzduch Tomáš, v rynku na Březové.
Cablk Št. notár na Oroslaně.
Cibulka Mar. městský Dozorce v Pukanci.
Císař Domin. úředník magistr. Pražského.
„Ctibor“ čtenářský spol. v Jevíčku.
Czéner Pav. ev. farár v Skálniku.
Čacký Ant. úřed. Magistrátu Pražského.
Čajda Ferd. kapl. v Dlhompoli.
Čajkovský Hanuš, Naddoz. fin. stráže v Karlíně.
Čáň, gymnas. čes. Gymnasista v Olomouci.
Čapek An. majitel d. a knihtiskárny v Jičíně.
Čapkovič Mar. měšťan v Trnavě.
Čaplovič Elek, statkár v Jasenovej.
Čech Štef. v Rim. Sobotě.
*Čenský Ferd. prof. na voj. Akad. v N. Městě Víd.
Černý Sám, měšťan na Březové.
Černý Vác. gymnasista v Hradci Králové.
Červenák Andr. v T. S. Martine.
*Čipkay Jan, Statkár v Březně.
Čižek Kar. tajemník obce Karlínské.
*Čobrda P. ev. farár v Smrečach 2 výt.
Čulik K. notář v Karlíně u Prahy.
Daněk J. gymnasista na čes. Gym. v Olomouci.
Danko J. ml. na Březové.
*Danko Sam. glejar na Březové.
Dědek Jos. gymnasista v Hradci Králové.

Ditrich Ferd. kapl. v Jičíně.
Dohnány Lud. statkár v Trenčíně.
*Dolanský Lad. spisovatel v Praze 3 výt.
Domašinský Jos. kaplan v Dobrušce.
Dostálek Aug. kapl. v Jičíně.
Draškócy Mor. Lekárnik v Znieve.
Drinov Marin učitel a spisovatel v Bulharsku.
Duben J. L. K. farář v Nezamyslicích.
Dubnicay Lud. měšťan v Žilině.
Dula Ferd. český gymnasista v Olomouci.
*Dulla Matúš, pravotár v T. S Martine 10 výt.
Duras Fr. mlynář v Pihernách u Slaného.
Ďuroška Jan, blanár v Jablonici.
Ďurjan Štef. Zámečník na Březové.
Ďurjan Jan v Stranském při Rajci.
*Fajnor Št. pravotář v Senici 2 výt.
Fajnorova Emilie jeho paní.
Ferienčik M. St. redaktor v T. S. Martině.
Fialova Justína, slečna v Modře.
Filípek Jurko, kováč v Hlubokém.
Fišerova Karolína slečna v N. Městě n/W.
Fišerova-Dankova Ludvíka, paní na Březové.
Fišer F. Majitel domu v Praze.
Fischer M. Petr. Starosta č. Klubu v Praze.
Flandera Ant. prof. na Gymn. v Jičíně.
*Flesar Anton, farář v Dobřanech.
Folkmann Pav. měšťan v Žilině.
Franer Jan, Kapl. v Rybanoch.
Františkove údolí: Čten. spolek „Vitkovice.“
*Franc Jan, kat. farář v Lamači 2 výt.
Fridrichovský Just. kapl. v N. Bystřici.
Fučík Hanuš, úř. magistratu Pražského.
Gabčik Mik. rolník, Stránske.

*Gabriel L. Sv. gymnasista v Přerově 3 výt.
Galbavý Jan farář v Jablonovém.
Galuszka Kar. kaplan v Jablunkově.
Gavura Kar. měšťan na Březové.
Gavura Sám. dolní, měš. tamže.
Gavura Sám. horní, měš. tamže.
Geissel J. Starosta Účetníc. p. c. k. stát. Železnice v Pešti.
Gerometta J. k. farář V. Lovča.
Gočár J. sládek v Semíně.
Goldpergrova Petronella, slečna, Luboreč.
Goldpergrova Vilma, slečna, tamže.
*Goldperger Dan. ev. učitel v Březně.
Götzl Jos. purkmistr města Karlína.
Gratza Jan najml. mäsiar v Pukanci.
Gratza Rud. sazač „Nitry."
*Gregr Dr. a Dattel kněhkup. Praha 10 výt.
*Groebel Pav. ev. učitel na Staré-Turé.
Groszmann Ladislav, pravotár v BBystrici.
Groszmann Lud. profes. gymn. tamže.
Hajiček Lud. pravotár v Púchově.
Hajiček Mich. měšťan v Trnavě.
*Halaša Andr. pravotár v T. Sv. Martině.
Hambálek, gymnas. česk. Gymn. v Olomouci.
*Hánl Tom. Coop.. v Jevičku.
Hansgirg J. U. Dr. v Praze.
Hanzlík Andr. pravotár v Radvani.
*Hrabě Harrach Jan, v Praze a Vídni 5 výt.
Hausmann Č. prof. na polytechnice v Praze.
Hejna Jos. far. v Ždár-Pluhův.
Helcelet Ctib. Dr. J. U. pravotář ve Vyškově.
Hendl Sám. star. měš. v Lipt. Lupči.
Hendrych Jindř. filolog, Dobruška.

Henrych Fr. gymnasista v Hradci Králové.
Herben Jan gymn. slov. Gymnasia v Brně.
Herkely J. merník v D. Kubíně.
Hirš Fr. gymnasista v Olomouci.
*Hynek Jan J. U. Dr. Jednatel Besedy v Olomouci 10 výt.
Hlauch Lev, gymn. na slov. Gymn. v Brně.
Hlaváček Jan, gymn. na Gymn. v Hradci Král.
Hodža A. Senior v Sučaniech.
Hodža J. farář v Radvani.
Hoffmann Aloys, měšťan v Žilině.
Hoffmannova Roza, paní v Žilině.
Holuby Gustav, ev. farář v Lubyně.
Hon J. v Praze, Příkopy č. 39.
Hornov Ludevít M. Dr. Bělehrad-Praha
Horvátova Ludmila, slečna v T. Sv. Martině.
Houdek Jos. obchodník v Ružobřehu.
Houdek V. gymn. na česk. Gymnas v Olomouci.
*Hrabák S. v Slov. Besedě ve Vídni 2 výt.
Hrbek K. Bor. Úředník magistrátu Pražského.
Hrdlička Kar. ev. farár v Nadlaku.
Hromada, žák VI. tř. česk. Gymn. v Olomouci.
Hrubý Mat. úřed. magistrátu Pražského.
Hrubý Petr žák III Gymn. tř. v Hradci Král.
Hrušovský Štef. pravotár v N. Městě n/V.
Hubčík Štef. v D. Kubíně.
Hubík Š. gymnas. na čes. Gymn. v Olomouci.
Hudec Jan gymnas. na t. č. v Molenburku.
Hurban Bohusl. gymnas. v Přerove.
Hurban Constantin Svatoboj v Krompachu.
*Hurban Svetoz. pravotár v Skalici.
*Hurban Vladimir ev. far. v St. Pazově 6 výt.

Hurbanova Ida, pravotárka v Skalici.
Hurbanova Ludmila, slečna v Hlubokém.
Hurta Ign. Dr. Med. a banský lekář v Žarnovickej Hutě.
Húska Jan, měšťan na Březové.
Húska Štef. měšťan na Březové.
Chalupa Fr. L. VII. klasnik gym. v Hradci Kr..
Chlapec Jan c. k. Nadinženier v Lvově.
Chlebík Pav. majitel domu v Trnavě.
*Chmelař Václav Cooper. v Jevičku.
Jablonský Jan kat. farár v H. Zubrici.
Jahoda Jan ev. učitel v Ponikách.
Jakoubek Ant. gymn. v Hradci králové.
Jančo And. Mernik v Lipt. Hrádku.
Jančo Jos. kr. fin. Úředník v Břetislavě.
*Janda Ign. učit. v Slaném 4 výt.
Jandl Jindř. gymnasista v Brně.
Janík Jan ml. na Březové.
Janko Mat. měšťan v Modře.
*Janko Michal, professor gymn. v Petrohradě 4 výt.
Janošík Jan gymnas. v Olomouci.
Janovic Štef. statkár v Revišnom.
Jansa Jan gymn. v Hradci Král.
Jelínek Ant. prof. gymn. v Jičíně.
*Jelinek Ed. úředník magistrátu Pražského.
Jeřábek Fr. V. profes. v Praze.
Jeřábek N. katecheta v Chlumci.
Ježko Jiří, učit. v Kochanovcách.
Jireček Jos. ministr mimo službu v Praze.
Iljev Viličkov, realista, bulhar v Hradci Kr.
Inštitoris Jos. ev. farář v Přibylině.
Joklík, VI tř. gymnas. v Olomouci.

*Jonas Charles Vyd. „Slavie" v Americe.
Josef Jan, prof. na real. Šk. v Jičíně.
Jurenka Sam. na Myjavě.
Jurkovička Emilie, slečna, na Březové.
Ivanka Jan, kavarnik v T. Sv. Martině.
Izák Gabr. ev. far. v Ponikách.
Izák Gust. pravotár v Znieve.
Kadlec Ign. Coop. v Boskovicích.
Kadlecík Jan ev. Sl. B. Kaz. v Plavnici.
Kaizel Edm. J. U. Dr. advokát v Karlíně.
Kamenár Jan, ev. učitel dívč. školy v St. Pazově.
Kandert J. architect, obecní rada v Praze.
Kandler J. úřed. magistratu Pražského..
Kaňka Jan, gymnasista v Brně.
Karas Jos. měšťan v Žilině.
Karlík Jan, měšťan v Březové.
Katreniak Pavel, bernič. úradník v D. Kubíně.
Kellner Gust. ev. farár v Polomě v Gemeri.
Kerestešy Žigm. A. měšťan v Žilině.
Kheil Kar. Petr jun. ředitel „Slavie" v Praze.
Kilingr Václav děkan v Dobrušce.
Kyčka Kar. Vysl. šk. učitel.
Klein, žák VI tří. česk. gymnasia v Olomouci.
*Klempa Jan, pravotár, Myjava 10 výt.
*Klička, majit. pivováru v Praze 3 výt.
*„Klub český" v Praze 22 výt.
Kluch Jan, kaplan v Belej.
Kmeť Andr. kat. farár v Krnišově.
Kmeť Jur. ev. učitel v Istebném.
Knap Ign. Kapl. ve Velíši.
*Kober J. L. kněhkupec v Praze 4 výt.
Kohout H. čes. gymnas. v Olomauci.

Kohút Jan pravotár v T. Sv. Martině.
Kohút Jos. děkan v D. Kubíně.
Kohút Joz. pravotár v T. Sv. Martině.
Kokeš Antonia, Lazy.
Kolény Emil ev. farár v Hajdušici.
Komorah Jan, chov. rožn. dioecese, Rožnava.
Kompánek Jos. kat. farář, Ostratice.
Kopčík Mart. ev. učitel chl. školy v St. Pazově.
Kopecký Jan, úředník financ. v Jičíně.
Koppa Dan. ev. učitel v Radvani.
Kordoš Jan, ev. učit. v Revúci.
Koričanský Em. ev. učitel v Smrečanoch.
Koričanský Gust. ev. farár v Těranech.
Kořínek Jan, kapl. v Čížkovicích.
Korouš Matěj Dr. Med. Kláštor pod Znievom.
Kosina Jan, prof. na reálných Školách v Jičíně.
Kosina Jan, žák na čes. Gymn. v Olomouci.
Kostolný Mar. ev. učitel na Košariskách.
Koubek Jul. žák na slov. Gymn. v Brně.
Kováč Štef. okr. notář v Púchově.
Kováčik Mich. starší měšťan v Pukanci.
Kozánek Dr. J. U. v Kroměříži.
Kozelka Zikm. žák gymn. v Hradci Kral.
Kozelnický Jan hl. notář v Březně.
Kožehuba Jan ev. učitel v Jasenovej.
Krafta Emilie, paní, Zarieč.
Krabulec Lud. bednarský místr v Skalici.
Krabulec Sam. stud. Med. ve Vídni.
Krajčí Jan mešťan na Březové.
Krajčovič Štef. ev. učitel v Beckově.
Král Tomáš, gymn. na slov. Gymn. v Brně.
Králik Aloyz, apatekář v D. Kubíně.
Kramár Miloš. pom. inžinier v B. Bystřici.

Kramár Samuel. ev. farár na Lišově.
Krátký Jos. kaplan v Těšeticích.
Krátký, saukromý úředník v Praze.
Krch Hynek gymn. prof. v Přerově.
Krčméry A. H. ev. farár v Badíně
Krčméry Kar. měšťan v Ružobřehu.
Krčméry Vylém měšťan v Ružobřehu.
Krecar Ant. gymn. prof. v Jičíně.
Krejčí Rud. gymnasista v Hradci Král.
Kreva Jos. prav. osnovník v D. Kubíně.
Kříž Arpad, žák VI tř. na slov. Gym. v Brně.
Kříž Mart. J. U. Dr. notář v Ždanicích.
Križan Štefan ev. farár v M. Stankovcach.
Križanova Vlastimila, v Záriečí.
Krnova Susanna, farařka v Čerenčanoch.
Krstevič Gavrail, spisovatel v Bulharsku.
Krutý-Doriný Štef. měšťan na Březové.
Kubány And. mlyn. a stavitelský mistr v Smrečach.
Kubín Jan, Důchodní v Bozkovicích.
Kubiš Jan, mlyn. mistr v Badíně.
Kukla Jan, kaplan v Kněžicích.
Kukliš Mart. inšpektor Církve v Čáčově.
Kulda B. M. kanovník na Vyšehradě Pražském.
*Kummer Jos. red. M. Orlice 36 výt.
Kupčok Sam. ev. učitel v Pukanci.
Kusy Gust. ev. učitel v Badíně.
Kutlík Jan ev. farár v Banheděši.
Kutzký Mich. správce šk. na Březové.
Knzmány K. L. Námorný inžinier, Triest.
Kuzmány Pavel ředitel banky, Karlín.
Kuzmány Peter, kupec ve Lvově.
Kühnel Josef v Segedíně.
Kvasnička, stud. VI tř. česk. Gym. v Olomouci.

Laciak Mich. Studuj. v Štiavnici.
Laciakova Milina slečna, H. Tisovník.
Laco Jan, ev. farár v Istebném.
Lacko Jan, ev. farár v Mor. Lieskovém.
Lamberková Barb. slečna, statkárka v Slatinách.
Landa Vaclav polesný v Bitči.
Lange Jan v Dobronive.
Lauček Dan. ev. kaplan v Hlubokém.
Lazar Edm. J. U. Dr. c. k. Saudce v Boskovicích.
Lehotay Jiří, mešťan a podučitel na Březové.
Lehotay Rud. k. farář na Březové.
Lehotsky Adalb. Cand. pravotárstva.
Lemeš S'tef. kapl. v Rosině.
Lepař Fr. Ředitel Gymn. v Jičíně.
Leška J. farář a Notář dištrictualní, Bzince.
Lhota Ant. gymnasista v Brně.
Lichardova Marie, slečna v Skalici.
Litomyšlská rem. děl. Beseda, v Litomyšli.
Liub Ivan, v Lipt. Hrádku.
Lohař Dr. J. U. advokat v Jičíně.
Lolek Jak. učitel nar. Polonín
Lombardíny Alex. notar pri kr. Súde v Žilině
Lopušný Sám. měšťanosta v Březně.
Lučanský Peter ev. uč. v Záturčí.
Ludikar V. příručí spravní v Žíželicích.
*Lukáček Štefan ev. učitel v Pukanci.
Mác Milosl. kupec v Kláštore pod Znievom.
Machulka Václav inženier magistr. Pražského.
*Maier Jan Jarom. učit. v Modře 5 výt.
Makovický Dan. kupec v Ružobřehu.
Makovický Jan ev. farář v Ružobřehu.
Makovický Petor, kupec v Ružobřehu.
*Malý J. V. VIII tř. gymn. Hradec Král.

Mareček Fr. VII tř. gym. Hradec Král.
Markovič Pav. ev farář, Hrachovo.
*Marothy Dan. ev. farář, Luboreč.
Martinat Jan, měšťan na Březové.
Martinek Cyrill, notář v Jevičku
Martiny Aloys J. typograf v T. Sv. Martině.
Martiš Alb. praeparand. Hajdušica.
Matcenauer J. učit. v Havřicech.
Mazel Edv. gymn. na slov. gymn. v Brně.
Medňanský A. Mart. farář v Beckově.
Medzihradský Ad. ev. učitel v Leštinách.
Medzihradský Kar. ev. učitel v Kubíně.
*Medvecký Sam. JUDr. pravotár, Zvolen.
Melferber Žigm. pravotár v T. S. Martině.
Mervart Ant. gymnas. v Hradci král.
Michálek Jan měšťan na Březové.
Michálek Štefan měšťan na Březové.
Mikeška Fraňo v Trnavě.
*Milec Jan, pravotár v Žilině 10 výt.
Minářik Tom. rada magistr. Pražského.
Mitták Ferd. pravotár v Skalici.
Mitták Gust. pravotár v Skalici.
Moravčík Ant. měšťan v Žilině.
Moštenan Jiří. ev. farář v Oroslaně.
*Mourek Theod. kněhk. v Praze 10 výt.
*Mrva Jiří ev. farář v Petrovci 2 výt.
Mulnyanský Anton v D. Kubíně.
*Nádošy A, pravotář v D. Kubíně. 2 výt.
Nedobrý Jozef ev. farár v Častkově.
Nedvídek P. Jos. prof. v Jičíně.
*Nedvídek V. red. „Koruny čes.“ v Kolíně 2 výt.
*Nekvasil V. stavitel v Karlíně 10 výt.

Němeček Eman. žák VII tř. Gymn. v Hradci Kr.
Nepokoj Jan, realista v Hradci král.
Nepustil Jan, professor gym. v Jičíně.
*Neubert Fr. Kněhkup. v Slaném 10 výt.
Nevoral Gust. učitel v Žilině.
Nováčkov Sotyr, bulhar, real. v Hradci Král.
Novák Anton P. Děkan ve Velíši.
Novák J. V. jednatel „Jednoty čes. philologů“ v Praze.
Novák Mart. gymn na slov. gymn. v Brně.
*Novák Sam. ev. farář a Senior v D. Kubíně.
Novotná Antonie, paní, v Praze.
Obermayer Jiří, far. v Chtělnici.
Olíva Jos. v Mor. Ostravě.
*Ollík Pavel knihvedaucí v Segedíně.
*Ondrčka P. učitel v Púchově
Ondrisík Jan kat. farář v Trenčíně.
Ország Jos. pravotár v D. Kubíně.
Ország Pav. kr. Podsudca v D. Kubíně.
Osuský Štefan měšťan na Březové.
Padala Fraňo učitel v Žilině.
† Palacký Dr. Fr. Historiograf království českého 2 výt.
Palánský Martin měšťan na Březové.
Palkovský, žák VI tr. česk. Gymn. v Olomouci.
Pankert Adolf žák VII tr. gymn. v Hrádci Král.
Pápeš Adolf ve Velvařích.
*Pardubická měšť. Beseda v Pardubicích 5 výt.
Pařík Vac. Dr. Med. v Třebnici.
Parma R. žák VIII. tř. čes. gymn. v Olomouci.
„Párnická Knižnica“ v Párnici.
Pásek Kar. úředník magistrátu Pražského.

Pastrnek ž. VI. tr. česk. gymn. v Olomouci.
Paul Bořivoj v Segedíně.
Pavlíček Peter, c. kr. okr. lékař v St. Pazově.
Pechánek Jos. prof. gymn. v Jičíně.
Pekárek Jos. děkan v Přešticích.
Pek Vacl. česk. techniky stud. v Praze.
Penzl Ant. ev. farář v B. Bystřici.
Pěšína Ign. kat. farář v Boskovicích.
*Petko Michal knihář v Žilině 4 výt.
Philadelphy Mor. ev. farář v Lipt. Lupči.
Piaček Jakub, v Pruském.
Pietor Ambro red. v T. S. Martině.
Pinkas Fr. úřed. magistrátu Pražského.
Pivko Ambro pravotár v T. Sv. Martině.
Plošic Jul. farář ve Vieske.
*Pok-Poděbradský Vac. spisov. v Praze.
Pokorný Rud. spisov. v Časlavi.
Pokorný Vacl. žak VII gymn. tř. v Hradci Kr.
Poláček Frant. učitel v Orlové, v Slezsku.
Poláček Jan, Martinov, na Březové.
Poláček Jiří měšťan na Březové.
Poláček Štef. měšťan na Březové.
Prachenský J. S. J. U. Dr. advokát v Praze.
Přecechtěl, žák VI tř. gym. čes. v Olomouci.
Příhoda Lud. v Seminarium v Nitre.
Prokša Juraj, Administr. v Skalitě.
*Quis, J. U. Dr v Pardubicích 5 výt.
Radlinský Ign. pravotár v D. Kubíně.
Radvanský čten. spolek v Radvani.
*Rank Jos. registrator magistr. Pražského 4 výt.
Rántó Jos. ev. farár v Gemeri.
Raška Jan, kat. farář na Čaci.

Rašel Jos měšťan v Trnavě.
Rehák Jan pravotár v Žilině.
Rehák Justín, měšťan v Žilině.
Reichert Jan, ž. V. gymn. v Hradci Kr.
Reiter Jos. inženier v Praze.
Rezek Fr. J. U. Dr. rada magistrátu Pražského.
*Rieger Ladisl. Dr. J. U. Velkostatkár v Praze 2.
Římský F. žák VII tř. na č. gymn. v Olomouci.
Rittich Jan, žák VI gym. tř. v Hradci Král.
Roháček Fr. žák V tř. gym. slov. v Brně.
Roháček Mart. měšťan na St. Turé.
Roháček Mich. kapl. na St. Turé.
Rojko Andr. far. v Lôme.
*Roy Pavel, ev. farár v Kochanovcach.
Royova Božena, farárka tamže.
Royova slečna, Františka, tamže.
Royova, slečna, Kristína, na St. Turé.
Royova, slečna, Maria, tamže.
Royova, slečna, Vilhelmína v Adamovcach.
Rumplík, žák VI tr. na čes. Gymn. v Olomouci.
Ružička Jan Kaj. pokladník pojišťovny v Praze.
*Sadloň Karel měšťan v Trnavě 3 výt.
Seberíny Andrej ev. farár v Nadlaku.
Sedláček Jan, nadučitel v Němčicích.
Sedláček JUDr. v Praze.
Sedlák P. obchodník v Praze.
Seidlova Krist. učitelka v Prostějově.
Semian Jan Notar na St. Turé.
Semian Mich. ev. farár v Rykynčicach.
Sychra Josef kaplan v Sloupě.
Sykora Kar. prof. na real. S'kolách v Jičíně.
Simonides Jaroslav oktaván N. Mesto za Víd.
Sivák Štef. učit. v Turčoku.

Skramlík Em. Továrnik a purkmístr Pražský.
Skrejšovský J. S. Velkostatkár v Praze.
Slavejkov P. R. spisovatel v Bulharsku.
Slavík Otokar, žák VII. gym. tr. v Hradci Kr.
Slovák Alo. žák VI. gym. tř. v Hradci Kr.
Slovák Jos. žák VI. gym. tř. v Hradci Kr.
Sontagh Sam. ev. farár Hor. Strehova.
Soukup Aloy. žák VII. tř. gym. v Hradci Král.
Srdínko Jos. inženier magistr. Pražského.
Stálý Jos. farár v Brtnici
Starý Fr. žák VI tr. gym. slov. v Brně.
Stýblo Ad. B. knihkupec v Praze.
*Stojan Anton bohoslovec v Olomouci 3 výt.
Straka Jos. organista a učitel v Košeci.
Strecha Sam. krajčír v Pukanci.
Svatík Jan, měšťan na Březové.
Svoboda Ant ředitel pojištovny Pražské
Šabata Ladisl. žák VII tr. na Gym. v Hradci Kr
Šaško Jan, organár na Březové.
Šaško Martin organár na Březové.
Šebek Rudolf žák VI tř. slov. gym. v Brně.
Šenšel Štef. ev. podučitel v Ponikách.
*Ševčík Fr. Bed. profes. ve Vídni 4 výt.
Šimko Lud. octáván v T. Sv. Martině.
Škripeň J. ev. farár v Leštinách.
Škultéty Josef merník v Klášt. pod Znievom.
Škultéty Jos. Spisovatel v Peštbudíně.
Škvan Kar. sládek v hor. Krči.
Šlezinger Ad. v Žilině.
Šmýd Tom. kurát v Skřipově.
Šnejdárek M Dr. v Praze.
Šolc Vácsl. žák gymn. v Hradci Král.

Šoltész Jur. ev. učitel v Mošovcach.
Šoltész Lud. kupec v T. Sv. Martině.
Šorejr Josef učitel v Cerkvici.
Štalmach Pav. red. Gviazdky Ciesz. Těšín.
Štarke Pavel pekar v Mošovcach.
Štefánik Pavel ev. farár na Košariskach.
Štefánik Štef měšťan na Březové.
Štefek Pav. kurator cirkve ev. v Častkově.
Šteller Janko, měšťan v B. Bystrici.
Štepíta Jan ev. učitel v Lubietovej.
Štípek V. kaplan v Chlumci.
Štollmann Gust. ev. farár na Beluji.
Štollmann Lud. měšťan v B. Bystřici.
Strobach Zděnek J. M. Dr. v Praze.
Stroschneider Kar. žák V tř. na Sl. Gym. v Brně.
*Štúr Dionys. c. kr. Banský Rádce ve Vídni.
Štúr Jan. kr. Saudce v Trenčíně.
Šturma Josef děkan v Jičině.
Šubert. Fr. A tajemník č. Klubu v Praze.
Šubr Fr. žák V tr. gymn. Hradci Kr.
Šujanský Fraňo, děkan v Radvani.
Šulc Ant. C. kněz v Štětí.
Šulgan Josef měšťan v Žilině.
Schmidt Gust. ev. učitel na Staré Turé.
Schmoeger K. Dr. Med. v Chrastí.
*Schönhofer J. obchodník v Lošticích 2 výt.
Schulcz Lud. ev. farár na Březové.
Schwarcz Jan měšťan v Pukanci.
Schwarz K. kanovník u Sv. Víta v Praze.
Taborský Š. žák VI tr. čes. Gym. v Olomouci.
Tangel J. U. Dr. v Praze.
*Tauský Hermann, učitel v Žilině 3 výt.
† *Thurský Jan pravotár v Trenčíně 3 výt.

Tichý Fr. učit. v Boskovicích.
Till Fr. lekárnik v Jevičku.
Tiso Mik. kat. farár v Krásnom.
Tomášek Pav. pens. Školdozorca v Budíně.
Tóth Fr. kat. farář v Rybanoch.
Traeger Jos. ev. učitel v Párnici.
*Trapl M. ředitel gymn. v Chrudimi.
Trnka J. žak VII tř. č. Gymn. v Olomouci.
Truhlář Ant. professor gymn. v Jičíně.
*Turzo-Nosický Ludevít statkár v B. Bystrici.
Urban Fr. Příruční techn. v Žíželicích.
*Urbánek Fr. A. kněhk. v Praze 20 výt.
Urbánek Mich. stavitel v Dohnanoch.
*Vacek V. v Chlumci n/Cedlinou 4 výt.
*Valášek Gust. pravotár na Myjave 4 výt.
Valášek Mich. statkár v Hlohově.
*Valášek Pav. pravotár v Nitre 2 výt.
Vališ Ferd. majitel pivováru v Praze.
Valter Václav žák slov. gymn. v Brně.
Váňa Em. uřed. magistratu Pražského.
Váňa Frant. žák gymn. v Hradci Král.
Vaněk Jan žák gymn. v Hradci Kr.
Vaníček JUDr. advokat v Praze.
Vaňous Jos. Dr. prof. gymn. v Jičíně.
Veselovský Fr. pravotár v Trnavě.
Veverka Vacl. žák gymn. v Hradci Kr.
Viest Kar. učbár na Březové.
Vykoukal Fr. žák gymn. v Hradci Kr.
Vinohradská Beseda, Král. Vinohrady u Prahy.
Vyskočil J. lekárnik v Uh. Hradišti.
*Višňák Fr. prof. Gymnas. v Přerově 35 výt.
Vlček J. žák gymn. v B. Bystřici.

Vlk Albin žák slov. gymn. v Brně.
*Voda Jos. ev. učitel v Modre 3 výt.
Vojníkov D. P. učitel a spisovatel v Bulharsku.
Volek Edv. oktáván č. gymn. v Olomouci.
Vozary Emilie v Hrachově.
Vrba Mich. kr. urad. pri telegr. v Zvoleně.
Weingarten Albín žák VIII gymn. v Hradci Kr.
Wolf J. majitel domu v Praze.
Záborský Jos. kat. farár v Mor. Lieskovém.
*Zach Fraňo, general srbský v Bělehradě 2 výt.
Zachej Jaroslav prof. a red. v T. Sv. Martině.
Zajíček Ferd. P. kaplan ve Velíši.
Záklasník Tom. prof. na real. Školách v Jičíně.
Zap Frant. úředník v Praze.
Záturecký Ad. ev. učitel v Březně.
Záturecký Sám. ev. farár na Dačovom Lôme.
Závadský Ad. Pasch. kněz ř. Kapucínů, V. Várad.
Závodnik Štef. Podpreds. Mat. Sl., děkan v Pružině.
Zaymus Josef kat. farář v Lietavě.
Zaymus Rom. kat. farár v Bytčici.
Zechenter G. K. Dr. Med. v Kremnici.
Zeithammer A. O. Náměstek purkm. Pražského.
Zych Edv. žák na gymn. v Hradci Králové.
Zitko Josef žák gymn. v Hradci Králové.
*Zlathary Jos. kr. spravca pozem. knih v Žilině 4.
*Zoch Pavel ev. farár v Jasenové 2 výt.
Žabka Josef prof. na realn. Šk. v Jičíně.
Žambokrethy Lud. ev. farár v Púchově.
Žilka F. R. technik ve Voseku.

Zpráva

o dalším vydávání „Nitry,“ almanachu československého.

S pomoci Boží a při saudělnictví přátel národu našého dokončili sme VI ročník „Nitry“ a vzdáváme díky nejsrdečnější všem, kteří nás v díle duchovně i materialně podporovať ráčili. Jako sme dostáli nadějem a očekáváním milého obecenstva, sudiž ono samo, a připočtiž mdloby a nedokonalosti díla, jen naší vlastní v trudných dobách pravě minulých zostřené nedostatečnosti.

Budeli přízeň ctěného obecenstva nenarušena, umínili sme sobě sestaviti přes zimu i ročník další, VII Nitry této naší. Poněvádž pak přítomnosť nás a naše milé saudělníky převážně zaneprazdňovala letos, obrátíme v budaucím ročníku většího zřetele k minulosti národu našeho československého.

Toto klademe na srdce i naším milým spolupracovníkům, a prosíme je srdečně, aby nám své pomoce neodepřeli. Jinak zůstane obsah „Nitry“ nezjinačený.

Výminky předplatní zůstanau tytýž t. j. 1. zl. 50 kr. Opětovaně podotýkáme, že dopravu obstaráváme sami na své útraty toliko v tom pádu, když aspoň 4 výtisky se předkem zaplatí a pod jednou adressou a obálkou vyžádají. Jednotlivým p. p. předplatitelům s dobírkou neb předplacením se přihlásivším odesíláme na jejich útraty výtisky kam poručejí.

Ctěným p. sběratelům dáváme 11-tý výtisk nádavkem a dodáváme předplacené výtisky franko.

Na zdar nového, čerstvějšího, literárního spojení Čech, Moravy, Slezska a Slovenska!

V Hlubokém na konci Srpna 1876.
(pošta: Senica, stanice žel. Hodonín)

Redakcia „Nitry."

Sokoli a Orli.

Nápěv od Štefana Fajnora, Slováka.

Moderato

Tenore I. II.

Mužský sbor

1. Se - dí hej - no so - ko lů na
2. „„Sehnal z tichých ti - sí - ce - ra
3. „Ú - val, ho-ra za svým párem
4. „„S hnízd se dí - vať na po - ro - bu
5. „Ne-čiň - též to so - ko - li a
6. „„Věrníť sme my so - ko - lů po-

Basso I. II.

1. Tatrách, se - dí hej - no or - lů na ska-
2. skrý-ší, z dumných na-šich lo-vu-přejných
3. te - sklí, vrať-též zpět se vě - tro-pla-vci
4. va - ší toť se pří - čí nám a toť i
5. or - li, leh-ceť s vý-šin na dol se to
6. tom - ci, jich-žto rá - mě cí - ti - li ho

1. linách hen: „Kdo vás se-hnal, so-ko-lo-vé
2. ří-ši nás, vrah, jenž vraždí, ó Slo-vá-ci
3. lesklí k nám! Zlau-pe-ni jsme, pokrm však sme
4. pla-ší nás, O-pan-ští-me pro-to dra-zí
5. hor-lí vám; v bídách těchto pro-kaž-tež se
6. lom-ci již; po-cí-tit pak za-se, až slé-

1. or-li, kdo vás sehnal sem?“
2. ti-ší, vrah, jenž vraždí vás.““
3. sne-sli, po-krm sne-sli vám!“
4. na-ši, O-pou-ští-me vás.““
5. věr-ní, věr-ní buď-tež nám.“
6. tne-me, Až slét-ne-me blíž!““

Obsah „Nitry“ VI.

Chyby tisku.

Strana:	Řádek:	Oprava:
164.	mezi ř. 16 a 17 má stáť:	*X.*
167.	17: místo *s* má stáť	*a*
212.	29: má stáť:	*struppiges Karyatidenhaupt*
240.	19: má stáť:	*rozmaru*

17

	DATE DUE		